

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ АНДРІЙ РОСТИСЛАВОВИЧ

УДК 338.46:330.322:336.7(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДБУДОВИ СОЦІАЛЬНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ

Спеціальність 051 – Економіка
Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

 А. Р. Добровольський

Науковий керівник:

САВІНА Наталія Борисівна

доктор економічних наук, професор

Рівне – 2026

АНОТАЦІЯ

Добровольський А. Р. Інвестиційне забезпечення відбудови соціальної інфраструктури. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка. – Національний університет водного господарства та природокористування Міністерства освіти і науки України, Рівне, 2026.

Роботу виконано в Національному університеті водного господарства та природокористування Міністерства освіти і науки України, у якому і відбудеться захист.

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне обґрунтування та запропоновано розв’язання наукового завдання щодо формування системи та реалізації інвестиційного забезпечення у сфері відбудови соціальної інфраструктури України з акцентом на підвищенні ефективності управління інвестиційними ресурсами, забезпеченні їх пріоритизації та адаптації до сучасних соціально-економічних і безпекових викликів. Дослідження спрямоване на забезпечення узгодженості інституційних механізмів, підвищення прозорості та обґрунтованості відбору інвестиційних проєктів, а також на формування адаптивної системи управління публічними інвестиціями, здатної забезпечити ефективне відновлення соціальної інфраструктури.

У першому розділі дисертаційної роботи *«Теоретичні основи інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури»* досліджено сутність, складові та значення соціальної інфраструктури для економічного розвитку як об’єкту інвестицій; розвинуто теоретичні підходи до фінансування та залучення інвестицій у відбудову соціальної інфраструктури; досліджено світовий досвід інвестиційного забезпечення посткризової реконструкції та розвитку соціальної інфраструктури.

Систематизація існуючих наукових підходів дозволила виокремити основні напрями трактування соціальної інфраструктури (соціально-економічний, людиноцентричний, інституційно-функціональний, просторово-регіональний (геоінфраструктурний) та комплексний інституційно-цифровий) та обґрунтувати

доцільність їх інтеграції у межах системного підходу, що враховує сучасні виклики розвитку. Доведено, що під впливом війни відбувається трансформація структурного наповнення соціальної інфраструктури, зокрема через інтеграцію таких елементів як адміністративно-самоврядні, фінансово-інвестиційні, цифрові сервіси, інфраструктуру підтримки ВПО, ветеранських і реабілітаційних центрів, гуманітарних та кризових соціальних сервісів, що розширюють її функціональне призначення та інвестиційну значущість.

Розкрито теоретичні засади інвестування у соціальну інфраструктуру, обґрунтовано необхідність узгодження суб'єктно-об'єктної структури, інституційних параметрів і джерел фінансування на основі секторального підходу. Визначено, що інвестиційне забезпечення має здійснюватися з урахуванням трансформації форм надання соціальних послуг, зростання ролі цифровізації, міжсекторальної взаємодії та орієнтації на потреби вразливих груп населення.

Проаналізовано світовий досвід посткризової відбудови, що дозволило встановити доцільність адаптації міжнародних підходів до фінансування соціальної інфраструктури з урахуванням інституційних обмежень і ризиків, притаманних Україні. У результаті сформовано теоретико-концептуальне підґрунтя для визначення пріоритетних напрямів інвестування, яке базується на секторальній диференціації, узгодженні інтересів та умов участі стейкхолдерів, використанні інструментів оцінювання інституційної спроможності та фінансових можливостей. Таким чином, сформовано цілісну теоретичну базу дослідження, яка обґрунтовує необхідність адаптації системи інвестиційного забезпечення соціальної інфраструктури, орієнтованої на її пріоритетність, територіальну спрямованість, партнерство і координацію, інклюзивність, прозорість і довгострокову соціально-економічну результативність в умовах післявоєнного відновлення.

У другому розділі дисертації *«Дослідження стану соціальної інфраструктури України та її ролі у забезпеченні економічного відновлення»* проаналізовано стан та інвестомісткість об'єктів, що належать до соціальної інфраструктури України; розроблено методико-аналітичне підґрунтя оцінювання

втрат і збитків соціальної інфраструктури України унаслідок воєнних дій; здійснено аналіз потреб у відновленні соціальної інфраструктури України із врахуванням принципу Build Back Better.

Запропоновано методичний підхід до оцінювання потенціалу інвестиційного забезпечення соціальної інфраструктури, який базується на інтеграції аналізу фактичного стану об'єктів інфраструктури, їх інвестомісткості та соціально-економічної результативності з використанням індикаторів доступності базових послуг і глобального Індексу соціального прогресу. Результати аналізу засвідчили наявність значного «інфраструктурного боргу», що проявляється у високому рівні фізичного зносу об'єктів, низькій інвестиційній віддачі та фрагментарності інвестування у їх оновлення, що в сукупності формує обмеження для відновлення соціальної сфери. Обґрунтовано, що внесок соціальної інфраструктури в економічний розвиток країни проявляється не через прискорення темпів зростання ВВП, а через пом'якшення глибини економічного спаду, збереження зайнятості та підтримання базових соціальних функцій, особливо в умовах війни.

Удосконалено методико-аналітичні основи визначення потреб відновлення соціальної інфраструктури України на основі інтеграції параметрів «damages-losses-needs», що дозволяє враховувати не лише прямі руйнування, а й функціональні збитки і трансформаційні потреби інфраструктури відповідно до принципу Build Back Better. Визначено, що обсяги інвестиційних потреб відновлення соціальної інфраструктури системно перевищують масштаби її фізичних пошкоджень, що зумовлює необхідність застосування не компенсаційної, а трансформаційної моделі відбудови.

Проведений регіональний аналіз співвідношень втрат, збитків і потреб дозволив ідентифікувати домінування різної логіки відновлення (компенсаційної, функціональної або трансформаційної) у розрізі секторів і територій, що обґрунтовує доцільність просторово-диференційованої інвестиційної політики у даній сфері. У результаті, у другому розділі сформовано аналітичну базу для визначення пріоритетів інвестування та підтверджено необхідність системного, адаптивного і диференційованого підходу до відбудови соціальної

інфраструктури України.

У третьому розділі дисертації *«Напрями та інструменти покращення інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури»* досліджено масштаби та структурні характеристики бюджетного розриву фінансування проєктів відбудови соціальної інфраструктури в Україні; побудовано скоринг-модель пріоритизації інвестиційних проєктів відновлення соціальної інфраструктури; досліджено трансформацію системи управління публічними інвестиціями у сфері відновлення соціальної інфраструктури.

Обґрунтовано, що сучасна модель інвестиційного забезпечення соціальної інфраструктури має багатоканальний характер і базується на поєднанні державного бюджету як «якоря» фінансування з ресурсами міжнародних фінансових організацій, донорських програм, місцевих бюджетів та інструментів державно-приватного партнерства, що забезпечують масштабування інвестицій відповідно до потреб відбудови. Встановлено, що ефективність цієї моделі залежить від узгодженості інституційних механізмів, розвитку змішаного фінансування та активізації приватного капіталу у соціальних секторах.

Розроблено науково-прикладний інструментарій пріоритизації інвестиційних проєктів відновлення соціальної інфраструктури у вигляді скоринг-моделі, яка дозволяє системно оцінювати проєкти за критеріями стратегічної доцільності, соціально-економічного впливу, фінансової ефективності та інституційної спроможності їх реалізації. Запровадження такої моделі забезпечує підвищення обґрунтованості відбору проєктів, прозорість розподілу ресурсів і формування збалансованого портфеля інвестицій у межах Єдиного проєктного портфеля публічних інвестицій.

Особливу увагу приділено трансформації системи управління публічними інвестиціями, що передбачає впровадження інституційних механізмів координації інвестиційних потоків, цифровізацію процесів управління через систему DREAM, а також інтеграцію стратегічного та проєктного підходів до планування відбудови. Визначено, що сучасна система управління публічними інвестиціями має функціонувати як інструмент узгодження державних, місцевих і міжнародних

ресурсів із реальними потребами відновлення та забезпечення їх ефективного використання. Важливим результатом, викладеним у третьому розділі дисертаційного дослідження, є наукове обґрунтування трансформації системи управління публічними інвестиціями шляхом впровадження процесно-функціонального підходу до реалізації Дорожньої карти управління інвестиціями у сфері відбудови соціальної інфраструктури. У таку Дорожню карту запропоновано інтегрувати попередньо сформовані автором складові, із якими узгоджуватиметься її реалізація: концептуальна модель формування системи ESG-звітності соціально-інфраструктурних проєктів та параметри скоринг-моделі пріоритизації інвестиційних проєктів.

У результаті сформовано цілісну практико-орієнтовану систему удосконалення інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури, яка поєднує механізми подолання фінансового розриву, інструменти пріоритизації проєктів та процесно-функціональну організацію управління інвестиціями, що забезпечує підвищення ефективності відновлення соціально-інфраструктурних об'єктів та досягнення довгострокового соціально-економічного ефекту.

Ключові слова: інфраструктура, соціальна інфраструктура, інвестиції, інвестиційне забезпечення, відбудова, фінансові потреби, механізми інвестиційного забезпечення, пріоритизація інвестиційних проєктів, скоринг-модель, фінансовий розрив інвестиційного забезпечення, державно-приватне партнерство, система управління публічними інвестиціями.

SUMMARY

Dobrovolskyi A. R. Investment support for social infrastructure reconstruction. – Qualification scientific work on manuscript rights.

The thesis for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 051 – Economics. – National University of Water and Environmental Engineering of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Rivne, 2026.

The work was performed at the National University of Water and Environmental

Engineering, where the defense will take place.

The dissertation provides theoretical justification and proposes a solution to the scientific problem of forming and implementing investment support in the field of Ukraine's social infrastructure reconstruction with an emphasis on increasing the investment resource management efficiency, ensuring their prioritization and adaptation to modern socio-economic and security challenges. The research is aimed at ensuring the institutional mechanisms coherence, increasing transparency and validity of investment projects selection, as well as at forming an adaptive public investment management system capable of ensuring the effective social infrastructure restoration.

The first dissertation chapter «*Theoretical foundations of investment support for the reconstruction of social infrastructure*» examines the social infrastructure essence, components and significance as an object of investment for economic development; theoretical approaches to financing and attracting investments in the social infrastructure reconstruction; world experience in investment support for post-crisis reconstruction and development of social infrastructure.

The scientific approaches systematization made it possible to identify the main directions in the social infrastructure interpretation (socio-economic, human-centric, institutional-functional, spatial-regional (geoinfrastructural) and integrated institutional-digital) and to substantiate the feasibility of their integration within a comprehensive approach that takes into account contemporary development challenges. It has been proven that under the influence of war, the structural social infrastructure content is undergoing transformation, in particular through the integration of such elements as administrative and self-governance services, financial and investment mechanisms, digital services, IDP support infrastructure, veteran and rehabilitation centers, as well as humanitarian and crisis social services, which expand its functional purpose and investment significance.

The theoretical foundations of investment in social infrastructure are elaborated, and the necessity of aligning the subject-object structure, institutional parameters, and funding sources based on a sectoral approach is substantiated. It is determined that investment support should be carried out taking into account the social service provision

forms transformation, the digitalization growing role, intersectoral interaction and orientation to the needs of vulnerable population groups.

The world experience of post-disaster and post-crisis reconstruction is analyzed, which made it possible to establish the expediency of adapting international approaches to financing social infrastructure, taking into account institutional limitations and risks inherent in Ukraine. As a result, a theoretical and conceptual basis has been formed for determining investment priority areas, which is based on sectoral differentiation, interests coordination, stakeholder participation conditions, and the use of tools for assessing institutional capacity and financial capabilities. Thus, a comprehensive theoretical basis for the study has been developed, substantiating the need to adapt the system of investment provision for social infrastructure, oriented toward prioritization, territorial targeting, partnership and coordination, inclusiveness, transparency, and long-term socio-economic effectiveness in the context of post-war recovery.

The second chapter of the dissertation *«Assessment of the state of social infrastructure in Ukraine and its role in ensuring economic recovery»* analyzes the condition and investment intensity of social infrastructure assets in Ukraine; develops a methodological and analytical framework for assessing the losses and damages caused to social infrastructure as a result of military actions; examines the recovery needs of Ukraine's social infrastructure with the Build Back Better principle consideration.

A methodological approach to assessing the investment provision for social infrastructure potential of is proposed, based on the analysis of the actual infrastructure facilities condition, their investment intensity, and socio-economic performance integration, using indicators of access to basic services and the Social Progress Index. The analytical results showed the significant «infrastructure debt» presence, manifested in a high level of facilities physical deterioration, low investment returns, and fragmented investment in their modernization, which collectively creates constraints for the recovery of the social sector. It is substantiated that social infrastructure contribution to the country's economic development is manifested not through accelerating GDP growth, but through mitigating the economic decline depth, preserving employment, and maintaining basic social functions, especially under wartime conditions.

The chapter improves the methodological and analytical framework for determining the recovery needs of Ukraine's social infrastructure based on the «damage-losses-needs» parameters integration, which allows accounting not only for direct destruction but also for functional losses and infrastructure transformational needs in accordance with the Build Back Better principle. It is determined that the volume of investment needs for the social infrastructure recovery systematically exceeds the physical damage extent, which necessitates the application of a transformational rather than a compensatory reconstruction model.

The conducted regional analysis of losses, damages, and needs correlations made it possible to identify different recovery logics dominance (compensatory, functional, or transformational) across sectors and territories, thereby substantiating the expediency of a spatially differentiated investment policy in this area. As a result, the second chapter develops an analytical basis for determining investment priorities and confirms the need for a systemic, adaptive, and differentiated approach to the reconstruction of Ukraine's social infrastructure.

The third chapter of the dissertation «*Directions and instruments for improving the investment support of social infrastructure reconstruction*» examines the scale and structural characteristics of the budget financing gap for social infrastructure reconstruction projects in Ukraine; develops a scoring model for prioritizing investment projects aimed at restoring social infrastructure; and analyzes the transformation of the public investment management system in the field of social infrastructure recovery.

It is substantiated that the contemporary model of investment provision for social infrastructure has a multi-channel nature and is based on a combination of the state budget as an «anchor» source of financing with resources from international financial institutions, donor programs, local budgets, and public-private partnership instruments, which ensure the scaling up of investments in line with reconstruction needs. It is established that this model effectiveness depends on the institutional mechanisms coherence, blended finance development, and private capital mobilization in social sectors.

A scientific and applied toolkit for prioritizing investment projects for the social

infrastructure restoration has been developed in the form of a scoring model, which enables a systematic projects evaluation based on criteria of strategic relevance, socio-economic impact, financial efficiency, and institutional capacity for their implementation. The introduction of such a model enhances project selection soundness, ensures transparency in resource allocation, and facilitates the balanced investment portfolio formation within the Unified Public Investment Project Portfolio.

Particular attention is paid to the public investment management system transformation, which involves the introduction of institutional mechanisms for coordinating investment flows, the management processes digitalization through the DREAM system, as well as the integration of strategic and project-based approaches to reconstruction planning. It is determined that the modern public investment management system should function as an instrument for aligning state, local, and international resources with actual recovery needs and ensuring their efficient use. An important result presented in the third chapter of the dissertation is the scientific substantiation of the transformation of the public investment management system through the process-functional approach introduction to the implementation of the Roadmap for Investment Management in the infrastructure reconstruction field. It is proposed to integrate into this Roadmap the components developed by the author, with which its implementation will be aligned, namely: the conceptual model for forming an ESG reporting system for social infrastructure projects and the scoring model parameters for prioritizing investment projects.

As a result, a coherent practice-oriented system for improving investment support for social infrastructure reconstruction has been developed, which combines mechanisms for bridging the investment financing gap, project prioritization tools, and a process-functional organization of investment management, thereby ensuring enhanced recovery efficiency and the achievement of long-term socio-economic development outcomes.

Keywords: infrastructure, social infrastructure, investments, investment support, reconstruction, financial needs, investment support mechanisms, investment projects prioritization, scoring model, investment financing gap, public-private partnership, public investment management system.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації в іноземних наукових виданнях, що індексуються у наукометричній базі Scopus

1. Martseniuk L., Kryvoberets M., Melnychuk S., Lihostaiev V., Dobrovolskyi A. The role of staycation tourism in mitigating the environmental impact of recreation in Ukraine. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 2024. vol. 1429. DOI: 10.1088/1755-1315/1429/1/012015. (1,0 д. а.; особистий внесок: досліджено стан туристично-рекреаційного сектору України, обґрунтовано напрями активізації інвестицій у сталий розвиток туристичної інфраструктури, як складової соціальної інфраструктури на засадах екологічної збалансованості, економічної ефективності та соціальної орієнтованості, 0,21 д. а.).

2. Kushnir N., Tsaruk D., Shpak V., Dobrovolskyi A., Didukh R. Analysis of digitalization modern global trends and factors in the context of Ukraine's agricultural sector. *IOP Series: Earth and Environmental Science*. vol. 1429. 2024. DOI: 10.1088/1755-1315/1429/1/012006. (1,1 д. а.; особистий внесок: досліджено вплив цифровізації на розвиток секторів економіки та визначено рівень цифрової та інституційної готовності до реалізації інвестиційних проєктів, 0,25 д. а.).

3. Kushnir N., Tsaruk D., Tymeichuk I., Tymeichuk Y., Dobrovolskyi A. Reshaping Ukraine's retail chains through the green transition and digitalization. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 2025. vol. 1576. DOI: 10.1088/1755-1315/1576/1/012004. (1,3 д. а.; особистий внесок: обґрунтовано вплив зеленої та цифрової трансформації на інвестиційний розвиток торговельних мереж, які визначають рівень продовольчої безпеки населення та доступ до соціальної інфраструктури за регіонами України, 0,3 д. а.).

Публікації у наукових фахових виданнях України

4. Савіна Н. Б., Добровольський А. Р. Теоретико-аналітичні аспекти визначення втрат соціальної інфраструктури України та інвестиційних потреб її

відбудови. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2025. Вип. 4, № 112. С. 467–480. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve4202535>. (0,76 д. а.; особистий внесок: обґрунтовано необхідність застосування принципу *Build Back Better*, інтеграції результатів оцінювання втрат з інвестиційними механізмами та використання цифрових інструментів управління проєктами у програмах відбудови соціальної інфраструктури України, 0,48 д. а.).

5. Добровольський А. Р. Пріоритизація інвестиційних проєктів відбудови соціальної інфраструктури України в умовах фінансових обмежень. *Економіка та суспільство*. 2026. № 84. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-7> (0,69 д. а.).

6. Савіна Н. Б., Добровольський А. Р. Механізми інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури України. *Міжнародний науковий журнал Грааль науки*. 2026. № 67. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.01.05.2026> (0,55 д. а.; особистий внесок: визначено ключові джерела фінансування, інституційні механізми та моделі залучення інвестицій у соціально-інфраструктурні публічні інвестиційні проєкти, 0,35 д. а.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Сутність і значення соціальної інфраструктури для розвитку країни. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції* : збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, НУВГП, 25 травня 2023 р.), Рівне, 2023. С. 116–119. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/27414/> (0,24 д. а.; особистий внесок: розвинуто теоретичні підходи до визначення соціальної інфраструктури як стратегічного об'єкта інвестування, систематизовано ключові функції та завдання соціальної інфраструктури в умовах воєнного стану, 0,16 д. а.).

8. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р., Сучасний стан соціальної інфраструктури Київської області. *Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, НУВГП, 10 листопада 2023 р.), Рівне, 2023. С. 85–87.

URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/28534/> (0,18 д. а.; особистий внесок: визначено сучасний стан та втрати соціальної інфраструктури Київської області у розрізі її складових елементів, 0,12 д. а.).

9. Кушнір Н. Б., Царук Д. С., Добровольський А. Р. Стан продовольчої безпеки Рівненської області як тилового регіону в умовах військового стану. *Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, НУВГП, 15 листопада 2024 р.), Рівне, 2024. С. 293–295. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/31959/> (0,22 д. а.; особистий внесок: проаналізовано фактори формування продовольчої безпеки регіону в умовах воєнного стану та обґрунтовано напрями підвищення її стійкості на основі інфраструктурного розвитку, 0,11 д. а.).

10. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Особливості функціонування економічного механізму соціальної інфраструктури в умовах військового стану. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти (м. Рівне, НУВГП, 8-9 травня 2025 р.), Рівне, 2025. С. 132–134. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/34664/> (0,14 д. а.; особистий внесок: обґрунтовано виокремлення організаційно-управлінської системи економічного механізму соціальної інфраструктури як взаємодію державних, місцевих органів влади та громадських організацій із залученням цифрових платформ для моніторингу, закупівель і контролю витрат, 0,1 д. а.).

11. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Складові соціальної інфраструктури як об'єкту інвестицій. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту та публічного врядування в контексті євроінтеграції* : матеріали XIV міжнар. наук.-практ. конф (м. Рівне, НУВГП, 22 травня 2025 р.), Рівне, 2025. С. 523–525. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/31657/> (0,18 д. а.; особистий внесок: розвинуто підхід до структурного наповнення соціальної інфраструктури як системи соціальних послуг, цифрових, фінансово-інвестиційних, адміністративно-самоврядних сервісів, 0,12 д. а.).

12. Ковшун Н. Е., Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Торгівля як драйвер відновлення соціальної інфраструктури постконфліктних територій. *Сучасний стан та основні пріоритети розвитку економіки* : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, Східноєвропейський центр наукових досліджень, 8 липня 2025 р.), Одеса, 2025. С. 46–48. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2025/07/re-08.07.2025.pdf> (0,19 д. а.; особистий внесок: обґрунтовано врахування торговельного компоненту в політиці відновлення соціальної інфраструктури, що дає змогу стабілізувати регіональний розвиток постконфліктних територій, 0,1 д. а.).

13. Dobrovolskyi A. Digitalization of social infrastructure as a tool for modernising governance and investment mechanism. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи*: Матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, ОНЕУ, 10-11 жовтня 2025 року). С. 631-632. (0,2 д. а.).

14. Добровольський А. Р. Підходи до фінансування проєктів відбудови соціальної сфери на основі механізмів краудфандингу. *Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання* : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, НУВГП, 14 листопада 2025 р.), Рівне, 2025. С. 311–313. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/36927/> (0,16 д. а.).

15. Добровольський А. Р. Ключові аспекти інформаційного забезпечення фінансування проєктів відбудови соціальної інфраструктури в Україні. *Перспективи стабільного економічного розвитку та економічної безпеки: світовий досвід та вітчизняні реалії* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, Класичний приватний університет, 5-6 грудня 2025 р.). С. 18–23. (0,26 д. а.).

16. Добровольський А. Р. Цифрові індикатори ESG-звітності у проєктах соціальної відбудови. *Актуальні проблеми соціально-економічної системи в умовах світових трансформацій* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 14-15 листопада 2025 р.). С. 24–27. (0,2 д. а.).

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ.....	17
ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДБУДОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ....	31
1.1. Соціальна інфраструктура як об’єкт інвестицій: сутність, складові та значення для економічного розвитку.....	31
1.2. Теоретичні підходи до фінансування та залучення інвестицій у відбудову соціальної інфраструктури.....	53
1.3. Світовий досвід інвестиційного забезпечення посткризової реконструкції та розвитку соціальної інфраструктури.....	85
Висновки до розділу 1.....	97
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЛІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ.....	102
2.1. Стан та інвестомісткість об’єктів, що належать до соціальної інфраструктури України.....	102
2.2. Методико-аналітичне підґрунтя оцінювання втрат і збитків соціальної інфраструктури України унаслідок воєнних дій.....	129
2.3. Аналіз потреб у відновленні соціальної інфраструктури України із врахуванням принципу Build Back Better.....	155
Висновки до розділу 2.....	176
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДБУДОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ.....	179
3.1. Масштаби та структурні характеристики бюджетного розриву фінансування проєктів відбудови соціальної інфраструктури в Україні.....	179

3.2. Побудова скоринг-моделі пріоритизації інвестиційних проєктів відновлення соціальної інфраструктури	202
3.3. Трансформація системи управління публічними інвестиціями у сфері відновлення соціальної інфраструктури.....	218
Висновки до розділу 3.....	234
ВИСНОВКИ.....	239
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	244
ДОДАТКИ.....	270

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ВПО	внутрішньо переміщені особи;
ДПП (PPP)	державно-приватне партнерство (Public-Private Partnership);
ЄПП	Єдиний проектний портфель публічних інвестицій;
НУО	неурядові організації;
ОМС	органи місцевого самоврядування;
ПТЕО	попереднє техніко-економічне обґрунтування;
УПІ	управління публічними інвестиціями;
ФАП	фельдшерсько-акушерський пункт;
CSR (КСВ)	corporate social responsibility (корпоративна соціальна відповідальність);
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive (Директива ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку);
DANIDA	Danish International Development Agency (Датське агентство з міжнародного розвитку);
DFID	Department for International Development (Міністерство з міжнародного розвитку Великобританії);
DREAM	Система управління публічними інвестиціями;
EBRD (ЄБРР)	European Bank for Reconstruction and Development (Європейський банк реконструкції та розвитку);
EIB (ЄІБ)	European Investment Bank (Європейський інвестиційний банк)
ESG	екологічні (environmental), соціальні (social), управлінські (governance) стандарти діяльності;
FAO (ФАО)	Food and Agriculture Organization (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН);
GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (Німецьке товариство міжнародного співробітництва);
GRI	Global Reporting Initiative (Глобальна ініціатива зі звітності)
IFC	International Finance Corporation (Міжнародна фінансова корпорація);
JICA	Japan International Cooperation Agency (Японське агентство міжнародного співробітництва);
OECD (ОЕСР)	Organisation for Economic Co-operation and Development (Організація економічного співробітництва та розвитку);
PDNA	Post-Disaster Needs Assessment (Оцінка потреб після катастрофи);
RDNA	Rapid Damage and Needs Assessment (Швидка оцінка завданої шкоди та потреб);
SASB	Sustainability Accounting Standards Board (Рада зі стандартів бухгалтерського обліку сталого розвитку);
SDG	Sustainable Development Goals (цілі сталого розвитку);
SPI	Global Social Progress Index (Індекс соціального прогресу);

UNDP (ПРООН)	United Nations Development Programme (Програма розвитку ООН);
UNHCR	UN Refugee Agency (Агентство ООН у справах біженців);
UNOPS	United Nations Office for Project Services (Управління ООН з обслуговування проєктів);
URC	Ukraine Recovery Conference (Конференція з відновлення України);
USAID	United States Agency for International Development (Агентство США з міжнародного розвитку);
WHO (ВООЗ)	World Health Organization (Всесвітня організація охорони здоров'я).

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах повномасштабної війни соціальна інфраструктура України зазнала значних руйнувань, що спричинило системний дефіцит доступу населення до базових соціальних послуг, посилення територіальної нерівності та зниження якості людського капіталу як ключового фактору сталого економічного зростання. Поряд із цим накопичений інфраструктурний борг соціальних секторів України, що проявляється у хронічному недофінансуванні, високому рівні зносу об'єктів інфраструктури і невідповідності їх функціональних характеристик сучасним вимогам, іще більше поглиблює наслідки фізичних руйнувань і втрат, актуалізуючи потребу в системному інвестиційному забезпеченні їх відбудови на засадах прозорості, ефективності, інклюзивності та принципу Build Back Better. Водночас процес післявоєнного відновлення вимагає не лише відбудови зруйнованих об'єктів, а й формування нової моделі інвестиційного забезпечення, яка здатна інтегрувати державні, приватні, донорські ресурси, забезпечуючи їх ефективний розподіл та пріоритизацію відповідно до соціально-економічних потреб.

В сучасних умовах соціальна інфраструктура трансформується із традиційної сукупності галузевих об'єктів у стратегічний інструмент забезпечення соціальної стійкості, відтворення людського капіталу і активізації внутрішнього попиту, що безпосередньо впливає на темпи економічного відновлення країни. При цьому існуюча система фінансування соціально-інфраструктурних секторів характеризується фрагментарністю, недостатнім рівнем координації між джерелами фінансування та обмеженими інструментами оцінювання ефективності інвестиційних рішень. Зростання ролі зовнішнього фінансування (міжнародної допомоги, донорських коштів) та інструментів державно-приватного партнерства, підвищує актуальність формування прозорих механізмів управління інвестиційними потоками, мінімізації бюджетного розриву і підвищення результативності вкладень у соціальну сферу.

Цифровізація, інституційні трансформації та нові соціальні виклики (підтримка внутрішньо-переміщених осіб, реінтеграція ветеранів) вимагають переосмислення підходів до інвестування соціальної інфраструктури як комплексної системи, що поєднує матеріальні, фінансові, адміністративно-самоврядні, та цифрові елементи. За цих умов наукове обґрунтування теоретичних засад, методичних підходів та практичних інструментів інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури набуває особливої значущості, оскільки дозволяє сформувати ефективну модель управління ресурсами відновлення, підвищити соціально-економічну результативність інвестицій та забезпечити довгострокову стійкість відбудови та розвитку України.

Аналіз наявних досліджень засвідчує, що проблематика формування соціальної інфраструктури розглядається у працях українських і зарубіжних науковців у кількох напрямках. Теоретичні засади розуміння соціальної інфраструктури як умови суспільно-економічного розвитку сформовані у працях П. Розенштейна-Родана, Г. Раніса, Х. Ченері, Т. Шульца, Г. Бекера та А. Сена, які обґрунтовували зв'язок інвестицій у соціальну сферу з індустріальним розвитком, формуванням людського капіталу, продуктивністю населення та розширенням можливостей особистості. У документах Світового банку, ОЕСР, ПРООН та Європейської комісії соціальна інфраструктура розглядається як система об'єктів і послуг, що забезпечують доступ населення до освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, житла, культури та інших базових благ, а також як передумова інклюзивного розвитку й соціальної згуртованості.

В українській науковій думці питання сутності, структури та функціонального призначення соціальної інфраструктури досліджували І. П. Кінаш, Л. Я. Беновська, В. С. Бойченко, С. В. Герчанівська, Н. Г. Пігуль, І. І. Костащук, Н. І. Колосівський, О. Г. Гончаренко, П. О. Кобилін та інші науковці. Їхні праці зосереджені на визначенні соціальної інфраструктури як сукупності галузей, установ, об'єктів і сервісів, що забезпечують умови життєдіяльності населення, відтворення людського потенціалу, соціальну безпеку, регіональний розвиток та підвищення якості життя. Окремі дослідники акцентують увагу на

просторово-регіональному вимірі соціальної інфраструктури, її ролі у децентралізації, смарт-спеціалізації територій та цифровій трансформації соціальних послуг.

Прикладні аспекти оцінювання стану соціальної інфраструктури, масштабів її руйнувань та потреб відновлення висвітлюються у матеріалах Київської школи економіки за сприяння Світового банку та інших міжнародних інституцій, а також у положеннях Плану відновлення України, Ukraine Facility, національних стратегій і галузевих програм. У цих документах соціальна інфраструктура розглядається як один із ключових напрямів післявоєнної відбудови.

Разом із тим, попри значну кількість досліджень, у науковій літературі бракує цілісного підходу до розгляду соціальної інфраструктури саме як об'єкта інвестування в умовах воєнного та післявоєнного відновлення. Недостатньо обґрунтованими залишаються методичні підходи до оцінювання інвестомісткості соціальної інфраструктури, визначення фінансового розриву між потребами відбудови та наявними джерелами фінансування, а також формування прозорих критеріїв пріоритизації інвестиційних проєктів.

Також недостатньо досліджено питання координації державних, місцевих, міжнародних, донорських і приватних ресурсів у межах єдиної системи інвестиційного забезпечення. Наявні дослідження переважно розглядають окремі сектори соціальної сфери або окремі джерела фінансування, тоді як комплексна модель багатоканального інвестування, потребує подальшого наукового обґрунтування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана із тематикою науково-дослідних робіт Національного університету водного господарства та природокористування, зокрема таких науково-дослідних тем: «Розвиток потенціалу регіону: економічні чинники та ресурсні передумови» (номер державної реєстрації: 0121U111063), де автором розроблено методичний підхід до оцінювання потенціалу інвестиційного забезпечення соціальної інфраструктури, який базується на комплексному аналізі її стану, інвестомісткості, рівня регіональної доступності послуг для

домогосподарств та впливу на макроекономічні показники; «Розвиток систем антикризового управління національною економікою» (номер державної реєстрації: 0125U002807), де автором обґрунтовано роль соціальної інфраструктури як чинника економічного розвитку, відновлення людського капіталу та забезпечення макроекономічної стійкості держави, що базується на розширеному підході до її структурного наповнення як динамічної системи соціальних, цифрових, фінансово-інвестиційних та адміністративно-самоврядних сервісів (довідка № 104-26 від 18.02.2026 р.).

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у розвитку теоретико-методичних положень і обґрунтуванні прикладних інструментів інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури України на основі системного поєднання підходів до оцінювання інфраструктурних втрат і фінансових потреб і удосконалення механізмів розподілу інвестиційних ресурсів для забезпечення обґрунтованої пріоритетності соціально значущих проєктів та підвищення ефективності системи управління публічними інвестиціями з урахуванням трансформаційних викликів соціально-економічного відновлення.

Для досягнення поставленої мети дисертаційного дослідження окреслено комплекс наступних завдань:

- теоретично обґрунтувати структурне наповнення соціальної інфраструктури як багатовимірного об’єкта інвестування в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки з урахуванням зміщення фокусу структурних, функціональних та інституційно-інвестиційних характеристик соціальної інфраструктури;
- розвинути концептуальні засади інвестування у соціальну інфраструктуру на основі узгодження перспективних напрямів її трансформації з інституційною спроможністю їх реалізації;
- оцінити потенціал інвестування у соціальну інфраструктуру з урахуванням комплексного аналізу її стану, якісної структури, територіальної доступності соціальних послуг і впливу на макроекономічні показники країни;

- визначити фінансові потреби відбудови соціальної інфраструктури України, зважаючи на показники фізичних руйнувань та непрямих економічних втрат від порушення надання соціальних послуг внаслідок війни, а також з урахуванням принципу Build Back Better та елемента «трансформаційної надбудови» для стратегічного інвестиційного планування у післявоєнний період;
- здійснити регіональний аналіз співвідношень прямих втрат, збитків та інвестиційних потреб відновлення соціальної інфраструктури («damages-losses-needs») з метою ідентифікації компенсаційних, функціональних або трансформаційних пріоритетів її відбудови;
- визначити масштаби та структурні характеристики фінансового розриву інвестиційного забезпечення пріоритетних проєктів відбудови соціальної інфраструктури в Україні;
- розробити інструментарій пріоритизації публічних інвестиційних проєктів відбудови соціальної інфраструктури з урахуванням рівня значущості соціально орієнтованих проєктів для прозорого та об'єктивного розподілу обмежених публічних інвестиційних ресурсів;
- розробити процесно-функціональний підхід до реалізації Дорожньої карти реформування системи управління публічними інвестиціями за потреб її трансформації відповідно до стратегічних пріоритетів відбудови соціальної інфраструктури та з урахуванням специфіки механізмів її ресурсного забезпечення.

Об'єктом дослідження є багатокомпонентний процес інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури України, що охоплює сукупність економічних відносин, інституційних механізмів, фінансових джерел та управлінських рішень, які визначають мобілізацію, розподіл та ефективне використання інвестиційних ресурсів в умовах воєнних викликів і післявоєнного відновлення на засадах сталого розвитку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та концептуальні засади, інструменти, механізми і моделі інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури, а також підходи до оцінювання інвестиційних потреб, визначення

фінансового розриву та пріоритизації інвестиційних проєктів за умов фіскальних обмежень.

Методи дослідження. Під час виконання дисертаційного дослідження було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, вибір яких зумовлений завданнями роботи та її прикладною спрямованістю. Зокрема, метод наукового абстрагування застосовано для уточнення сутності соціальної інфраструктури як об'єкта інвестування та формування категоріального апарату дослідження (п. 1.1); метод теоретичного узагальнення і систематизації – для аналізу та класифікації наукових підходів до трактування соціальної інфраструктури, її структурних складових і ролі у соціально-економічному розвитку (п. 1.1-1.3); метод порівняльного аналізу – для співставлення: функцій соціальної інфраструктури та системи потреб людського розвитку (п. 1.1), національних і зарубіжних підходів до визначення складу соціальної інфраструктури та механізмів її інвестування (п. 1.2, 1.3); структурно-функціональний підхід – для обґрунтування складу та елементів соціальної інфраструктури як системи об'єктів і послуг (п. 1.1, 2.1); метод теплових матриць – для систематизації стейкхолдерів залежно від рівня їх потенційного залучення у реалізацію інвестиційних проєктів відбудови соціальної інфраструктури (п. 1.2); економіко-статистичні методи – для аналізу кількісних параметрів соціальної інфраструктури, динаміки бюджетних видатків та оцінювання масштабів її фінансового забезпечення (п. 2.1, 3.1); метод аналітичного групування – для класифікації об'єктів соціальної інфраструктури, джерел фінансування та інвесторів; метод формалізації – для побудови концептуально-методичного підходу до оцінювання потенціалу інвестиційного забезпечення та представлення результатів у вигляді схем і моделей (п. 2.1); коефіцієнтний метод – для оцінювання співвідношень між прямими втратами, економічними збитками та фінансовими потребами відновлення інфраструктури (п. 2.3); метод гар-аналізу – для визначення інвестиційного розриву між потребами відбудови соціальної інфраструктури та наявними джерелами фінансування (п. 3.1); економіко-математичний метод рейтингового оцінювання (скорингова модель) – для оцінювання та ранжування

інвестиційних проєктів соціальної інфраструктури з урахуванням їх соціально-економічної значущості (п. 3.2); графічні та табличні методи – для наочного представлення аналітичних результатів.

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти України, стратегічні документи та програми відновлення (зокрема План відновлення України, Ukraine Facility), аналітичні матеріали міжнародних організацій (Світового банку, ОЕСР, ПРООН), звіти, представлені Інститутом Київської школи економіки (KSE Institute), звіти з оцінки втрат і потреб відновлення інфраструктури (RDNA), статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України та інших органів державної влади, офіційні бюджетні показники, праці українських та зарубіжних науковців, результати науково-практичних конференцій, а також результати власних аналітичних розрахунків автора, що забезпечило комплексність і достовірність отриманих наукових положень та висновків.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження розкривається через систему положень, що відображають удосконалені та розвинуті підходи до формування інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури, орієнтовані на підвищення результативності використання ресурсів і забезпечення збалансованості інвестиційних рішень. Найбільш вагомими теоретичними та прикладними результатами, які визначають наукову новизну дослідження полягають у тому, що:

удосконалено:

- методичний підхід щодо оцінювання потенціалу інвестиційного забезпечення соціальної інфраструктури, який базується на виявленні поточного стану та фактичної наявності соціальної інфраструктури, її інвестомісткості, можливості забезпечувати соціальні потреби і рівень доступності для домогосподарств за умов воєнних шоків, що є основою для визначення потреб та пріоритетності формування соціальної інфраструктури України;

- методико-аналітичні основи визначення фінансових потреб відновлення соціальної інфраструктури України унаслідок воєнних дій шляхом обґрунтування та інтерпретації підходу «damages-losses-needs», яка інтегрує

кількісний вимір фізичних руйнувань, економічних втрат та потреб у відновленні і трансформації відповідно до принципу Build Back Better і методики RDNA та слугує аналітичним підґрунтям формування інвестиційних стратегій відбудови соціальної інфраструктури;

- аналізування співвідношення втрат, збитків та потреб соціальної інфраструктури шляхом запровадження системи коефіцієнтів, які трансформують абсолютні оцінки у аналітичні індикатори, що дозволяє кількісно ідентифікувати домінування компенсаційної, функціональної або трансформаційної логіки відновлення окремих секторів соціальної інфраструктури у розрізі регіонів України;

- методичні засади визначення фінансового розриву інвестиційного забезпечення (гар-аналіз), який відрізняється врахуванням особливостей системи інвестиційного забезпечення соціальної інфраструктури, інтерпретує дефіцит фінансових ресурсів як структурний дисбаланс між трансформаційним характером потреб соціальних секторів і обмеженими фіскальними можливостями держави, поєднує оцінки RDNA та бюджетних параметрів затвердженого Єдиного проєктного портфеля публічних інвестицій, що є основою формування структури джерел фінансування виявленого розриву;

- науково-прикладний інструментарій пріоритизації публічних інвестиційних проєктів відбудови соціальної інфраструктури за допомогою запропонованої скоринг-моделі, яка поєднує фізичний (прямі руйнування) та вартісний (потреби у фінансуванні) виміри втрат у вигляді комбінованого індикатора; інтегрує оцінку непрямих економічних збитків та соціального тиску на інфраструктуру через концентрацію внутрішньо переміщених осіб; враховує інституційний бал пріоритетності проєктів у Єдиному проєктному портфелі публічних інвестицій та використовує порогові функції підсилення для ідентифікації критичних регіонів і проєктів, та за рахунок введених показників зменшує суб'єктивізм оцінювання інвестиційних проєктів;

- процесно-функціональний підхід до реалізації Дорожньої карти реформування системи управління публічними інвестиціями, що враховує

специфіку вимог соціальної інфраструктури, забезпечує системну ув'язку стратегічних пріоритетів і механізмів фінансування на основі ESG-індикаторів та параметрів скоринг-моделі, що у свою чергу дозволяє досягти довгострокової реалізації проєктів відбудови соціальної інфраструктури в умовах обмеженості ресурсів;

набули подальшого розвитку:

- підхід до структурного наповнення соціальної інфраструктури як стратегічного ресурсу соціально-економічного розвитку шляхом обґрунтування розширення складу її елементів та зміни акцентів до розуміння соціальної інфраструктури як динамічної системи соціальних послуг, цифрових, фінансово-інвестиційних, адміністративно-самоврядних сервісів, що здатна до адаптації в кризових умовах під впливом викликів та змін;

- концептуальні засади інвестування у соціальну інфраструктуру, що складаються з інституційного і результативного контурів і відрізняються узгодженням суб'єктно-об'єктної логіки та механізмів інвестування, що у свою чергу передбачає використання матриці стейкхолдерів, карти передумов та інституційних параметрів, які дозволяють узгодити пріоритети і потреби розвитку соціальної інфраструктури з інституційною спроможністю і доступними джерелами фінансування.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості безпосередньої апробації і впровадження методичних підходів та розробленого прикладного інструментарію для підвищення ефективності інвестиційного забезпечення відбудови і розвитку соціальної інфраструктури для широкого кола стейкхолдерів з метою обґрунтування стратегічних рішень відновлення інфраструктурних об'єктів, оцінювання стану соціальної інфраструктури, визначення її інвестиційних потреб, виявлення фінансового розриву інвестиційного забезпечення, формування пріоритетів фінансування та розроблення ефективного портфеля проєктів відбудови з урахуванням їх соціально-економічного значення.

Окремі результати дисертаційного дослідження були впроваджені у діяльність суб'єктів господарювання у сфері соціальної інфраструктури, зокрема Комунального закладу «Рівненський обласний центр з надання соціальних послуг» Рівненської обласної ради, у практиці якого використано механізм формування пропозицій до регіональних програм соціального захисту, що забезпечив системність визначення заходів та їх узгодження з регіональними пріоритетами розвитку, а також підхід до формування переліку першочергових (пріоритетних) заходів розвитку соціальних послуг, що забезпечило узгодження потреб отримувачів із наявними фінансовими ресурсами (довідка № 146/1 від 16.02.2026 р.). Практичне значення результатів дослідження підтверджується їх впровадженням у діяльність ТОВ «Інженерно-будівельна компанія «Савітар», де використано рекомендації щодо оцінювання інвестиційно-будівельних проєктів відновлення об'єктів соціальної інфраструктури на основі скоринг-моделі пріоритизації. Запропоновані підходи впроваджуються під час підготовки тендерної документації, планування ресурсного забезпечення й оцінювання ефективності інвестиційно-будівельних проєктів відбудови соціально-інфраструктурних об'єктів (довідка №172/25 від 22.12.2025 р.).

Розроблені у дисертаційній роботі теоретико-методичні положення та аналітичні підходи використовуються в освітньому процесі Національного університету водного господарства та природокористування при викладанні освітніх компонент «Макроекономіка», «Статистика», «Проектний аналіз», «Моделі і методи прийняття рішень в економіці». Застосування у освітньому процесі напрацювань, представлених у дисертаційній роботі, сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти професійних компетентностей у сфері аналізу та обґрунтування інвестиційних проєктів, використання економіко-статистичних методів дослідження, а також прийняття управлінських рішень щодо фінансування проєктів в умовах ресурсних обмежень (довідка № 011-07 від 16.03.2026 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі результати проведеного дослідження, представлені у дисертаційній роботі та винесені на захист, отримані автором особисто й відображені у його наукових публікаціях. Використання наукових

положень та ідей інших досліджень здійснено з відповідними посиланням на джерела. Із наукових праць, виконаних у співавторстві, в дисертаційній роботі використано лише ті матеріали, які є результатами власних досліджень автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження знайшли відображення у науковому дискурсі та були системно апробовані, що підтверджується участю автора у науково-практичних конференціях. Зокрема, ключові аспекти і результати дослідження були оприлюднені на 12 міжнародних науково-практичних конференціях, присвячених проблематиці сталого розвитку та трансформаційних процесів соціально-економічних систем, відновлення національної економіки та регіонального розвитку. Серед тематичних напрямів зазначених наукових заходів: «Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання» (м. Рівне, 2023 р.), «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції» (м. Рівне, 2023 р.), «Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання» (м. Рівне, 2024 р.), «Перспективи стабільного економічного розвитку та економічної безпеки: світовий досвід та вітчизняні реалії» (м. Запоріжжя, 2025 р.), «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки» (м. Рівне, 2025 р.), «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту та публічного врядування в контексті євроінтеграції» (м. Рівне, 2025 р.), «Сучасний стан та основні пріоритети розвитку економіки» (м. Одеса, 2025 р.), «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи» (м. Одеса, 2025 р.), «Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання» (м. Рівне, 2025 р.), «Актуальні проблеми соціально-економічної системи в умовах світових трансформацій» (м. Київ, 2025 р.), «Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів під впливом цифровізації» (м. Ірпінь, 2026 р.), «Open science nowadays: main mission, trends and instruments, path and its development» (м. Вінниця, 2026 р.).

Публікації. За результатами проведеного дослідження автором опубліковано 16 наукових праць, з яких 5 виконано одноосібно. Серед наукового доробку автора – 3 статті у виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України; 3 статті у наукових виданнях, що індексуються у міжнародній наукометричній базі даних Scopus; 10 публікацій апробаційного характеру, підготовлених за результатами участі у міжнародних науково-практичних конференціях. Загалом обсяг опублікованих праць становить 7,37 д. а., з них особисто автору належить 3,81 д. а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота структурно складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 294 сторінки, у тому числі основний текст представлено на 225 сторінках. Робота містить 29 таблиць (із них 4 – на окремих сторінках), 59 рисунків (із них 11 – на окремих сторінках). Список використаних для дослідження джерел представлено 218 найменуваннями, які оформлені на 26 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДБУДОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

1.1. Соціальна інфраструктура як об'єкт інвестицій: сутність, складові та значення для економічного розвитку

Соціальна інфраструктура відіграє суттєву роль у формуванні якості життя населення, розвитку людського капіталу та забезпечення стабільності у суспільстві. Сучасні виклики, із якими зустрічається соціальна інфраструктура України під час повномасштабного вторгнення, пов'язані із руйнуваннями унаслідок бойових дій, економічною кризою, демографічними трансформаціями, потребою у адаптації до нових умов. У сучасних реаліях України та зокрема у контексті післявоєнного відновлення, соціальна інфраструктура стає важливим об'єктом інвестування, що націлений на поліпшення добробуту громадян та сприяння економічному зростанню.

Визначення соціальної інфраструктури як об'єкта інвестицій потребує її теоретичного осмислення з позицій чіткого розуміння сутності цієї категорії, яке залежить від сформованих підходів до планування, управління, фінансування та оцінювання інвестицій у соціальну сферу. Зростання соціальних потреб в умовах сучасного ринку, прискорена урбанізація та війна, що вимагатиме післякризової відбудови, спонукають до системності у формуванні підходів до соціальної інфраструктури, не просто як сукупності об'єктів обслуговування населення, а як стратегічного ресурсу національного розвитку. У зв'язку із цим важливого значення набуває вивчення соціальної інфраструктури як комплексного соціально-економічного феномена, який поєднує інституційні, функціональні та інвестиційні елементи [54; 63]. Також усвідомлення внутрішньої структури соціальної сфери, яка змінилася з врахуванням поточних чинників, її функцій та ролі у системі суспільного добробуту є однією із передумов ефективної політики соціального

інвестування та партнерства в умовах трансформації українського суспільства [8, с. 74].

З метою дослідження соціальної інфраструктури як об'єкту інвестицій доцільно розглядати її через призму структурного (галузі, об'єкти), інституційно-інвестиційного (суб'єкти, механізми, ресурси) та функціонального (роль, цілі, завдання) аспектів для розуміння її як ресурсу стратегічного національного розвитку та багатовимірного явища.

Поняття «соціальна інфраструктура» було сформоване у світовій науці у середині XX століття у період післявоєнного відновлення як відповідь на обґрунтування заходів модернізації і розвитку концепції «держави добробуту» («welfare state») [16; 36]. Наукове обґрунтування цього терміну було зумовлене потребою у осмисленні місця нематеріальних соціально-орієнтованих секторів економіки у підтримці сталого суспільного розвитку. Відтак першочерговий акцент дослідники ставили на інституціях, які створювали умови для відтворення людського капіталу. Тоді ж одним із перших економістів, які використовували інфраструктуру у соціальному контексті, був Розенштейн-Родан П. (P. Rosenstein-Rodan), який у рамках теорії «великого поштовху» («Big Push Theory») визначав важливість інфраструктурних вкладень, в тому числі у освіту, медицину та соціальні послуги, необхідні для індустріального розвитку [198]. Його положення наслідували також Раніс Г. (G. Ranis) [194] та Ченарі Х. (H. Chenery) [158] та інші представники теорій економічного та соціального розвитку.

Суттєвий внесок у розвиток теорії соціальної інфраструктури та формування її змісту був зроблений фахівцями Світового банку та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), які із 1960-х років представляли розподіл інфраструктури на економічну та соціальну. Відтоді у документах ОЕСР почали зустрічатися положення, що визначають соціальну інфраструктуру як передумову формування людського капіталу та рівноправного доступу до основних благ [127; 169; 177].

Наукова література 1960-70-х років представлена аналітичними працями, які формалізували термін «соціальна інфраструктура». В тому числі дослідження

Шульца Т. (T. Shults) та Бекера Г. (G. Becker) зосереджують увагу на зв'язку між інвестиціями у освітню та соціальну базу («soft infrastructure») та зростанням економіки. Зокрема, Т. Шульц запропонував ввести у наукову лексику поняття «інвестиції у людський капітал», підкреслюючи, що соціальна інфраструктура є важливим підґрунтям його розвитку [144].

У політиці міжнародних фінансових інститутів соціальна інфраструктура була чітко закріплена з 1980-х років. Тоді ж проекти розвитку ООН, Світового банку, Азійського банку розвитку почали активно імплементувати елементи інвестицій у соціальну інфраструктуру з метою поліпшення якості життя, подолання бідності, впровадження інклюзивності [117; 127].

Таким чином, термін «соціальна інфраструктура» у світовій теорії та аналітиці провідних міжнародних організацій сформувався як міждисциплінарне поняття і акумулює економічні, соціологічні та гуманітарні підходи. Відтак даний термін згодом трансформувався у базову категорію концепції сталого розвитку, соціальних інвестицій, а також просторового стратегічного планування.

Сучасні економічні дослідження в Україні охоплюють широкий спектр праць із питань соціальної інфраструктури: від регуляторно-стратегічних моделей до практико-орієнтованих ініціатив (Kyiv School of Economics) [185] та, зокрема, досліджень у розрізі регіонів та місцевостей в умовах війни. Під впливом нових викликів ці напрацювання формують базу для розуміння соціальної інфраструктури як об'єкту інвестицій та її подальшої трансформації.

Економічні дослідження українських науковців з питань соціальної інфраструктури традиційно визначають її як сукупність галузей і об'єктів, що націлені на реалізацію соціальних функцій держави. У них акцентується на ролі відтворення трудового потенціалу, поліпшенні умов життя громадян та забезпечення соціальної безпеки.

Представлені підходи до трактування терміну «соціальна інфраструктура» у таблиці 1.1 дозволяють виокремити кілька змістовних груп, що відображають наукові погляди, методологічні основи та функціональний фокус.

Зокрема, можна виокремити п'ять основних напрямків у розглянутих підходах: соціально-економічний, людиноцентричний, інвестиційно-раціональний, просторово-регіональний та інституційно-цифровий (технологічно-інтегрований).

У рамках соціально-економічного підходу (Кінаш І. П., Беновська Л. Я., Бойченко В. С., Герчанівська С. В) соціальна інфраструктура розглядається у розрізі сукупності галузей, об'єктів і видів діяльності, які забезпечують умови життєдіяльності населення і сприяють відтворенню робочої сили шляхом задоволення матеріальних та духовних потреб. Дане бачення фокусується на функціональності соціальної інфраструктури у контексті забезпечення людини і соціуму базовими благами [3; 4; 14; 52].

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «соціальна інфраструктура» за різними авторами та джерелами із диференціацією за підходами

Автор (джерело)	Трактування	Характеристика підходу
1	2	3
Кінаш І. П.	<i>Соціальна інфраструктура</i> – це комплекс галузей і видів діяльності, які здійснюють забезпечення соціальних потреб населення, сприяють відтворенню робочої сили та формування якісних умов життєдіяльності. [52, с. 204].	Соціально-економічний, відтворювальний підхід
Пігуль Н. Г.	<i>Соціальна інфраструктура</i> – це сукупність об'єктів і установ, які створюють середовище для реалізації державних функцій та розвитку людського потенціалу протягом етапів свого життєвого циклу [81, с. 119].	Людиноцентричний, функціональний
Беновська Л. Я. Бойченко В. С., Герчанівська С.В.	<i>Соціальна інфраструктура</i> – це сукупність галузей та їх об'єктів, які здійснюють забезпечення умов життя, розвитку, відтворення населення, задоволення його потреб у матеріальних, соціальних, культурних та духовних благах [3; 4; 14].	Галузевий, соціально-орієнтований підхід
Костащук І. І., Колосівський Н.І.	<i>Соціальна інфраструктура</i> – це основа матеріального забезпечення сприятливих умов нормальної життєдіяльності населення та суспільного розвитку, до складу якої входять фізичні та цифрові об'єкти [57, с. 25].	Комплексний інституційно-цифровий, людиноцентричний підхід
Гончаренко О. Г.	<i>Соціальна інфраструктура</i> – це сукупність об'єктів, установ, соціальних просторів, технологічних платформ, що створюють умови для сталого розвитку, підтримки соціального капіталу та інноваційності в регіоні в рамках смарт-спеціалізації [16].	Технологічно-інтегрований підхід, орієнтований на сталий розвиток

Продовження табл. 1.1

Автор (джерело)	Трактування	Характеристика підходу
1	2	3
Кобилін П.О.	<i>Соціальна інфраструктура</i> – це частина комплексу регіональної соціально-географічної екосистеми, яка націлена на забезпечення нормальних умов життя населення та його потреб у послугах, які пов'язані матеріальними потоками, потоками інформації у просторово-географічному контексті. [54, с. 138].	Мультисекторальний, регіонально-просторовий, геоінфраструктурний підхід
Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки	<i>Соціальна інфраструктура</i> – це ключовий фактор регіонального балансу та якості життя населення, що має бути доступним у всіх регіонах країни як сукупність закладів і послуг соціальної сфери [74].	Практичний, просторово-орієнтований підхід з позицій інструменту децентралізації
П. Розенштейн-Родан	<i>Соціальна інфраструктура</i> – це умова індустріального розвитку, що розглядається як основа для залучення приватного капіталу й трудових ресурсів [198].	Стратегічний та макроекономічний підхід
Т. Шульц	<i>Соціальна інфраструктура</i> є умовою здійснення соціальних інвестицій в освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення та є джерелом формування людського капіталу [144].	Людиноцентричний, інвестиційний
Г. Бекер	<i>Соціальна інфраструктура</i> – це система інституцій та сервісів, що формують людський капітал через системи освіти, охорони здоров'я, професійної підготовки, побутові умови, що забезпечують продуктивність населення і соціальну мобільність [144].	Рационально-економічний підхід
А. Сен	<i>Соціальна інфраструктура</i> є основою забезпечення базових свобод і соціального вибору, що створює передумови для розширення можливостей особистості [201].	Соціально-гуманітарний
Світовий банк	<i>Соціальна інфраструктура</i> стосується будівництва та обслуговування об'єктів, що підтримують надання соціальних послуг – шкіл, лікарень, громадських центрів – які мають вирішальне значення для інклюзивності та скорочення бідності [127].	Функціонально-інвестиційний підхід
OECD (ОЕСР)	<i>Соціальна інфраструктура</i> є комплексом, що включає об'єкти та системи, що підтримують надання соціальних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальне житло та культура, та сприяють розвитку людського капіталу та соціальній згуртованості [172].	Інституційно-функціональний підхід, орієнтований на розвиток людського капіталу
UNDP (Програма розвитку ООН)	<i>Соціальна інфраструктура</i> передбачає наявність систем та установ, які забезпечують доступ до основних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я, житло, а також забезпечують рівність у суспільстві [117].	Системно-інклюзивний підхід

Джерело: систематизовано автором на основі [3; 4; 14; 16; 52; 54; 57; 74; 81; 117; 127; 144; 172; 198; 201]

Людиноцентричний та гуманітарний підхід, що прослідковується у працях Пігуль Н. Г. [81], Т. Шульца [144], А. Сена [201] у положеннях Програми розвитку

ООН (UNDP) [117], зосереджує увагу на ролі соціальної інфраструктури у розвитку людського потенціалу, сформуванні базових свобод, можливостей особистості, розширенні вибору, рівного доступу до послуг. Цей контекст розглядає інфраструктуру не лише як сукупність об'єктів, закладів, установ, а як механізм формування справедливості у суспільстві, забезпечення гідності та якості життя. Інвестиційно-раціональний підхід, що властивий Г. Бекеру та Т. Шульцу, та зустрічається у положеннях політики Світового банку, зі свого боку трактує соціальну інфраструктуру як мережу інституцій та сервісів, що виступають інструментами формування людського капіталу. З цієї позиції освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення вважаються довгостроковими інвестиціями, які стимулюють зростання економічної ефективності, продуктивності та соціальної мобільності [144].

Геоінфраструктурні або просторово-регіональні підходи, які репрезентовані у працях Кобиліна П. О. та закріплені у змісті Державної стратегії регіонального розвитку України на 2021-2027 роки, підкреслюють просторовий вимір соціальної інфраструктури та її місце у створенні умов сталого і збалансованого розвитку регіонів, рівності територій у доступі до послуг, взаємозв'язок з інформаційними, ресурсними потоками у рамках соціально-географічних систем. Цей підхід розглядається у контексті практичної реалізації політики децентралізації та смарт-спеціалізації територій [54; 74].

Окрема група – інституційно-цифрові підходи, які, зокрема, у роботах Гончаренко О. Г., Косташук І. І. та Колосівського Н. І. документах OECD виокремлюють соціальну інфраструктуру як гнучку систему із фізичними об'єктами та водночас цифровими сервісами (застосунками та платформами), які націлені на підтримку інклюзивності, розвиток людського капіталу, інноваційної громад. Такий контекст стає відображенням сучасної трансформації інфраструктури як відповіді на цифрові зміни, урбанізацію та геополітичні виклики [16; 57; 76].

Таким чином, сучасні підходи до визначення соціальної інфраструктури варіюються за змістом, проте відображають зміщення фокусу із традиційного

матеріально-галузевого розуміння до комплексного бачення інфраструктури як інструменту регіонального та суспільного розвитку в умовах динамічних трансформацій (рис. 1.1).

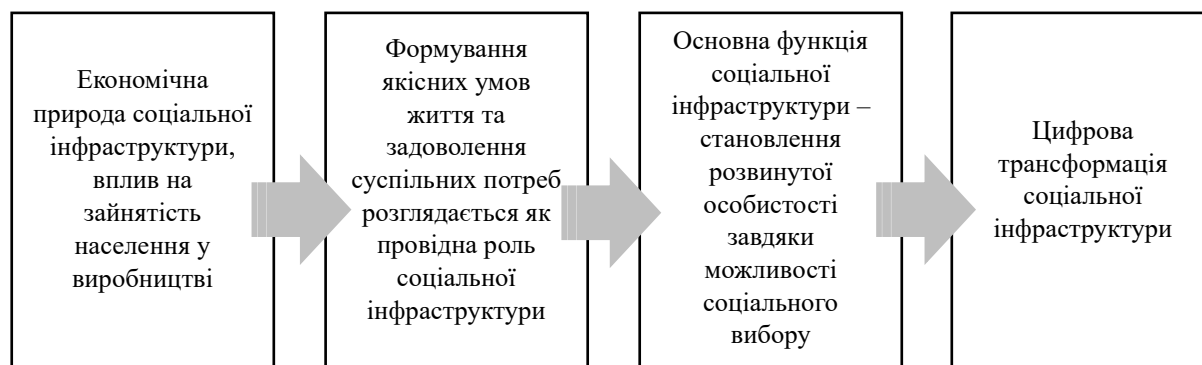

Рисунок 1.1 – Зміщення фокусу у поглядах на визначення соціальної інфраструктури

Джерело: побудовано автором

Представлені у таблиці 1.1 підходи демонструють міждисциплінарний характер категорії «соціальна інфраструктура» та еволюцію наукових підходів до її розуміння. Серед них сучасні наукові підходи дедалі частіше акцентують увагу її ролі у формуванні людського капіталу, підтримці соціальної згуртованості та забезпеченні сталого розвитку територій. Узагальнюючи, можна зробити висновок, що найбільш обґрунтованим є комплексний підхід, що враховує людиноцентричний, інституційно-функціональний та інвестиційний аспекти трактування соціальної інфраструктури. Такий підхід представлено працями Т. Шульца, Г. Бекера, А. Сена, а також концепціями міжнародних організацій (Світового банку, OECD, ПРООН), де соціальна інфраструктура розглядається поза звичайним розумінням її як сукупності об'єктів і установ, а як система інституційних, організаційних та ресурсних умов, які забезпечують розвиток людського потенціалу та створюють передумови економічного зростання [117; 127; 144; 172; 201]. Саме таке розуміння соціальної інфраструктури є найбільш релевантним сучасним умовам трансформації економіки України і потреб післявоєнного відновлення, оскільки дозволяє розглядати її не лише як сферу

соціального забезпечення і захисту, а як важливий об'єкт інвестицій і стратегічний фактор суспільно-економічного розвитку.

Аналіз підходів низки українських економістів щодо існуючих концепцій структурування соціальної інфраструктури створює можливість для вдосконалення прикладної соціальної політики, створення актуальних і стійких систем соціального забезпечення у відповідь на виклики сьогодення. При цьому чіткий поділ інфраструктури на галузеві, функціональні та ресурсні компоненти дає змогу конкретизувати потреби, цілі та інструменти, формуючи обґрунтовані інвестиційні пропозиції. Таким чином, сучасне наукове осмислення такої структури створює аналітичну та методологічну основу інвестиційної політики.

Складовими соціальної інфраструктури традиційно є об'єкти та послуги, що задовольняють ключові потреби населення: заклади освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, спорту, надання побутових послуг, також громадський транспорт і житлово-комунальне господарство [52].

На даний момент структурні елементи соціальної інфраструктури України не виокремлено на законодавчому рівні єдиним нормативним актом. Проте існують певні елементи та напрями соціальної інфраструктури, які зазначаються у окремих законах, підзаконних актах та напрямках стратегічного національного розвитку. Відсутність окремого законодавчого документу, який регламентує питання соціальної інфраструктури, визначає її склад, функції, принципи фінансування та розвитку, спричиняє можливість для різних тлумачень складу інфраструктури у практичній площині та науковому контексті [14].

Нормативне регулювання соціальної інфраструктури в Україні відбувається частинами через призму окремих галузей. Зокрема, освітня складова регламентується Законами України «Про освіту» [102], «Про вищу освіту» [92]; охорона здоров'я – Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [106]; сфера соціального захисту та забезпечення – Законами України «Про соціальні послуги» [110], «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [96], «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» [93]; житлово-комунальна сфера – Законом

України «Про житлово-комунальні послуги» [95]; складові культура та спорт – Законами України «Про культуру» [100], «Про фізичну культуру і спорт» [114]. Представлені нормативно-правові акти описують окремі напрямки соціальної сфери, проте не визначають її цілісно.

Спроби систематизації соціальної інфраструктури України також можна спостерігати у документах стратегічного характеру. До прикладу, «Стратегія сталого розвитку Україна-2020» [112], «Національна економічна стратегія 2030» [71], «Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки» [74] виокремлюють напрямки освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, спорту, житлово-комунальної інфраструктури. Але названі документи не закріплюють юридично перелік даних елементів, адже не мають законодавчого статусу. Це дає підстави для трактування соціальної інфраструктури як сукупності комплексів та галузей, проте все ж залишається потреба в уніфікації її структури.

У процесі дослідження складових соціальної інфраструктури проаналізовано також підходи низки українських економістів. Зокрема, Кінаш І. П. у своїх дослідженнях «Склад і структура соціальної інфраструктури» та «Втрати соціальної інфраструктури під час війни» [52; 80] пропонує своє бачення класифікації елементів соціальної інфраструктури, виокремлюючи шість блоків єдиної системи, які задовольняють базові потреби населення і охоплюють культурно-спортивну, освітню, медичну, туристичну та житлово-комунальну компоненти [186]. Такий підхід є системним та близьким до традиційного поділу, що визначає його придатність в контексті регіональної політики та просторового бюджетного планування (рис. 1.2) [125].

Підходи до структурування соціальної інфраструктури пропонують також Пігуль Н. Г. [81], Литвиненко Т. П., Купрієнко Б. О. [64], Бойченко В. С. [4], Беновська Л. Я. [3], які виділяють як традиційні, так і додаткові елементи цієї сфери. Наприклад, Пігуль Н. Г. виокремлює у соціальній інфраструктурі матеріальні об'єкти і послуги (освіта, медицина, культура, спорт, житлово-комунальні послуги) та нематеріальні системи цієї сфери (інституційні механізми, регулювання та взаємозв'язки). Специфікою даного підходу є фокусування на

регіональному функціонуванню соціальної інфраструктури, що характеризується гнучкістю при оцінюванні її стану та ефективності залежно від території [81].

Литвиненко Т. П., Купрієнко Б. О. відносять до структури соціальної сфери дві групи елементів: складові, що пов'язані із духовно-фізичними потребами населення (освіта, культура, охорона здоров'я, фізична культура та туризм), та ті, які забезпечують матеріальні потреби (ЖКГ, транспорт, зв'язок, торгівля, громадське харчування, страхування, кредитування) [64]. На основі такого поділу авторами виділено наступні міжгалузеві комплекси: культурно-освітній, науковий, рекреаційний, соціально-побутовий та ринковий і розширено перелік складових фінансовими, страховими та управлінськими компонентами.

Бойченко В. С. у своїх дослідженнях соціальної інфраструктури міст пропонує розглядати не лише матеріальні елементи, а й адміністративні програми, питання безпеки та комфорту в контексті людського розвитку. Автор акцентує на важливості не доступної, а й якісної інфраструктури, пропонуючи включити до її складових програми модернізації, управлінські сервіси, інструменти брендингу міста, що є відображенням сучасних аспектів розвитку територій [4].

Беновська Л. Я. виходить за рамки традиційного підходу до структурування соціальної інфраструктури за галузевою ознакою. У праці «Соціальна інфраструктура територіальних громад: інтереси стейкхолдерів» нею було наголошено на тому, що спроможність громади розвиватися залежить від мобілізації ширшого комплексу ресурсів окрім освітніх, культурних або спортивних. При цьому авторка доповнює модель поняттям «активи громади», до яких відносить державні установи, громадські організацій, ресурси домогосподарств, приватні підприємства, громадські інститути. У такому випадку соціальна інфраструктура розглядається не як статична система, а як динамічна взаємодія зацікавлених стейкхолдерів [3]. Тому невід'ємними складовими соціальної сфери повинні бути відповідні ресурси з боку місцевих бюджетів, систем оподаткування, державно-приватного партнерства, тобто економічно-фінансовий компонент.

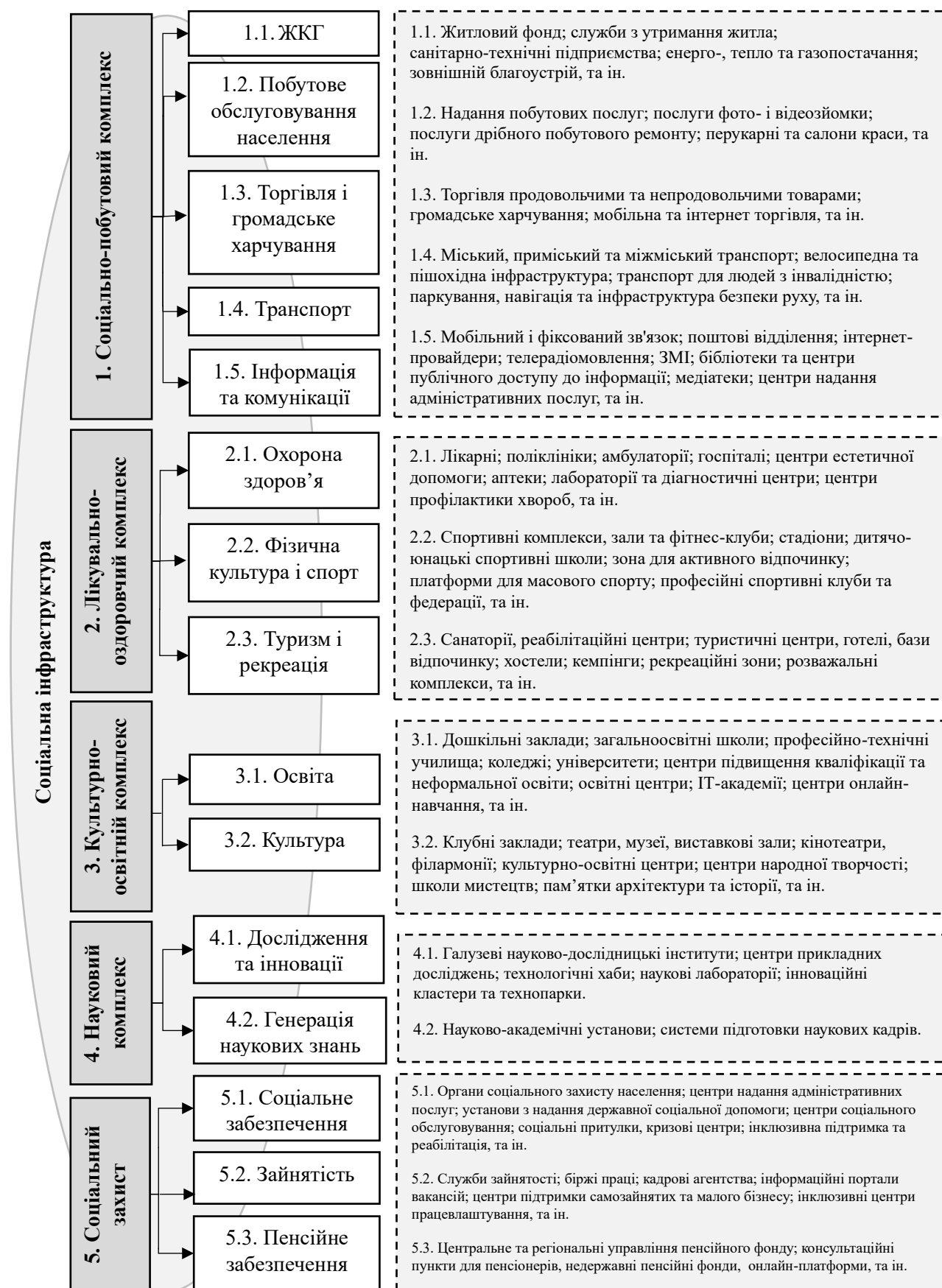

Рисунок 1.2 – Складові елементи соціальної інфраструктури
(традиційний підхід за галузевою ознакою)

Джерело: сформовано автором на основі [3; 52; 59; 64; 81]

Практична орієнтація підходів до структури соціальної сфери та доповнення її класичних складових є актуальним за умов децентралізації, післявоєнного відновлення та сталого розвитку громад та територій України [2].

Потреби населення України під час повномасштабного вторгнення вимагають розвитку новітніх складових соціальної інфраструктури, що стають більш актуальними у відповідь на важливі суспільні проблеми. В Україні активно проводять діяльність Центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи), що забезпечують населенню доступ до державних послуг, розвивається безбар'єрна інфраструктура (універсальні дизайни громадського простору, інклюзивна освіта, доступність для людей із інвалідністю), цифрова інфраструктура (е-сервіси, наприклад, портал «Дія», електронна медицина, дистанційна освіта), впроваджуються центри підтримки ВПО, військових та їх родин, відкриваються реабілітаційні центри життєстійкості, гуманітарні хаби та волонтерські платформи, освітньо-інформаційні простори (коворкінги, хаби), функціонує інфраструктура енергетичної безпеки населення. Такі об'єкти стали новим видом соціальної інфраструктури, особливо в умовах кризи (табл. 1.2, рис. 1.2) [59; 81; 91].

Кризові умови воєнного стану та повномасштабне вторгнення вплинули на динаміку розвитку вітчизняної інфраструктури. Відтак вона стала більш гнучкою та мобільною. Посилилася інтеграція із державними, міжнародними організаціями та волонтерськими ініціативами. Спостерігається зростання ролі цифровізації, адаптивного управління та розвиток реабілітаційних напрямків (табл. 1.2, 1.3).

Таблиця 1.2 – Характерні риси соціальної інфраструктури в Україні під впливом умов воєнного стану

Риси соціальної інфраструктури	До повномасштабного вторгнення	Зміна під впливом повномасштабного вторгнення
Структура	Традиційна	Змішана, адаптивна
Пріоритетні напрямки	Освіта, охорона здоров'я, культура	Безпека, евакуація, гуманітарна допомога
Рівень доступності	Диференційований за рівнем агломерації	Диференційований за рівнем агломерації та регіонами
Розвиток нових напрямків	Домашні послуги, дистанційна освіта, цифрові сервіси соціального забезпечення	Кризові соціальні служби, ветеранська підтримка, допомога ВПО, медицина воєнного часу; цифровізація, гуманітарна логістика

Продовження табл. 1.2

Риси соціальної інфраструктури	До повномасштабного вторгнення	Зміна під впливом повномасштабного вторгнення
Роль громади	Помірна	Вирішальна (волонтерські рухи, самоорганізація)
Фінансування	Державне, частково приватне	Додатково активне залучення міжнародної допомоги, донорських коштів, коштів благодійних фондів
Інституційна спроможність	Стабільна, проте недостатня	Кризостійка зі зростаючою роллю неурядових та волонтерських організацій
Нерівність доступу	Помірна	Посилена, більшою мірою у зонах бойових дій та тимчасово окупованих територіях
Регуляторна політика	Планова, орієнтована на розвиток	Антикризова, мобілізаційного характеру
Інноваційність	Локальні ініціативи, пілотні проекти	Активне впровадження цифрових інструментів, мобільних сервісів

Джерело: сформовано автором

Одним із основних аспектів трансформації стало зростання ролі громад, волонтерських ініціатив та самоорганізації громадян, що націлене на компенсацію недоліків централізованої інфраструктури в кризових умовах. У той же час посилюється нерівність доступу до соціальних послуг на різних територіях через регіональну диференціацію, руйнування об'єктів інфраструктури, окупацію [3]. Фінансове забезпечення функціонування соціального сектору стало опиратися не лише на державні ресурси, а й активне залучення коштів міжнародних організацій, донорських структур, благодійних ініціатив. В умовах війни важливо враховувати також посилення інноваційного характеру соціальної сфери, що з одного боку є реакцією на виклики, а з іншого – відкриває перспективи довгострокової модернізації систем соціального забезпечення.

Із 2022 року соціальна інфраструктура України не просто пройшла адаптацію до кризових умов, а й стала майданчиком для міжнародного співробітництва, державних програм та довгострокових інвестицій. Її оновлена архітектура вимагає комплексного підходу до управлінського, фінансового забезпечення та інституційної інтеграції з економічною відбудовою України [80].

Сучасні складові соціальної інфраструктури (табл. 1.3), які розвинулись у період війни, справляють суттєвий вплив на економічний розвиток держави. У коротко- та довгостроковому періоді та у контексті перебудови традиційної

інфраструктурної мережі, ці елементи виконують стабілізаційну функцію, підтримуючи базовий рівень соціальної безпеки та активізують внутрішній попит.

Таблиця 1.3 – Трансформація елементів соціальної інфраструктури в Україні
(за галузевою належністю)

Елементи соціальної інфраструктури	Стан до повномасштабного вторгнення	Зміни (динаміка розвитку) після повномасштабного вторгнення	Ініціативи, програми, проекти
1. Медицина та реабілітація			
1.1. Військові госпіталі, реабілітаційні центри; ветеранські спортивні проекти	Обмежені мережі	Активне розширення, у т. ч. для ветеранів	Ветеранські центри реабілітації у Львові, Харкові
1.2. Центри ментального здоров'я	Існування переважно як спеціальних закладів	Масове впровадження, мультисекторний підхід	Програма «Ти як?» (МОЗ та USAID), підтримка BOOЗ
1.3. Мобільні медичні амбулаторії	Епізодичне існування	Широке розгортання у сільських, прифронтових, деокупованих територіях	Спільні проекти з ООН
2. Соціальний захист і допомога			
2.1. Центри підтримки ВПО	Локальне існування за участі НУО	Інституалізація у громадах	Гуманітарні хаби, мережа «ЯМаріуполь»
2.2. Тимчасове житло та відновлення інфраструктури та житла	Поодинокі проекти	Розгортання модульних містечок, реконструкція гуртожитків	Тимчасове житло у Львівській, Чернівецькій, Київській областях; програми «Оселя», «Відновлення»
2.3. Спеціальні склади (пункти) гуманітарної допомоги	Недостатньо систематизовані	Формування сталих ланцюгів постачання	Пункти незламності, «добробуси»
2.4. Інклюзивні простори та підтримка людей з інвалідністю	Фрагментарно	Інституалізація як частина соціальної інфраструктури	Інклюзивні хаби, простори у громадах, програми адаптації
3. Освіта і розвиток			
3.1. Освітні онлайн-платформи	Часткове застосування	Масове впровадження та вдосконалення	«Всеукраїнська школа онлайн», платформи для профорієнтації
3.2. Навчально-психологічні сервіси	Впровадження переважно через НУО	Інтеграція у шкільну та позашкільну систему	Програма «Поруч», «Школа офлайн»
4. Культура			
4.1. Публічні простори із національно-патріотичним змістом	Переважно у великих містах	Поширення у малих громадах	Меморіали, центри пам'яті, онлайн/ офлайн музеї війни, музеї спротиву, культурна дипломатія

Продовження табл. 1.3

Елементи соціальної інфраструктури	Стан до повномасштабного вторгнення	Зміни (динаміка розвитку) після повномасштабного вторгнення	Ініціативи, програми, проекти
4. Культура			
4.2. Культурно-психологічні простори при шелтерах	Не поширені	Інтеграція культури в реабілітацію	Арт-терапія, читальні кімнати
5. Інформація та комунікації			
5.1. Системи інформування про небезпеку	Частково через додатки	Масове впровадження	Telegram-боти, система «Повітряна тривога»,
5.2. Комунікація громад із населенням, громадські медіа-хаби, кризова комунікація	Не поширені, обмежені сайти органів місцевого самоврядування	Національні інформаційні платформи, телеграм-канали, мобільні застосунки громад	«Smart City», локальні месенджери, громадські інформаційні куточки, центри протидії дезінформації
6. Адміністративно-цифрові сервіси			
6.1. Мобільні ЦНАПи, адміністративні пункти	Обмежені та поодинокі пілотні проекти	Масове впровадження у віддалених та деокупованих громадах	Модульні точки доступу, автобуси-ЦНАПи
6.2. Цифрові сервіси соціальної підтримки	Виконання часткових функцій	Комплексна цифровізація у «Дія»	Програми «ЄВідновлення», реєстри ВПО
6.3. Центри підтримки ветеранів та родин загиблих	Переважно ініціативи НУО	Формування у структурі громад і міністерств	Ветеранські простори, консультативні пункти
7. Фінансово-інвестиційні сервіси			
7.1. Програм фінансової підтримки населення і бізнесу	Обмежені державні та банківські програми	Активне розширення програм фінансової підтримки населення, ВПО, вразливих груп та підприємців	«ЄРобота», «ЄОселя», грантові програми для бізнесу
7.2. Донорські та міжнародні інвестиційні програми відновлення	Поодинокі міжнародні проекти	Поширена практика залучення міжнародних фінансових організацій та донорських фондів	Світовий банк, ЄБРР, USAID, UNDP, GIZ, EIB
7.3. Краудфандингові платформи	Використовувалися обмежено	Активне використання онлайн-платформ для фінансування соціальних та гуманітарних проєктів	UNITED24, «Спільнокошт», Моє Місто, Українська біржа благодійності,
7.4. Соціальні інвестиційні фонди та програми розвитку громад	Локальні ініціативи	Формування фондів відновлення громад, партнерських інвестиційних механізмів	Фонд ліквідації наслідків збройної агресії, регіональні фонди розвитку
7.5. Цифрові платформи управління інфраструктурними інвестиціями	Відсутність єдиної цифрової системи управління інфраструктурними інвестиціями	Створення національної цифрової екосистеми управління проєктами відбудови та залучення інвестицій	Платформа DREAM

Джерело: систематизовано автором на основі [12; 14; 38; 59; 80; 91; 116; 119; 122]

Розбудова центрів підтримки ВПО, мобільних сервісів (у тому числі у сфері освіти, медицини, адміністративному секторі), пунктів незламності, реабілітаційних центрів та центрів психологічної допомоги сприяє зайнятості, знижує соціальну напругу, активізуючи локальну економічну активність [91].

Окрім цього, діджиталізація соціальної інфраструктури, у тому числі імплементація соціальних електронних сервісів і застосунків сприяє підвищенню ефективності управління державними ресурсами і знижує трансакційні витрати на державному рівні та рівні громади. Ці рішення впливають на оптимізацію соціальної допомоги, формують умови прозорості та цілеспрямованості у використанні бюджетних та залучених коштів, донорського фінансування. Інвестиційні проєкти впровадження нових форм освітніх, медичних, інформаційно-комунікаційних елементів інфраструктури впливають на людський капітал, що є драйвером економічного росту. Окрім цього, формування центрів ментального здоров'я, підтримки ветеранів та ВПО, програм реінтеграції дає змогу активізувати розвиток соціально вразливих та ізольованих верств населення [80].

Значення нових елементів соціальної інфраструктури полягає також у створенні просторового ефекту. Відтак, вони впливають на зміщення економічної активності у за регіонами, посилюючи децентралізацію та підтримуючи соціальні ініціативи у громадах. Процеси відновлення та адаптації соціально-інфраструктурних напрямків у деокупованих регіонах формує основу для повернення населення та відбудови локальної економіки [91].

Ефективність відбудови соціальної інфраструктури значною мірою залежить від системного бачення її функціонування, яке може бути продемонстроване через логіко-структурну модель (рис. 1.3). Така модель узгоджує інституційні засади, ресурсне забезпечення, механізм реалізації функціональних напрямів соціальної інфраструктури, включаючи її очікувані ефекти. Це формує методологічне підґрунтя для обґрунтування пріоритетних напрямків інвестування та забезпечення ефективного управління в умовах трансформаційного навантаження.

Логічні зв'язки моделі системно окреслюють взаємодію елементів, ресурсів, функцій соціальної інфраструктури. Інституційно-нормативна база формує

підґрунтя для функціонування соціальної інфраструктури, координуючи повноваження, джерела надходження фінансових ресурсів (інвестицій), стандарти якості та послуг. Окрім цього інфраструктурний потенціал враховує ресурсні передумови для надання соціальних послуг, враховуючи ключовий чинник – інвестиційну спроможність.

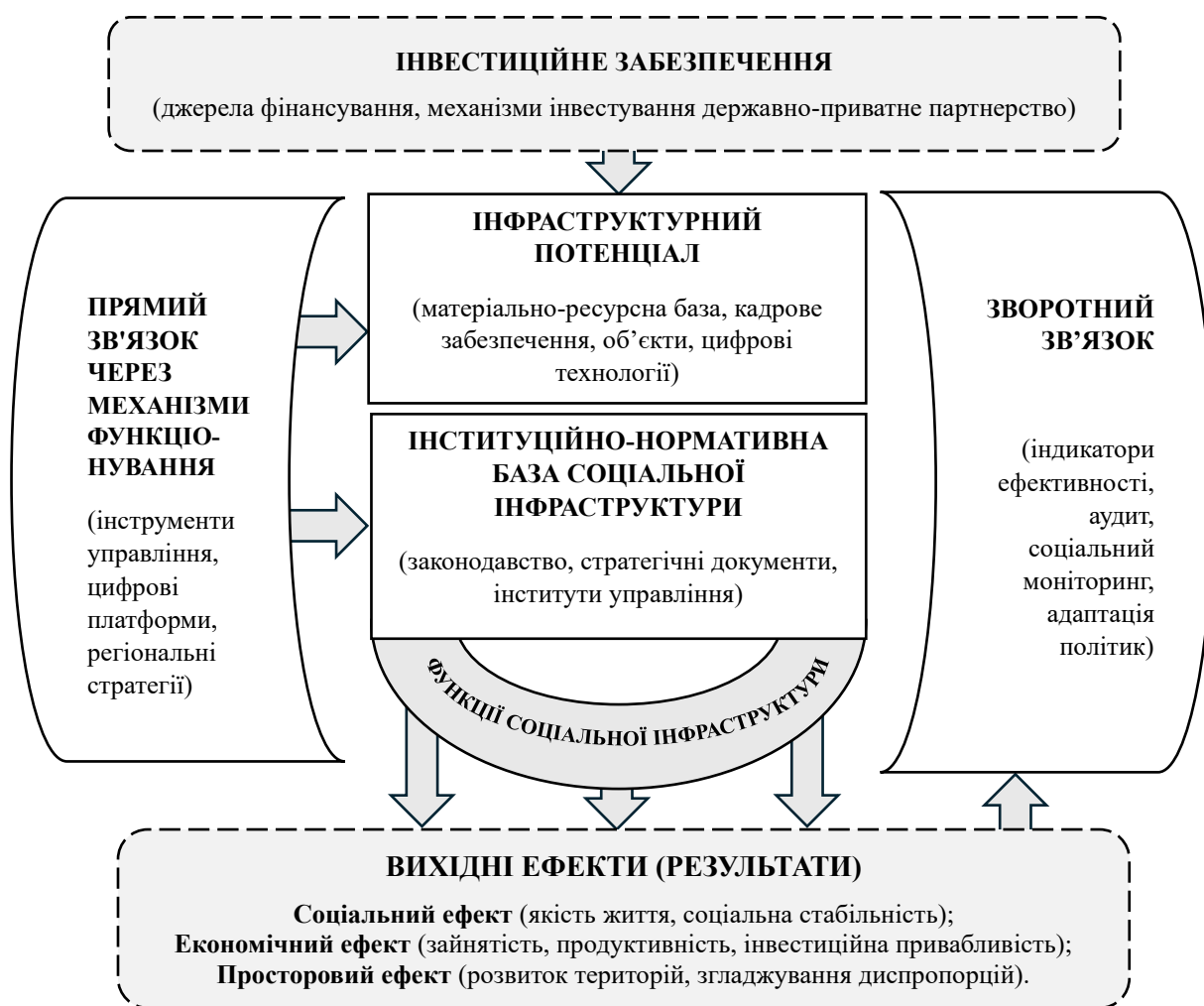

Рисунок 1.3 – Логіко-структурна модель функціонування соціальної інфраструктури

Джерело: сформовано автором на основі [51; 65; 81]

Механізми функціонування соціальної інфраструктури відображають організаційні та управлінські методи, у тому числі форми державно-приватного партнерства, принципи субсидіарності та багаторівневого врядування, які через інституційно-нормативну базу забезпечують виконання функцій соціальної сфери

та трансформуються у вихідні ефекти (соціальні, економічні, просторові), тобто вихідні ефекти як результат інфраструктурної політики [52; 65; 81].

Заключним елементом моделі є оцінювання ефективності інвестицій і управлінських рішень за допомогою моніторингу, статистичних індикаторів, аналітичних досліджень та зворотного впливу суспільства.

Логічний аспект доповнено функціональним підходом, що дозволяє віддзеркалити не тільки внутрішні, а й зовнішні зв'язки соціальної інфраструктури з економічною системою, фокусуючись на її функціях як фактору соціально-економічного розвитку.

Представлена на рисунку 1.4 схема є симбіозом теорії ієрархії потреб А. Маслоу та концепції можливостей і людського розвитку А. Сена, що демонструє структурно-функціональну модель соціальної інфраструктури як багаторівневої системи, у якій функції реалізуються залежно від ієрархії економічного та соціального зростання. Ієрархічна модель функцій соціальної інфраструктури дозволяє відстежити як інвестиції у даний сектор створюють синергетичний соціально-економічний ефект від розвитку людського капіталу [123; 201].

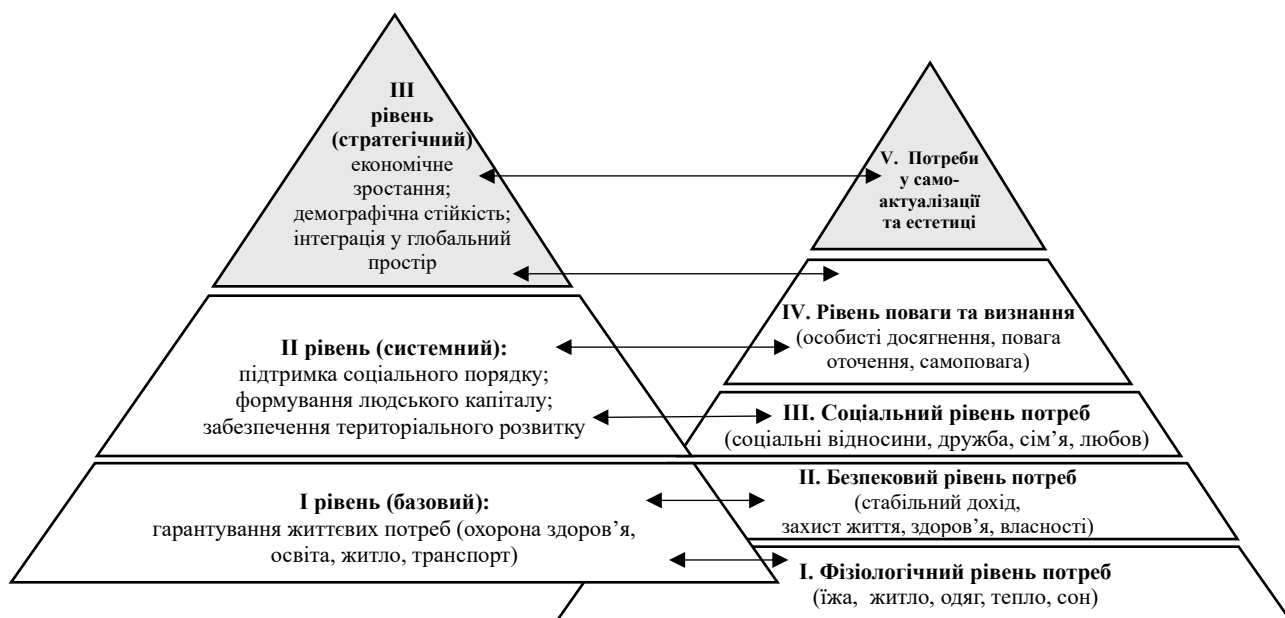

Рисунок 1.4 – Ієрархічна модель функцій соціальної інфраструктури у системі потреб людського розвитку

Джерело: розроблено автором на основі [123; 201]

Поділ функцій соціальної інфраструктури на базовий, системний та стратегічний рівні показує її безпосередній зв'язок із інвестиційною діяльністю у економіці. На базовому рівні інвестиції спрямовуються на забезпечення доступу до освіти, медицини, житлово-комунального обслуговування тощо. Інвестиції у ці галузі мають швидкий соціальний ефект, проте водночас мають довгостроковий характер по відношенню до продуктивної зайнятості та підвищення рівня споживання [123].

На системному рівні інвестиції в соціальну інфраструктуру стимулюють формування сталих соціально-економічних структур: забезпечується розвиток людського капіталу, знижується соціальна нерівність, зростає мобільність населення, розвиваються периферійні регіони. При цьому відбувається інтеграція впливу інвестування у суміжні галузі – будівництво, транспорт, торгівлю, сферу послуг.

Стратегічний рівень функціонального впливу соціальної інфраструктури має мультиплікативний ефект, оскільки на ньому формується інституційне підґрунтя сталого розвитку в умовах переходу до економіки знань (спостерігається демографічна стабільність, зростає конкурентоспроможність економіки, зміцнюється соціальний капітал та довіра до державних інститутів). Інфраструктурні інвестиції на цьому рівні набувають значення фактору макроекономічної стабілізації та інтеграції в глобальні економічні процеси [123].

У значній частині вітчизняних досліджень автори наголошують на низькій інвестиційній привабливості соціальної інфраструктури у зв'язку із її нерентабельністю у короткостроковій перспективі, однак робиться акцент на її стратегічній важливості у контексті сталого розвитку. Вона виступає важливим елементом національного економічного потенціалу і набуває подвійного значення: соціальної цінності та економічної доцільності.

Із позицій теорії інституційної економіки та концепції суспільного добробуту А. Сена інвестиції у соціальну інфраструктуру сприяє не лише реалізації базових прав громадян та задоволення їх основних потреб, а й створює мультиплікативний

ефект для економіки шляхом зростання зайнятості, попиту, розвитку людського капіталу [201].

Потреба у післявоєнній відбудові та підтримка суспільства під час воєнного конфлікту надає особливої актуальності соціальній інфраструктурі як пріоритетному напрямку державного та приватного інвестування. Саме завдяки інвестиціям можливе оновлення матеріальної складової соціальної інфраструктури, цифровізація соціальних послуг, забезпечення доступу до соціальних благ.

Відтак для актуалізації типової моделі Кінаш І. П., що побудована із традиційних галузевих елементів соціальної інфраструктури (рис. 1.2), представимо її функціональне розширення, яке дає змогу краще відобразити реальні потреби українського суспільства. Адаптована схема структуризації з урахуванням взаємозв'язків та управлінських елементів, включає блоки, представлені на рисунку 1.5.

Цифрова інфраструктура, що інтегрує усю представлену структуру, стає не просто окремою сферою, а «вузлом» усього соціального сектору, формуючи взаємозв'язки, що у свою чергу забезпечують стійкість і адаптивність в умовах криз. Цифрові сервіси не лише оптимізують послуги у даних комплексах (завдяки онлайн-навчанню, телемедицині, мобільним платформам соціальної підтримки), а й сприяють прозорості та оперативності [149; 183].

Запропонована схема відображає складну багатокomпонентну систему, що існує на взаємодії інституційних та громадських вимірів із імплементацією цифрових систем [162]. Вона показує, що базові сфери, такі як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, культура і житлова сфера зберігають своє вагомe значення, але набувають нових форм функціонування, трансформуючись у нову соціальну інфраструктуру через виклики воєнного стану, динаміку зовнішнього середовища і пріоритети відновлення. Структурне наповнення соціальної інфраструктури у сучасних умовах розширюється імплементацією адміністративно-самоврядних та фінансово-інвестиційних сервісів, що забезпечують її функціонування, зважаючи на інституційні потреби.

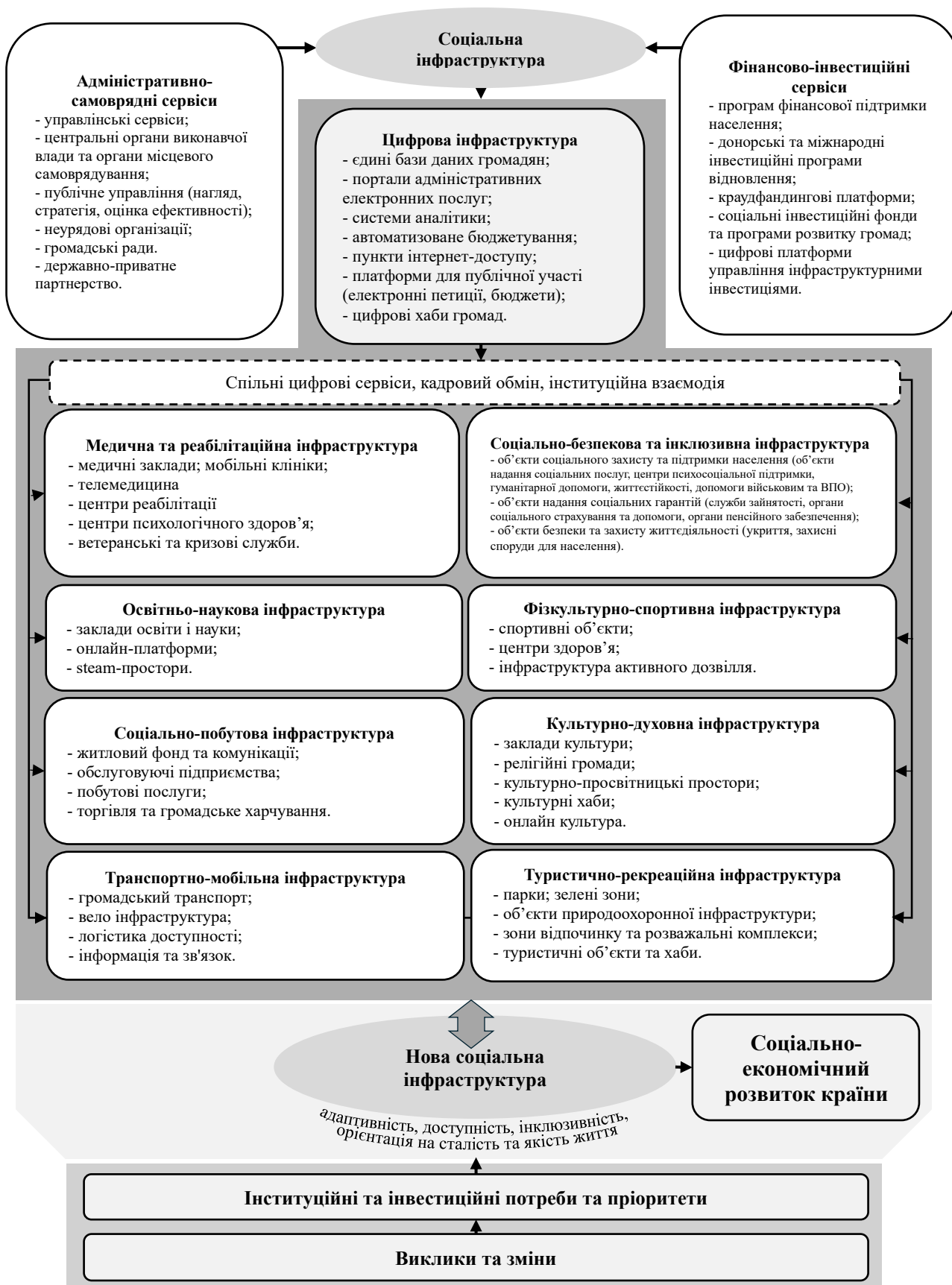

Рисунок 1.5 – Структурне наповнення соціальної інфраструктури як стратегічного ресурсу соціально-економічного розвитку

Джерело: розроблено автором

Управління, що забезпечується адміністративно-самоврядними елементами (сервісами), здійснюється на рівні держави, громад та зі сприяння громадських ініціатив. При цьому фінансування, яке реалізується управлінськими елементами, набуває мультиджерельного характеру – від бюджетних коштів до соціальних облігацій, що забезпечують фінансування соціально-важливих проєктів із можливістю відшкодування витрат за досягненням конкретних результатів.

Фінансово-інвестиційні сервіси у новій системі соціальної інфраструктури відіграють роль ресурсного забезпечення її розвитку. Вони мобілізують кошти із різних джерел, формуючи модель фінансування та підвищуючи стійкість соціальної сфери. Окрім цього, дані сервіси забезпечують ефективний розподіл і контроль використання фінансових ресурсів через цифрові платформи та аналітичні інструменти, що підвищує довіру до інфраструктурних проєктів. Водночас вони стимулюють інноваційний ринок соціального сектору, спрямовуючи інвестиції у соціально-значущі напрями.

Отже, соціальна інфраструктура стає усе більш гнучкою та стійкою системою, проте водночас динамічною, в основі якої лежить принцип адаптації до змін. Така система покликана формувати інклюзивний, безпечний та економічно сталий суспільний простір [60].

Підсумовуючи вищенаведені положення та підходи, узагальнене визначення соціальної інфраструктури повинне відображати її сучасні функції та структурне наповнення як об'єкта інвестицій та фактору соціальної стабільності. Соціальна інфраструктура – це динамічна, багаторівнева система інституційних, організаційних, ресурсних, цифрових умов та соціальних послуг, які завдяки інвестиційному забезпеченню створюють передумови формування людського капіталу та соціально-економічного розвитку. Загалом, сучасна соціальна інфраструктура не просто має гуманітарне значення, а й стає платформою для сталої економіки та зростання. Її розвиток у подальшому вимагає комплексних підходів до інвестування, у тому числі із залученням міжнародного донорства, фінансування приватного сектору та держави, оскільки таким чином створюються умови для збалансованого, інклюзивного, просторового відновлення економіки.

1.2. Теоретичні підходи до фінансування та залучення інвестицій у відбудову соціальної інфраструктури

Одне із найбільш актуальних завдань для України за умов тривалого воєнного конфлікту є відновлення зруйнованої соціальної інфраструктури, що націлена на забезпечення базових потреб населення. Однак, у сучасному інституційному середовищі медицина, освіта, житлова політика, ринок праці та сфера соціального захисту населення зазнають суттєвих фінансових обмежень через пріоритетність оборонних витрат. За таких умов економічний механізм функціонування соціальної інфраструктури потребує оптимізації та пошуку додаткових джерел фінансування [58].

Основні чинники, які вплинули на скорочення фінансового забезпечення соціальної інфраструктури України під час воєнного стану, включають зниження податкових надходжень (через руйнування підприємств, скорочення ВВП та робочих місць), значне зростання соціальних витрат (виплати ВПО, ветеранські програми, допомога постраждалим від наслідків війни); висока частка залучених коштів у вигляді міжнародної допомоги, що не призводить до стабілізації фінансування соціальних програм; збільшення державного боргу та зростання інфляції (за даними Міністерства фінансів України дефіцит бюджету України у 2024 році перевищував 20% ВВП, що є критичним значенням) [58; 67].

Як зазначають Клименюк М. М. та Корнєєв В. В. природа соціальної інфраструктури передбачає її недостатнє залучення у процес перетворення, а відтак її економічна ефективність вимагає вдосконалення механізму фінансування на основі взаємозв'язку із галузями матеріального виробництва та сфери послуг [53]. Економічний механізм фінансування соціальної інфраструктури являє собою систему фінансових, управлінських та правових інструментів, що забезпечують регулювання та розвиток даної сфери через взаємозв'язок інвестиційних потоків із виробничими ресурсами та узгодження із соціальними потребами [65, с. 93]. Такий механізм спрямований на ефективне використання соціального потенціалу та збалансований розвиток регіонів і повинен враховувати загальнодержавні

пріоритети. Складовими цього механізму є у першу чергу фінансові ресурси та їх джерела надходження:

- державне фінансування та кошти місцевих громад та територіальних об'єднань, громадські ініціативи;
- міжнародна допомога;
- приватні фінансові ресурси (благодійна допомога, соціально-відповідальний бізнес, державно-приватне партнерство);
- волонтерські ініціативи та краудфандингові ресурси [58; 143].

Саме тому внесок соціальної інфраструктури в національне відновлення повинен супроводжуватись активізацією інвестиційної діяльності, що спрямована на модернізацію, відбудову та розширення об'єктів соціальної сфери. Важливими для України напрямками інвестування у соціальну інфраструктуру є фінансування і реконструкція закладів освіти, оновлення медичної інфраструктури, відновлення і створення житла для вразливих верств населення, розвиток екологічного транспорту, покращення якості комунальних послуг, розвиток цифрових сервісів соціальних послуг, розбудова та модернізація інфраструктурних об'єктів, будівництво культурних та спортивних об'єктів. Існуючі бар'єри для інвестування за даними напрямками соціальної сфери в Україні є комплексними, що у відповідь вимагає системного підходу до їх подолання: розвиток механізмів супроводу інвесторів, залучення міжнародних фінансових організацій, використання сучасних інструментів фінансування (соціальні облігації, *impact investing*). При цьому важливою є участь громад у інвестиційних проєктах, їх плануванні, контролі та реалізації, що впливатиме на сталість результатів [3, с. 17].

Соціальне інвестування як складова державної політики передбачає наявність системи розподілу фінансових ресурсів державного бюджету. На даний момент в Україні реалізація інвестицій у соціальну сферу здійснюється у межах Міністерства соціальної політики та Міністерства розвитку громад та територій України [144]. Через обмеженість бюджетних процедур та регламентів швидкі рішення та стратегічне планування до критичного спаду під час воєнного стану були не властивими управлінню соціальної інфраструктури України [58]. Проте у

теперішніх умовах після початку війни ключовими елементами механізму фінансування даної сфери повинні стати:

- зміна підходів до фінансування: програми державно-приватного партнерства, міжнародні програми фінансування (гранти, кредити, донорська підтримка), «облігації відновлення»;
- реконструкція, відновлення та модернізація: нові стандарти житлового будівництва, екологічність, енергоефективність; державні інфраструктурні проєкти [58];
- діджиталізація: спрощення доступу громадян до соціальних послуг («Дія» [26], «ЄОселя» [37], «ЄВідновлення» [40]);
- реформи соціальної політики: створення нових робочих місць завдяки інфраструктурним проєктам, підтримка ветеранів та їх ініціатив, допомога ВПО;
- інтеграція у європейську економічну систему: залучення фондів ЄС, гармонізація українського законодавства [60].

До інших критично-важливих елементів механізму фінансування відновлення соціальної інфраструктури відносять організаційно-управлінську систему, яка під час воєнного стану повинна передбачати реалізацію соціальних проєктів шляхом синергетичної взаємодії державних, місцевих органів влади та громадських організацій із залученням цифрових платформ для моніторингу і контролю витрат, електронних систем державних закупівель [58]. Економічні стимули та регуляторні інструменти як елементи досліджуваного механізму в умовах воєнного стану мають включати податкові пільги для бізнесу, який бере участь у державно-приватному партнерстві та інвестує у соціальну сферу, зменшення податкового навантаження на підприємства, що надають послуги у соціальній сфері [2, с. 80]. В умовах післявоєнної відбудови розглянутий механізм та його складові буду націлені на повернення мігрантів, соціальний захист, реформування освіти та медицини, створення нових, сучасних міст та громад. Відтак необхідно сформувати передумови для ефективного та прозорого фінансування, технологічних нововведень, що сприятимуть подальшому відновленню [58].

Існуючий досвід України та зарубіжних країн в управлінні розвитком соціальної інфраструктури демонструє ефективність застосування проєктного підходу, який використовується у досягненні соціальних, науково-інноваційних, освітніх, економічних цілей. У формулюванні підходів до розвитку соціальної сфери Токарева В. І., Танчик О. І., Лафазан І. Г. зазначають, що проєктний підхід є дієвим методом досягнення унікальних результатів з врахуванням часових, фінансових, ресурсних обмежень. Роль соціальних проєктів та їх інвестування складно перебільшити, адже вони направлені на підтримку населення та сприяють соціально-гуманітарному розвитку [144].

Вивчення соціальної інфраструктури як об'єкта інвестицій повинне опиратися на економічні категорії прибутковості та враховувати природу соціальних інвестицій, які забезпечують одержання довгострокової вигоди для суспільства та сприяють соціальній стійкості. У концепті досліджених наукових підходів проєкти соціального інвестування мають ряд таких характеристик:

- інвестування на довгострокову перспективу;
- переважно бюджетне або державно-приватне фінансування;
- складність кількісного вимірювання комерційної ефективності, що вимагає застосування підходів до оцінювання потенційного рівня соціального ефекту;
- значний рівень ризику, що пов'язаний із політичними, регуляторними та економічними факторами нестабільності.

Інвестування у соціальну інфраструктуру може здійснюватися із приватних та державних джерел. Значну роль при цьому відіграють:

- державно-приватні партнерства, які дозволяють об'єднати ресурси держави та бізнесу для фінансування великих проєктів;
- соціальне інвестування як фінансування, орієнтоване не лише на отримання прибутку, а й досягнення соціального ефекту (модель *impact investing*) [66];
- міжнародна технічна допомога та гранти, яка є особливо важливою для України в розрізі підтримки з боку ЄС, Світового банку, ПРООН (Програма розвитку ООН із підвищення стійкості та відновлення) [14; 59; 117].

У даному контексті Україна має суттєвий потенціал. Процеси децентралізації, активний розвиток цифрової держави та зростання запитів на якісні соціальні послуги створюють передумови для залучення капіталу, проте водночас це супроводжується певними викликами, такими як нестабільність правового середовища, зловживання при розподілі коштів, недостатня прозорість тендерних процедур, відсутність належного нагляду за реалізацією проєктів, неможливість довгострокового планування. Також значна частина ресурсів перенаправляється саме на оборонні потреби [59; 120].

Інвестиції у соціальну інфраструктуру є не лише капітальними вкладеннями, а й стратегічним фінансуванням на довгострокову перспективу держави. Успіх таких інвестиційних проєктів сприятиме сталому розвитку, зменшенню соціальної напруги, нерівності суспільних прошарків та формуванню привабливого середовища для економічного росту. Для України це також вагомий інструмент післявоєнного відновлення, європейської інтеграції та становлення суспільства із фокусуванням на пріоритетних інтересах громадян.

Довіра інвесторів та міжнародна підтримка формує «довкілля» інвестиційного клімату, критично важливе середовище, без якого навіть перспективні проєкти ризикують залишитись без реального фінансування. Вона є об'єднуючим і мультиплікативним фактором, що сполучає наведені правові, фінансові, безпекові умови та може спричинити ланцюгову реакцію і сприяти ініціації нового проєктного фінансування.

Умови ефективного інвестування у соціальну інфраструктуру не тільки формують рамки її відновлення, а й загалом залежать від рівня залучення основних учасників даного процесу. Різні групи стейкхолдерів – представники центральної і місцевої влади, міжнародні партнери, приватні інвестори і громадянське суспільство беруть участь у формуванні та реалізації кожної із проаналізованих умов. Відповідно оцінювання реалістичності і дієвості інвестиційної політики доцільно проводити через призму відповідальності та спроможності кожного суб'єкта [3].

Представлена таблиця 1.4 демонструє широке коло інвесторів у соціальні проєкти, кожна група яких може використовувати специфічні механізми фінансування, як прямого інвестування, так і грантів, державно-приватного партнерства, закупівлю соціальних бондів, реалізацію соціальних програм у рамках корпоративної відповідальності. Це є ознакою багаторівневості інвестиційного процесу у соціальній сфері, де об'єднується фінансовий капітал, технічні рішення та соціальні інновації.

Таблиця 1.4 – Суб'єкти інвестування у соціальну інфраструктуру України

№ з/п	Тип інвестора (суб'єкта)	Механізми інвестування	Проекти
1.	Державні фінансові інституції України	Інфраструктурні фонди; Державні гарантії; Фонди відновлення;	Фінансування місцевих проєктів через ProZorro; Фонд регіонального розвитку;
2.	Органи місцевого самоврядування (ОМС)	Співфінансування з донорами; Емісія муніципальних облігацій; Концесії, ДПП.	Муніципальні лікарні; Дошкільні навчальні заклади та освітні простори; Відновлення адміністративних будівель.
3.	Громадські організації, соціальні підприємства	Соціальне інвестування; Гранти/ фандрейзинг; Коінвестування фондами/донорами.	Інклюзивні культурні простори; Навчальні ініціативи; Центри реабілітації.
4.	Інституційні інвестори	Інвестиційні фонди; Пенсійні фонди; Страхові компанії; Суверенні інвестфонди	Соціальне житло; Центри первинної медицини; Професійно-технічна освіта.
5.	Національні приватні компанії	Локальні інвестиції; Спонсорство; Концесійні проєкти; Співпраця з ОМС.	Ремонт закладів освіти; Забезпечення медичних закладів; Транспортні проєкти.
6.	Місцевий бізнес та кооперативи	Мікроінвестування; Платформи колективного фінансування; Участь у фондах громади.	Малокомплектні школи; Енергоефективні проєкти у освітніх закладах; Центри зайнятості та реінтеграції.
7.	Платформи цифрового інвестування (crowdfunding)	Онлайн-інвестування громадян або бізнесу в соціальні проєкти.	Соціальні будівлі; Навчальні простори; Установи для догляду за літніми людьми.
8.	Мультинаціональні компанії (MNCs)	CSR-програми; Соціальне партнерство; Постачання технологій, послуг; Пільгове кредитування.	Діджиталізація освіти; ІТ-інфраструктура у навчальних закладах; Соціальні програми для ВПО.

Продовження табл. 1.4

№ з/п	Тип інвестора (суб'єкта)	Механізми інвестування	Проекти
9.	Міжнародні фінансові інституції (Світовий банк, EIB, EBRD, IFC)	Кредити, гранти, технічна допомога; Гарантійні інструменти; Співпраця шляхом ДПП.	Реконструкція лікарень, шкіл, житла; Енергоефективні об'єкти; Соціальні послуги в громадах.
10.	Міжнародні донорські агентства (USAID, GIZ, JICA, UNOPS, Sida, DANIDA)	Цільові гранти; Програми підтримки реформ; Фінансування пілотних ініціатив.	Освітні платформи; Медицина в громадах; Розбудова цифрових сервісів.
11.	Міжнародні приватні банки та фонди (BlackRock, JP Morgan, Goldman Sachs)	Прямі інвестиції; Купівля соціальних облігацій; ESG/ impact-investing; Гарантування ризиків.	Муніципальні проекти з відновлення; Створення безпечного житла; Дитячі установи.
12.	Українська діаспора та міжнародні громади	Краудфандинг; Пожертви та партнерські ініціативи.	Відбудова шкіл, клінік; Закупівля обладнання.
13.	Благодійні та філантропічні організації (Gates Foundation, Open Society Foundation, Rockefeller Foundation)	Пряме фінансування; Цільові проекти; Стипендії, гранти, підтримка НУО.	Навчання дітей уразливих груп населення; Центри психологічної допомоги; Соціальні інкубатори.

Джерело: сформовано автором на основі [3; 17; 29; 65; 66; 124; 137]

У структурі інвестицій у соціальну інфраструктуру найбільшу вагу на сучасному етапі мають державні кошти (через механізм централізованих програм) та донорське фінансування (гранти, кредити, технічна допомога). Саме вони є основою масштабних проектів відновлення [65]. Місцеві бюджети відіграють важливу, проте обмежену роль, оскільки багато постраждалих від воєнних дій громад втратили дохідну базу. У свою чергу приватні інвестиції не домінують за обсягами, проте показують значний потенціал ефективності, зокрема за напрямками, у яких бізнес-структури можуть приносити опосередковану економічну або ж іміджеву вигоду в тому числі шляхом ДПП, через корпоративні фонди та коінвестування. Оптимальною моделлю у середньостроковій перспективі може стати механізм змішаного фінансування, «ядром» якого буде виступати

держава та донори із активною участю приватних інвестицій і громад на партнерських засадах [17].

Представлена на рисунку 1.6 теплова матриця відображає рівень участі потенційних стейкхолдерів у забезпеченні ключових умов ефективності інвестування у соціальну структуру, що оцінюється за п'ятибальною шкалою (де «1» – мінімальний вплив, «5» – максимальна участь або відповідальність). Методика картографування зацікавлених сторін використовується як в закордонних так і в українських дослідженнях із формуванням відображення прикладних, інституційних та стратегічних аспектів проєктної діяльності, де фігурують основні суб'єкти, визначені їх функції і відповідальність [83; 178].

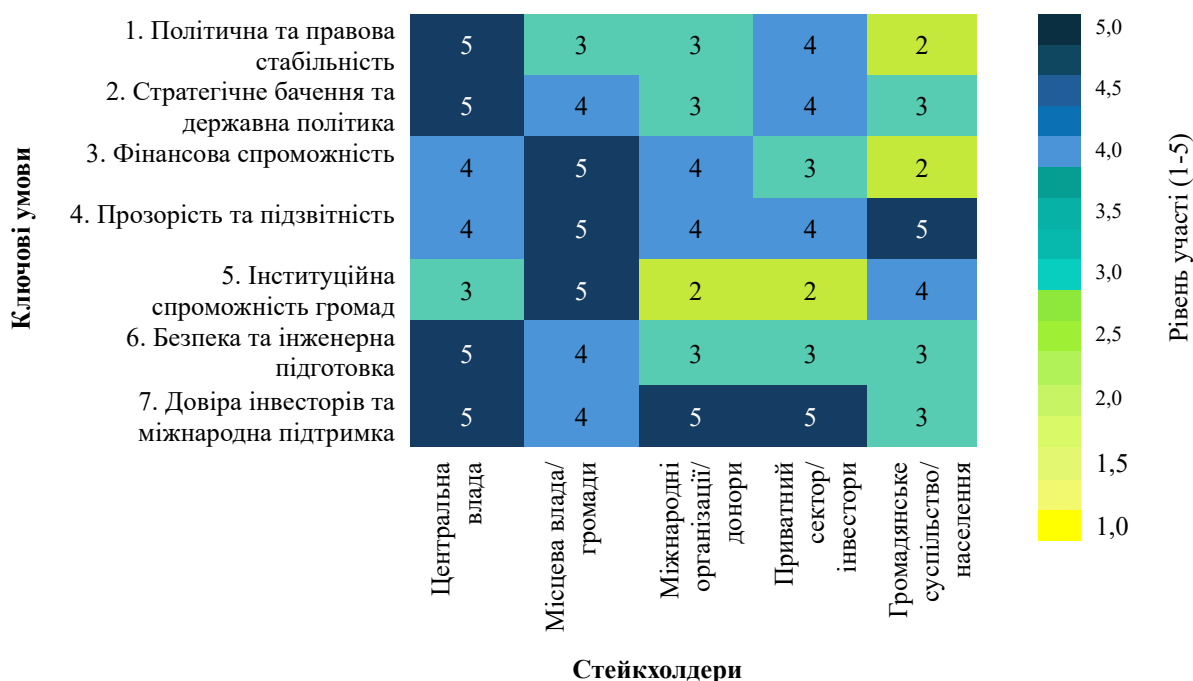

Рисунок 1.6 – Матриця участі стейкхолдерів у забезпеченні умов інвестування у соціальну інфраструктуру України

Джерело: сформовано автором на основі [3; 83; 84; 138; 178]

У зарубіжних джерелах, зокрема інструментах OECD DAC та методиці аналізу стійкості проєктів (RSA) і процесів прийняття рішень в соціальній сфері, наведені мапи участі стейкхолдерів, так звані «stakeholder mapping» [177; 178]. Такі мапи у вигляді таблиць та схем використовуються у побудові стійких систем для

оцінювання передумов інвестування, враховуючи політику, фінанси, інституційні і безпекові аспекти. У Плані відновлення України, представленого Національною радою з відновлення України у 2022 році, також наявний функціональний аналіз стейкхолдерів, проте фрагментовано та без класифікації за рівнем впливу [83]. Тому зображена матриця (рис. 1.6), побудована на основі положень даного Плану, дає змогу наочно ідентифікувати, які учасники процесу несуть найбільшу відповідальність за створення окремих умов.

Оскільки центральній владі надається провідна роль у формуванні візії, політичних та правових умов, стратегій, безпекових характеристик та довіри інвесторів, її вплив визначено на рівні вище середнього (здебільшого 4-5 балів) та є ключовим у створенні гарантій для інвесторів. Місцева влада та громади виступають безпосередніми виконавцями великого об'єму проєктів соціальної інфраструктури. Вони значною мірою залучені у створення інституційного середовища, забезпечення прозорих умов та фінансової участі у проєктах відбудови. Громадськість та населення найбільшою мірою забезпечують прозорість, підзвітність та моніторинг проєктної реалізації (5 балів), а також здійснюють вплив на формування рівня довіри через механізми соціального діалогу. Донорські та міжнародні організації на рівні середнього залучення здійснюють фінансове забезпечення, технічну та інституційну підтримку (3-4 бали), а також здійснюють суттєвий вплив на формування середовища інвестування (5 балів).

Серед розглянутих учасників інвестиційного процесу приватний сектор та інвестори є ключовими стейкхолдерами у створенні довірчих відносин та залученні інвестицій (5 балів). Вони здійснюють підтримку стратегічного бачення реалізації проєктів, а їх участь особливо важлива у форматі державно-приватного партнерства. Національна рада з відновлення України визначає 15 програм для досягнення цілей Плану відновлення до 2032 року із зазначенням необхідної допомоги від партнерів, зокрема із джерел приватних інвестицій [84].

Для стимулювання приватних інвестицій необхідне забезпечення гарантій прав інвесторів (арбітражу, страхування), прозорості ДПП, а також механізмів

компенсації для інвестицій у низькорентабельні інфраструктурні проєкти, що не дозволяють отримати прямої фінансової віддачі. При цьому попри стратегічну важливість в умовах війни, участь приватного сектору зустрічається із значними бар'єрами правової нестабільності та корупції.

За висновками Панченко Н. Г. соціальне інвестування із позиції приватних інвесторів (бізнес-структур, приватних операторів соціальних послуг) хоч і є однією із форм бізнес-альтруїзму, у рамках якого реалізуються завдання, насамперед, для отримання ефекту зацікавленими особами, проте воно також сприяє досягненню стратегічних цілей як приватних організацій так і соціальних програм за рахунок «механізму взаємного альтруїзму» [79, с. 246].

Питання ролі приватних інвестицій у фінансування соціальної інфраструктури вивчається українськими економістами та представниками аналітичних центрів доволі помірно, а перевага досліджень надається здебільшого державно-приватному партнерству та загальнодержавній інвестиційній політиці. Зокрема, Борзенко О. О., Шевченко Л. С. та автори аналітичного підрозділу Київської школи економіки здійснюють дослідження трансформації фінансування соціальної сфери за умов обмеження державних ресурсів та аналізують інструменти співфінансування державних послуг [185]. Вони формують висновки у своїх дослідженнях, які можна представити у наступних положеннях, що також узагальнено з допомогою рисунка 1.7:

1. Приватні інвестиції – це не повна альтернатива, а комплементарний елемент, що доповнює бюджетне та публічне фінансування, дозволяє мобілізувати ресурси без зростання навантаження на бюджет.

2. Державно-приватне партнерство – головний механізм залучення інвестицій із приватного сектору і найприйнятніша форма фінансування для дотримання балансу між соціальною спрямованістю та прибутковістю. Таким чином, ДПП дає змогу державним структурам зберігати контроль, а бізнесу – отримувати відповідний прибуток або ж компенсувати затрати [185].

3. Інвестиції приватного сектору сприяють удосконаленню та зростанню якості соціальних послуг. Приватний сектор приносить у інвестиційні проєкти

інноваційні рішення, нові та енергоефективні технології, практики управління об'єктами соціального призначення, екологічно-дружні стандарти, що модернізовує соціальні послуги і прискорює перехід до ефективніших моделей соціальної інфраструктури [185].

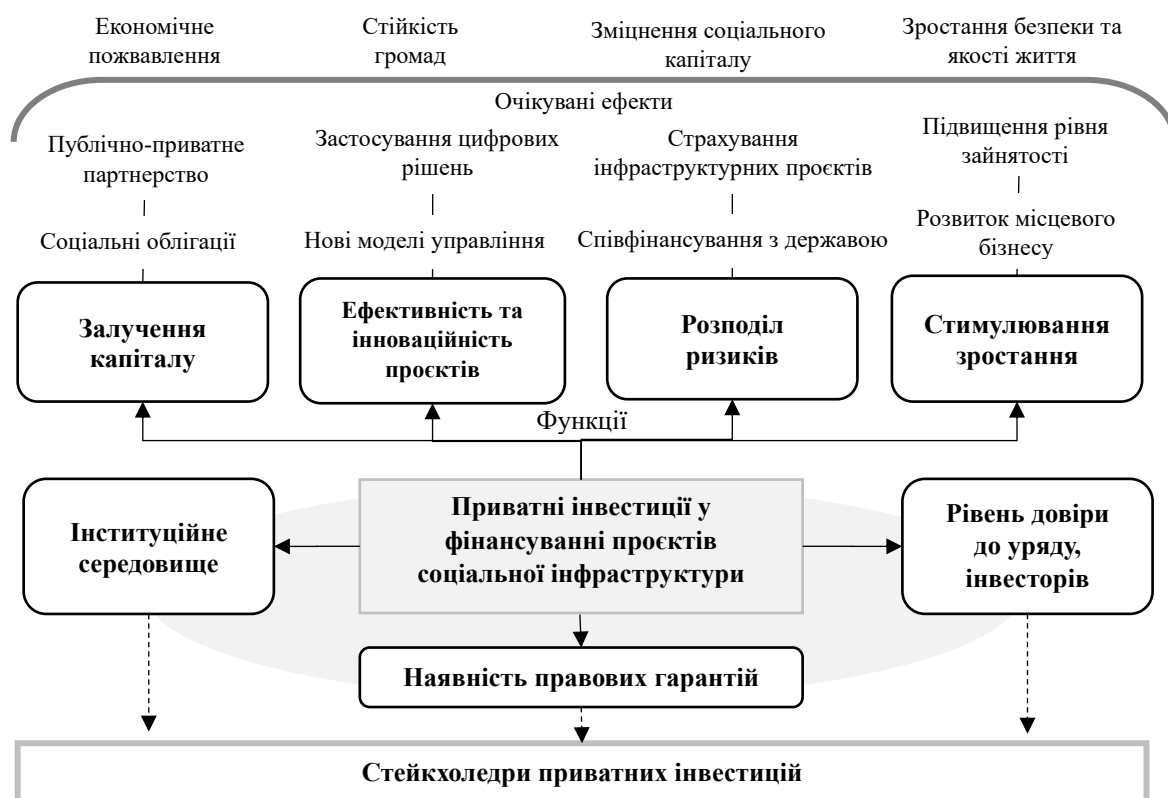

Рисунок 1.7 – Місце приватних інвестицій у фінансуванні проєктів соціальної інфраструктури

Джерело: узагальнено автором на основі [3; 79; 83; 185]

4. Інституційне середовище – основний фактор інвестиційної активності. Через нестабільне регуляторне середовище високий рівень ризику стримує інвесторів, на що акцентують науковці, зосереджуючись на необхідності створення передбачуваних умов, пільгових механізмів та ризик-менеджменту.

5. Приватний капітал є не тільки фінансовим, а й соціальним ресурсом. Тому він виступає інструментом розвитку людського капіталу, сприяючи створенню робочих місць, розвитку малого бізнесу, активізації локальної економіки, посилює

соціальне партнерство і корпоративну соціальну відповідальність, формуючи репутаційний капітал та довгострокову стійкість у громадах [91].

6. Селективність приватного інвестування. Не усі об'єкти соціальної інфраструктури є привабливими для бізнесу. Приватні інвестиції частіше вкладаються у елементи соціальної сфери з високим потенціалом окупності або опосередкованим економічним ефектом. У свою чергу державне фінансування повинне охоплювати менш прибуткові, проте соціально-значущі проєкти [185].

Отже, приватне інвестування розглядається як інструмент підвищення ефективності, стійкості та інноваційності соціальної інфраструктури, а його успішна реалізація, що орієнтована на збалансоване співвідношення інтересів держави, громад та бізнесу, може переорієнтувати виклики післявоєнного відновлення України на вікно можливостей для сталого розвитку [133].

Окремо варто відмітити, що в умовах швидкого і масштабного відновлення базових соціальних послуг, приватний сектор у співпраці з міжнародними партнерами дозволяє реалізувати успішні спільні соціальні проєкти із прозорими фінансовими гарантіями та технічною підтримкою. У цьому контексті важливо проаналізувати коло стейкхолдерів приватних інвестицій, які здійснюють вплив на ухвалення рішень, забезпечують впровадження проєктів, формують інституційне середовище та виступають джерелами чи опосередкованими учасниками фінансування інфраструктурних соціальних ініціатив (рис. 1.8).

Міжнародні учасники, які можуть виступати інвесторами або донорами проєктів соціальної інфраструктури, вирізняються значним досвідом роботи з урядами та приватними інвесторами, а також мають не лише фінансові можливості, а й методологічні підходи до оцінювання проєктів та ризик-менеджменту. Серед ключових міжнародних стейкхолдерів важливу роль відіграють міжнародні фінансові інституції, зокрема, Світовий банк (World Bank), Міжнародна фінансова корпорація (IFC), Європейський банк реконструкції та розвитку (EBRD), Європейський інвестиційний банк (EIB), які здійснюють активну підтримку інфраструктурних проєктів, надаючи довгострокові кредити, гарантії та механізми ДПП [70; 127; 168; 169;].

Міжнародні приватні банки і мультинаціональні компанії використовують широке різноманіття інструментів фінансування, у тому числі проєктів соціальної інфраструктури, та можуть поєднувати прибутковість із соціальним ефектом.

Рисунок 1.8 – Стейкхолдери приватних інвестицій у фінансуванні проєктів соціальної інфраструктури

Джерело: сформовано автором на основі [3; 65; 66; 137]

Такі приватні банки як JP Morgan, BlackRock, Goldman Sachs та ін., мають можливість провадити інвестиції шляхом прямого фінансування великих

інфраструктурних проєктів у формі публічно-приватного партнерства та участі в спеціалізованих інфраструктурних чи соціальних фондах. Для них дієвим механізмом є купівля соціальних або муніципальних облігацій, що емітуються українськими органами влади для реконструкції об'єктів соціальної інфраструктури. Через платформи impact-investing (інвестування з метою соціального впливу), що орієнтуються на одержання значимого соціального результату поряд із фінансовою вигодою [132]. З метою зниження ризиків приватні банки використовують гарантійні механізми, страхові інструменти або здійснюють співпрацю зі згаданими міжнародними фінансовими інституціями.

В той же час мультинаціональні компанії, наприклад, Microsoft, Nestle, Siemens, Unilever, нерідко реалізують інвестиції в соціальну інфраструктуру у рамках своїх програм корпоративної соціальної відповідальності (CSR) [27]. Їхнє залучення до фінансування може проявлятися у спільній реалізації соціальних проєктів цифровізації закладів освіти та медицини, розвитку профтехосвіти, телемедицини, підтримки ВПО та уразливих верств населення, створення навчальних центрів, забезпечення інклюзивності соціальних об'єктів. Такі компанії демонструють соціальну відповідальність, надаючи обладнання, технічні рішення, експертну підтримку часто на безоплатній або пільговій основі у співпраці із громадськими організаціями, громадами, ОМС.

Залучення зазначених міжнародних стейкхолдерів у інвестиційні проєкти у сфері соціальної інфраструктури в Україні не тільки створює додаткове фінансове забезпечення, а й дає змогу впровадити інноваційні рішення, міжнародні стандарти, в тому числі ESG та сформувати стійке партнерство на глобальному рівні у процесі післявоєнного відновлення [137].

Водночас, ефективність реалізації проєктів у цій сфері залежить від дотримання певних принципів із забезпеченням результативності та стійкості процесів відновлення. Принципи виступають комплексними засадами, які визначають підходи до планування, впровадження та оцінки інфраструктурних проєктів.

Принципи інвестування у об'єкти соціальної інфраструктури у кризових умовах, зокрема і в реаліях України, можна виділити на основі аналізу декількох груп досліджень. Вивчення світового досвіду післяконфліктної відбудови дає змогу окреслити підходи до інвестування у соціальну інфраструктуру на етапах відновлення. Так Світовий банк, який підтримує концепцію «Building Back Better: Achieving Resilience Through Stronger, Greener, More Inclusive Development» («Відбудувати краще, ніж було: досягнення стійкості шляхом сильнішого, екологічнішого та інклюзивнішого розвитку») відповідно виокремлює принципи прозорості, довгострокової стійкості, координації, екологічності та інклюзивності [152; 156]. Положення, висвітлені у зазначеному звіті Світового банку (у редакції 2020 року), стосуються відновлення після катастроф, стихійних лих (зокрема пандемії COVID-19), що передбачало створення робочих місць та фінансування значних інфраструктурних проєктів, наприклад, у США. Проте український прецедент є унікальним через масштаб, контекст та виклики конфлікту і не є значною мірою релевантним до уже існуючих випадків, тому активність інвестування зрештою залежить від очікувань, рівня ризиків, гарантій та страхування.

Аналітичні звіти UNDP (Програма розвитку ООН) 2022 року щодо післяконфліктної відбудови Косова, Іраку, Сирії підкреслюють важливість дотримання принципів локальної участі, пріоритетності базових потреб, людиноцентричності та соціальної справедливості у інвестиційних проєктах. UNDP у своїх підходах до інвестування у соціальну інфраструктуру зосереджується на інструментах стабілізації та відновлення суспільної довіри після конфліктів, що можливо адаптувати до українського контексту [117].

У положеннях методичного посібника, розробленого Комітетом з розвитку Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD DAC Guidance for Resilience Systems Analysis), подано аналітичну рамку визначення стійкості систем до криз, оцінюючи як природні загрози, так і ті, які спричинені конфліктами. Відтак даний документ дає можливість урядам, донорам, гуманітарним організаціям зрозуміти як спрямувати інвестиції, підвищуючи стійкість суспільства до

потенційних потрясінь на основі принципів координації між секторами, управління ризиками та гнучкості фінансування для уникнення помилок «точкових» рішень у інвестиційних проєктах [177].

У аналітиці та рекомендаціях міжнародних донорів та агенцій допомоги сформульовані підходи, що формують стандарти фінансування інфраструктурних проєктів, зокрема і соціальних. Міжнародні гравці у сфері відновлення, розвитку, інвестування в інфраструктуру, в тому числі і в Україні, USAID, GIZ, EIB, EBRD, UNOPS виокремлюють власні підходи, які де-факто виступають принципами інвестиційної політики, яка стосується соціальної інфраструктури, серед них цільове використання коштів, гарантії та стандартизація, контроль за якістю послуг, застосування антикорупційних механізмів, гендерна рівність, партнерство з місцевими органами та громадами, інноваційність [34; 168; 169; 213].

Вітчизняні дослідження інвестування у соціальну інфраструктуру в умовах війни та післявоєнної відбудови містять аналітичні висновки у розрізі саме контексту України. У звітах НАН України, у тому числі представлених Інститутом економіки та прогнозування протягом 2022-2024 років, пильна увага звертається на заходах забезпечення стійкості громад у воєнний період і під час післявоєнної відбудови [35]. Окремі матеріали звітів присвячені інвестиціям у доступні соціальні послуги, гнучкому реагуванню та підтримці локальних спільнот (Київський міжнародний інститут соціології) [34]. Співпрацюючи із Міністерством економіки, Міністерством розвитку громад та територій України дана державна установа розробляє рекомендації щодо здійснення інвестиційної політики на територіальному рівні, включаючи соціальну сферу. При цьому принципи такого інвестування у аналітичних документах пов'язані із науковим обґрунтуванням потреб, регіональною специфікою та багатоканальністю фінансування з преференціюванням проєктних підходів у освіті, охороні здоров'я, транспорті, житлово-комунальному господарстві.

Однією із українських аналітичних платформ, що реалізує соціальні ініціативи, впроваджуючи проєкти архітектурного та урбаністичного планування, є система Re:Ukraine. Дана система у своїй діяльності дотримується принципів

доступності, прозорості, технологічності, безбар'єрності, цифровізації, масштабування та модульності інфраструктури, створюючи інвестиційні проекти, які відновлюють інфраструктуру зі збереженням локального контексту об'єктів (наприклад, проекти відновлення житла у сільській місцевості у т. ч. на деокупованих територіях). В установчих документах платформи зазначено, що фундаментальним принципом соціальних інвестиційних проектів Re:Ukraine є співпраця з громадами, тобто побудова ефективної соціально-відповідальної програми, яка наближена до потреб бенефіціарів [196].

Аналіз публікацій експертів платформи BIG City Lab – українського урбаністичного бюро повного циклу, що здійснює розробку стратегій розвитку міст, територіального планування та інновацій в умовах післявоєнного відновлення, дає змогу виокремити принципи, що лежать в основі їх бачення інвестування у соціальну інфраструктуру [154]. Серед них важливе місце посідає людиноцентричність, просторова справедливість, комплексність та міжсекторальність, співробітництво із громадами, інноваційність та цифровізація, екологічна стійкість та адаптація, відкритість та фінансова прозорість. При цьому BIG City Lab здійснює діяльність у співпраці із Міністерством розвитку громад та територій, Державною інспекцією архітектури та містобудування України, UNDP, GIZ (Німецьким співтовариством міжнародного співробітництва), пропагуючи створення мережевої соціальної інфраструктури (наприклад, освітніх, медичних хабів), яка б гнучко адаптувалася до потреб населення з урахуванням мобільності та відповідала сучасним стандартам сталого інвестування ESG та SDG [137; 204].

Інституційні документи та урядові програми України закладають базові принципи для інвесторів у своїй офіційній політиці. Зокрема, План відновлення України, що налічує перспективні напрямки інвестування та національні програми відбудови і модернізації соціальної інфраструктури, «базується на п'яти основних принципах: негайний початок і поступовий розвиток, справедливий добробут, ефективне управління проектами, стимулювання приватних інвестицій, європейська інтеграція та Build Back Better із імплементацією прозорих та цифрових заходів [156; 152]. У структурі цілей, завдань і підходів Стратегії

регіонального розвитку на 2021-2027 роки також простежуються принципи інвестування, що спрямовують фінансування саме у регіональну соціальну інфраструктуру. Серед них можна виокремити стратегічно програмні принципи, такі як спрямованість на зменшення регіональних диспропорцій та рівний доступ до послуг, людиноцентричний підхід, сталий розвиток, партнерство та децентралізація, відповідність євроінтеграційним стандартам, що визначають напрями, цілі та пріоритети інвестицій у державній політиці розвитку. Інша група, інструментально-проектні принципи, враховує комплексність і міжгалузевість, ресурсоефективність, інноваційність та цифровізацію, що виражає вимоги до процесу і результативності інвестування у соціальну сферу та підкреслює механізми їх реалізації [74].

Українські науковці Кінаш І. П. та Пігуль Н. Г. у своїх працях, які стосуються фінансування об'єктів соціальної інфраструктури, особливу увагу приділяють та виокремлюють принципи орієнтації на соціальну відповідальність, партнерству між державою та бізнесом, а також ефективності використання ресурсів. Їх дослідження свідчать про розширення економічних горизонтів інвестування у соціальну інфраструктуру у напрямі зміцнення людського капіталу, інституційної довіри та імплементації цінностей стійкого розвитку в інвестиційну діяльність [52; 81].

Підсумовуючи теоретичні дослідження та виділивши спільні риси, у таблиці 1.5 узагальнено та сформульовано принципи інвестування у відбудову соціальну інфраструктури, які відображають орієнтацію на довгострокову стійкість та соціальну справедливість післяконфліктного середовища. Таким чином, виділені принципи формуються на перетині міжнародного досвіду, національних стратегій та практик, аналітичних напрацювань організацій-донорів та наукових досліджень. Зазначені положення є відображенням потреб громад та забезпечують відкритість планування і контроль за реалізацією інвестиційних проєктів. Загалом в українському контексті ці принципи адаптуються до регіональної специфіки і децентралізації, враховують аспекти партнерства, комплексності і мультисекторальності з метою формування сучасної політики інвестування.

Таблиця 1.5 – Основні принципи інвестування в умовах відбудови соціальної інфраструктури України

№ з/п	Принципи	Характеристика (сутність) принципу
1.	Цільова спрямованість та пріоритетність	Зосередження інвестування на найбільш критичних об'єктах соціальної інфраструктури, що забезпечують основні потреби населення (медицина, освітні послуги, забезпечення житлом, водою, енергією). Пріоритет повинен надаватися територіям, які найбільш постраждали від бойових дій та є найбільш соціально уразливими.
2.	Проблемна орієнтація	Визначення пріоритетних напрямків відбудови, базуючись на опитуваннях, консультуванні, участі у громадських обговореннях та плануванні
3.	Підзвітність та прозорість	Інвестування повинне бути публічним та контрольованим, враховувати відкритий доступ до інформації щодо обсягів фінансування, джерел надходження коштів, бенефіціарів та результатів впровадження проєктів соціальної інфраструктури, забезпечуючи довіру інвесторів, донорів, населення
4.	Соціальна справедливість та інклюзивність	Інвестиційні проєкти повинні враховувати проблеми і потреби вразливих соціальних груп, створюючи доступ та забезпечуючи відсутність дискримінації у наданні послуг.
5.	Ефективність	Фокусування інвестицій на мінімізацію витрат та максимізацію ефекту від впровадження проєктів, враховуючи життєвий цикл об'єктів соціальної інфраструктури та їх соціальну значущість
6.	Стале зростання та довгостроковий ефект	Інвестиційні проєкти мають бути орієнтовані не тільки на швидке відновлення, а й враховувати умови для довгострокового соціального та економічного росту. Це зокрема передбачає енергоефективність, застосування екологічних стандартів та стійких моделей управління проєктами.
7.	Партнерство та координація	Ефективність інвестування у об'єкти соціальної інфраструктури потребує взаємної узгодженості між державними інституціями, місцевими органами влади, міжнародними партнерами, населенням та бізнес-структурами. При цьому суттєвим є досягнення синергетичного ефекту у використанні ресурсів та уникнення дублювання проєктів.
8.	Безпечність та адаптивність	За умов ризиків воєнного стану важливим є забезпечення фізичної безпеки інфраструктурних об'єктів соціальної сфери (сховища, системи оповіщення населення) та їх функціонування при виникненні загроз.
9.	Інноваційність та цифровізація	Інвестиційні проєкти повинні реалізовуватись у супроводі сучасних цифрових рішень та інноваційних підходів, які сприяють підвищенню ефективності управління, моніторингу та результативності соціальних послуг.
10.	Територіальна спрямованість	Проєкти повинні враховувати регіонально специфічні рішення з визначенням локальних потреб, демографічної специфіки та рівня руйнувань.

Джерело: сформовано автором на основі [12; 35; 137; 152; 156; 168; 169; 172; 173; 213]

Водночас у рамках планування фінансових заходів постає необхідність аналізу ключових аспектів інвестування у відповідні сфери, що вибудовує пріоритети, ідентифікує ризики та умови реалізації проєктів: правові, фінансово-економічні, соціальні, технічні, управлінські, інноваційно-цифрові та екологічно-територіальні (табл. 1.6). Виявлення таких аспектів сприяє не лише ефективному плануванню, а й дозволяє узгодити інвестиційну діяльність із завданнями соціально-економічного відновлення держави.

Таблиця 1.6 – Ключові аспекти інвестування у проєкти соціальної інфраструктури
(за секторами соціальної інфраструктури)

Сектори Аспекти інвестицій	Охорона здоров'я	Освітня інфраструктура	Житло	Інженерна інфраструктура	Цифрові соціальні послуги	Культурно-громадська інфраструктура
Правовий аспект	Законодавство у медичній сфері, державні програми відбудови	Нормативно-правова база освіти, децентралізація, публічні закупівлі, міжнародно-правові угоди	Законодавство про соціальне житло, підтримка ветеранів, ВПО, соціальні програми	Будівельні норми та стандарти безпеки, тарифне регулювання	Законодавство про цифрові послуги, захист даних, кібер-безпека	Законодавство в сфері культури, децентралізації, охорони культурної спадщини
Фінансово-економічний аспект	Кошти бюджетів, донорські програми фінансування (WHO, USAID)	Міжнародна допомога (UNICEF, GIZ), освітні субвенції, місцеве фінансування	Державні програми, міжнародні гранти, іпотечні програми, пайова участь	Міжнародні фонди, державно-приватне партнерство	Проєкти технічної допомоги, фінансування з цифрових фондів	Культурні програми, меценатство, гранти ЄС, співфінансування громад
Соціальний аспект	Потреби постраждалих від воєнних дій, ветеранів, осіб з інвалідністю, ВПО	Освіта для дітей ВПО та учасників воєнних дій, інклюзія, безпечна офлайн освіта	Забезпечення житлом ВПО, ветеранів, малозабезпечених сімей	Забезпечення базових послуг – водо-, тепло-, енергопостачання	Доступ до цифрових послуг для громад, ВПО, людей із інвалідністю	Соціальна адаптація та згуртованість, інтеграція ВПО, підтримка ідентичності
Технічний аспект	Стан медичних закладів, доступність обладнання, потреба в уривках	Технічний стан шкіл та укріплень, інтернет-підключення	Модульні містечка, інженерна підготовка, якість будівельних матеріалів	Фізичний стан мереж, потреба в модернізації, рівень енерговитрат	ІТ-інфраструктура у громадах, центри надання цифрових послуг	Відновлення культурних центрів, створення культурних хабів
Управлінський аспект	МОЗ, місцеві департаменти, управління медичними закладами	Участь громади, управління закладів освіти, педагогічна автономія	Управління ЖКГ та капітального будівництва, ОСББ, контроль будови	Управління комунальними службами, облік ресурсів, концесії	Цифрова грамотність, кадрова спроможність громад	Громадська участь, співпраця з ГО, місцеве самоврядування

Продовження табл. 1.6

Сектори Аспекти інвестицій	Охорона здоров'я	Освітня інфраструктура	Житло	Інженерна інфраструктура	Цифрові соціальні послуги	Культурно-громадська інфраструктура
Інноваційно-цифровий аспект	Телемедицина, цифрова діагностика, цифрові сервіси для пацієнтів, цифрові рішення у медичній освіті	Платформи для дистанційного навчання, EdTech-рішення, цифрова інклюзія, кібербезпека в освіті	Смарт-системи управління проєктами будівництва, енергозбереження	Автоматизація систем водо-, теплопостачання, моніторинг несправності	Е-платформи, реєстри, автоматизовані сервіси	Цифровізація культурного контенту, віртуалізація культурних об'єктів
Екологічно-територіальний аспект	Локаційна доцільність, відновлення у зонах бойових дій, підвищення енергоефективності, екологічна та санітарно-гігієнічна безпека	Енергоефективність та «зелена» модернізація, реабілітація шкільного середовища після воєнних дій, екологічна безпека будівництва, експлуатації	Енергоефективність будівель, розміщення поруч з об'єктами соціальної інфраструктури, «зелене» будівництво	Екологічна безпека, альтернативні та відновлювальні джерела енергії	Цифрова екологія, мінімізація викидів завдяки цифровізації	Реставрація з екозахистом, просторове планування, зелені зони

Джерело: систематизовано автором на основі [2; 17; 65; 79; 124; 144]

Глибше розуміння системи передумов, які визначають потенціал інвестування у соціальну інфраструктуру, потребує розгляду питань практичного втілення розглянутих у таблиці 1.5 принципів. Передумови інвестування формують реальне інвестиційне середовище (політичне, економічне, правове, інституційне та безпекове) і визначають масштаби і механізми реалізації проєктів. Ці передумови не тільки підтверджують необхідність інвестування, а й стають аргументами визначення пріоритетних напрямків, що матимуть найсильніший мультиплікативний ефект. У свою чергу ключові умови ефективного інвестування у соціальну інфраструктуру є конкретними параметрами середовища, за яких інвестиційні проєкти є стійкими, безпечними та результативними

Візуалізація системного підходу до інвестування у вигляді карти передумов та інституційних параметрів визначення напрямків інвестування у соціальну інфраструктуру представлена на рисунку 1.9. Варто відмітити систему умов, які потрібно забезпечити державі, партнерам та громадам для реалізації відповідних інвестиційних проєктів.

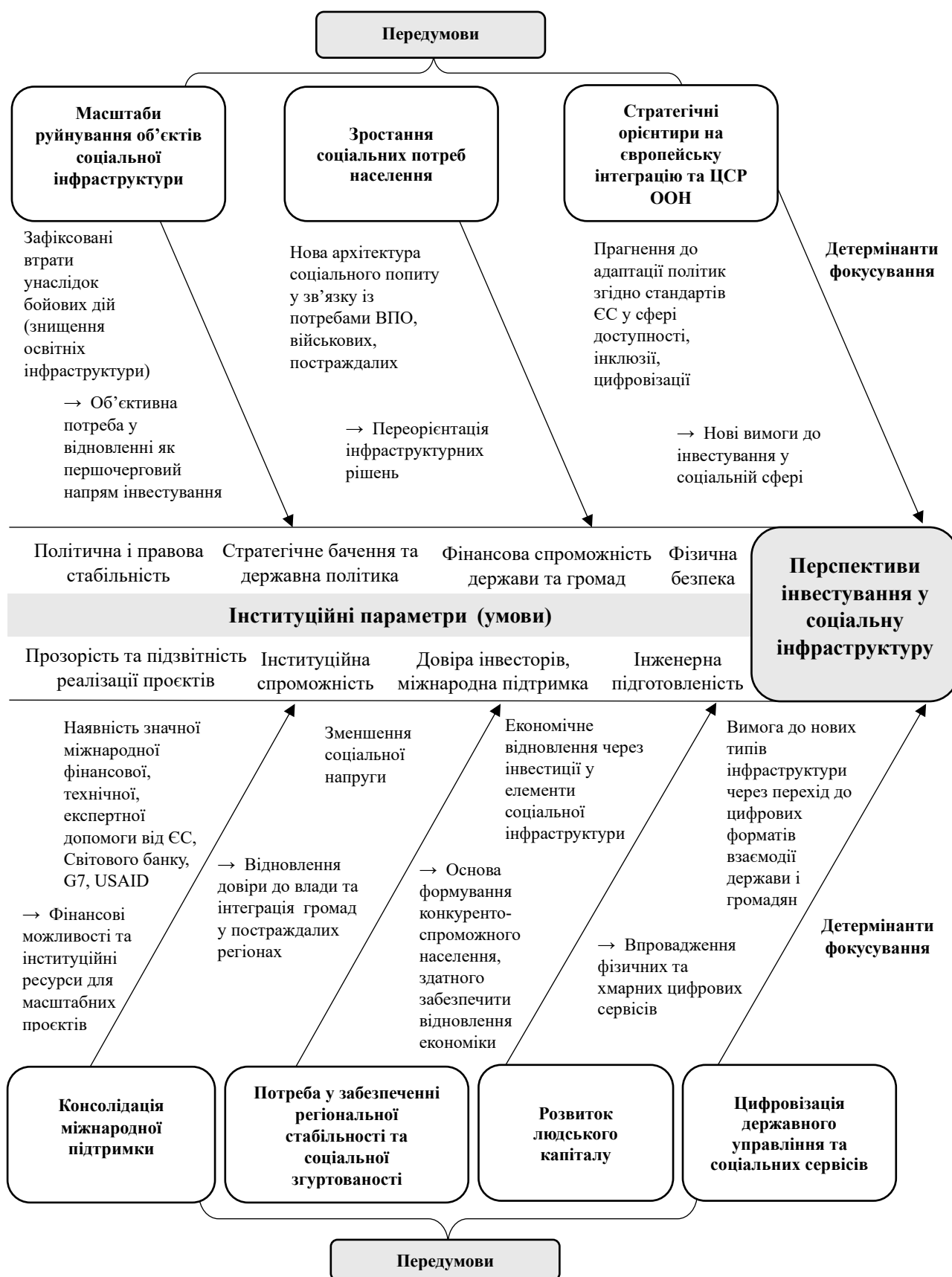

Рисунок 1.9 – Карта передумов та інституційних параметрів визначення напрямків інвестування у соціальну інфраструктуру

Джерело: розроблено автором

Така система умов включає наявність чіткої нормативно-правової бази для інвесторів, у тому числі державно-приватного партнерства, концесій, управління майном у громадах, гарантії права власності та захист інвесторів, розробку і реалізацію стратегій розвитку інфраструктури, інтегрованої у регіональні плани, визначення привабливих напрямків для інвесторів, умови співфінансування з місцевих та державного бюджетів, пільгове кредитування, гарантії та субсидії [65].

До групи умов, що забезпечують прозорість та підзвітність у реалізації проєктів варто віднести наявність механізмів моніторингу, оцінки ефективності та громадський контроль, наявність електронних платформ управління проєктами. Умови інституційної спроможності супроводжуються наявністю кваліфікованих кадрів, управлінських структур, які спроможні ініціювати, вести супровід та адміністрування проєктів. Із позицій інженерної готовності активне розмінування територій, захист критичної інфраструктури, базових комунікацій створює першочергові умови для проєктування та будівництва і повинне забезпечуватися підготовкою земельних ділянок та наявністю кадастрових даних.

Окреслення зазначених передумов та інституційних параметрів визначення напрямків інвестування у соціальну інфраструктуру створює основу для формування післякризового розвитку. Повномасштабне вторгнення у 2022 році виступило каталізатором докорінної трансформації соціальної інфраструктури в Україні. Як реакція на виклики воєнного конфлікту та гуманітарну кризу з'явилися нові складові соціальної інфраструктури, а уже існуючі змінили формат та відчутно адаптувались [122].

Інституціоналізація допомоги внутрішньо перемішеним особам завдяки створенню відповідних шелтерів, центрів підтримки та хабів, просторів із інклюзивними особливостями, впровадженню систем цифрової реєстрації та одержанню соціальних послуг стала особливо відчутною. Активізувалися центри реабілітації ветеранів та постраждалих від воєнних дій, поєднуючи надання медичної, психологічної підтримки та освітніх послуг. Зміни у культурно-духовній та транспортно-мобільній інфраструктурі пов'язані із розвитком просторів для патріотичного виховання, місць колективної пам'яті (у т. ч. із використанням

засобів віртуалізації та цифрових ресурсів), а також евакуаційних механізмів, гуманітарного транспорту та волонтерської логістики.

Важливу роль стали відігравати елементи інформаційно-комунікаційної інфраструктури, такі як системи оповіщення, кризові хаби комунікації, електронні платформи взаємодії влади та громад. Це вплинуло на інституційні можливості місцевого самоврядування і сформувало новий формат доступу населення до послуг. У медицині, місцевому самоврядуванні, освіті поширилися мультифункціональні мобільні сервіси, що дають можливість забезпечення базових соціальних функцій у територіях, близьких до ліній зіткнення та деокупованих регіонах [131].

У зв'язку із цим актуальним є інвестування у оновлені елементи соціальної інфраструктури (рис. 1.10), які виникли, або трансформувалися під час війни з урахуванням пріоритетних потреб і викликів, вимог до стійкості, доступності, технологічності та модернізації об'єктів інфраструктури.

Одним із стратегічно-важливих напрямків інвестування в умовах післявоєнної відбудови є інвестиції у зміцнення інформаційної безпеки та комунікаційної інфраструктури України. Цей напрям набуває як оборонного, так і соціально-економічного значення та включає не тільки створення систем для кібезрахисту, але й формування стійкої інфраструктури зв'язку із інструментами протидії інформаційним загрозам і сучасними цифровими мережами.

У сфері інформаційної безпеки та комунікаційної інфраструктури варто виокремити наступні ключові об'єкти:

- критична цифрова інфраструктура. Зокрема, це передбачає інвестування у національні дата-центри і системи акумулювання та обробки інформації (у т. ч. для потреб систем охорони здоров'я, освіти, органів влади); створення резервних центрів обробки даних, що передбачають захист від фізичних і кіберзагроз; інвестиції у незалежність цифрових сервісів від російських та інших інфраструктур [149];

Елементи соціальної інфраструктури	Напрями інвестування	Вимоги до інвестиційних проєктів
Розбудова та модернізація медичної сфери, сфери ментального здоров'я	- будівництво та оснащення лікарень, мобільних медичних пунктів; - розвиток та розширення сталих центрів реабілітації (для ветеранів, постраждалих, дітей); - розвиток центрів ментального здоров'я (підготовка кадрів, створення платформ);	Безбар'єрність та енерго-ефективність
Розвиток освітньої інфраструктури	- відновлення шкіл, дитячих садків, ВНЗ, центрів професійної освіти;	Врахування цифрової трансформації
Створення інклюзивного публічного та культурного простору	- створення культурно-соціальних хабів та центрів культурно-психологічної інтеграції; - створення музеїв, центрів історичної пам'яті; - створення центрів відновлення ідентичності та розвитку громад; - розвиток безбар'єрних просторів;	Безпеківі вимоги
Розвиток цифрової інфраструктури соціальних послуг	- цифровізація соціальних послуг на локальному та національному рівні (в.т.ч. у сфері охорони здоров'я, цифрової освіти, соціальної підтримки – мобільні застосунки та реєстри потреб);	Сприяння інтеграції населення
Розбудова житлової інфраструктури	- будівництво доступного та енергоефективного житла (у.т.ч. для ВПО, ветеранів, багатодітних сімей, працівників критичної та соціальної сфери);	Прозорість соціальних сервісів
Модернізація інженерної інфраструктури, що забезпечує функціонування соціальних об'єктів	- будівництво та відновлення мереж водо-, тепло, енергопостачання, доступу до інтернету;	Доступність соціальних послуг
Зміцнення інформаційної безпеки та комунікаційної інфраструктури	- створення національних дата-центрів, резервних центрів обробки даних; - побудова захищених каналів зв'язку, розвиток мереж широкоформатного інтернету, модернізація мобільних мереж; - створення державно-приватних хабів; - розвиток систем виявлення кібаратак, платформ фактчекінгу;	
Удосконалення гуманітарної логістики, мобільної інфраструктури та інфраструктури стійкості	- створення складів, пунктів незламності, безпечних просторів - забезпечення енергонезалежності; - розвиток транспорту, створення сервісних модулів.	

Рисунок 1.10 – Перспективні напрями інвестування у розвиток соціальної інфраструктури в Україні

Джерело: побудовано автором

- мережі захищеного зв'язку та комунікацій. Віддалені громади, прифронтові та деокуповані території та їх стратегічне відновлення у напрямку стратегії Digital Ukraine потребує інвестицій у мережі широкосмугового інтернету [161]. Перспективною є також модернізація 4G та 5G мобільних мереж, створення захищених каналів зв'язку для ЗСУ, служб швидкого реагування;

- кібербезпека державного та громадського сектору. У розрізі фінансування даного напрямку важливими є інвестиції у розгортання систем виявлення і протидії кібератакам, таких як структури і платформи Security Information and Event Management (SIEM) [202] і Security Operations Center (SOC) [200], інвестування у кадрову підготовку у сфері кіберзахисту, що передбачає створення центрів компетенцій та тренінгових майданчиків, побудова державно-приватних хабів з метою зосередження і координації дій у кіберпросторі;

- засоби та системи протидії інформаційним операціям та дезінформації. Даний напрямок потребує інвестування у незалежні платформи фактчекінгу (інструменти виявлення і представлення неправдивої або маніпулятивної інформації), медіаграмотності та моніторингу інформаційного простору, фінансування розвитку аналітичних центрів і мереж штучного інтелекту для ідентифікації маніпулятивних заяв, розширення україномовного цифрового контенту та підтримка місцевих ЗМІ;

- інфраструктура е-сервісів. Платформа «Дія», яка активно масштабується, та її супутні сервіси, вимагає постійного інвестування задля розширення функціоналу, підвищення стійкості, інтеграції з іншими системами, адаптації до міжнародних ринків [26; 149]. У свою чергу цифровізація процесів управління у сфері освіти, охорони здоров'я, соціальних послуг потребує сталих та цільових інвестицій з урахуванням вкладень у інформаційну безпеку, організаційну трансформацію та технічні проєкти, тобто комплексну програму;

- регіональна та муніципальна інформаційна інфраструктура. Масове, доступне та безпечне використання цифрових послуг населенням є одним із стратегічних компонентів цифрової держави і повинне супроводжуватися створенням центрів цифрової трансформації громад та передбачати підключення

громад до національних безпечних систем обміну даними, що також потребує системних інвестицій.

Стратегічне значення таких напрямків інвестування для України посилюється потребою у захисті від кібератак, адже за даними Інституту інформації безпеки і права Національної академії правових наук України понад 70% кібератак у Європі протягом 2022-2024 років були спрямовані саме на українські сервіси [51]. Під час війни підтримка керованості держави у тому числі її соціальної інфраструктури значною мірою залежить від збереження зв'язку, а у майбутньому європейська інтеграція України вимагатиме високих стандартів цифрової стійкості та кібербезпеки.

Реалізація інвестиційних ініціатив та ресурсної концентрації за окремими напрямками вимагає підґрунтя для формування інвестиційної політики, а також врахування галузевих специфік, інституційних обмежень, важелів впливу, реальних потреб цільових груп та очікуваного ефекту. З огляду на обмеженість державних фінансових ресурсів і зростаючу потребу у масштабних інфраструктурних інвестиціях за окресленими на рисунку 1.10 напрямками, особливого значення набуває потенціал участі приватного сектору у їх фінансуванні.

Сформовані перспективні напрями інвестування у соціальну інфраструктуру відображають стратегічні пріоритети її відновлення, модернізації та адаптації до умов воєнного стану і післявоєнного розвитку. Водночас реалізація зазначених напрямів потребує не лише визначення об'єктів та сфер вкладення ресурсів, а й обґрунтування ефективних інструментів та організаційно-економічних механізмів їх фінансування. З огляду на обмеженість публічних фінансових ресурсів та зростаючу потребу у масштабних інвестиціях, особливого значення набуває активізація участі приватного сектору у фінансуванні проєктів соціальної інфраструктури. Даний контекст передбачає дослідження ключових механізмів залучення приватного капіталу у проєкти соціальної інфраструктури як поєднання економічної доцільності інвестування із важелем суспільної значущості.

Рисунок 1.11 дозволяє комплексно оцінити характер механізмів залучення приватного інвестування та їх рівень ефективності у рамках економічного та

водночас соціального ефекту, тобто врахувати комплекс індикаторів, які відображають фінансову вигоду для інвестора та цінність проєктів для громади. Рівень ефективності інвестування ресурсами приватного сектору є неоднорідним і варіюється залежно від специфіки інструменту, логіки фінансування, характеру та масштабу проєкту, а також ступенем взаємодії із публічним сектором. Приватне інвестування націлене на економічну доцільність, передбачає ризикованість, проте дає змогу отримати непряму вигоду (наприклад, імідж компанії, або доступ до нових ринків) [70].

Проєкти за форматом державно-приватного партнерства та оренди із реконструкцією оцінюють за допомогою фінансових показників рентабельності інвестицій (ROI), терміну окупності, рівня завантаження об'єкта, а також соціальних індикаторів – кількості осіб, які охоплені соціальними послугами та рівнем доступності. Ефективність соціально відповідального та корпоративного фінансування через програми КСВ оцінюється з допомогою індексів соціального впливу (SII, SROI), показника репутаційної вигоди, кількості створених робочих місць і витрат на одиницю соціального результату. Для коінвестування через фонди актуальним є оцінювання за допомогою показників мультиплікатора залучених коштів (leverage ratio), який є відношенням загальної суми інвестицій у проєкт до суми початкових (власних, державних) коштів, що стали основою інвестування, а також рівень ризику та соціальні KPI, враховуючи доступ населення до базових послуг [68; 135].

Соціальні облігації є наразі менш поширеним механізмом, проте у методики оцінювання їх ефективності у світовій практиці враховують надійність емітента, відсоткові ставки та рівень соціального рейтингу проєкту. Водночас така практика як соціальне підприємництво, хоча і демонструє нижчу фінансову прибутковість, проте має значний соціальний вплив, зокрема у громадах із великою кількістю ВПО, а її ефективність оцінюється за допомогою індикаторів SROI, показників стійкості бізнес-моделі та обсягу реінвестованого прибутку.

Рисунок 1.11 – Ключові механізми інвестування приватного сектору у проєкти соціальної інфраструктури

Джерело: побудовано автором на основі [70; 66; 68; 107]

Під кутом загального рівня ефективності, найвищі показники характерні механізмам, які поєднують два аспекти (економічну вигоду та довгостроковий

соціальний ефект). Це у першу чергу державно-приватне партнерство, якому нині приділяється значна увага інвесторів, коінвестиції через фонди та корпоративне фінансування. ДПП дає змогу поєднати приватний капітал із можливостями державної інфраструктури для проєктів, де можлива довгострокова окупність (медицина, освіта, інженерна інфраструктура), проте вимагає значного рівня правової підтримки [107].

На відміну від ДПП інвестиції через корпоративну соціальну відповідальність мають більш оперативний характер і менш бюрократизовану структуру, але передбачають менше охоплення. Соціальне підприємництво та соціальні бонди показують помірну ефективність у зв'язку із обмеженістю застосування та вищими ризиками, проте перспектива їх реалізації є значною у рамках модернізації системи інвестування у соціальні проєкти. Соціальні облігації демонструють ефективність у проєктах із чіткими показниками соціального ефекту, наприклад, у напрямку інклюзивної освіти чи охорони здоров'я дітей [66; 189].

Відтак збалансованість показників ефективності проєктів соціальної інфраструктури є результатом поєднання інвестиційної окупності та системного підвищення якості і доступності послуг соціальної сфери, що підтверджує їх ефективність. Отже, з метою вибору інвестиційних механізмів важливу роль відіграє співвідношення ключових показників ефективності – фінансової результативності, рівня соціального охоплення, стійкості та масштабів впливу на громади.

Таким чином, оскільки під час повномасштабного вторгнення державне соціальне інвестування в Україні стало менш інертним, а його ефективність зазнала істотних змін у зв'язку із зовнішніми викликами та внутрішньою мобілізацією ресурсів, то розвиток партнерств із приватним сектором у цій сфері повинен підтримуватись для зростання загальної результативності інвестування. У свою чергу додаткові ресурси приватного сектору доповнюють обмеженість державного фінансування, що полегшує кризове реагування у відповідь на потреби інституційної модернізації.

В реаліях України приватним інвесторам слід орієнтуватися у першу чергу на ті механізми, які можуть забезпечити інституційну підтримку та реалізовуватись шляхом коінвестування, наприклад, із державою чи міжнародними донорами і враховувати рівень адаптації до українського контексту, регіональних особливостей та потреб населення у постконфліктному середовищі. Рациональний вибір механізму дає змогу досягти соціальної мети, не втрачаючи економічну доцільність [66].

Таким чином, усі досліджені інституційні, суб'єктні, інструментальні та результативні компоненти формують цілісну структуру концептуальних засад інвестування у проекти відбудови соціальної інфраструктури в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Запропонована на рисунку 1.12 схема забезпечує системне поєднання інституційного контуру (суб'єктів та матриці їх участі у інвестуванні, принципів та аспектів інвестування, передумов інвестування) та результативного контуру (перспективних напрямів та ключових механізмів інвестування) у єдину узгоджену конструкцію. Інституційний блок як базовий елемент визначає умови, обмеження та правила інвестування з урахуванням специфіки воєнних викликів, масштабів руйнування інфраструктури, зростання соціальних потреб населення і орієнтації на європейські стандарти у проєктах відбудови. У межах цього контуру обґрунтовано систему принципів інвестування, які відповідають сучасним закономірностям адаптивності, ефективності та прозорості проєктів соціальної сфери та дозволяють досягти суспільної значущості інвестиційних рішень.

Важливим елементом є виокремлення блоку стейкхолдерів, який розширює уявлення про інвесторів соціальної інфраструктури за рахунок доповнення державних і приватних джерел інвестицій донорськими структурами, громадськими інституціями, міжнародними фінансовими організаціями та цифровими платформами їх взаємодії. У поєднанні із матрицею участі стейкхолдерів це даний блок дозволяє відобразити ролі та функції учасників інвестиційного процесу в умовах багаторівневого управління і мультиресурсного інвестування.

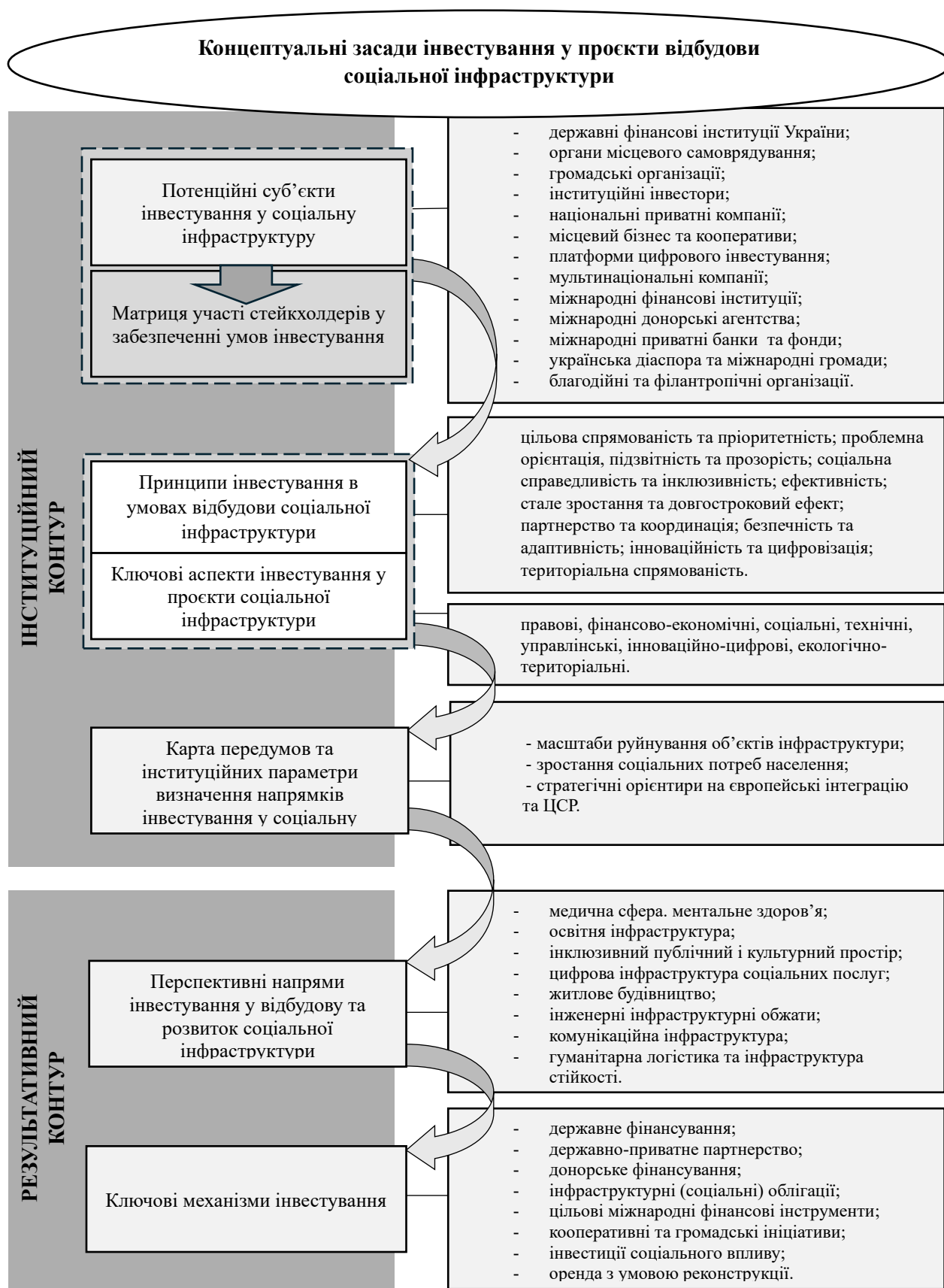

Рисунок 1.12 – Концептуальні засади інвестування у проекти відбудови соціальної інфраструктури

Джерело: побудовано автором

Окрім того, механізми інвестування логічно узгоджуються із рівнем їх ефективності, соціальним впливом і довгостроковою стійкістю залежно від специфіки соціально-інфраструктурних проєктів.

Результативний контур, що представляє нову якість перспективних напрямків соціальної інфраструктури, відображає їх функціональну трансформацію після відбудови (цифровізація, інклюзивність, безпекова складова) з урахуванням сучасних викликів. Отже, запропонована схема втілює комплексне бачення процесу інвестування у соціальну інфраструктуру і створює підґрунтя для підвищення обґрунтованості управлінських рішень, націлених на її розвиток, поєднуючи інституційні умови, суб'єктну взаємодію, механізми реалізації та стратегічні напрями розвитку в загальну концепцію соціально інфраструктурного інвестування.

1.3. Світовий досвід інвестиційного забезпечення посткризової реконструкції та розвитку соціальної інфраструктури

Вивчення світового досвіду інвестування у формування соціальної інфраструктури та модернізацію суспільних систем є вкрай суттєвим для України за умов тривалого воєнного конфлікту. Ті держави, які зазнали масштабного руйнування, раніше зустрічалися із кризою, трансформаційними процесами, уже володіють дієвими моделями соціальних інвестицій. Досліджений за їх прикладом досвід дає змогу виявити інвестиційні механізми на засадах інституційності, правомочності, фінансової ефективності та партнерства, що не лише фізично реалізують процес відбудови, а й орієнтовані на потреби населення в умовах війни та після її завершення [43]. Це також дозволяє попередити виникнення проблем і помилок, які уже виникали у постконфліктних країнах, адаптувати перевірені засоби до українського контексту, а також укріпити довірчі відносини із міжнародними інвесторами і донорами. Окрім цього, принципи сталого розвитку, які стали превентивною і компенсаційною відповіддю на безпекові, кліматичні та демографічні виклики, використовуються багатьма державами як стратегічний

орієнтир формування якісної соціальної інфраструктури у тому числі у післявоєнних умовах, що є актуальним і для України [15, с. 35].

Прагнення Українського суспільства до трансформації дає можливість створити свою особливу модель відбудови в умовах сучасних гібридних загроз і високого рівня невизначеності. Прецедент проєктів відновлення соціальної інфраструктури в Україні є унікальним, про що свідчать наступні аспекти та виклики:

- 1) потреба у відновленні під час війни. Досвід світових країн демонструє, що на їх теренах відбудова розпочиналася уже після завершення воєнного конфлікту. У свою чергу в Україні одночасно ведуться і бойові дії і процеси відновлення, що зумовлює унікальні ризики для інвесторів, вимагає гнучких і безпекових рішень, механізмів страхування і гарантування [12];
- 2) широке охоплення інфраструктурних об'єктів. Руйнувань від воєнних дій зазнав не лише житловий фонд, об'єкти енергетичної інфраструктури, а й соціальні об'єкти (школи, лікарні, транспорт, заклади культури, рекреаційні об'єкти). Їх відновлення вимагає не лише фінансування, а й архітектурних, інженерних розробок і технологічних рішень за участі громад [151];
- 3) підтримка євроінтеграційного вектору. Стратегічний курс на членство у ЄС, який Україна не припинила, а посилила на початку повномасштабного вторгнення, впливає на відбудову через стандарти, пріоритети, принципи (табл. 1.5) реалізації проєктів (наприклад, ЦСР, принцип екологічності, інклюзивності, гендерної рівності) [137];
- 4) залучення міжнародної підтримки. Безпрецедентна увага та допомога, яку наразі Україна отримує від урядів держав, світових організацій, міжнародних компаній, формує значну, проте складну донорську та партнерську мережу [124];
- 5) значна роль громадянського суспільства. Громадський та неприбутковий сектор, а також місцеві ініціативи беруть активну участь у відновленні, що трансформує цей процес у напрямку децентралізації та прозорості [33];

- б) відбудова із супроводом цифрової трансформації. Практика використання цифрових засобів (платформа «Дія», цифрова ідентифікація потреб громад, геомоніторинг об'єктів) [12] при відновленні соціальних об'єктів воюючої країни у значних масштабах формує сучасний тип соціальної інфраструктури, сумісний із глобальними цілями сталого інвестування.

Міжурядова, аналітична документація, політичні документи та стратегічні звіти міжнародних організацій, аналітичних центрів та фінансових інституцій містить дослідження та аналіз існуючих світових кейсів у сфері інвестування соціальної інфраструктури і висвітлює інвестиційні моделі і механізми, що застосовуються різними країнами. Це зокрема звіти уже згаданих міжнародних організацій: OECD, UNDP, EIB, GIZ. Ці документи узагальнюють міжнародний досвід та водночас відображають спроби його адаптації до трансформації інвестування соціальної сфери в Україні [43].

Варто відмітити фундаментальні джерела «Ukraine: Rapid Damage and Needs Assessment» (RDNA), що публікуються щорічно Світовим Банком спільно із ООН, Європейською комісією та українським урядом протягом 2022-2025 рр. Дані звіти містять зафіксовану інформацію щодо масштабів руйнувань, оцінювання потреби у відновленні у тому числі у сфері соціальних послуг та базових потреб. Аналітики Світового банку порівнюють підходи, що застосовуються у різних країнах та надають рекомендації до застосування механізмів ДПП, мультидонорських трастових фондів, муніципального фінансування у соціальному інвестуванні [195].

Стратегічним є також аналітичне підґрунтя звітів OECD. Дана організація проводить дослідження і здійснює огляд механізмів фінансування соціальної інфраструктури, розумних міст, будівництва житла у розрізі інклюзивного зростання у країнах, які входять до OECD. Документи «Rebuilding Ukraine: Principles and Policies» (2022) і «Financing Social Protection in OECD countries» 2024) акцентують на інституційній спроможності післякризової відбудови та демонструють індикатори ефективності соціальних інвестицій і при цьому інтеграції принципів сталого розвитку [181; 197].

Висновки, які сформульовані у документах ЕІВ та ЕБРД, демонструють можливості залучення приватного капіталу через змішані інструменти фінансування, соціальні бонди. У звітах 2023-2024 рр., які аналізують механізми фінансування реконструкції України, простежується логіка адаптування найбільш вдалих європейських практик фінансування інклюзивної інфраструктури та проєктів із соціальним впливом до потреб українських громад [168; 169; 211].

Окремо слід відмітити напрацювання у межах функціонування міжнародних програм допомоги UNOPS, USAID, UNDP. Вони демонструють впровадження пілотних проєктів реконструкції соціальної інфраструктури, а їх звіти, методичні вказівки та портфелі проєктів включають опис таких механізмів як субсидійне фінансування у громадах, грантової підтримки, консультаційних платформ для інституційного підсилення місцевих органів влади [213; 34; 117]. Також аналітичною базою виступають документи, видані за результатами Конференцій з відновлення України (URC) в Лугано (2022), Лондоні (2023), Берліні (2024), узагальнені висновки яких представлені у таблиці 1.7 [215].

З огляду на викладені результати URC, соціальна інфраструктура визначалася пріоритетом на кожній конференції, проте акценти поступово змінювалися із концептуальних принципів до мобілізації фінансування та до інституційної інтеграції стандартів ЄС. На етапі URC-2023 увага приділялася фінансуванню із джерел приватного сектору, а конференція 2024 року відзначила перехід до комплексного стратегічного підходу, за яким соціальна інфраструктура виступає не лише засобом подолання наслідків війни, а й інструментом інтеграційних процесів. Водночас прослідковується еволюція інструментів – від донорського фінансування до змішаного партнерства та стійких фінансових механізмів. Отже, результати URC закладають не лише політичні, а й концептуально-інституційні та інвестиційні основи відбудови соціальної інфраструктури, концентруючись на різнорівневому фінансуванні та на меті довгострокового соціального ефекту [215].

Сукупність розглянутих джерел формує основу для подальшого аналітичного узагальнення та оцінювання реалізованих проєктів соціального інвестування, що

дає змогу виявити потенціал їх адаптації до потреб України, враховуючи контекст війни, обмеження ресурсів та нестійкого інституційного середовища.

Таблиця 1.7 – Результати міжнародних конференцій URC щодо рекомендаційних рамок інвестування у соціальну інфраструктуру України

Конференція (рік, місто)	Ключова тема	Висновки та пріоритети щодо соціальної інфраструктури	Пропоновані інструменти інвестування	Міжнародні підходи та стандарти
URC-2022 (Лугано)	«Принципи Лугано» – принципи і стратегічне бачення відновлення України	Соціальна інфраструктура визначається одним із пріоритетів відновлення поряд з економікою, екологією, цифровізацією. Акцентується на інклюзивності, сталості і прозорості у національному плані відбудови	Державне фінансування, донори, зосередження на муніципалітетах	«7 принципів Лугано», оцінка потреб після конфлікту (Post-conflict Needs Assessment) від UNDP
URC-2023 (Лондон)	«Мобілізація приватного сектору» для післявоєнної відбудови	Підкреслюється роль партнерства держави, донорів і приватного сектору в соціальній сфері. Презентовано Інвестиційний портал для проєктів відновлення, який визначає соціальну інфраструктуру окремою категорією	ДПП, соціальні бонди, ESG- фінансування, інвестиційний портал	Підхід «Rebuild Better», прозоре оцінювання впливу, ESG- принципи
URC-2024 (Берлін)	«Відбудова через стійкість та Європейську інтеграцію»	Відбудова соціальної інфраструктури розглядається як частина інтеграції до ЄС з урахуванням стандартів доступності, сталості, прав людини. Пріоритети надаються ВПО, медицині, освіті, соціальному житлу, інклюзії, центрам громадських послуг. Представлено платформу координації донорського фінансування із чільним місцем соціальної сфери.	Субнаціональне фінансування, координація донорів через єдину платформу	Європейські соціальні стандарти, інтеграція соціального виміру (Recovery Strategy)

Джерело: узагальнено автором на основі [34; 70; 215; 218]

Специфічні труднощі, які поставали перед урядами країн та інвесторами соціальної відбудови у світовій практиці, визначали механізми відповідно до причин і необхідності впровадження проєктів: конфліктів, природних катастроф, модернізації та цифровізації. Адаптація механізмів відбувалася із узгодженням із конкретним контекстом країни, її правової системи та рівнем розвитку фінансової системи. Найуспішнішими були моделі із поєднанням локальної участі,

фінансування різноманітних стейкхолдерів та орієнтацію на результат. Держави з різним рівнем розвитку відповідно до власних потреб і викликів застосовують ДПП, концесії, соціальні бонди, мультидонорські трастові фонди, грантове співфінансування, бюджетні субвенції та надзвичайні інвестиційні платформи із участю міжнародних фінансових інституцій відповідно [132].

Представимо таблицю 1.8, у якій узагальнено ряд реалізованих проєктів інвестування соціальної відбудови у світовій практиці із визначенням міжнародних інституцій, які здійснювали розробку методології, стандартів, та їх рекомендаційних рамок щодо впровадження та оцінювання проєктів.

Післяконфліктна відбудова, яка у перспективі стане актуальною для України, була проаналізована у звітах UNDP відновлення соціальної інфраструктури Косова, Сирії та Іраку. Для цих країн важливим у свій час був підхід «early recovery infrastructure», тобто швидке забезпечення розгортання базових сервісів одночасно із безпековими заходами, а також принцип пріоритетності базових послуг у критичних зонах, який наголошує на важливості макроінфраструктурних проєктів (мобільна медицина, модульні школи, енерго- та теплозабезпечення) в умовах обмеженості ресурсів. Звіти UNDP описують механізми фінансування і координації соціальних проєктів, у тому числі шляхом створення гнучких донорських трастових фондів – Resilience Trust Funds (Ірак, Сирія) [160; 208]. На прикладі постконфліктних країн UNDP акцентує на необхідності переходу від тимчасових рішень (наприклад, створення модульних будівель) до інтегрованих рішень із довгостроковим ефектом, залучаючи місцевих підрядників. При цьому важливу роль відіграє моніторинг і оцінка ефективності проєктів за допомогою індикаторів результативності [208].

У свою чергу в Косово наявні моделі інвестування на основі community-based monitoring, тобто громадського контролю якості реалізації проєктів [208]. Релевантність таких підходів для України полягає у визнанні соціальної інфраструктури не лише технічним об'єктом інвестицій, а платформою для соціального контракту між громадськістю, державою та приватним сектором, особливо для потреб децентралізації та запобігання новим конфліктам.

Таблиця 1.8 – Світова практика та відповідні механізми інвестування проєктів соціальної відбудови

Країни охоплення	Застосовані механізми інвестування	Першопричини впровадження проєктів	Рекомендаційні рамки міжнародних інституцій
	Джерела фінансування	Результати реалізації та вплив	
Косово, Ірак, Руанда	Державне співфінансування з донорами	Конфлікти, післявоєнне відновлення	Керівні принципи Світового банку щодо багатосторонніх донорських трастових фондів (World Bank Multi-Donor Trust Fund Guidelines), Практичний посібник з оцінки багатосторонніх потреб в постконфліктних ситуаціях (UNDP Practical Guide to Multilateral Needs Assessment in Post-Conflict Situations)
	Світовий банк, USAID, DFID, UNDP	Відновлено базову соціальну інфраструктуру, покращено доступ до соціальних послуг	
Японія, США, Німеччина	Механізми страхування, соціальні облигації	Природні катаклізми, пандемії	Управління інфраструктурою (OECD Infrastructure Governance), Управління державними інвестиціями МВФ (IMF Public Investment Management)
	Стійкі облигації (resilience bonds, облигації на випадок катастроф (catastrophe bonds), страхові компанії	Швидке реагування та стимул до превентивності	
Сирія, Афганістан, Ліван	Цільові фонди міжнародних фінансових організацій	Післявоєнне та гуманітарне відновлення	Керівні принципи ПРООН щодо нестабільних держав (UNDP Fragile States Guidelines), Світовий банк «Нестабільність, конфлікти та насильство» (World Bank «Fragility, Conflict & Violence»), Стратегія Групи Світового банку щодо нестабільності, конфліктів та насильства (World Bank Strategy on Fragility, Conflict, and Violence)
	Цільові фонди ООН, Європейська комісія, Багатосторонній довірчий фонд Світового банку	Забезпечено базові послуги, підтримано інституції	
Італія, Туреччина, Гаїті	Міські інвестиційні хаби, спеціальні агентства відбудови	Природні катастрофи	Рекомендаційні рамки з відновлення міст ООН (UN Urban recovery framework), Стратегічний план Міжнародного альянсу міст (Cities Alliance Strategic Plan)
	Бюджети міст, донори, Світовий банк, Програма ООН з населених пунктів	Централізована відбудова, мобілізація ресурсів	
Великобританія, Канада, Кенія, Бангладеш	Державно-приватне партнерство	Модернізація, цифровізація, обмеження бюджетних витрат	Інструментарій Світового банку щодо ДПП (World Bank PPP Toolkit), Принципи G20 для підготовки інфраструктурних проєктів та ДПП (G20 Principles for the Infrastructure Project Preparation and PPPs)
	EBRD, EIB, приватні інвестори	Підвищено ефективність, залучено інновації	
Філіппіни, Непал, Мексика	Пайова участь громад (community-based investment)	Відновлення після стихійних лих, слабка державна спроможність	Стратегія місцевого врядування ПРООН (UNDP Local Governance Strategy), Підходи до комплексної перевірки клієнта Азіатського банку розвитку (ADB Customer Due Diligence (CDD) Approaches)
	Громадські фонди, UNDP, GIZ	Посилення локальної участі, адаптивні моделі соціальних об'єктів	

Продовження табл. 1.8

Країни охоплення	Застосовані механізми інвестування	Першопричини впровадження проєктів	Рекомендаційні рамки міжнародних інституцій
	Джерела фінансування	Результати реалізації та вплив	
Швеція, Франція, Нідерланди	ESG/SDG інвестиційні фонди	Сталий розвиток, зелений перехід	Принципи відповідального інвестування ООН (UN Principles for Responsible Investment), Таксономія сталого фінансування ЄС (EU Sustainable Finance Taxonomy), Стандарти впливу відповідно Цілей сталого розвитку (SDG Impact Standards)
	Приватні інвестори, пенсійні фонди, банки	Довготривалі інвестиції із соціальним ефектом	
Індія, Кенія, Естонія	Цифрове, краудфандингове фінансування	Цифровізація, пандемічна криза	Цифрові фінанси Фонду капітального розвитку ООН (UNCDF Digital Finance), Інструменти альтернативного фінансування ПРООН (UNDP Alternative Financing Instruments)
	Національні діджитал-фонди, краудфандингові платформи Ketto, M-Changa	Модернізація, залучення громадян до інвестування	
Чилі, Індонезія, ПАР	Інфраструктурні інвестиційні фонди (національні регіональні)	Необхідність трансформації, катаклізми, нерівність доступу	Управління інфраструктурою (OECD Infrastructure Management), Управління державними інвестиціями МВФ (IMF Public Investment Management)
	Міжамериканський банк розвитку, національні фонди розвитку, банки	Стійке фінансування уразливих територій	
Танзанія, Перу, Уганда	Програми умовного фінансування (results-based financing)	Оновлення сфери охорони здоров'я, освіти	Інструментарій фінансування Світового банку на основі результатів (WB Results-Based Financing Toolkit), Керівні принципи ЮНІСЕФ з управління, орієнтованого на результат (UNICEF Results-Based Management Guidelines)

Джерело: систематизовано автором на основі [43; 49; 153; 168; 169; 172; 174; 185; 193; 195; 205; 206; 208]

Розвинені країни з метою модернізації та цифровізації соціальної інфраструктури широко застосовують інструменти державно-приватного партнерства, цільові державні фонди та субсидії з допомогою електронних систем врядування та інфраструктури даних. Також поширене стимулювання імпакт-інвестування та інструментів results-based financing (фінансування, орієнтованого на результат) і серед них соціальних облігацій [153].

В інфраструктурних проєктах зростає роль венчурного капіталу і фінансування національних інноваційних банків із цифровими стартапами щодо технологічних рішень у соціальній сфері, грантова, кредитна підтримка

міжнародних фінансових інституції у розрізі програм цифровізації соціальних систем та сталого розвитку.

На успішність реалізації наведених у таблиці 1.8 інвестиційних механізмів значною мірою впливала наявність міжнародної технічної підтримки та інституційних рекомендацій. З цією метою відповідні інституції світового рівня здійснюють розробку низки рекомендаційних рамок для впровадження механізмів на кшталт ДПП у соціальних проєктах. Світовий банк разом із Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) здійснює просування концепції People-First PPPs (ДПП, орієнтоване на людей), PPPs Toolkit (Інструментарій ДПП) для досягнення соціального ефекту та пропонує спеціалізовані заходи посткризової реалізації ДПП у проєктах охорони здоров'я, освіти, соціального житла [193; 199]. В свою чергу організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) у принципах впровадження ДПП акцентує на чіткості розподілу ризиків та прозорості контрактів із оцінюванням соціальної вигоди та пропонує своє стратегічне бачення у положеннях Infrastructure Management (Управління інфраструктурою) [209].

Таким чином, рекомендаційні підходи міжнародних інституцій є свідченням переорієнтації ДПП із безпосередньо фінансового механізму до багатофункціонального інструменту соціального впливу у післякризових умовах. Загалом, світовий досвід демонструє важливість комбінування фінансових інструментів та розподілу ризиків механізмів, потенційний рівень яких відображено на рисунку 1.13. Схему побудовано за даними міжнародної практики використання механізмів у проєктах соціального інвестування. Рівень ризиків представлено за оцінками фінансового ризику для інвесторів або держави, ризику невиконання або впливу політичної нестабільності. Ефективність інструментів була визначена за умовними оцінками результативності механізмів за даними реалізованих проєктів (час реалізації, досягнення цілей, сталого ефекту).

Комплексне оцінювання ефективності проєктів соціального спрямування за методиками міжнародних інституцій враховує не лише фінансові, а й економічні, соціальні та інституційні показники.

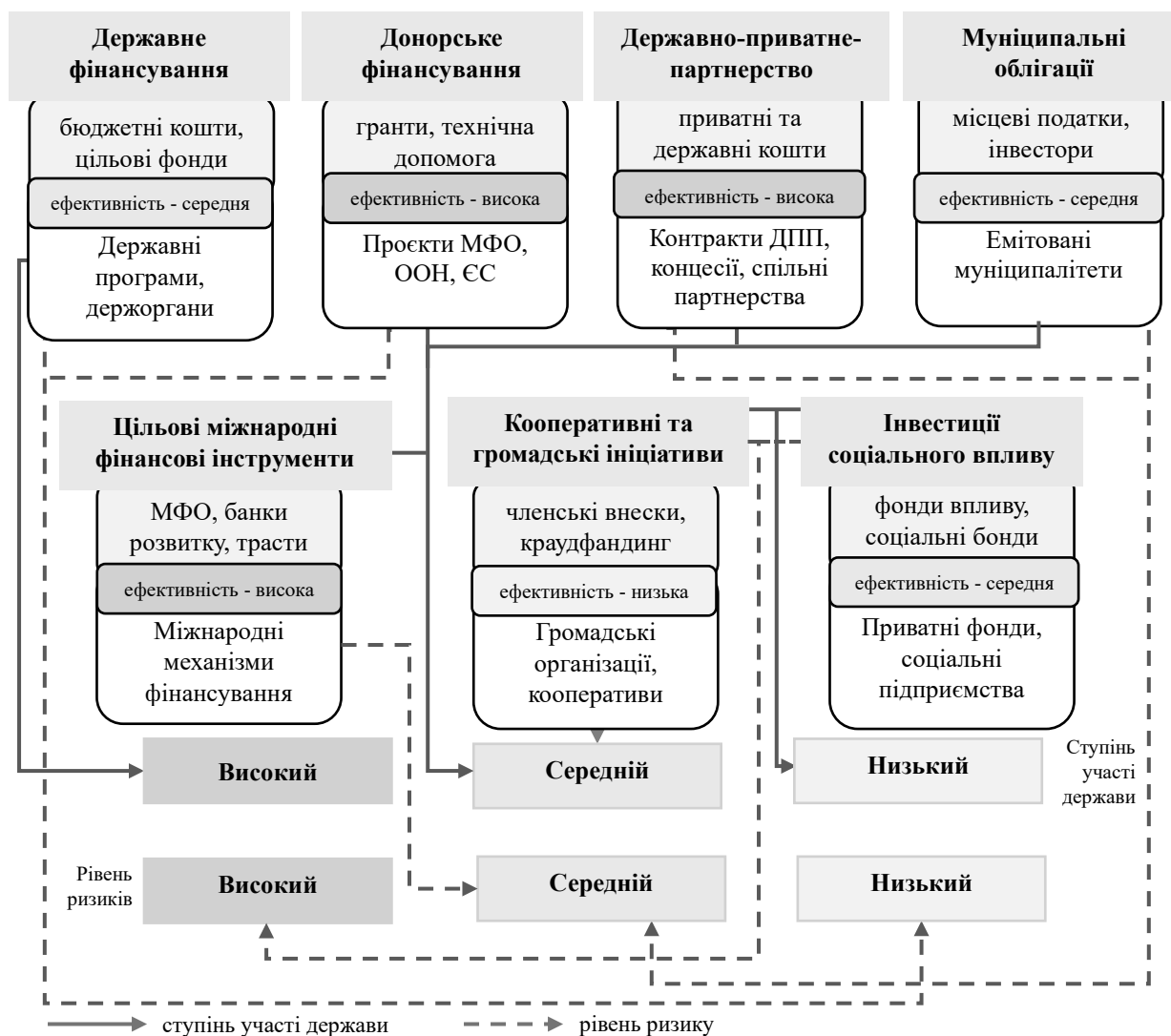

Рисунок 1.13 – Типологія механізмів інвестування у соціальну інфраструктуру залежно від інституційної форми, участі держави, рівня ризиків та ефективності в існуючій світовій практиці

Джерело: систематизовано автором на основі [153; 168; 169; 172; 193; 199; 209; 127]

Показники NPV, IRR, Cash Flow Coverage, рекомендовані методикою Світового банку та ЄБРР, вимірюють здатність проєкту на самофінансування або принаймні на часткове повернення вкладених ресурсів за умов обмеженості бюджетного фінансування (табл. 1.9). Визначення макроекономічної ефективності і вплив соціальних проєктів на розвиток територій здійснюється за

мультиплікатором інвестицій, рівнем впливу на зайнятість, локальний ВВП і економічну активність.

Таблиця 1.9 – Рекомендовані фінансові показники оцінювання проєктів соціальної інфраструктури відповідно до методик ключових міжнародних фінансових інституцій

№ з/п	Міжнародні інституції	Рекомендовані фінансові показники (методики)	Контекст застосування
1.	Світовий банк (World Bank)	Net Present Value (чиста приведена вартість); Internal Rate of Return (внутрішня норма рентабельності); Payback Period (термін окупності вкладень); CAPEX & OPEX (капітальні та операційні витрати)	Оцінювання інфраструктурних інвестицій, прибутковості, витрат і довгострокової вигоди (у т.ч. проєкти освіти, охорони здоров'я)
2.	Європейський інвестиційний банк (EIB)	Cost-Benefit Analysis (аналіз витрат і вигод); Economic Rate of Return (економічна доцільність з урахуванням соціального ефекту); Solvency Metrics (кредитоспроможність бенефіціара)	Економічна доцільність інвестицій у соціальні об'єкти
3.	Європейський банк реконструкції та розвитку (EBRD)	Financial Sustainability Ratios (показники фінансової стійкості); Return on Invested Capital (рентабельність інвестованого капіталу); Cash Flow Coverage Ratio (показник генерації грошового потоку для покриття витрат)	Проєкти державно-приватного партнерства у соціальній сфері
4.	Міжнародний валютний фонд (IMF)	Фіскальна стійкість та боргове навантаження: Debt-to-GDP Ratio (співвідношення державного боргу до ВВП); Fiscal Deficit Ratio (дефіцит бюджету відносно ВВП); Primary Balance (бюджет без урахування обслуговування боргу); фінансова дисципліна бюджетних проєктів	Макрофінансова підтримка реалізації великих соціальних проєктів та програм
5.	Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD)	Value for Money (співвідношення вартості та якості – максимальний соціальний, економічний результат за мінімальної вартості); Public Expenditure Efficiency (ефективність витрат бюджету); Multipier Effect (мультиплікатор державних витрат – ступінь впливу державних витрат на загальний економічний ефект)	Удосконалення державної політики щодо інвестування у соціальні інфраструктуру
6.	Програма розвитку ООН (UNDP)	Return on Social Investments (ROSI – соціальна рентабельність інвестицій); Unit Cost per Outcome (вартість одиниці послуги); Local Impact Score (індекс впливу на локальний розвиток)	Оцінка ефективності соціальних програм розвитку, відбудови громад, інклюзивності
7.	Інструменти G20 (G20 IWG, G20 IH)	Private Sector Leverage Ratio (кредитне плече приватного сектору – співвідношення залучених приватних інвестицій до публічних вкладень); Risk Mitigation Framework (методика управління ризиками); Risk-Adjusted Return (прибутковість з урахуванням ризиків); показники ліквідності; показники ефективності ДПП	Механізми змішаного фінансування, оцінка привабливості інвестування у соціальні об'єкти для приватних інвесторів

Джерело: систематизовано автором на основі [153; 159; 168; 169; 173; 174; 193; 199; 205; 209]

Третій компонент оцінки – соціальна ефективність, що враховує чисельність охопленого населення, поліпшення доступу до базових послуг, рівень задоволеності у громадах, інклюзію та довіру, які є критичними для відновлення після війни (рис. 1.14). Наприклад, UNDP застосовує підхід «bottom-up» (висновки із висхідних досліджень) у аналізі участі громад та прийнятті рішень у проєктах реконструкції та інновацій соціальної сфери. Важливо також врахувати ризики проєктів (політичні, валютні, правові), аналіз яких проводиться за методикою управління ризиками (G20 Risk Mitigation Framework) із врахуванням рівня підзвітності та прозорості у рамках оцінювання інституційної ефективності [174].

Рисунок 1.14 – Система ESG-стандартів для оцінювання інвестиційних проєктів у соціальній сфері за нефінансовими критеріями

Джерело: розроблено автором на основі [137; 136; 173]

Окремо варто виділити G20, яка через Global Infrastructure Hub просуває принципи для підготовки інфраструктурних проєктів та ДПП для якісного інфраструктурного інвестування і врахування екологічних, соціальних та управлінських стандартів (ESG) [137]. Оцінювання проєктів не лише за фінансовими критеріями, а й за ESG-стандартами (рис. 1.14) є важливим через специфіку їх суспільної сутності та важливості довгострокового ефекту.

Оскільки за своєю природою соціальне інвестування не є високорентабельним та має більш тривалий період окупності, то фінансові показники не дозволяють повною мірою відобразити їх ефективність. Таким чином, ширина критеріального оцінювання, яку демонструють міжнародні інституції у своїх рекомендаційних рамках щодо визначення ефективності таких проєктів, демонструє вплив на досягнення Цілей сталого розвитку (SDGs) з точки зору соціально-економічного ефекту. У свою чергу трансформація дослідженого глобального досвіду залишається актуальною у контексті України на основі ефективної і прозорої взаємодії стейкхолдерів.

Висновки до розділу 1

У межах теоретичного дослідження було досягнуто поставленої цілі – здійснено комплексне теоретико-методологічне обґрунтування концептуальних засад інвестування у проєкти відбудови соціальної інфраструктури, що має суттєве значення для відновлення людського капіталу, забезпечення соціальних потреб в умовах післявоєнного розвитку. Проведене дослідження дозволило сформулювати такі висновки:

1. Реалізація поставлених до теоретичного розділу завдань дозволила узагальнити і систематизувати базу наукових напрацювань щодо обґрунтування соціальної інфраструктури як специфічного об'єкта інвестування в умовах викликів війни та сучасних трансформацій в Україні. На основі міждисциплінарного аналізу підходів до визначення поняття «соціальна інфраструктура» та їх еволюції в економічних, соціальних та інституційних дослідженнях українських і зарубіжних

вчених було виявлено розбіжності і визначено тенденцію до розширення його змісту. Відтак соціальна інфраструктура у сучасних реаліях обґрунтована не лише у межах її визначення як функціонального майданчика для надання соціальних послуг. Тому її структурне наповнення запропоновано уточнити, надаючи їй також значення стратегічного суспільного активу, який поєднує матеріальні елементи та нематеріальні сервіси і демонструє здатність генерувати довгострокову і стійку соціально-економічну віддачу. Таке сучасне розуміння дозволяє розглядати соціальну інфраструктуру не як сферу витрат, а як ефективний об'єкт цільового та змішаного інвестування. Закладені концептуальні основи сформували напрямки для аналізу потенціалу інвестицій та встановлення пріоритетів фінансування проєктів соціальної інфраструктури.

2. Теоретичне дослідження соціальної інфраструктури продовжено у напрямку структуризації та визначення її функціонального змісту та економічного значення. Було представлено її традиційний поділ на базові (ключові) підсистеми (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист) та підтримуючі елементи (культура, спорт, туризм, житлово-комунальний сектор) із інтеграцією цифрових та сервісів адміністративно-самоврядних сервісів і визначено їх взаємозв'язки.

3. Здійснено поєднання традиційного функціонально-галузевого та просторового підходів до аналізу соціальної інфраструктури як системи взаємозалежних елементів. Це дозволяє комплексно її оцінювати з метою формування основ для регіональної та національної інвестиційної політики і враховує принцип системності для пріоритизації напрямів інвестицій у процесі відновлення та для потреб конкретних територій за рівнем критичності.

4. Під впливом війни соціальна інфраструктура зазнала значних трансформацій, а її державне фінансування є обмеженим через потреби військової сфери. Відтак у роботі робиться акцент на посткризових умовах – наслідках воєнних дій, руйнуванні об'єктів соціальної інфраструктури, змінах у демографічній структурі, розширенні потреб суспільства і цифровізації сервісів, що потребує переосмислення логіки соціальноорієнтованої інвестиційної політики під час війни. Зважаючи на це, було досліджено актуальні на даний час напрями

інвестування у розвиток соціальної інфраструктури в Україні, окреслено карту передумов та визначено інституційні параметри таких напрямків інвестування.

5. У дослідженні підкреслено, що у сучасних умовах особлива увага повинна приділятися проектам фінансування модернізації систем інформаційної безпеки та комунікаційної інфраструктури, що відповідає викликам воєнного стану та безпековим вимогам. Виділення специфічних для України факторів інвестиційної динаміки соціальної сфери та розподіл чинників на правові, фінансово-економічні, соціальні, технічні, управлінські, інноваційно-цифрові, екологічно-територіальні дають змогу використовувати дані концептуальні засади для адаптації стратегій фінансування до умов відновлення та регіональних потреб. У свою чергу інвестиції у проекти відбудови соціальної інфраструктури потребують орієнтації на довгострокову ефективність, прозорість, справедливість, інноваційність післяконфліктного середовища, тому було узагальнено релевантні принципи інвестування у відбудову соціальної інфраструктури, які сформульовано відповідно до євроінтеграційних вимог та сталого зростання. Обґрунтовано, що специфіка інвестицій у соціальні послуги є відмінною від інвестицій у інші галузі економіки, враховуючи їх нефінансову природу. У зв'язку із цим було досліджено аспекти соціальної інфраструктури як особливого об'єкта інвестування, а також розширено розуміння інвестиційної ефективності у соціальній сфері.

6. На основі проведеного дослідження стейкхолдерів проєктів інвестицій у соціальну інфраструктуру сформульовані висновки, про те, що ефективність впровадження таких проєктів значно залежить від балансу у взаємодії ключових учасників – державних інституцій, органів місцевого самоврядування, приватного сектору, міжнародних фінансових організацій, донорів, громадських об'єднань та безпосередньо самого населення. Розроблена градація стейкхолдерів за їх інституційною роллю (у вигляді теплової матриці), джерелами та інструментами фінансування дозволяє точніше встановити механізм їх співпраці та розподіл відповідальності у проєктах інвестування. Таким чином, було представлено концептуальні засади інвестування у соціальну інфраструктуру, що складаються з інституційного і результативного контурів.

7. Дослідження демонструє, що у світовій практиці дієві моделі відновлення соціальної інфраструктури (післявоєнного, постпандемічного тощо) побудовані на основі поєднання ресурсів і зусиль диференційованих груп стейкхолдерів, а основна увага зосереджена на механізмах державно-приватного партнерства, грантових програмах фінансування, змішаних джерелах із залученням громадськості для цілей інклюзивності. Вивчення існуючих міжнародних кейсів таких проєктів має значення для створення прозорої системи координації та комунікації учасників процесу, довірчих умов співпраці між державою та приватним сектором, забезпечення ефективнішого використання фінансових ресурсів в умовах України. Широке коло стейкхолдерів та чітке визначення їх ролей створює базу для імплементації успішних інструментів та результативного залучення ресурсів у період відбудови.

8. Теоретичний аналіз також проведено у напрямку обґрунтування концептуальних підходів до оцінювання ефективності інвестицій у проєкти соціальної інфраструктури, що виконано у розрізі дослідження міжнародних рекомендаційних рамок провідних інституцій (OECD, Світового банку, EBRD, UNDP). На основі систематизації багатовимірних моделей оцінювання інвестицій запропоновано оцінювати не лише фінансову рентабельність та індикатори (NPV, IRR, термін окупності), а й нефінансові критерії – соціальну віддачу, рівень доступності соціальних послуг, сталість та інклюзивність (ESG-критерії). Для соціальної інфраструктури України важливим є визначення релевантних показників, які суміщають фінансове, економічне, соціальне оцінювання проєктів, і враховують ефект і мультиплікативний вплив соціальних інвестицій. Це дозволяє сформулювати більш обґрунтовані управлінські рішення при виборі і наданні пріоритету соціальним інвестиційним проєктам, оцінюванні їх результатів та визначенні рівня їх орієнтації на досягнення Цілей сталого розвитку.

9. Результати теоретичного дослідження дозволяють сформулювати підґрунтя для розуміння соціальної інфраструктури та елементів її структурного наповнення як привабливого об'єкта інвестицій, уточнити її функціональний і структурний зміст, встановити основні передумови ефективності та запропонувати підходи до

оцінювання проєктів інвестицій. Це закладає концептуальну основу для подальшого вивчення механізмів залучення ресурсів у процесі післяконфліктної відбудови і модернізації соціальної сфери України. Одержані результати представляють собою систематизоване теоретико-методичне підґрунтя для розробки регіональної політики соціальної реконструкції із розвитком потенціалу змішаних інвестицій і зростання потенціалу фінансування державного та приватного сектору.

Основні положення даного розділу опубліковані автором у роботах [29; 58; 59; 60; 124; 125; 186].

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЇЇ РОЛІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ

2.1. Стан та інвестомісткість об'єктів, що належать до соціальної інфраструктури України

Вивчення стану соціальної інфраструктури зумовлене необхідністю емпіричної перевірки теоретичних положень щодо ролі соціальної інфраструктури в економічному розвитку і подальшого обґрунтування інвестиційних пріоритетів її відновлення. Соціальна сфера України під час повномасштабної війни зазнала суттєвих трансформацій, зумовлених як безпосереднім впливом воєнних дій, так і необхідністю адаптації до нових соціально-економічних викликів [52; 80]. З огляду на масштабні воєнні руйнування, структурні диспропорції у доступі населення України до соціальних послуг і зростання соціальних ризиків, актуалізується потреба у комплексному аналізі стану соціальної інфраструктури до та після початку повномасштабного вторгнення та оцінці її внеску у формування соціально-економічного потенціалу країни. У цьому контексті дослідження спрямоване на виявлення ключових тенденцій розвитку соціальної сфери, ідентифікацію структурних змін у її функціонуванні, а також на виявлення взаємозв'язку між економічною динамікою та рівнем соціального добробуту населення, що створює підґрунтя для подальшого обґрунтування інструментів інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури.

Для формування бази подальшого аналітичного дослідження представимо концептуально-методичну основу оцінювання потенціалу інвестиційного забезпечення соціально-інфраструктурної сфери. Запропонований підхід, схематично відображений на рисунку 2.1, побудовано із трьох аналітичних блоків: аналізу фактичного стану соціальної інфраструктури, оцінювання інвестомісткості соціальної інфраструктури та інтерпретації глобального Індексу соціального прогресу як узагальнюючого індикатора [175]. Відповідна структуризація узгоджує

сторони дослідження та забезпечує його комплексність, оскільки враховує ресурсні потреби відбудови та соціально-економічні результати функціонування соціальної інфраструктури.

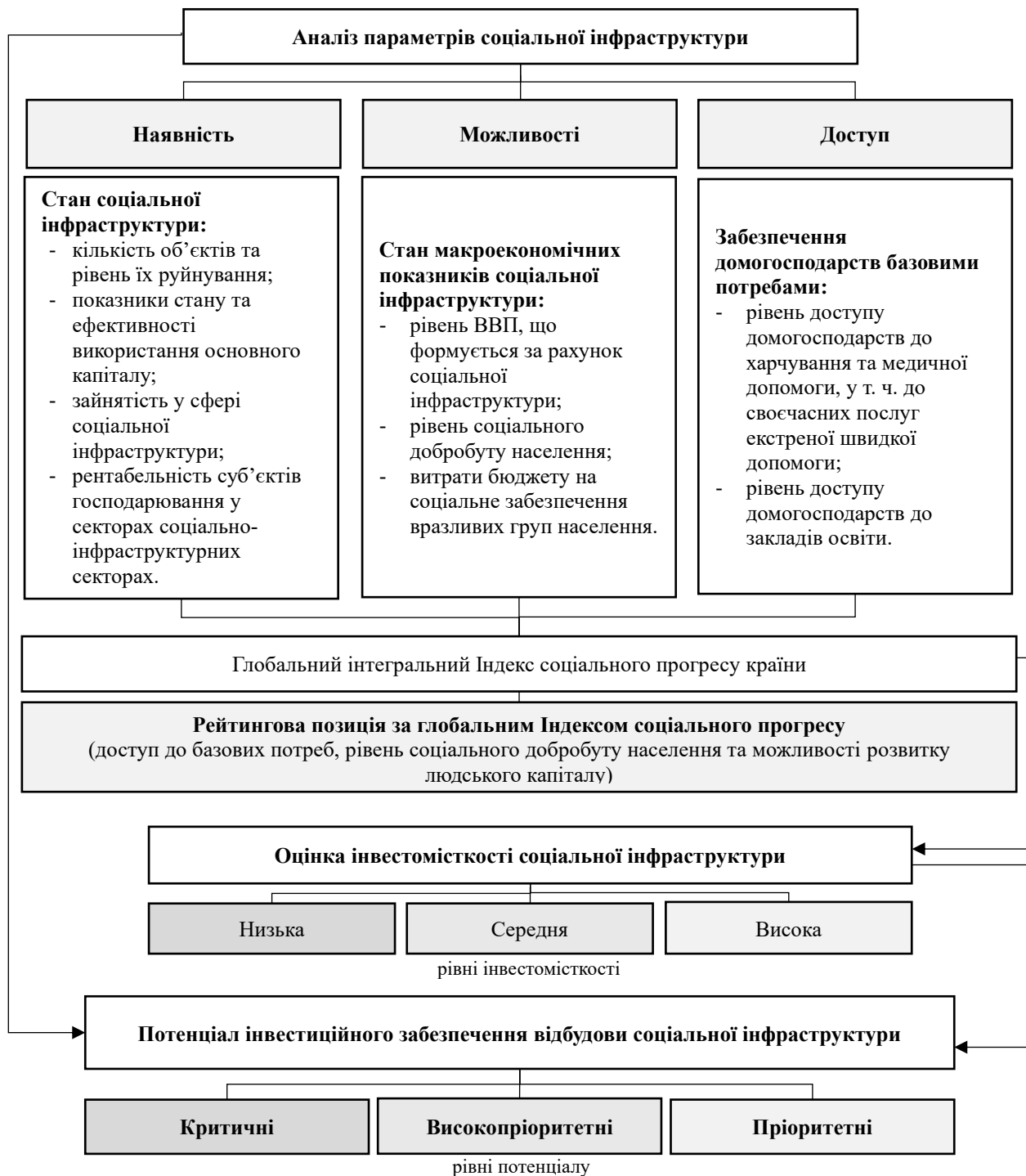

Рисунок 2.1 – Методичний підхід до оцінювання потенціалу інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури України

Джерело: розроблено автором

На основі запропонованого методичного підходу (рис. 2.1) спершу будується система кількісного оцінювання, яка передбачає аналіз наявності відповідних об'єктів соціальної інфраструктури. Для більш глибокого розуміння трансформацій, яких зазнала соціальна інфраструктура України, доцільно визначити структурні параметри соціальної інфраструктури як сукупність матеріальних і нематеріальних об'єктів, що забезпечують надання соціальних послуг населенню. Саме склад соціальної інфраструктури, її секторальна наповненість і територіальна організація визначають передумови соціально-економічного розвитку і стійкості держави в умовах кризових викликів. Відтак узгодженість технологічних інструментів відбудови з нормативним визначенням пріоритетів розвитку соціальної сфери вимагає чітко визначеного розуміння об'єктів, які формують соціальну інфраструктуру і є базовими для подальшого планування інвестицій у дану сферу [30], адже цифрові інструменти контролю, моніторингу і залучення інвесторів та участі громад можуть бути ефективні лише за умови їх прив'язки до конкретного сектору, що визначає якість життя населення.

У зв'язку із цим нижче систематизуємо напрямки, які у офіційних національних документах, міжнародних стандартах відбудови і стратегіях повоєнного відновлення України визначаються саме як напрямки соціальної інфраструктури, і які надалі у дослідженні будуть розглядатися як її структурні елементи і об'єкти проєктів інвестиційного забезпечення.

Об'єкти сфери охорони здоров'я

Нормативні документи міжнародного і національного рівнів в узгодженому порядку визначають об'єкти у сфері охорони здоров'я елементом соціальної інфраструктури як систему забезпечення основних соціальних послуг і формування людського капіталу з метою збереження й відновлення здоров'я населення. Наприклад, OECD у документі *Implementation Handbook for Quality Infrastructure Investment: Supporting a Sustainable Recovery from the COVID-19 Crisis* (Посібник з впровадження інвестицій у якісну інфраструктуру: підтримка сталого відновлення після кризи COVID-19) [179] у складі інфраструктури визначено заклади охорони здоров'я у сценарному плані постпандемічного відновлення країн ЄС. Документ

ООН National Post-Disaster Recovery Planning and Coordination (Національне планування та координація після катастрофічного відновлення) до об'єктів сфери охорони здоров'я належать лікарні, центри громадського здоров'я, реабілітаційні центри й інші медичні заклади [187] як критичні елементи післяконфліктного відновлення.

Українське законодавство і нормативні документи повністю корелюють із міжнародними підходами. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [109], ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова територій» [19], Національна економічна стратегія 2030 [71], Концепція розвитку системи громадського здоров'я та основне законодавство у секторі [77; 113] конкретизують перелік об'єктів сфери охорони здоров'я, враховуючи лікарні, поліклініки, амбулаторії, пологові будинки, центри медичної допомоги і спеціальні медичні установи. У структурі Плану відновлення України сфера охорони здоров'я відноситься до блоку Національної програми №11: «Розвиток освіти із фокусом на основні компетенції та інновації», що визначає потребу у модернізації, реконструкції і розвитку медичних закладів різних рівнів [83]. Це без виключень підтверджує статус цієї сфери як ключового напрямку інвестиційної політики у проєктах повоєнної відбудови.

Освітня і наукова інфраструктура

Освітні заклади і наукові установи прямо визначені складовими соціальної інфраструктури поруч із медичними установами у низці міжнародних та національних офіційних документах як засоби забезпечення людського капіталу, формування знань та розвитку інновацій. Серед конкретних документів – методологічні інструкції OECD, такі як Infrastructure Governance Indicators (Індикатори управління інфраструктурою) [180], Government at a Glance (Уряд одним поглядом), Infrastructure governance (Управління інфраструктурою), відносять до соціальної інфраструктури заклади освіти, науково-дослідні центри, університети [176]. Інструкції Європейської комісії (Guidance on European Structural and Investment Funds – Керівні настанови щодо Європейських структурних та інвестиційних фондів) та Світового банку (The Conflict Analysis Framework –

Рамкова методологія аналізу конфліктів) [178], рекомендації ЮНЕСКО у документі Education for sustainable development (Освіта для сталого розвитку) також закріплюють значущість цих об'єктів у соціальній інфраструктурі як невід'ємної частини політики сталого розвитку [164].

У положеннях Плану відновлення України освітні і наукові об'єкти окреслені блоком Національна програма №13: «Модернізація системи охорони здоров'я задля посилення людського капіталу» із потребами у осучасненні освітніх просторів, відновлення навчальних закладів, що зазнали руйнувань, створення дослідницьких та інноваційних центрів [83]. Додатково Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначає соціальну значущість наукових інститутів у стратегічному розвитку країни, а отже, її довгострокову соціальну стійкість [101].

Сфера соціальної підтримки (соціального захисту)

Об'єкти сфери соціальної підтримки, підпорядковані Міністерству соціальної політики, – центри надання соціальних послуг, дитячі будинки, центри соціального обслуговування, кризові кімнати, санаторії, дитячі табори, заклади для людей похилого віку, інтернати, заклади по роботі із вразливими категоріями населення, тощо [116], визначаються складовими соціальної інфраструктури в національному законодавстві України і міжнародних актах. Система соціальних установ, яка функціонує в Україні, окреслена, зокрема, Законом України «Про соціальні послуги» [110]. В свою чергу Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» продовжує перелік об'єктів, у яких з'явилася підвищена потреба під час війни (наприклад, центри психологічної підтримки і реабілітації) [111]. Як і попередні елементи соціальної інфраструктури, План відновлення України включає сектор соціального захисту до напрямку Національної програми №15: «Забезпечення таргетованої і ефективної соціальної політики», і чітко визначає пріоритети у відновленні об'єктів соціальної підтримки [83]. Міжнародні офіційні документи UNDP, OECD, Світового банку, узгоджують структуру сфери соціального захисту, серед них National Post-Disaster Recovery Planning and Coordination та Post-Conflict Economic Recovery – Enabling Local Ingenuity (ООН)

[187], та ін. Отже, діюче українське законодавство і міжнародні стратегічні документи із відбудови деталізують інфраструктуру соціального захисту в зв'язку із актуальною потребою реалізації політики соціальної стійкості під час війни.

Соціальне житло

Документи OECD визначають житло окремим елементом інфраструктури «housing» (житло) або «urban infrastructure» (міська інфраструктура) [82]. Також звіти Світового банку не враховують житло у системі соціальної сфери, а відносять його до категорії «housing and urban development» (житлово-комунальне господарство). Проте водночас у підходах Світового банку до посткризового або повоєнного відновлення акцентується на тому, що саме соціальне житло та притулки для внутрішньо переміщених осіб – відносяться до соціальної інфраструктури як складові системи соціального захисту і підтримання вразливих груп населення (рис. 1.2) [127]. У документах Європейської комісії щодо механізмів врегулювання проблем біженців у ЄС, наприклад, The EU Facility for Refugees in Turkey (Механізм ЄС для біженців у Туреччині) [166] та механізмів підтримки України, серед яких Ukraine Facility (План України) визначають соціальне житло і тимчасові розміщення ВПО в системі соціальної інфраструктури, якщо вони призначені для створення доступу населення до соціальних послуг і сприяння соціальній інтеграції [85]. Аналогічне визначення дають документи ООН (UN-Habitat – Програма ООН з населених пунктів) і UNDP, деталізуючи список соціального житла притулками, колективними центрами і місцями проживання із елементами догляду [212].

Національне законодавство підтримує таку диференціацію у Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності», а також у Законі України «Про житловий фонд соціального призначення» [94], який прямо ідентифікує соціальне житло у системі соціальної інфраструктури. План відновлення України розглядає житло у рамках блоку Національної програми №10: «Модернізація регіонів і житла, в.т.ч. масштабна програма енергоефективності», а соціальне житло для внутрішньо переміщених осіб до Національної програми №15: «Забезпечення таргетованої і ефективної соціальної політики» [83] у складі соціальної інфраструктури. Таким

чином, до інвестиційних потреб соціальної інфраструктури безпосередньо враховується відбудова соціальних форм житла, серед яких: соціальне житло, притулки, тимчасове житло для ВПО, будинки проживання і доглядові установи, що виконують соціальні функції, створюють можливості безперешкодного доступу до соціальних послуг, забезпечують підтримку вразливих груп і окреслені у політиці соціальної підтримки.

Об'єкти у сфері культури, спорту і туризму

Культурні, спортивні об'єкти фігурують у національній нормативній базі та міжнародних документах у контексті післякризового відновлення в програмах реконструкції і модернізації закладів культури (музеїв, театрів, бібліотек, центрів громадського дозвілля, об'єктів культурної спадщини, спортивних комплексів, ДЮСШ і центрів фізичної активності, об'єктів рекреації), у проєктах сприяння розвитку громад і формування суспільної стійкості. Зокрема План відновлення України у розрізі Національної програми №14: «Оновлення систем культури і спорту для забезпечення зростання людського капіталу» враховує такі об'єкти у державних інвестиційних пріоритетах сектору соціальної інфраструктури [83]. Згадані вище Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [109] і ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова територій», Національна економічна стратегія 2030, профільні національні стратегії розвитку культури, спорту, туризму, міжнародні стандарти і рекомендації OECD, UNDP, Європейської комісії також трактують культурні, спортивні і туристичні об'єкти як складові, інтегровані у систему соціального інвестиційного капіталу [19; 71; 117; 172] (рис. 1.2).

Формалізація наведених вище напрямків дозволяє чітко окреслити елементи соціальної інфраструктури, які фігурують у вітчизняних та міжнародних підходах до планування повоєнного відновлення. Систематизація об'єктів інвестування створює основу для подальшого аналізу стану соціальної інфраструктури, потреб її відновлення і фінансової спроможності суб'єктів інвестицій у дану сферу.

Узагальнення стратегічних підходів до визначення складових соціальної інфраструктури створює передумови для кількісної оцінки її стану. З метою ідентифікації масштабів соціальної інфраструктури України, її секторальних

складових і потенційної вразливості в умовах воєнних і повоєнних викликів проаналізуємо наявну кількість об'єктів соціальної інфраструктури за визначеними основними секторами станом період до початку повномасштабного вторгнення (табл. 2.1.). На сьогодні відсутні повні, актуальні та достовірні статистичні дані щодо поточної кількості об'єктів соціальної інфраструктури, що зумовлено об'єктивною неможливістю врахування усіх знищених та пошкоджених об'єктів внаслідок воєнних дій.

Таблиця 2.1 – Кількість об'єктів соціальної інфраструктури України до початку повномасштабного вторгнення (станом на грудень 2021 року)

№ з/п	Тип інфраструктури	Види об'єктів	Кількість, од
1.	Інфраструктура освіти	1.1. Заклади середньої освіти	13991
		1.2. Заклади дошкільної освіти	13875
		1.3. Заклади професійно-технічної освіти	694
		1.4. Заклади вищої освіти	386
		1.5. Заклади фахової передвищої освіти	248
		1.6. Заклади позашкільної освіти	1351
		1.7. Заклади спеціалізованої освіти	310
		1.8. Заклади спеціальної освіти	273
2.	Інфраструктура охорони здоров'я	2.1. Лікарні	1135
		2.2. Фельдшерсько-акушерські пункти	11278
		2.3. Поліклініки, стоматології, діагностичні центри	1138
		2.4. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади	9745
		2.5. Реабілітаційні центри	920
		2.6. Центри крові	28
3.	Інфраструктура соціальної підтримки	3.1. Дитячі будинки, інтернати, заклади для людей похилого віку	281
		3.2. Соціальні центри	н. д.
		3.3. Санаторії, дитячі табори	1655
4.	Культурно-релігійна і спортивна інфраструктура	4.1. Об'єкти сфери культури	34340
		4.2. Об'єкти культурної спадщини	15500
		4.3. Релігійні установи	17407
		4.4. Об'єкти спортивної культури	16199
		4.5. Туристичні об'єкти	н. д.
5.	Житлова інфраструктура	5.1. Багатоквартирні будинки	180003
		5.2. Приватні будинки	9163900
		5.3. Гуртожитки	7114

Джерело: сформовано автором на основі [47; 80]

Дані станом на кінець 2021 року, наведені у таблиці 2.1, свідчать про високу структурну диференціацію соціальної інфраструктури України, що охоплює об'єкти від закладів освіти і охорони здоров'я до житлової, культурної і спортивної інфраструктури. Найбільша кількість об'єктів утворюють житлову інфраструктуру, зокрема приватні та багатоквартирні будинки, що не належать безпосередньо до соціального житла, проте є вихідною базою для розрахунку потреби на його створення для вразливих груп населення та ВПО, або відновлення внаслідок руйнувань через воєнні дії [47]. Це зумовлює підвищену вразливість цієї сфери від впливу війни і формує значні інвестиційні потреби у післявоєнний період.

Водночас значна кількість закладів освіти і охорони здоров'я підтверджує системоутворюючу роль цих секторів у забезпеченні основних соціальних послуг. Наявність великої кількості об'єктів культурної, релігійної та спортивної інфраструктури відображає їх соціальну значущість, проте в той же час ускладнює процес їх відтворення через фрагментарність та неоднорідність фінансових потреб [80]. Отже, кількісний склад соціальної інфраструктури України обумовлює першочергові умови, які спостерігалися у даній сфері до початку повномасштабної війни і визначає необхідність селективного планування інвестицій її відбудови у сучасних умовах з урахуванням функціонального призначення об'єктів і рівня соціального ефекту від їх відтворення. Також виявлення особливостей кількісної та секторальної структури соціальної інфраструктури створює аналітичну основу для дослідження доступності соціальних послуг та регіональних диспропорцій.

Упродовж 2019-2024 рр. кількісна динаміка об'єктів соціальної інфраструктури України відображає різну чутливість окремих її секторів до макроекономічних потрясінь, воєнного впливу, змін державного фінансування та інвестиційних пріоритетів [45-47]. Загалом розвиток соціальної інфраструктури у даний період відбувався не за траєкторією стійкого зростання, а через етапи певного нарощення, стагнації і часткового відновлення, що демонструє нерівномірні темпи приросту суб'єктів економічної діяльності у секторах соціальної інфраструктури (рис. 2.2).

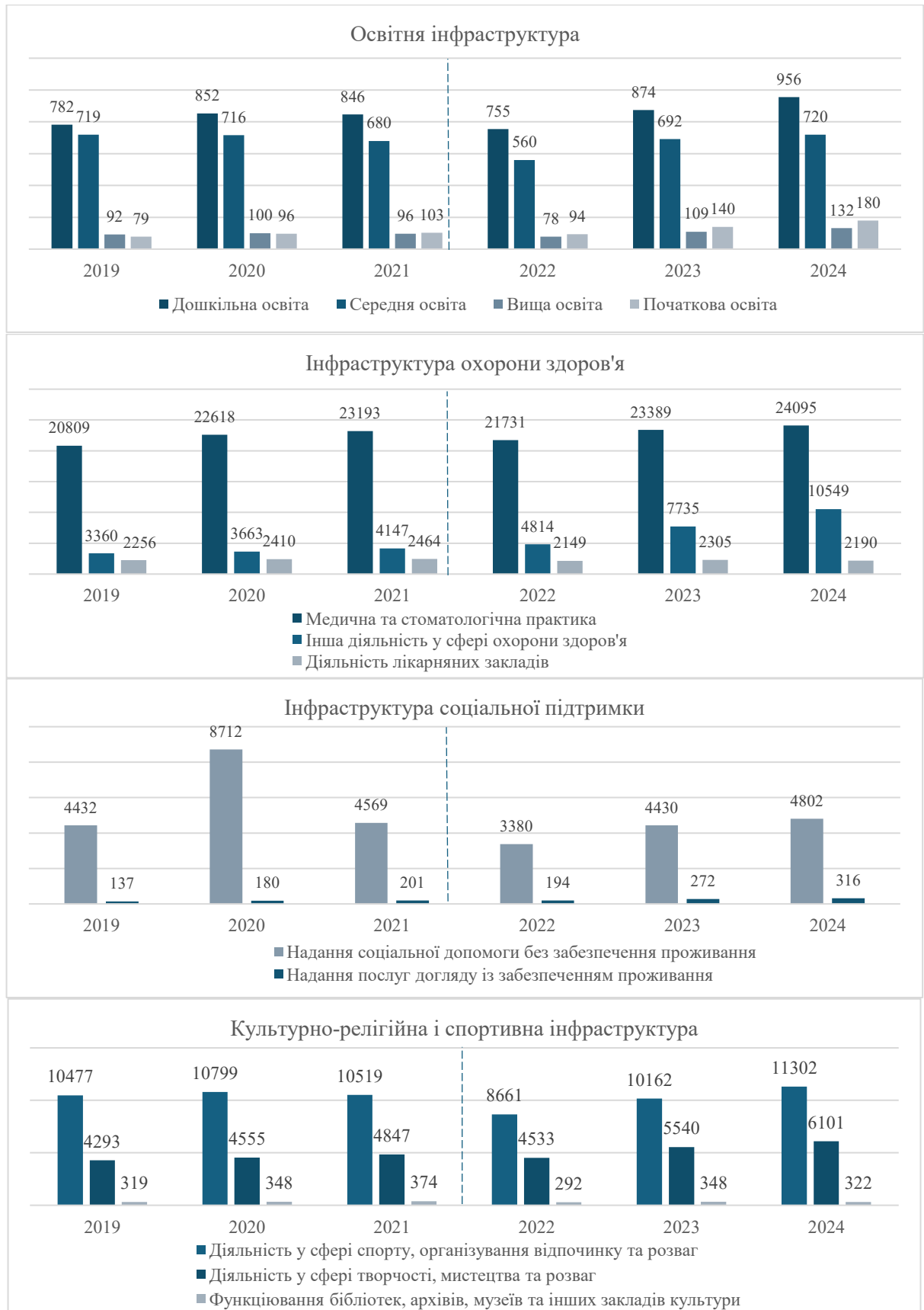

Рисунок 2.2 – Кількість юридичних осіб у секторах соціальної інфраструктури України (за видами економічної діяльності), 2019-2024 рр., одиниць
Джерело: побудовано автором на основі [88]

У 2022 році, спостерігається загальна спадна динаміка у освітній інфраструктурі (скорочення кількості суб'єктів на 14% у порівняння із 2021 р.), що пов'язано із руйнуванням закладів освіти у зонах бойових дій, оптимізацією мережі закладів освіти і переорієнтацією державних ресурсів на фінансування військових потреб. Водночас простежене відновлення позитивної динаміки у 2023-2024 рр. (зростання кількості функціонуючих суб'єктів у секторі на 34% порівняно із 2022 р., зокрема найбільше – 28% у напрямку початкової освіти) має переважно компенсаторний характер і націлене на підтримання функціонування наявних об'єктів, а не розширення інфраструктурної мережі.

Сектор охорони здоров'я демонструє найбільш виражену динаміку зростання упродовж усього досліджуваного періоду. Уже в 2020-2021 рр. темпи приросту кількості юридичних осіб цієї сфери були вищими, аніж у інших секторах (рис. 2.2), що зумовлено викликами пандемії COVID-19 та необхідністю розширення медичної інфраструктури [116]. У 2022-2024 рр. зростання набуло структурно нового характеру, що відбувалося за рахунок не лише збільшення кількості об'єктів інфраструктури у зв'язку із їх стратегічним значенням в умовах воєнного стану, а й шляхом їх укрупнення і модернізації. Найбільшим за кількістю зареєстрованих суб'єктів діяльності є напрямок медичної та стоматологічної практики (65%), який за період 2020-2024 рр. зріс за кількістю суб'єктів загалом на 16%, попри скорочення у 2022 році на 6% порівняно із 2021 роком. Таким чином, у медичній сфері спостерігається стійкий приріст, що відображає її пріоритетність в умовах обмеженості фінансових ресурсів [88].

Динаміка кількості функціонуючих суб'єктів в інфраструктурному секторі мистецтва, спорту, розваг та відпочинку є найбільш нестабільною. У період 2020-2021 рр. фіксує скорочення у зв'язку із частковим обмеженням діяльності закладів культури та спорту в умовах пандемії, а також з відкладеним характером державного фінансування цієї сфери. У 2022 році негативні тенденції поглиблюються внаслідок воєнних руйнувань, різкого зниження платоспроможного попиту та через обмеження діяльності на початку воєнного стану. У цей час частково припинили своє функціонування 22% бібліотек, музеїв та закладів

культури, 18% суб'єктів, що здійснювали діяльність у сфері спорту, відпочинку та розваг. Лише у 2023-2024 рр. спостерігалось відновлення та позитивна зміна динаміки (зростання на 30% у 2024 р. порівняно із 2022 р.). Темпи приросту залишаються нерівномірними, проте, не поступаються рівню інших секторів соціальної інфраструктури [88].

У сфері надання соціальної допомоги без забезпечення проживання динаміка функціонуючих суб'єктів у 2020-2021 рр. показувала помірні темпи зростання. Починаючи із 2022 року, відбувається різке зростання кількості та масштабів об'єктів, що пов'язано із збільшенням потреб у соціальній підтримці населення, зокрема ВПО та вразливих категорій. У 2023 р. та 2024 р. така тенденція продовжилася та досягла темпів приросту відповідно 40% та 63% порівняно із 2022 р. Проте поступово відбувається переорієнтація від екстреного розширення інфраструктури соціального захисту до її структурної стабілізації.

Ріст інфраструктури у сфері надання послуг з догляду із забезпеченням проживання демонструє хвилеподібну динаміку. Після різкого скорочення на 48% і структурної реорганізації у 2021 р., у 2022-2024 рр. спостерігалось середньорічне зростання сектору на 21%, зумовлене актуалізацією потреб у догляді за літніми людьми, особами з інвалідністю та постраждалими від війни [11]. Темпи зростання у цій сфері залишалися одними з найвищих у 2023-2024 рр., що вказує на формування нового сегмента соціальної інфраструктури з довгостроковими потребами і попитом [88].

Загальна динаміка об'єктів соціальної інфраструктури у 2019-2024 рр. відображає спочатку модель інерційного розвитку і поступову адаптацію до кризових умов, в межах яких темпи приросту визначаються не економічною доцільністю діяльності, а соціальною необхідністю.

Окрім кількісної оцінки стану соціальної інфраструктури виявлення характеристик якісного стану її об'єктів дає можливість дослідити накопичений «інфраструктурний борг» через рівень зносу та стан оновлення основного капіталу, що належить суб'єктам господарювання даної сфери. «Інфраструктурний борг» визначається рівнем відставання у відновленні, модернізації та підтриманні

інфраструктурних об'єктів, що виникає через тривале недофінансування, відкладення ремонтних робіт, нереалізовані інвестиції та з часом трансформується у зростання вартості подальшого відновлення і фіскальних витрат [90].

Аналізуючи показники основного капіталу суб'єктів господарювання, що належать до соціальної інфраструктури, які наведені у таблиці 2.2, варто підкреслити, що найвищі значення коефіцієнта зносу основного капіталу протягом 2020-2024 рр. фіксуються у об'єктів сфери мистецтва, спорту, розваг і відпочинку (понад 71%). Це вказує на хронічну недофінансованість сектору. Водночас у сфері охорони здоров'я рівень зносу капіталу інфраструктурних об'єктів у середньому перевищує 55%, що підтверджує капіталомісткий характер галузі і потребу у системному оновлення матеріально-технічної бази і зростання обсягів фінансування. Об'єкти сектору надання послуг догляду із забезпеченням проживання демонструють зменшення показника зносу основного капіталу у 2024 році на 33% у порівнянні із 2020 роком, здебільшого через вибуття найбільш зношених об'єктів у 2021 році [86]. Для освіти характерною є відносна стабільність показників зносу основного капіталу в діапазоні 38-41%, що свідчить про інерційний характер оновлення основних засобів і переважання підтримувальних, проте не розширювальних інвестицій в дану інфраструктуру.

Показники фондомісткості та фондовіддачі демонструють суттєві відмінності за інфраструктурними секторами. В сфері освіти упродовж 2020-2024 рр. спостерігаємо зниження фондомісткості та обернене зростання фондовіддачі, що свідчить про відносно ефективне використання матеріально-технічної бази за умов зростання доходів сектору. Натомість у сфері охорони здоров'я фондомісткість залишається високою, а фондовіддача нижчою за 1, що відображає специфіку галузі як сфери, орієнтованої на соціальний ефект, а не максимізацію економічного розвитку. Специфічною є динаміка показників у сфері мистецтва, спорту та відпочинку, різке зростання фондовіддачі якої у 2023-2024 рр. відбулося на тлі високого рівня зносу [86]. Це є індикатором відновлення без пропорційного оновлення основного капіталу, що створює ризики подальшої деградації матеріально-технічної бази інфраструктури.

Таблиця 2.2 – Показники стану та ефективності використання основного капіталу суб’єктів господарювання, що належать до соціальної інфраструктури України, 2020-2024 рр.

№ з/п	Показники	Роки	Сектори соціальної інфраструктури				
			Освіта	Охорона здоров’я	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	Надання соціальної допомоги без забезпечення проживання	Надання послуг догляду із забезпеченням проживання
1.	Коефіцієнт зносу, %	2020	38,56	53,13	76,94	7,67	79,34
		2021	37,55	58,36	73,83	7,50	42,87
		2022	39,38	58,30	73,10	11,06	43,90
		2023	41,42	55,96	72,66	14,64	37,15
		2024	38,63	56,21	71,03	15,98	46,61
2.	Коефіцієнт оновлення, %	2020	7,86	53,47	33,64	41,47	25,37
		2021	4,83	27,93	0,20	24,56	н.д
		2022	н.д	10,64	6,43	12,31	13,44
		2023	16,24	13,97	н.д	н.д	22,77
		2024	18,47	10,25	5,02	99,29	41,84
3.	Коефіцієнт фондомісткості, грн/грн	2020	0,86	1,11	8,85	0,86	3,23
		2021	0,80	1,23	6,06	1,37	1,04
		2022	0,89	1,39	6,80	0,96	0,93
		2023	0,76	1,29	1,38	0,98	0,79
		2024	0,63	1,44	1,41	38,46	0,82
4.	Коефіцієнт фондovіддачі, грн/грн	2020	1,17	0,90	0,11	1,16	0,31
		2021	1,25	0,81	0,17	0,73	0,96
		2022	1,12	0,72	0,15	1,04	1,07
		2023	1,32	0,78	0,73	1,03	1,26
		2024	1,59	0,69	0,71	0,03	1,22

Джерело: розрахунки автора на основі [86]

Дані таблиці 2.2 також фіксують нерівномірність процесів оновлення основного капіталу. Найвищі значення коефіцієнта оновлення після початку повномасштабного вторгнення із 2023 р. по 2024 р. характерні для сфери надання соціальної допомоги без забезпечення проживання (99,3%), та надання послуг догляду із забезпеченням проживання (41,8%), що вказує на концентрацію капітальних інвестицій у соціально-критичних секторах. Водночас фрагментарність оновлення капіталу в культурно-спортивній інфраструктурі підкреслює селективність фінансування в умовах обмежених ресурсів.

Аналіз показників рентабельності суб’єктів господарювання, що належать до соціальної інфраструктури (табл. 2.3), доповнює загальну картину оцінювання

ефективності функціонування соціальної інфраструктури. Для більшості секторів характерний низький або нестабільний рівень рентабельності, а у окремі періоди – спостерігається збитковість усієї діяльності, що особливо помітно у сферах культури та освіти у 2020-2022 рр. [86].

Таблиця 2.3 – Показники рентабельності діяльності суб’єктів господарювання, що належать до соціальної інфраструктури України за видами діяльності, 2020-2024 рр.

№ з/п	Показники	Роки	Сектори соціальної інфраструктури				
			Освіта	Охорона здоров'я	Надання соціальної допомоги без забезпечення проживання	Надання послуг догляду із забезпеченням проживання	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок
1.	Рентабельність усієї діяльності, %	2020	1,50	12,40	1,20	-2,00	-11,50
		2021	1,00	3,70	0,50	3,70	-13,10
		2022	-3,88	5,24	20,28	7,73	-18,72
		2023	-1,30	1,30	5,30	4,10	7,90
		2024	-1,10	1,80	0,10	3,20	-3,90
2.	Рентабельність операційної діяльності, %	2020	7,10	11,30	3,10	-2,50	-10,60
		2021	5,60	0,00	4,20	13,60	-12,50
		2022	2,11	3,22	5,08	20,53	-10,00
		2023	0,30	-0,20	4,60	10,20	21,70
		2024	1,50	-0,90	-8,50	-1,00	4,10

Джерело: розрахунки автора на основі [86]

Відносно вищі показники операційної рентабельності у сфері соціальної допомоги і догляду із забезпеченням проживання свідчать про формування сегментів із потенціалом фінансової стійкості за умов належної інституційної підтримки. Загалом розраховані показники рентабельності підтверджують, що діяльність суб’єктів господарювання соціальної інфраструктури не може оцінюватися виключно комерційними критеріями, адже їх основна функція – забезпечення соціально значущих послуг [86].

Показники, представлені у таблицях 2.2 і 2.3 є підставою для аналітичного висновку про функціонування соціальної інфраструктури в умовах фізичного зносу, низької фінансової віддачі та значної інвестиційної інертності. З метою доповнення

оцінювання якісного стану соціальної інфраструктури та її впливу на соціальний добробут населення доцільно використати інтегральні індикатори за міжнародною методикою, що відображають не лише економічні результати розвитку, а й рівень життя і доступу до базових соціальних послуг.

Одним із таких інструментів є глобальний Індекс соціального прогресу (Social Progress Index), який дозволяє комплексно проаналізувати ефективність функціонування соціальної сфери. Досліджуючи SPI, методика розрахунку якого розроблена у партнерстві із міжнародною компанією AiTi Tiedemann Global, важливо зосередити вагу на аналізі ключових показників, що визначають реальну якість життя населення і можливість розвитку людського капіталу через сформовану соціальну інфраструктуру. Методикою передбачено формування Індексу SPI на основі трьох основних сфер (складових-індикаторів): доступ до базових потреб, рівень соціального добробуту населення та можливості (рис. 2.3.), що відображає його цілісну структуру. У свою чергу кожна із даних трьох складових розрахована з врахуванням чотирьох неекономічних компонентів національної ефективності (рис. 2.4) [175].

Відтак за допомогою SPI можливо прослідкувати як зосередження ресурсів впливає на наявну соціальну інфраструктуру, зокрема, сектор охорони здоров'я, освіти або інклюзивність соціальних послуг. Вивчення динаміки SPI доцільно провести у кореляції із ростом ВВП з метою дослідження аспекту взаємозв'язку економічної активності та оцінки соціального добробуту населення [7].

Хоча прогрес соціальної інфраструктури можливий без прискореного зростання ВВП за умови ефективного розподілу ресурсів. Наприклад, Уругвай та Коста-Рика належать до країн із рівнем ВВП до 30 тис. дол. США на душу населення у 2024 році, проте із рівнем SPI ≈ 80 . Такі країни як Катар (ВВП близько 113,2 тис. дол. США на душу населення) та Саудівська Аравія (понад 51,3 тис. дол. США на душу населення) мають високий рівень ВВП але відносно нижчий рівень SPI (відповідно 73,2 та 68,1) у 2024 році.

Пряма залежність між ВВП та найвищим SPI спостерігається у країнах, які ефективно інвестують у соціальні послуги та інфраструктуру через розвинуту

фінансово-податкову систему: Норвегії (ВВП – 88,7 тис. дол. США на душу населення SPI – 91,9), Швейцарії (ВВП – 83,0 тис. дол. США на душу населення SPI – 90,4), Данії (ВВП – 71,2 тис. дол. США на душу населення SPI – 91,7) [175].

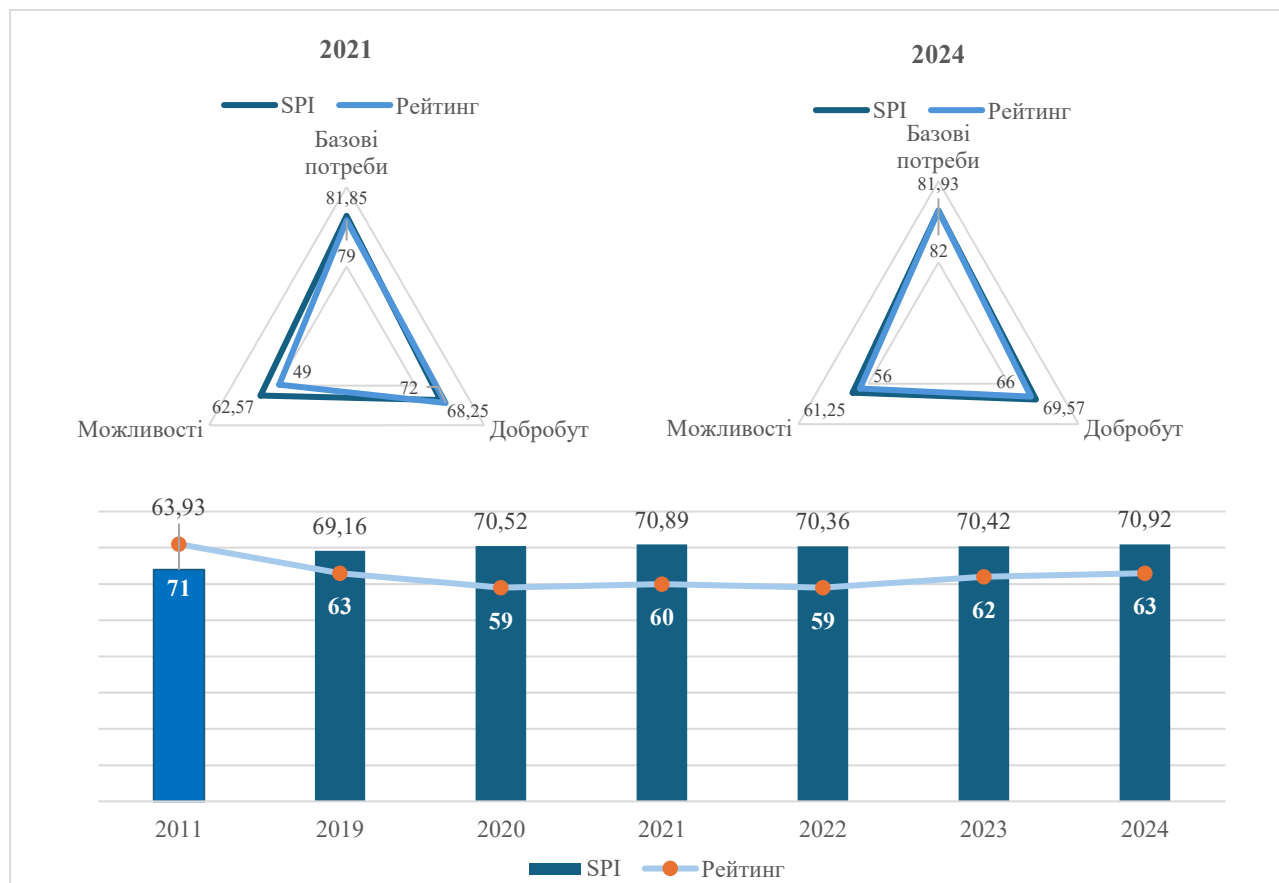

Рисунок 2.3 – Динаміка глобального Індексу соціального прогресу України (SPI) та його складових-індикаторів, 2011-2024 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [175]

Протягом періоду 2023-2024 рр. позиція України у світовому рейтингу за глобальним Індексом соціального прогресу знизилася. Із 59-го місця у 2020 і 2022 роках (із 168 країн) вона опустилася до 63-го у 2024 році (із 170 країн), хоча значення SPI України досягає найвищого значення саме у 2024 році – 70,92, при цьому для порівняння ВВП України на душу населення складає 14,9 тис. дол. США [7]. Така динаміка у рейтингу SPI свідчить про нагальну потребу в трансформації соціальної сфери, тобто оновлення підходів до її розвитку і розширення доступу до соціальних послуг різних груп населення, особливо в умовах воєнного стану. У той

же час кількість і глибина викликів у соціальному секторі зростають – повномасштабна війна не лише загострила уже існуючі проблеми, а й яскраво проявила системні дисфункції, які були сформовані протягом тривалого часу [116].

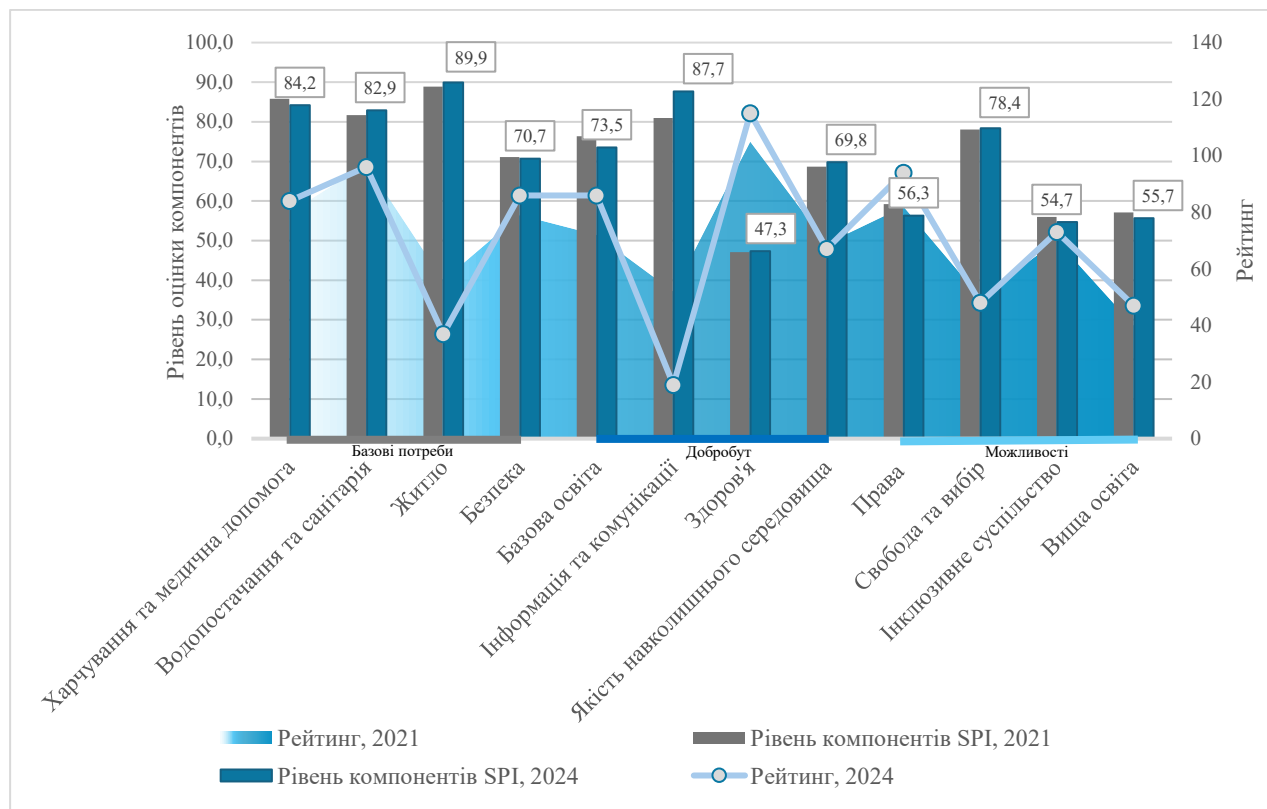

Рисунок 2.4 – Компоненти глобального Індексу соціального прогресу України (SPI) у 2021 та 2024 роках

Джерело: побудовано автором на основі [175]

Економічна динаміка України та секторів її соціальної інфраструктури відображає як вплив макроекономічної турбулентності, так і структурну специфіку соціально-орієнтованих галузей (рис. 2.5, табл. 2.4). Найглибший спад загального реального ВВП зафіксовано у 2022 році (-28,4%), що стало прямим наслідком повномасштабного вторгнення, руйнування виробничих і соціальних об'єктів та різкого скорочення економічної активності в цілому.

В той же час у 2023-2024 рр. спостерігається поступове нарощення номінального ВВП із темпами приросту 7,2% і 7,3% відповідно, що однак залишаються недостатніми для компенсації втрат попереднього періоду [7].

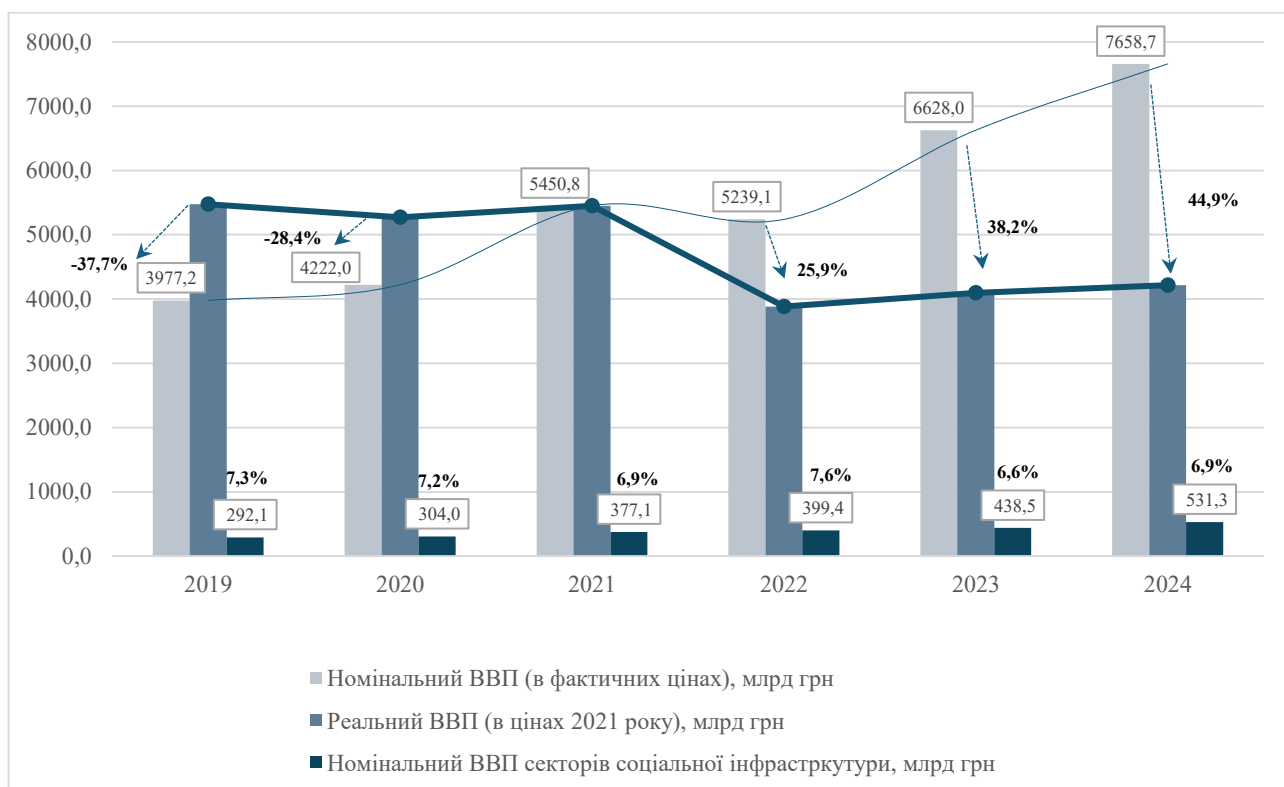

Рисунок 2.5 – Динаміка реального та номінального ВВП України (у т. ч. секторів соціальної інфраструктури) України, 2019-2024 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [7]

Структурно-динамічний аналіз ВВП за секторами соціальної інфраструктури (табл. 2.4), показує, що освітній сектор у 2019-2021 рр. демонстрував нарощення обсягів створення доданої вартості на 37%. У 2022 р. та 2023 р. відбулося зниження номінального показника відповідно на 5,5% та 7,7% порівняно із 2021 р. як відображення втрат інфраструктури і міграції населення. Лише у 2024 році зафіксовано відновлення номінального показника ВВП сектору до рівня 274,6, що перевищував показник 2021 р., однак його питома вага у загальному ВВП залишається нижчою і незначною (3,6% порівняно із 4,3-4,4% у 2019-2021 рр.).

Для сектору охорони здоров'я та надання соціальної допомоги характерна найбільш стабільна і позитивна динаміка ВВП. Номінальний показник ВВП суб'єктів даної сфери зріс у 2,1 рази із 2019 р. по 2024 р. із 95,4 млрд грн до 205,1 млрд грн. Навіть у 2022 році на тлі загальнооекономічного спаду, номінальний обсяг

ВВП сектору не зменшився, а зріс на 19%, а його частка у загальному ВВП зросла на 16 відсоткових пунктів, що підтверджує контрциклічну роль медичної інфраструктури та інфраструктури соціального захисту в сучасних умовах [72].

Таблиця 2.4 – Динаміка номінального ВВП у поточних цінах за секторами соціальної інфраструктури 2019-2024 рр.

№ з/п	Номінальний ВВП (за секторами соціальної інфраструктури)	Роки					
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
1.	Освіта, млрд грн	172,6	186,0	235,0	222,9	217,8	274,6
	Питома вага у ВВП, %	4,3	4,4	4,3	4,3	3,3	3,6
2.	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, млрд грн	95,4	113,6	134,9	150,4	181,1	205,1
	Питома вага у ВВП, %	2,4	2,7	2,5	2,9	2,7	2,7
3.	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, млрд грн	24,1	4,3	7,2	26,1	39,6	51,5
	Питома вага у ВВП, %	0,6	0,1	0,1	0,5	0,6	0,7
4.	Усього ВВП секторів соціальної інфраструктури, млрд грн	292,1	304,0	377,1	399,4	438,5	531,3
	Питома вага у ВВП, %	7,3	7,2	6,9	7,6	6,6	6,9
5.	Номінальний ВВП, млрд грн	3 977,2	4 222,0	5 450,8	5 239,1	6 628,0	7 658,7

Джерело: сформовано автором на основі [7; 72]

Найбільшою волатильністю характеризується динаміка ВВП, створеного об'єктами інфраструктури у сфері мистецтва, спорту, розваг і відпочинку. Після різкого скорочення номінального ВВП з 24 млрд грн у 2019 р. до 4,3 млрд грн у 2020 р. та 7,2 млрд грн у 2021 р. через вплив пандемії та закриття багатьох об'єктів, у 2022-2024 рр. спостерігається швидке відновлення – зростання у 7,2 рази у 2024 р. порівняно із 2021 р. Відповідно за цей період питома вага цього сектору в загальному ВВП зросла у 7 разів, що засвідчувало відкладений характер попиту в даній сфері.

Сукупний номінальний ВВП секторів соціальної інфраструктури за період 2019-2024 рр. зріс на 81,9%, однак їхня частка у загальному ВВП країни залишалася протягом досліджуваного періоду відносно стабільною, проте невисокою і не перевищувала 6,9-7,2%. Тобто зростання соціальних галузей відбувається

переважно синхронно із загальноекономічними тенденціями без структурного посилення їх ролі у формуванні ВВП [7; 72].

Динаміка розрахованого коефіцієнта інвестомісткості як відношення обсягу інвестицій за секторами соціальної інфраструктури до приросту ВВП, що сформований у певній сфері (рис. 2.5), ілюструє зміну характеру інвестицій у соціальну інфраструктуру протягом 2020-2024 рр. Коефіцієнт інвестомісткості, представлений формулою 2.1, показує, скільки гривень інвестицій припадає на 1 гривню приросту номінального ВВП країни. Тобто інвестомісткість дозволяє простежити взаємозв'язок між інвестиційною активністю та економічною динамікою секторів соціальної інфраструктури, і зокрема виявити особливості формування ВВП від соціальноорієнтованих галузей в умовах нестабільного соціально-економічного розвитку.

$$K_{\text{інв},t} = \frac{I_t}{\Delta \text{ВВП}_t} = \frac{I_t}{\text{ВВП}_t - \text{ВВП}_{t-1}}, \quad (2.1)$$

де I_t – обсяг капітальних інвестицій в відповідну сферу за рік t , млрд грн;

$\Delta \text{ВВП}$ – приріст номінального ВВП відповідної сфери за рік t , млрд грн.

За даними графіка, представленого на рисунку 2.6, показник інвестомісткості у галузі освіти знизився з 0,28 у 2020 році до 0,08 у 2021 році, що свідчило про зростання ефективності перетворення інвестицій у приріст ВВП у докризовий період. Водночас у 2022-2023 рр. даний показник для галузі набуває від'ємних значень, що було обумовлено скороченням номінального ВВП сектору на тлі збереження інвестиційних вкладень і відображає їх компенсаційний характер в умовах воєнного спаду. Зростання ВВП сфери освіти на 56,8 млрд грн у 2024 році, і відповідно додатній показник інвестомісткості (0,08) свідчили про відновлення економічної активності освітньої інфраструктури [7], однак низький рівень показника інвестомісткості демонструє наявність інвестиційних лагів та обмежену короткострокову віддачу капітальних вкладень у дану сферу.

Стабільно висока інвестомісткість сектору охорони здоров'я та надання соціальної допомоги коливається у межах 0,81-1,12 протягом досліджуваного

періоду та відображає значне нарощування інвестицій при відносно помірному прирості ВВП. У 2023 році інвестомісткість сектору знижується до 0,81 на фоні прискорення економічної динаміки (приріст ВВП на 20%), а у 2024 році знову зростає до 1,01 як свідчення капіталомісткості характеру галузі [7; 87].

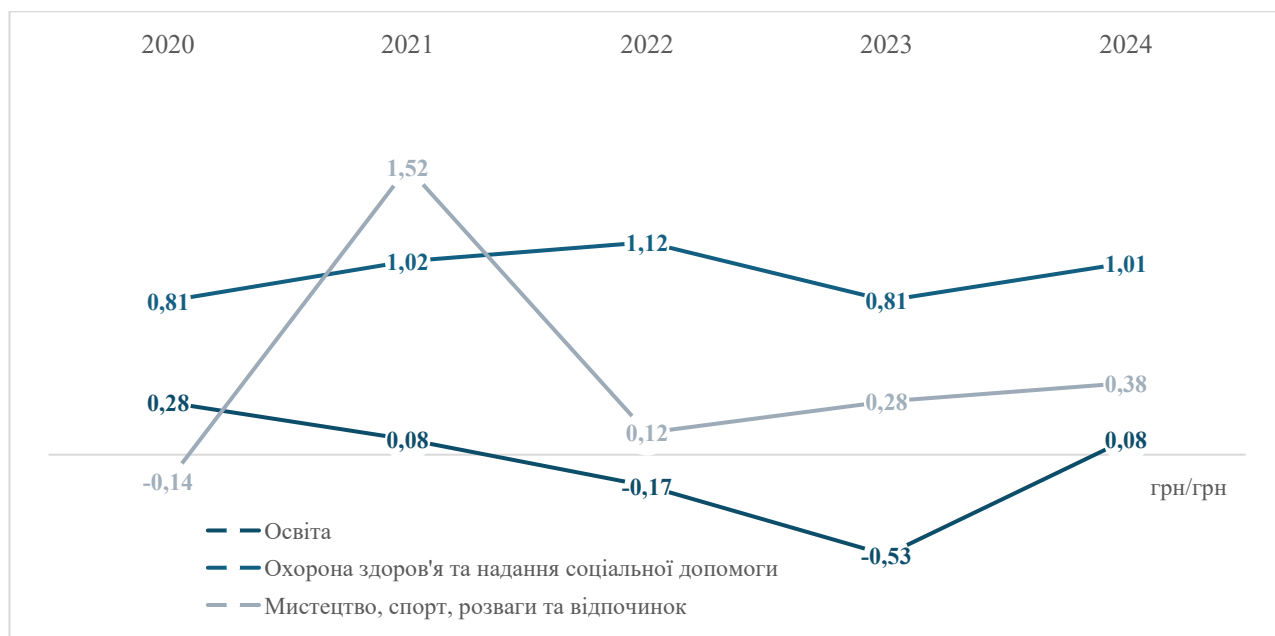

Рисунок 2.6 – Динаміка коефіцієнта інвестомісткості суб'єктів господарювання, що належать до соціальної інфраструктури України, 2020-2024 рр.

Джерело: розрахунки автора на основі [7; 87]

Таким чином, для сектору охорони здоров'я та надання соціальної допомоги притаманна висока «ціна» економічного зростання, коли на 1 грн приросту ВВП припадає близько 1 грн інвестицій. Це зумовлено значущістю соціальної функції галузі та необхідністю постійного оновлення інфраструктури.

У сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку інвестомісткість демонструє найбільші коливання. У 2020 році показник становить -0,14 через різке скорочення ВВП сектору на 19,8 млрд грн як прямий наслідок впливу пандемічних обмежень на даний сектор. У 2021 році інвестомісткість різко зростає до 1,52, що відображає відновлення галузі за рахунок значних вкладень. У подальшому спостерігається зниження показника до 0,12 у 2022 році через стрімкіше зростання ВВП при відносно нижчих інвестиціях [7; 87].

Загальна динаміка інвестомісткості у секторах соціальної інфраструктури підтверджує, що інвестиції у соціальну сферу не орієнтовані на швидку економічну віддачу, а мають переважно адаптаційний характер, а їх економічна віддача є відкладено в часі. Найвища серед соціально орієнтованих галузей інвестомісткість сектору охорони здоров'я та надання соціальної допомоги свідчить про його стратегічну значущість і капіталоємність, тоді як культурно-спортивна сфера характеризується більшою чутливістю до економічних шоків, під час яких інвестиції не трансформуються у приріст ВВП у короткостроковому періоді.

Аналіз структури зайнятості у секторах соціальної інфраструктури (рис. 2.7) є складовою оцінювання її впливу на економічний розвиток країни через формування людського капіталу і ринку праці. За наведеними даними Державної служби статистики у 2022 році, найбільшу частку зайнятих у загальній чисельності працюючого населення становить переробна промисловість (19,2%) та оптова і роздрібна торгівля (18,6%).

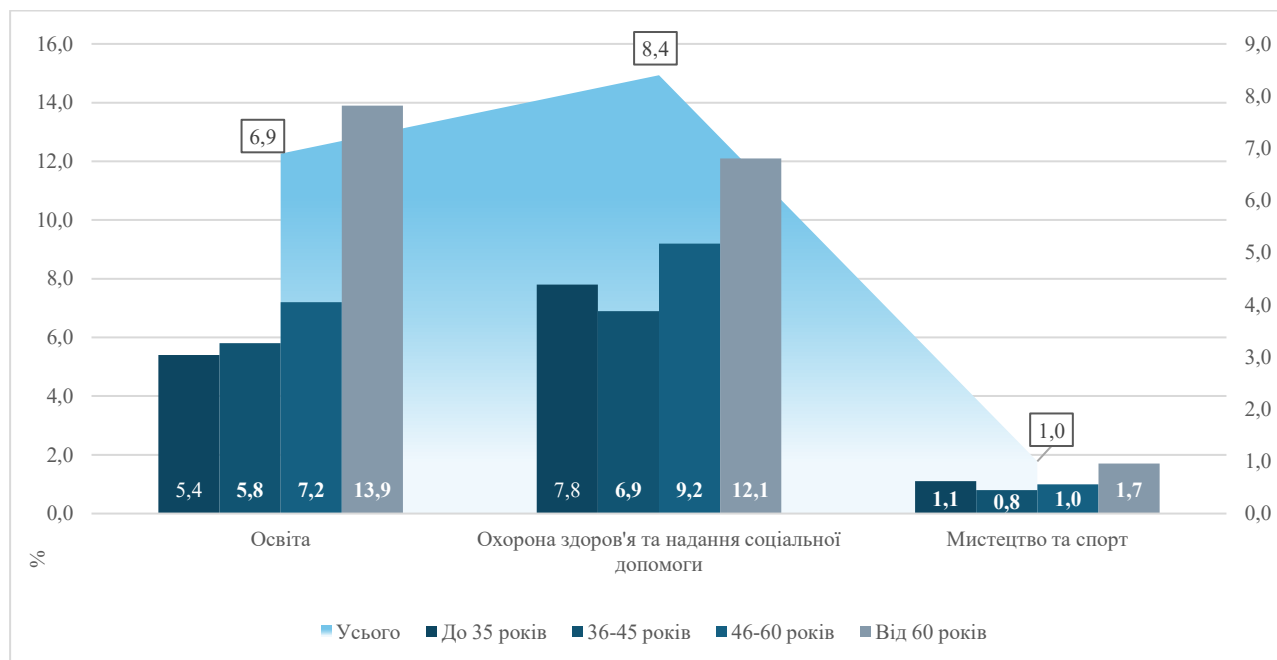

Рисунок 2.7 – Частка і віковий склад зайнятих працівників у секторах соціальної інфраструктури за видами економічної діяльності у загальній чисельності зайнятого населення України (станом на вересень 2022 року), %

Джерело: сформовано автором на основі [140]

Водночас значну частку зайнятості загалом формують і сектори соціальної інфраструктури (16,3%), зокрема освіта – 6,9%, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 8,4%, в той же час мистецтво та спорт – усього 1%. Також ці сектори характеризуються специфічною віковою структурою зайнятих – переважання працівників віком понад 60 років [140]. Можливості кількісного аналізу зайнятості після 2022 року були істотно обмежені через порушення системного державного статистичного спостереження.

Загалом результати аналізу даних таблиць 2.2-2.4 та рисунків 2.5, 2.6 підтверджує, що внесок соціальної інфраструктури у макроекономічне зростання України залишається обмеженим через високу зношеність капіталу об'єктів інфраструктури та значні інвестиційні лаги, які характерні даній сфері.

Поряд із макроекономічними, кількісними і фінансовими характеристиками соціальної інфраструктури, принципове значення для оцінки її ефективності має аналіз фактичної доступності соціальних послуг для населення на рівні домогосподарств (рис. 2.8-2.10). За даними самооцінювання домогосподарствами доступності окремих послуг у 2021 році (рис. 2.8) у середньому по країні частка домогосподарств, які повідомили про відсутність доступу до медичних закладів поблизу місця проживання, перевищувала 20%, однак у низці регіонів цей показник був вищим. Зокрема, у Закарпатській, Чернівецькій, Херсонській та Луганській областях частка таких домогосподарств сягала 33-38%. Водночас у м. Київ, Одеській, Київській, Дніпропетровській та Львівській областях відповідний показник не перевищував 12%, що відображає концентрацію медичної інфраструктури у великих міських агломераціях [61; 126]. Така асиметрія доступу підтверджує, що навіть за наявності розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я за кількістю їх просторове розміщення не забезпечує рівних умов доступу для населення, особливо у сільських та периферійних територіях.

Рисунок 2.9 демонструє іще більш виражені диспропорції у доступі домогосподарств до дошкільних закладів освіти. У середньому по Україні близько 18-20% домогосподарств зазначили про відсутність доступу до дитячих садків або ясел поблизу місця проживання.

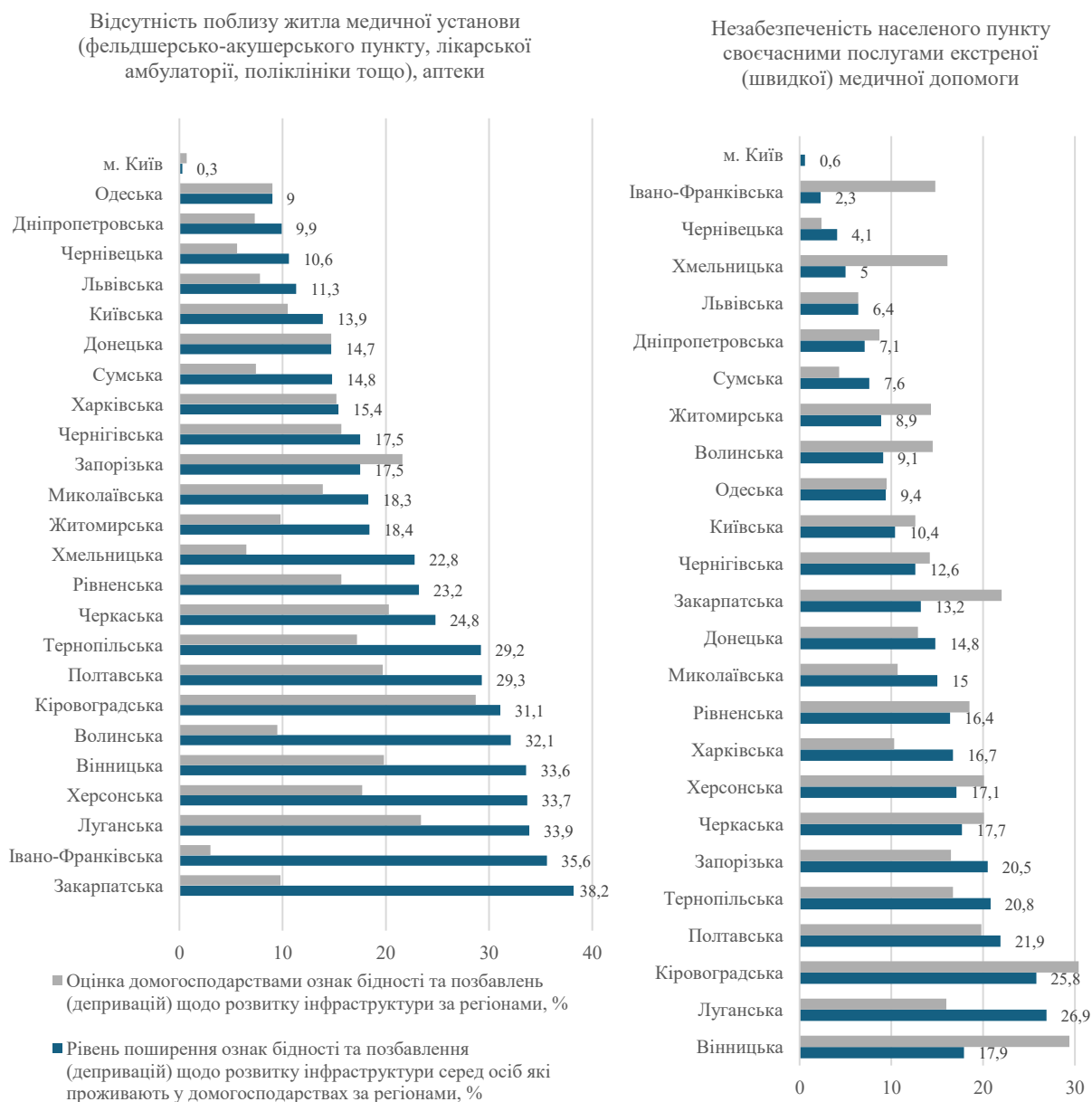

Рисунок 2.8 – Частка домогосподарств, що позбавлені доступу до інфраструктури охорони здоров'я за регіонами України (станом на 2021 рік), %

Джерело: сформовано автором на основі [126; 136]

При цьому у сільських регіонах і областях із розосередженою мережею населених пунктів (Житомирська, Чернігівська, Кіровоградська, Тернопільська області) цей показник зростає до 30-40%, що свідчить про хронічний дефіцит інфраструктури дошкільної освіти. Натомість у м. Київ, Харківській та Одеській областях частка домогосподарств із обмеженим доступом до дошкільної освіти становила менш ніж 10% [126; 136].

Виявлені відмінності інфраструктурного забезпечення формують довгострокові соціально-економічні ризики, оскільки обмежений доступ до дошкільної освіти негативно впливає як на зайнятість батьків так і на потенційне формування людського капіталу в регіональному розрізі.

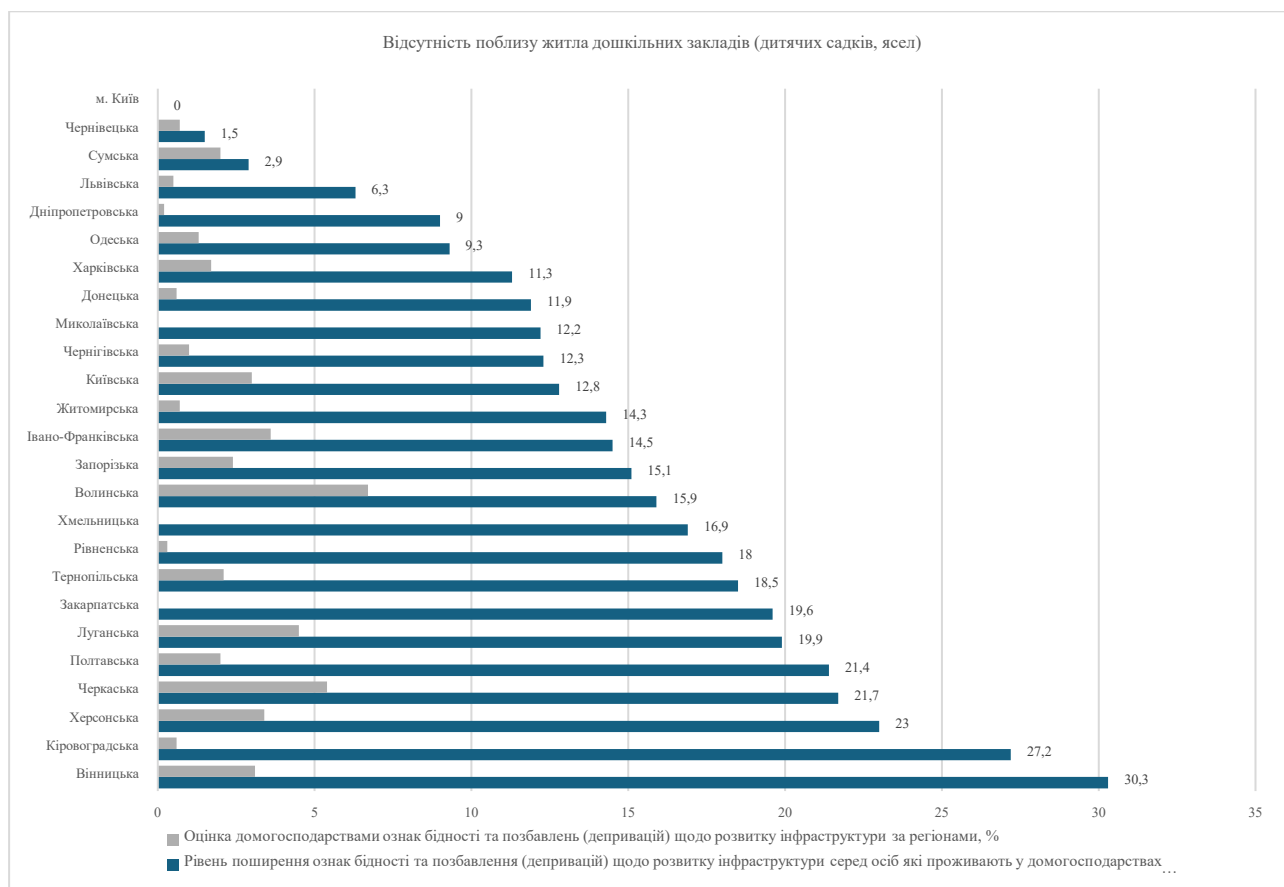

Рисунок 2.9 – Частка домогосподарств, що позбавлені доступу до дошкільних закладів освіти за регіонами України (станом на 2021 рік), %

Джерело: сформовано автором на основі [126; 136]

Узагальнені дані рисунка 2.10 сигналізують про системний характер проблем доступності соціальної інфраструктури в Україні. Загалом у сільській місцевості в Україні існують значні проблеми із забезпеченням послуг своєчасної екстреної (швидкої) допомоги, розміщенням медичних установ, регулярним доступом транспортного сполучення зі населеними пунктами з розвиненою мережею магазинів, закладів культури та освіти, про що повідомили відповідно 33,7%, 26% та 24,7% домогосподарств [55; 62; 126].

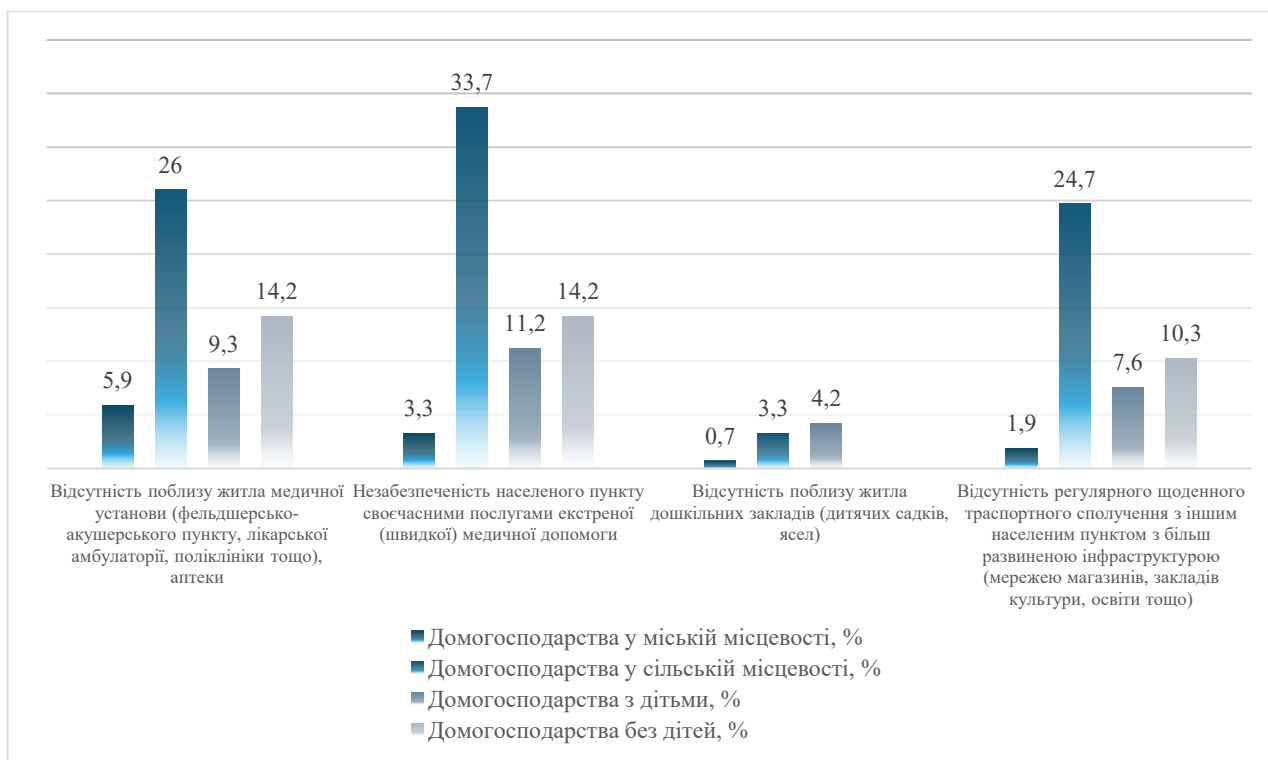

Рисунок 2.10 – Частка домогосподарств України, позбавлених доступу до соціальної інфраструктури (станом на 2021 рік), %

Джерело: сформовано автором на основі [55; 126; 136]

Сукупна частка домогосподарств, які повідомили про позбавлення доступу хоча б до одного з базових елементів соціальної інфраструктури (медичних, освітніх послуг, соціального забезпечення, транспортного сполучення до торговельних об'єктів) у 2021 році перевищувала 25% [183]. У низці регіонів цей показник досягав 35-40%, що вказує на концентрацію соціальної депривації у територіях із низькою щільністю населення і слабкою інфраструктурною базою [55; 126]. Навіть у регіонах із відносно високим рівнем економічного розвитку частка домогосподарств, позбавлених доступу до окремих соціальних послуг залишалася на рівні 15-20%, як свідчення наявності не лише фінансових, а й просторових та інституційних бар'єрів розвитку інфраструктури [136].

Таким чином, результати аналізу доводять, що проблеми соціальної інфраструктури України, полягають не лише у фізичному зносі об'єктів, що до неї належать, або обмеженому фінансуванні, а й у нерівномірності територіального доступу населення до основних соціальних послуг. В свою чергу внесок соціальної

інфраструктури в економічний розвиток України полягає насамперед у стабілізації економічної динаміки в умовах криз і воєнних шоків, оскільки попри незначну частку у ВВП країни, вона пом'якшує глибину спаду ВВП, підтримує зайнятість і внутрішній попит та забезпечує безперервність соціальних функцій, створюючи передумови для подальшого відновлення і зростання.

2.2. Методико-аналітичне підґрунтя оцінювання втрат і збитків соціальної інфраструктури України унаслідок воєнних дій

Стратегічне планування національної економічної і фінансової політики в умовах повномасштабного вторгнення має тенденцію до концентрації навколо соціальної інфраструктури та її відбудови. Актуальність розроблення і застосування методичних рамок і рекомендацій оцінювання втрат соціальної інфраструктури під час війни, зумовлена потребою у кількісному визначенні обсягів пошкоджень і потреб у відновленні, як бази для формування ефективного інвестиційного забезпечення реконструкції інфраструктурних об'єктів.

Методологія розрахунку втрат для економіки України від повномасштабного вторгнення поєднує оцінку прямих (фізичних) руйнувань, непрямих економічних втрат та визначення потреб у відновленні за сучасними підходами ФАО, ООН, Світового банку, Національної ради з відновлення України від наслідків війни [117; 127; 171]. Адаптація таких методологій до українських реалій відображена у Плані відновлення України (2022 року), стратегічному документі Ukraine Facility [83; 85].

Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні» зазначає норми, що дозволяють проводити оцінку збитків, проте не встановлює спеціальну методику оцінювання втрат активів, одержаних унаслідок війни [104]. Чинна редакція закону зі змінами 2022-2023 рр. розширює можливості оцінювання пошкодженого майна з метою створення релевантної первинної бази збитків від надзвичайних ситуацій, зокрема воєнної агресії, але не визначає коефіцієнтів пошкоджень та не фіксує порядок фіксації збитків у зонах

бойових дій. Відповідно на державному рівні використовуються методології міжнародних організацій, галузеві методики та спеціальні постанови Кабінету Міністрів України у якості стандартизованих підходів для визначення прямих, непрямих втрат і потреб у відновленні. У свою чергу спеціальні національні норми щодо воєнних збитків містяться у наступних нормативних документах:

- Постанова КМУ № 326-2022-п (від 20.03.2022) «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» [97] зазначає положення щодо фіксації пошкодженого та зруйнованого майна;

- Постанова КМУ № 473-2022-п (від 19.04.2024) «Про затвердження Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації, пов'язаних з пошкодженням будівель та споруд» [98] фіксує порядок відшкодування збитків та втрат, завданих війною;

- Постанова КМУ № 380-2022-п (від 26.03.2022) «Про збір та обробку інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської федерації проти України» [99] регламентує порядок реєстрації пошкоджень

Враховуючи відсутність у законодавстві України єдиної уніфікованої національної методики та зважаючи на необхідність забезпечення порівнянності результатів оцінювання із міжнародними стандартами (зокрема для стимулювання донорських іноземних інвестицій), окреслимо нижче основні положення рекомендацій щодо визначення фінансових потреб на відновлення соціальної інфраструктури, які застосовуються Національною радою з відновлення України від наслідків війни, і послідовно представимо етапи їх реалізації за допомогою таблиці 2.5 [84].

Рамкові рекомендації Плану відновлення України щодо розрахунку фізичних (прямих) втрат соціальної інфраструктури під час війни передбачають методику комплексного збору та аналізу інформації, що надходять з різних джерел: інформування від громадян, офіційних даних уряду, органів місцевого самоврядування, повідомлень підприємств і організацій щодо втрат та пошкоджень

по всій країні, та із застосуванням опосередкованих методів оцінки (припущень) у разі відсутності мікроданих.

Таблиця 2.5 – Етапи методології розрахунку втрат і збитків соціальної інфраструктури, отриманих унаслідок повномасштабного вторгнення, з метою визначення потреби інвестиційного забезпечення її відбудови

Етапи	Зміст та методологічні підходи до оцінювання збитків та втрат	Основні результати для відбудови соціальної інфраструктури
1. Оцінка фізичних витрат	Проведення збору даних і акумуляція повідомлень від громад, органів влади, підприємства і організацій щодо фізичних втрат. Використання мікроданих про індивідуальні об'єкти. Використання даних із та аеро- та супутникових знімків. Застосування непрямих методів оцінювання втрат масових об'єктів: житла, соціальних закладів, транспорту, інженерних мереж. Використання коефіцієнтів залежно від ступеню пошкоджень об'єкта (0-40%, до 40% і понад 40%). Оцінювання втрат великих об'єктів за індивідуальними даними фінансової звітності.	Встановлення вартості зруйнованих і пошкоджених об'єктів соціальної інфраструктури. Визначення географії руйнувань і критичних зон у розрізі соціальної інфраструктури. Створення бази втрат з метою розрахунку потреб у інвестиціях.
2. Оцінка непрямих втрат (збитків)	Використання методик Світового банку (Post-Disaster Needs Assessment Guidelines) та ФАО (Methodology for Assessing Damages and Losses). Використання сценарного підходу порівняння фактичних результатів з baseline сценарієм (базовим станом економіки без війни). Оцінювання втрат у доходах населення, бізнесу і держави. Визначення додаткових витрат (релокація, евакуація, підтримка бізнесу і соціальні програми). Використання регіональних коефіцієнтів втрат залежно від інтенсивності бойових дій на певній території.	Розрахунок довго строків економічних втрат і руйнувань соціальної інфраструктури (динамічних ефектів). Розрахунок дефіциту фінансових ресурсів у громадах. Ідентифікація секторів і об'єктів соціальної інфраструктури із відносно найбільшим «інвестиційним розривом»
3. Оцінка потреб у відновленні	Застосування принципу Build Back Better: планування проєктів відновлення з наступною їх модернізацією. Розрахунки із врахуванням інфляційних процесів, подорожчання матеріалів і зміни технологій. Розрахунки із врахуванням демографічних змін та процесів переміщення населення. Розрахунок потреби у відновленні ліквідності підприємств. Окреслення інституційних потреб (цифрових сервісів, реєстрів, управлінь).	Розрахунок вартості реконструкції соціальних об'єктів. Визначення пріоритетних напрямків відновлення: освіта, медицина, соціальні послуги, культура та спорт. Розрахунок потреби бюджетів і фінансування донорів.
4. Формування інвестиційної стратегії	Оцінювання потенційних джерел фінансування (державний, місцеві бюджети, донори, публічно-приватне партнерство, соціальні облигації), міжнародні фінансові організації, ЄС). Встановлення графіків (таймлайнів) реконструкції. Оцінювання ризиків реалізації проєктів відбудови (інфляційних, безпекових, логістичних). Моделювання можливих варіантів фінансування.	Формування моделі інвестування у соціальну інфраструктуру. Планування черговості відбудови соціальних об'єктів. Обґрунтування інвестиційних рішень для уряду та донорів.
5. Розробка проєктів відбудови	Техніко-економічне обґрунтування проєктів. Встановлення економічно-оптимальних технологічних рішень. Інтеграція у проєкти міжнародних стандартів (НАТО, ЄС), стандартів енергоефективності. Формування регіональних портфельних проєктів.	Створення пакету проєктів відбудови соціальної інфраструктури. Пріоритизація проєктів за критеріями соціального ефекту. Готовність до запуску фінансування.

Джерело: побудовано автором на основі [83; 84; 171; 187; 190; 210]

Оцінювання прямих втрат проводиться за цінами заміщення (порівнюваною вартістю відновлення аналогічного об'єкту чи активу за цінами, станом на кінець 2021 року). При оцінці враховуються усі пошкоджені чи зруйновані об'єкти соціальної інфраструктури, які були розташовані на територіях, підконтрольних уряду України (станом на 23.02.2022 року) [83].

Оцінювання прямих втрат, нанесених соціальній інфраструктурі через фізичні руйнування у значній мірі базується на непрямих методах на основі загальної кількості об'єктів у категоріях інфраструктури станом на початок війни. У попередніх розрахунках збитків використовуються коефіцієнти, які залежать від рівня пошкоджень. Три рівні коригуючих коефіцієнтів застосовуються для більшості активів: об'єкти із відсутніми пошкодженнями; об'єкти із пошкодженнями до 40%; об'єкти із пошкодженнями понад 40%. При цьому взято до уваги підхід Світового банку для визначенні потреб повної відбудови або потенційної заміни об'єкта [210]. До пошкоджених будівель застосовується чотирирівневий підхід: будівлі без пошкоджень (0%); пошкодження на 0-10%; пошкодження на 10-40%; пошкодження понад 40% [83].

Для великих інфраструктурних об'єктів використовуються індивідуальні коефіцієнти залежно від специфіки цих активів. За можливості оцінювання повинно базуватися на мікроданих щодо руйнування конкретних об'єктів у розрізі фінансової звітності та інших доступних даних. Базою розрахунку при цьому є балансова вартість засобів, станом на початок 2021 року, без врахування суми зносу, але враховуючи незавершені інвестиції та запаси. Середні за розміром об'єкти інфраструктури, такі як школи, лікарні, магазини, культурні установи, оцінюються у рамках Плану відновлення України зі усередненою вартістю одиниці, визначеної на підставі фінансової звітності, відкритих даних платформи Prozorro та інших джерел [108; 83].

Втрати масових об'єктів – житлової нерухомості, транспортних засобів, активів малого бізнесу та інфраструктурних мереж, що належать до соціальної інфраструктури, оцінюють непрямими методами із поєднанням регіональних статистичних даних і оцінки частки збитків у розрізі окремих областей чи

населених пунктів. Початкові етапи оцінювання охоплюють переважно збитки (пошкодження, руйнування) будівель об'єктів соціальної інфраструктури (лікарень, наукових, освітніх установ), які у подальшому доповнюються розрахунками інтерацій оновлених показників і втрат обладнання, машин, транспорту чи спеціальних активів [187].

При неможливості одержання мікроданих про пошкодження активів здійснюються обґрунтовані припущення на підставі публічних повідомлень, інформації військово-цивільних адміністрацій, аналізу супутникових знімків, чи аерофотознімків. Високоточні знімки дозволяють детальніше оцінити руйнування. Зокрема, у проєкті RebuildUA [196], ініційованого технологічною компанією SmartFarming [203] і аналітичною групою Vkursi Zemli [216], використовувалися дані з дронів для оцифрування пошкоджень об'єктів у Київській області, а аналітичні звіти за результатами польових спостережень представлені Інститутом Київської школи економіки (KSE Institute) [48].

Зокрема, на початку повномасштабного вторгнення компанія Махар за сприяння Світового банку надавала доступ до супутникових знімків для визначення руйнувань у населених пунктах України у суттєвих для аналітики дослідженнях, проте наразі така співпраця припинилася [141]. Додатковий збір даних проводиться на основі глибинних інтерв'ю з представниками інфраструктури, а також з акумулюванням інформації від місцевих органів самоврядування, військово-цивільних адміністрацій, відкритих публічних джерел для звільнених територій, де не ведуться бойові дії.

Врахування непрямих витрат у методології Плану відновлення України передбачає оцінювання опосередкованих економічних втрат від побічних наслідків війни – втрат потенційних доходів населення, державного бюджету, суб'єктів підприємництва, і водночас додаткові витрати бюджетів різних рівнів, бізнесу та громадян (витрати на впровадження додаткових програм підтримки підприємств і населення і розширення існуючих бюджетів, витрати на релокацію, евакуацію, додаткові соціальні заходи, та ін.) [197].

Упущені доходи та додаткові витрати інфраструктури розглядаються як ресурси, які у мирних умовах могли б направлятися на покриття потреб операційної діяльності суб'єктів (оплата праці, оподаткування), або ж на інвестування розширення оборотного чи капітальні витрати у розвиток основного капіталу [83].

План відновлення України враховує непрямі розрахункові методи швидкої оцінки втрат з використанням методологій Post-Disaster Needs Assessment Guidelines (Керівні принципи оцінювання потреб після катастроф) Світового банку [190] та Methodology for Damages and Losses Assessment (Методологія оцінки збитків та втрат) Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (FAO) [171]. За такими методиками формується базовий сценарій економічного розвитку країни без впливу війни (baseline) і порівнюється із фактичною динамікою показників. При цьому для формування базового сценарію використовують дані за період 2021 календарного року, або останній звітний рік, за який відома офіційна статистична інформація. Непрямі витрати оцінюються на основі поточних цін за даними Державної служби статистики України [83].

Аналітики Національної ради з відновлення України від наслідків війни враховують вагові диференційовані коефіцієнти у регіональних дослідженнях втрат інфраструктури, які визначаються залежно від тривалості та інтенсивності ведення бойових дій на конкретних територіях, що вплинуло на скорочення макроекономічних показників регіону. Методологія окреслює часові рамки оцінювання непрямих втрат секторального розділу соціальної інфраструктури від лютого 2022 року до моменту очікуваного відновлення основних процесів і зв'язків даної сфери [83].

Наступні положення методології стосуються розрахунку потреб у відновленні економіки за галузями, що розглядається як загальнонаціональне взаємоузгоджене бачення стратегії реконструкції України і стане передумовою трансформації, відновлення економічної стійкості країни у відповідь на соціальні, гуманітарні виклики війни. У цьому контексті береться до уваги не лише сукупна потреба у фінансуванні відновленні зруйнованих чи пошкоджених активів, а й також застосування принципу Build Back Better (відбудувати краще, ніж було), який

розглядається Центром економічної стратегії та інститутом економічних досліджень та політичних консультацій у межах регулярного проєкту «Контроль витрат на відновлення України». Іще одні аспекти для врахування у проєктах – очікувана багаторічна інфляція у проєктах, які будуть реалізуються після 2022 року, та бачення виконавчої влади щодо необхідних структурних змін. Такі коригування включають, наприклад, зміни у розміщенні певних об’єктів, врахування демографічних зрушень, внутрішнє і зовнішнє переміщення населення, які впливають на зміну структури попиту на державні послуги за територіями і визначають пріоритетність і черговість відновлення з формуванням часових графіків (таймлайнів) проєктів залежно від реальних можливостей [56].

Звіт про оцінювання потреб у відновленні повинен будувати ся на основі трирівневої логіки на принципах «reconstruction-recovery-transformation» (реконструкція, відновлення і трансформація) (на основі Ukraine Facility на 2024-2027 роки) [85]. У принципах беруться за основу втрати фізичних об’єктів та інфраструктури і додаткові витрати на їх модернізацію і підвищення стандартів, відновлення ліквідності суб’єктів господарювання до передвоєнного рівня (reconstruction), вкладання інвестицій у втрачений оборотний капітал, кадровий потенціал, сучасні системи обліку і управління, а також частка втраченого доходу (recovery). У свою чергу структурна трансформація окреслює підвищення стійкості економіки і її напрямків у довгостроковій перспективі (transformation).

Водночас, методика має низку суттєвих обмежень, які потрібно враховувати при інтерпретації результатів:

- 1) оцінювання потреб у відновленні виконується із врахуванням цін 2022 року, тоді як реальний процес відбудови може тривати щонайменше десятиріччя і потребує відповідно коригування розрахунків на рівень очікуваної інфляції у майбутньому;
- 2) зростання цін на будівельні матеріали і коливання курсу валют (вартість відновлення оцінюється в доларовому еквіваленті за офіційним курсом національної валюти до долара США) створюють додаткову невизначеність;

- 3) попередня оцінка потреб повинна враховувати зміни в обсягах надання послуг внаслідок значних структурно-демографічних змін, а також передбачати додаткові заходи з підвищення інституційних можливостей влади;
- 4) оцінка повинна враховувати непрямі макроекономічні витрати країни через скорочення ВВП, обсягів інвестування і зайнятості [83; 187].

Окреслені методичні основи оцінювання втрат інфраструктури створюють аналітичну картину масштабів і втрат від війни, зокрема у сфері соціальної інфраструктури. Детальна інформація про пошкодження конкретних об'єктів, поєднана із приблизними (оціночними) значеннями, агрегованими з макро- і мезорівнів, набуває критично важливого значення для розроблення стратегій відбудови і залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій у післявоєнний розвиток України.

У свою чергу ефективність відбудови великою мірою залежить від якості інформаційного забезпечення проєктів, прозорості, цифрових платформ, стандартів звітності, механізмів співробітництва між стейкхолдерами, державою, громадами, міжнародними донорами. Інформаційне забезпечення впорядковує організацію проєктного фінансування і забезпечує рівень довіри, на основі якого здійснюється прийняття рішень з питань розподілу фінансових ресурсів [28].

Представимо зведену інформацію щодо аспектів інформаційного забезпечення фінансування проєктів відбудови соціальної інфраструктури у вигляді таблиці 2.6 із характеристикою ключових інструментів, учасників та ролі у проєктах.

Фундаментальний елемент інформаційного забезпечення – це прозорість даних щодо потреби у проєктах відбудови. В Україні створені системи, що відображають об'єктивні дані щодо руйнувань і пріоритетності відновлення елементів соціальної інфраструктури (дані «Відновлення, KSE Institute») [37]. Реєстр пошкодженого та знищеного майна «Відновлення» представляє собою інформаційно-аналітичний інструмент, у якому зосереджено дані про руйнування об'єктів, зокрема соціальних (житлових) і формуються запити на будівництво

соціального житла [28]. На основі такої інформації створюються заявки на донорське міжнародне фінансування, розробляється техніко-економічне обґрунтування і формується алгоритм бюджетування [28]. Інститут KSE на основі супутникового відстеження, державних звітів і польових випробувань систематично виконував оцінку збитків соціальної інфраструктури [48].

Таблиця 2.6 – Система інформаційного забезпечення фінансування проєктів
вдбудови соціальної інфраструктури

№ з/п	Ключові компоненти інформаційного забезпечення	Структурні елементи	Інструменти, цифрові платформи	Ключові учасники	Значення для фінансування та вдбудови
1.	Прозорість даних про потреби у проєктах вдбудови і їх пріоритетність	Реєстри пошкодженого майна, карти руйнувань, верифікація проблем громади	«Відновлення», KSE, UNDP Local Needs Maps	Міністерство розвитку громад та територій України, громади, аналітичні центри	Забезпечення обґрунтованості і фінансування, побудова довіри з боку донорів
2.	Єдині цифрові системи управління проєктами	Супроводження життєвого циклу проєкту (від ініціативи до етапу моніторингу), інтероперабельність	DREAM, Prozorro, платформи управління Міністерства розвитку громад та територій України	Міністерство розвитку громад та територій України, ДАРС, громади, міжнародні фінансові інституції	Зниження рівня корупційних ризиків, уніфікація подання проєктів, забезпечення прозорості
3.	Стандартизоване ТЕО проєктів	Спільний формат опису проблеми, кошторисів, розрахунку ефектів і визначення ризиків	Інструменти ЕІВ, Світового банку, методика Міністерства економіки України	Технічні консультанти, громади, міжнародні фінансові інституції	Створення можливості для донорів оцінювати ефективність і формувати управлінські рішення про фінансування
4.	Інституційна взаємодія	Обмін даними, взаємоузгодженість планів	Спільні бази даних DREAM, міжвідомчі інформаційні платформи	Урядові інституції, Міністерство фінансів України, МОН, МОЗ, міжнародні фінансові інституції	Підвищення швидкості прийняття рішень, ресурсо-ефективність
5.	Публічні каталоги проєктів і програм фінансування	Інформація про діючі проєкти, грантові, донорські програми	DREAM, реєстри ЕІВ, EBRD, EU4Recovery	Донорські організації, громади, міжнародні фінансові інституції	Забезпечення доступу до джерел фінансових ресурсів, орієнтація на громад
6.	Стандарти прозорості та підзвітності	Звітність, аудит, моніторинг коштів, відкриті дані	OCDS, Prozorro, CSRD, GRI	Міністерство фінансів України, Міністерства розвитку громад та територій України, аудиторі, донорські організації	Підвищення довіри інвесторів і зменшення ризиків нецільового використання коштів

Продовження табл. 2.6

№ з/п	Аспекти	Основні елементи	Інструменти, цифрові платформи	Ключові учасники	Значення для фінансування та відбудови
7.	Комунікація та участь громад	Публічне консультування, мапи робіт з відновлення об'єктів, піоритизація проєктів	Інтерактивне картографування, портали інформації, UNITED24, громадський бюджет	Неурядові організації, громади, населення	Забезпечення легітимності рішень і підвищення соціальної підтримки проєктів
8.	Інформаційна підтримка процедури залучення фінансування	Методичні інструменти, шаблони документів, навчання	U-LEAD, UNDP Recovery Academy, USAID	Громади, міжнародні консультативні органи	Підвищення якості формування заявок та рівня успішності проєктів
9.	Інформаційні індикатори ефективності (KPI)	Результативні показники ESG та інституційного ефекту	KPI моніторингу і виконання проєктів (методики міжнародних фінансових інституцій)	Донори, громади, місцеві органи влади	Оцінювання результативності і обґрунтування подальшого фінансування
10.	Цифрова безпека і захист інформації	Захист цифрових платформ від кібератак, резервування даних, стандартизація	ISO 27001 (міжнародний стандарт у галузі IT-безпеки), Міністерство цифрової трансформації України, методики НБУ	Урядові організації, цифрові адміністратори, міжнародні фінансові інституції	Гарантування стійкості систем управління в умовах воєнного стану

Джерело: систематизовано автором на основі [28; 37; 48; 50; 130; 192]

Одним із найбільш ефективних інноваційних рішень у сфері відбудови стало створення цифрових екосистем управління проєктами відновлення наприклад, DREAM – Digital Restoration Ecosystem for Accountable Management. Зазначена платформа створює умови прозорості на етапах усього життєвого циклу проєктів (ініціювання, документальне забезпечення, фінансування і тендерні процедури, моніторинг перебігу процесів і формування звітів). У кожного об'єкта соціальної інфраструктури є уніфікований набір інформаційного забезпечення (опис, проблема, бюджет, фінансове забезпечення і джерела, технічне завдання і терміни реалізації, підрядні організації, фіксація виконання) [106; 130]. Системне

інформаційне забезпечення проєктів відбудови також базується на платформах публічних закупівель, таких як Prozorro, формуючи сучасні стандарти управління національною реконструкцією [192].

Відповідність проєктів соціальної відбудови вимогам інформаційного забезпечення є однією з умов одержання державного чи міжнародного фінансування. Таким чином, уніфікація і стандартизація техніко-економічного обґрунтування цих проєктів може забезпечити можливість їхнього економічного обґрунтування і порівняння ключових показників ефективності, зокрема на основі ESG-управління, практик Світового банку (World Bank Project Appraisal Document), Європейського інвестиційного банку (EIB Project Summary Sheet), які поетапно інтегруються у вітчизняні методики управління проєктами [20; 28].

Взаємодія широкого інституційного кола у процесі відновлення соціальної інфраструктури України охоплює центральні органи влади, міжнародні фінансові інституції, урядові агенції інших держав і громадські організації. Їхня координація можлива за умов узгодження інформаційних потоків, через спільні бази даних, узгоджені формати звітних документів, обмін даними щодо проєктів і їх фінансування, доступність аналітики і статистики, прозоре встановлення пріоритетного фінансування [28]. Каталоги публічної інформації та цифрові платформи виступають акумулюючими інструментами інформаційного забезпечення. Зокрема, DREAM (відкритий реєстр проєктів), донорські платформи USAID, GIZ, EBRD, EIB (Українська платформа донорів) і каталоги UNDP і UNOPS зосереджують громади на доступних механізмах фінансування. Базис OECD на глобальному рівні дають змогу аналізувати потік міжнародного фінансування, а національні платформи, такі як UNITED24 і Спільнокошт створюють доступ для громадян і бізнесу безпосередньо долучатися до фінансування об'єктів соціальної інфраструктури [28; 50; 106].

Залучення участі громад також відбувається через інтерактивне картографування (карти ремонтних робіт) у реальному часі, дашборди, як додаткові інформаційні інструменти відбудови. У свою чергу міжнародна стандартизація у сфері звітності, показників ефективності проєктів (KPI), кібезрахисту забезпечує

прозорість і підзвітність відбудови, а також стійкість систем управління в умовах воєнних ризиків [144].

Таким чином, для формування ефективної екосистеми відбудови соціальних об'єктів в Україні необхідне зосередження на принципах прозорості, стандартизації та цифровізації, що у свою чергу створює підзвітні системи інвестиційного управління. Участь населення і відкритість інформації підвищують довіру для мобілізації додаткового фінансування, а навчальна і методична підтримка покращує спроможність громад до підготовки конкурентних проєктів із оцінкою їх реального результату та ефективності через систему KPI. Такий підхід робить проєктну процедуру більш контрольованою, безпечнішою і орієнтованою на довгостроковий розвиток соціальної інфраструктури [28, с. 23].

У звітах, представлених аналітичним центром Київської школи економіки (KSE Institute) у червні 2022 року, на початку 2024 року та листопаді 2024 року, окреслено розрахунки прямих втрат і збитків за елементами соціальної інфраструктури [45-47]. Звіт KSE станом на червень 2022 року представляє також результати оцінювання непрямих збитків, отриманих соціально-інфраструктурною сферою на початку повномасштабного вторгнення під час найбільш активного періоду окупації територій України [47]. Нижче проаналізуємо дані зі звітних документів у розрізі інфраструктурних напрямків соціальної сфери.

Із початку повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року до листопада 2024 року загальна сума прямих (фізичних) збитків, завданих інфраструктурі України (житловій інфраструктурі, транспортній і енергетичній сфері, освіті, охороні здоров'я, аграрному сектору, земельним ресурсам, та ін.), сягає суми 170 млрд дол. США, що більше за попередньо оцінені збитки на початку 2024 року на 8% і на 78% перевищує значення оцінки витрат у червні 2022 року [182]. Найбільші втрати зафіксовані у житловому секторі (60 млрд дол. США) і транспортній сфері (38,5 млрд дол. США) [45-47].

За даними профільних міністерств і відомств, а також за розрахунками KSE соціально-інфраструктурна сфера із початку воєнних дій зазнала прямих втрат у

розмірі 19,4 млрд дол. США (9,7% від сукупних прямих втрат), а із врахуванням прямих житлового сектору дана сума досягає 77,0 млрд дол. США (табл. 2.7) [85].

Таблиця 2.7 – Загальні прямі збитки, непрямі втрати соціальної інфраструктури унаслідок повномасштабного вторгнення (станом на 31 грудня 2024 року)

Сектори соціальної інфраструктури	Прямі (фізичні) втрати		Непрямі (функціональні) збитки	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%
Житлова інфраструктура	57604,5	74,8	21105,7	22,5
Інфраструктура охорони здоров'я	13412,3	17,4	19544,4	20,8
Освітня інфраструктура	1526,1	2,0	9591,9	10,2
Інфраструктура соціального забезпечення	396,8	0,5	14400,0	15,3
Культурно-релігійна, спортивна і туристична інфраструктура	4109,3	5,3	29321,4	31,2
Всього	77049,0	100,0	93963,4	100,0

Джерело: систематизовано автором на основі [45-47; 210]

Невтішна динаміка зростання суми прямих втрат зокрема житлових об'єктів із 39,2 млрд дол. США у 2022 році до 57,6 млрд дол. США у 2024 році демонструє потребу в масштабному і системному переформатуванні підходів до відбудови соціальної інфраструктури, адже зростання прямих збитків свідчить не тільки про фізичне руйнування об'єктів, що виконують суспільно-громадське призначення, а й про поступове виснаження фінансового потенціалу бюджетів різних рівнів і соціального потенціалу громад [210].

Загалом були зафіксовані пошкодження 19,8 тис. багатоквартирних будинків, 125,8 тис. приватних будинків і 400 гуртожитків, а також зруйновано близько 77,9 тис. житлових об'єктів (рис. 2.11). Структурні співвідношення вартісної оцінки втрат у житловому секторі відрізняються: найбільша питома вага фінансових збитків завдана багатоквартирним будинкам – 83%, а оцінка втрат приватного житлового становить 16% від усіх втрат житлового фонду (рис. 2.12) [45-47].

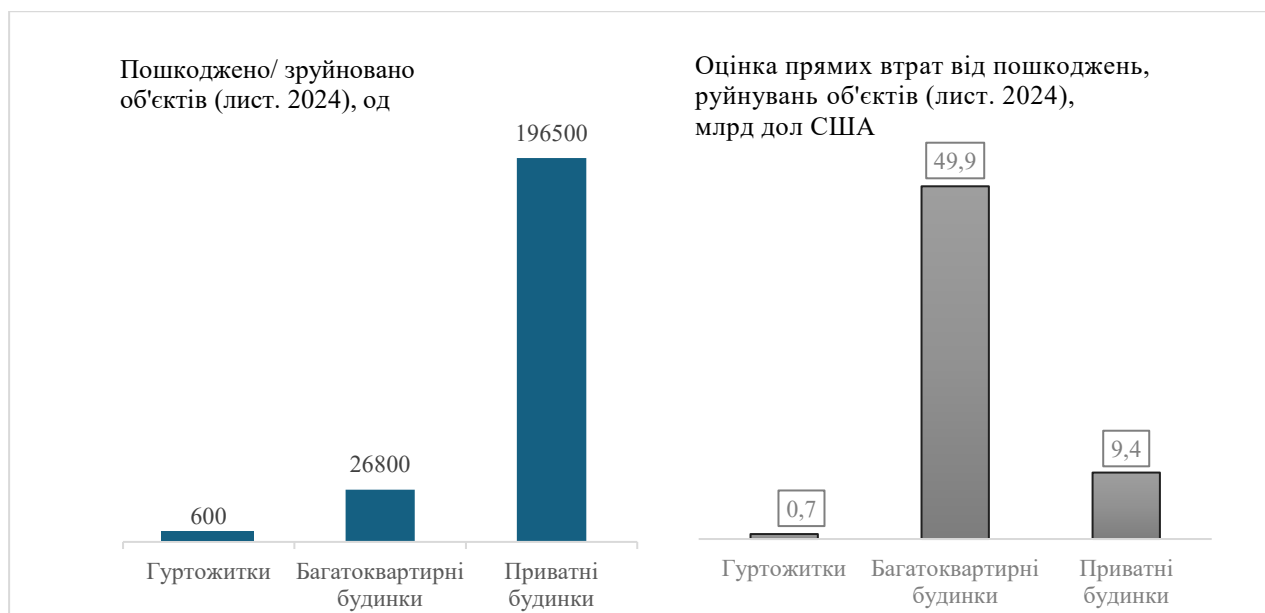

Рисунок 2.11 – Втрати об'єктів і оцінка прямих збитків унаслідок війни у сфері житлової інфраструктури в Україні (за період із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Джерело: побудовано автором на основі [45-47]

Найбільш значних руйнувань зазнали східні регіони, у тому числі житлові будівлі населених пунктів Маріуполя, Харкова, Сєверодонецька, Рубіжного, Бахмута, Мар'їнки, Лисичанська, Попасної і Волновахи [83].

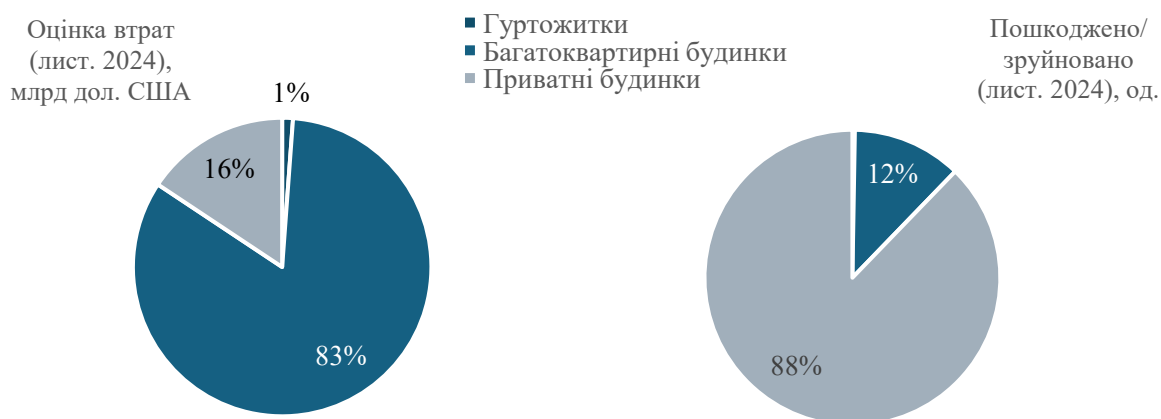

Рисунок 2.12 – Структура втрат об'єктів і оцінки прямих збитків унаслідок війни у сфері житлової інфраструктури в Україні (із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Джерело: побудовано автором на основі [46]

Сукупна площа руйнувань житлового сектору, завдана через бойові дії або ракетні обстріли, складає близько 90 млн м² (майже 9% усієї площі житлових будівель країни). Більш того руйнування Каховської ГЕС призвело до затоплення житлових будівель площею 4,8 млн м². У результаті проблема втрати або руйнування житла вплинула на майже 2,5 млн домогосподарств [45-47], що вимагає реалізації інвестиційних проєктів на забезпечення житлом ВПО, будівництво, капітальний ремонт і реконструкцію житлових будівель на умовах доступності та безпеки.

Збитки від руйнувань, які були задокументовані у сфері охорони здоров'я сягають значення 4,3 млрд дол. США (дані зафіксовані до листопада 2024 року) і порівняно із даними за червень 2022 року – 0,7 млрд дол. США – зросли у шестикратному розмірі (рис. 2.13) [45-47]. За даними Міністерства розвитку громад та територій і Міністерства охорони здоров'я України фіксувалося пошкодження або руйнування 1554 об'єктів даної сфери, серед яких лікарняні заклади, стоматологічні центри, поліклініки, діагностичні центри, амбулаторні заклади, медичні кабінети, склади засобів медичного забезпечення та господарські приміщення, реабілітаційні та оздоровчі центри, бюро судмедекспертиз, лабораторії, центри крові та ФАПи [83].

Окремо інформаційне забезпечення обрахунків прямих витрат медичної інфраструктури було отримане з мікроданих (щодо приватних медичних закладів), даних із міністерств (щодо балансової вартості об'єктів, кількості і вартісного вираження ліжкомісць), інформації з відкритих публічних платформ (зокрема, ProZorro для порівняння вартості схожих за параметрами об'єктів через систему публічних закупівель) [83]. Проте, польові дані і задокументована інформація стосується здебільшого державних медичних закладів.

Із зазначених джерел відомо, що станом на листопад 2024 року пошкодження у інфраструктурних об'єктах медичної сфери становлять загалом 2,5% від сукупних втрат інфраструктури України. Найбільше постраждали лікарні – 515 об'єктів, що складає 69% вартості усіх руйнувань, завданих у секторі, а також амбулаторії – 465 об'єктів (4,6% вартості руйнувань у сфері) (рис. 2.14) [45-47]. Відомо також про

пошкодження 24 приватних медичних закладів. Близько половини оціненої вартості фізичних збитків територіально концентрується у Донецькій, Миколаївській і Харківській областях [83].

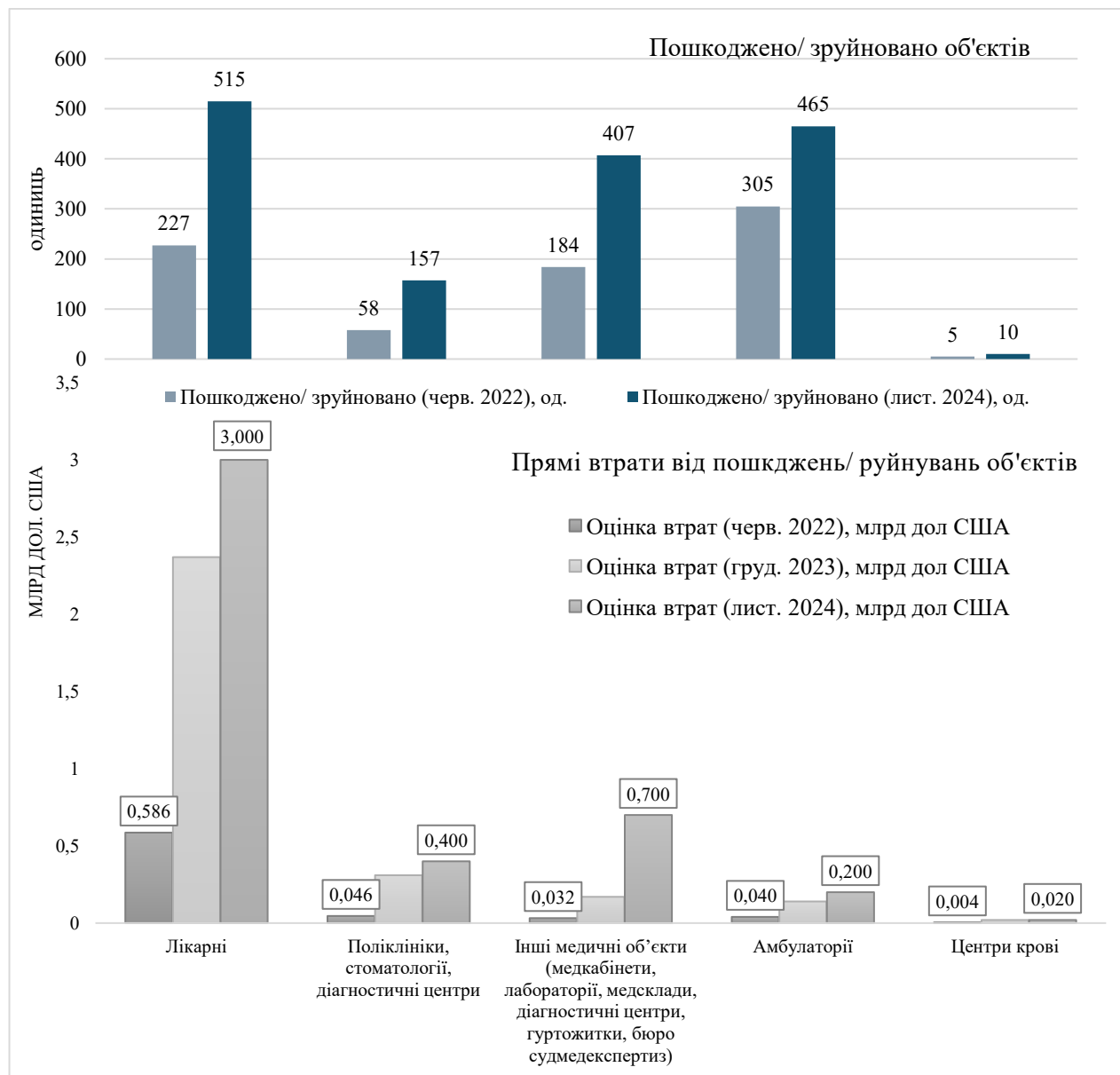

Рисунок 2.13 – Втрати об'єктів і оцінка прямих збитків унаслідок війни у сфері охорони здоров'я в Україні (за період із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Джерело: побудовано автором на основі [45-47]

Проблематика обрахунку непрямих втрат соціально-інфраструктурних об'єктів пояснюється кількома об'єктивними методологічними і обмежувальними факторами, які не дозволяють отримати охоплення тривалішого періоду.

На момент представлення звіту KSE у відкритому доступі були наявні повні статистичні дані лише за 2020-2021 рр., які можна було використати для екстраполювання недоотриманих доходів соціальної сфери після падіння економіки [45-47]. Подання офіційних даних статистичної і фінансової звітності у 2022-2024 рр. було тимчасово призупинено, а, відповідно, інформація за цей період не була оприлюднена, що унеможливило отримання коректної оцінки втрат після червня 2022 року. Більш того, саме для перших місяців війни були характерні чітко зафіксовані параметри – хвилі переміщення населення, закриття закладів, початкові масштаби руйнувань, які дали змогу отримати релевантну модель непрямих інфраструктурних втрат. Подальші періоди були окреслені нестабільними і непідтвердженими даними, що робить розрахунок на довші терміни більш неточним [83].

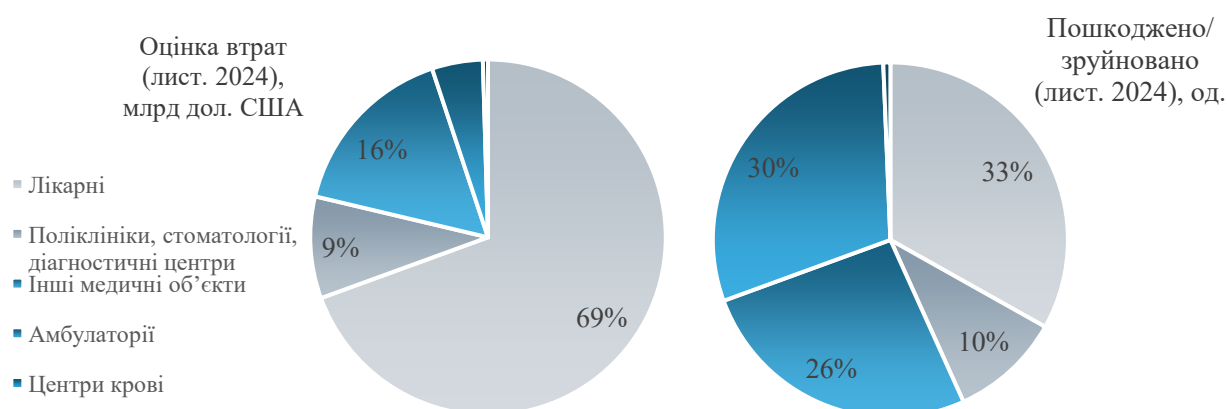

Рисунок 2.14 – Структура втрат об'єктів і оцінки прямих збитків унаслідок війни у сфері охорони здоров'я в Україні (із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Джерело: побудовано автором на основі [46]

Таким чином, розраховані у звіті KSE непрямі втрати сфери охорони здоров'я відображають глибшу і довготривалішу кризу, аніж безпосередні фізичні збитки інфраструктури, оскільки їхній обсяг у сумі 2,7 млрд дол. США (станом на червень 2022 року) більш ніж у два рази перевищує прямі втрати даного сектору за аналогічний період [47]. Практично уся зазначена сума збитків – це втрати приватних медзакладів, які припинили свою діяльність через бойові дії, або у

зв'язку із зниженням попиту на медичні послуги у певних регіонах внаслідок внутрішньої міграції населення та скорочення доходів сектору. Інші непрямі втрати враховують зменшення видатків бюджету за певними програмами охорони здоров'я, що створило додатковий фіскальний тиск на сектор. Для оцінки непрямих витрат інфраструктури медичної сфери використано статистичну інформацію доходів за видом економічної діяльності КВЕД 86 («Охорона здоров'я») [83]. З метою коригування даних щодо доходу за видом діяльності використовувалися вагові коефіцієнти на основі експертних суджень аналітиків KSE з врахуванням ступеню фізичного пошкодження інфраструктурних об'єктів регіону, часових рамок та наявності інтенсивних бойових дій, рівня окупації та демографічних змін [48] (за даними операторів стільникового зв'язку), що сформувало розподіл непрямих втрат на рисунку 2.15.

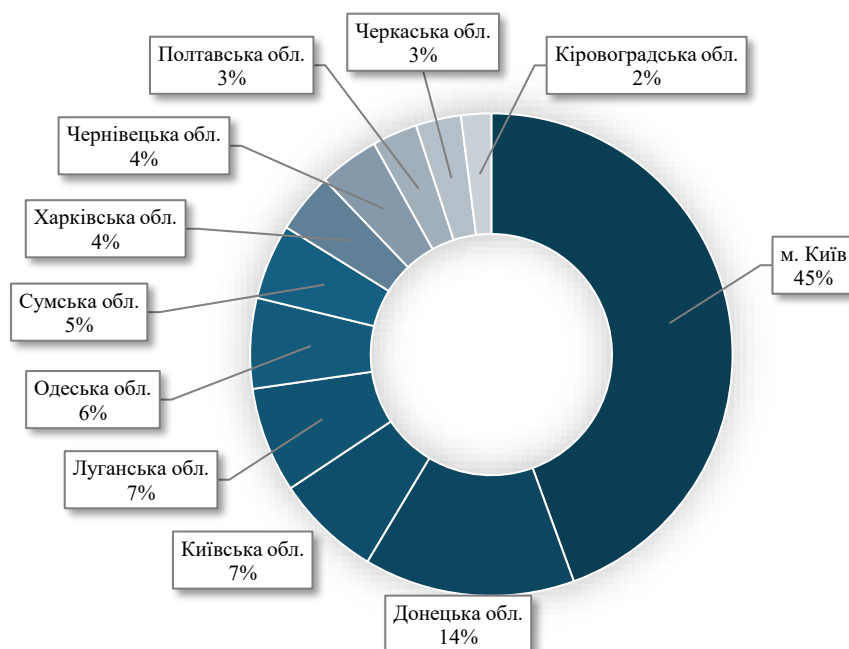

Рисунок 2.15 – Непрямі втрати приватних закладів сфери охорони здоров'я за регіонами України (станом на червень 2022 року), %

Джерело: побудовано автором на основі [47; 83]

Додаткові коригування на ріст ВВП у 2021 році і екстраполяція даних на 21 місяць війни забезпечили відповідність розрахунків часовим перспективам втрат і

обмежень бюджету. Отже, непрямі витрати акумулюють не лише фінансовий розрив, а й ризики деградації медичних послуг, відтоку кадрів і згортання інвестиційної активності у даній сфері [83].

Загальна потреба у відновленні сектору включає оцінену вартість відбудови медичної інфраструктури, враховуючи сучасні вимоги енергоефективності і безпеки (будівництво укриттів), і потреби формування оборотних засобів медичних закладів. Структура цих потреб демонструє комплексний характер завдань відновлення, що відбуватиметься за принципом Build Back Better. Відповідно коригуючі коефіцієнти (1,125 і 1,1) застосовуються до об'єктів медичної сфери, із сучасними безпековими стандартами та дотриманням вимог щодо теплоізоляції будівель [83].

Дослідження впливу війни на соціально-інфраструктурний сектор освіти і науки представляють загальну оцінку прямих витрат цього сектору на суму 8,2 млрд дол. США, а кількість освітніх закладів, як були пошкоджені або зруйновані сягає 4034 об'єктів (рис. 2.16) станом на листопад 2024 року (з них зруйновано близько 10% закладів) (рис. 2.17). Окрім цього призупинення навчального процесу в 2022 році значно скоротило державні асигнування у цей сектор з метою їх перерозподілу на оборонні потреби [83].

Інфраструктура сектору освіти і науки враховує діяльність закладів дошкільної, середньої, позашкільної, передвищої, вищої, спеціалізованої та професійно-технічної освіти, а також заклади освіти у дорослих (у т. ч. післядипломної). Через значне територіальне поширення основні збитки сектору припадають на об'єкти середньої освіти (2039 шкіл) та дошкільні навчальні заклади (1279 дитячих садків), а також заклади професійно-технічної (204 заклади) (за даними звіту KSE, опублікованого у 2024 році) [46].

Попри те, що бойові дії на зосереджувалися у одинадцяти областях, наслідки руйнувань охопили значно ширшу територію: пошкоджено або зруйновано освітні соціально-інфраструктурні об'єкти у 22 областях. Найбільше постраждали заклади освіти регіонів зі тривалою окупацією – Донецької, Харківської, Миколаївської, Дніпропетровської і Запорізької областей. Натомість освітні об'єкти Волинської,

Івано-Франківської, та Чернівецької областей не фіксували втрат, що відображає суттєві регіональні контрасти.

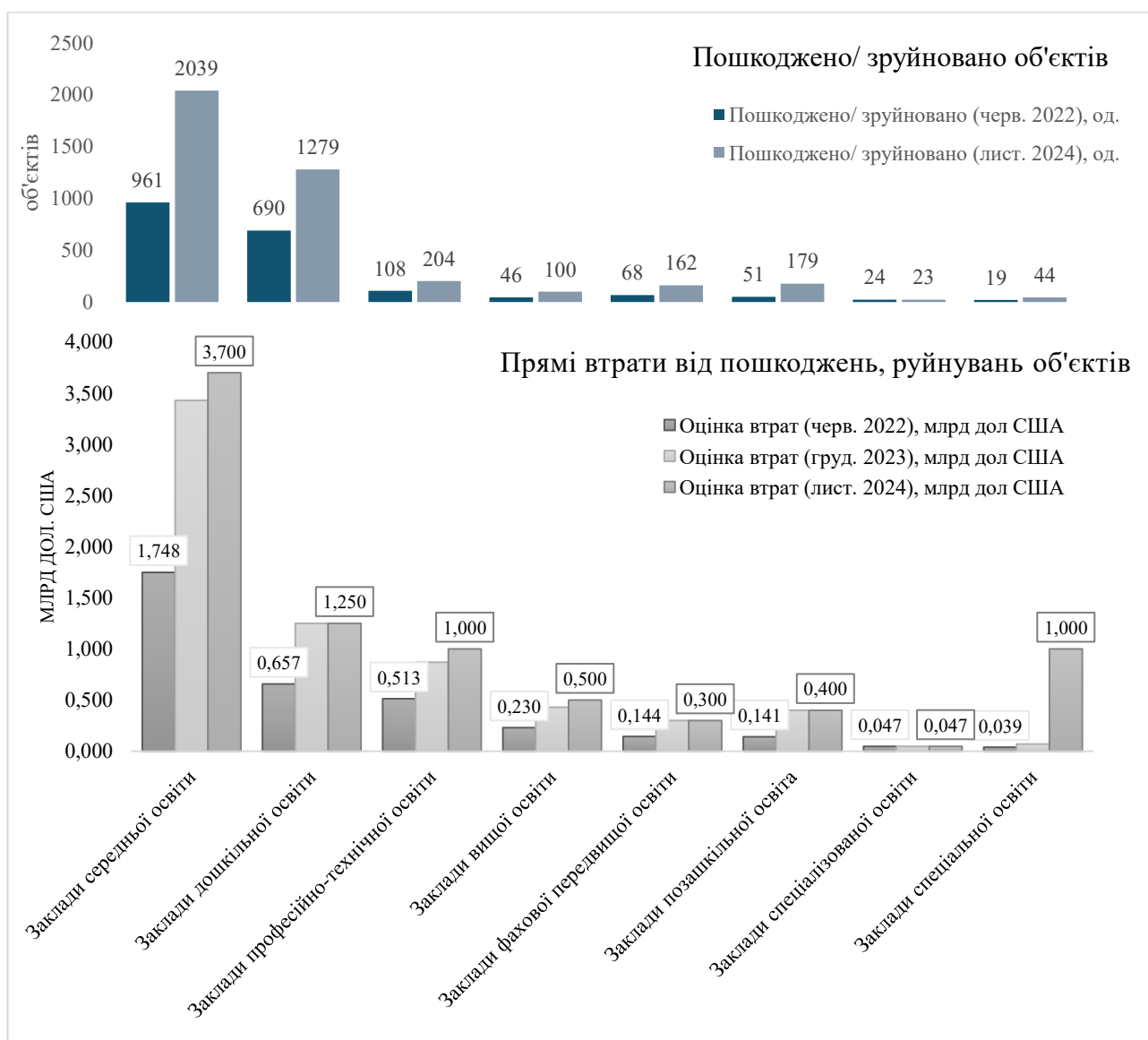

Рисунок 2.16 – Втрати об'єктів і оцінка прямих збитків унаслідок війни у сфері освіти і науки в Україні (за період із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Джерело: побудовано автором на основі [45-47]

Також за даними Інституту освітньої аналітики та інформацією МОН на початок липня 2023 року було релоковано до 13 областей та м. Києва (починаючи із 2014 року) 29 закладів вищої освіти (зокрема 17 із Донецької та луганської областей

та АР Крим) та 64 відокремлених структурних підрозділи закладів вищої освіти різних форм власності [61; 46; 83].

Непрямі збитки освітньої інфраструктури оцінюються – у Матеріалах робочої групи «Аудиту збитків, понесених внаслідок війни» (червень 2022 року) у сумі 2,1 млрд дол. США (у т. ч. втрати на суму 1,6 млрд дол. США зумовлені скороченням видатків держбюджету на освітні програми [118]. Близько 485 млн дол. США припадає на недоотримані доходи приватних освітніх закладів, які вимушено призупинили роботу через пошкодження, безпекові загрози, окупацію, а також зменшення попиту, спричинене міграційними процесами і зниженням доходів домогосподарств, що у сукупності складають картину структурних змін у галузі [83].

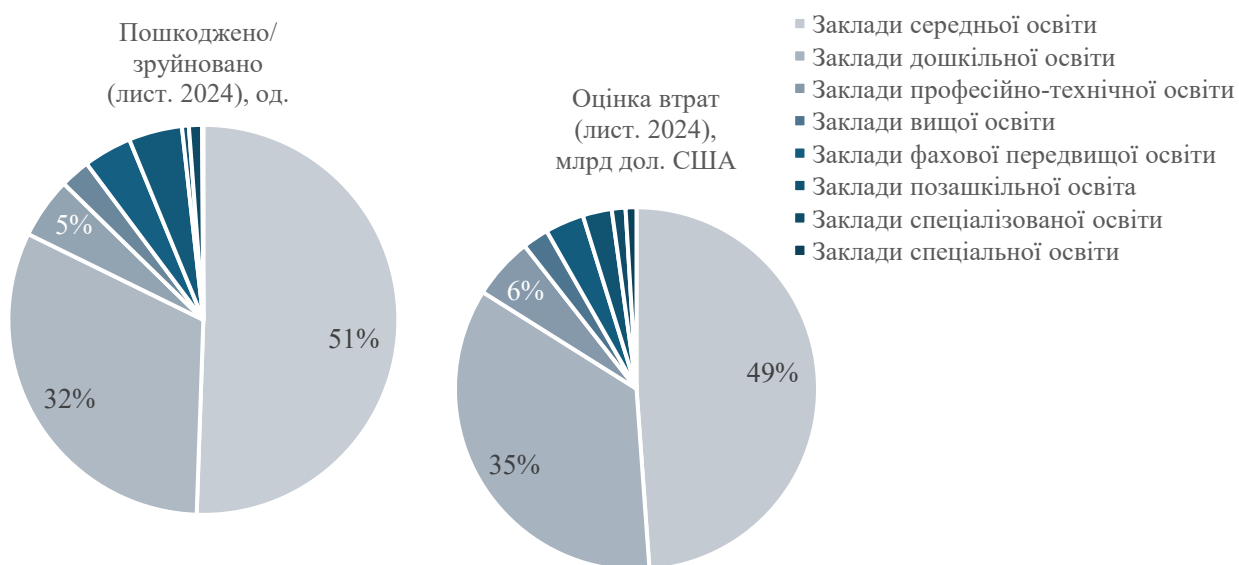

Рисунок 2.17 – Структура втрат об’єктів і оцінки прямих збитків унаслідок війни у сфері освіти і науки в Україні (із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Джерело: побудовано автором на основі [46]

Методологія оцінки непрямих втрат ґрунтується на використанні статистики виторгу (доходів) приватних закладів сектору за видом діяльності КВЕД 85 «Освіта» з метою моделювання потенційних збитків сектору. Отримані дані скориговані за регіональними коефіцієнтами, сформованими з урахуванням

руйнівного впливу та інтенсивності бойових дій, перебування території під окупацією, а також частки населення, яке покинуло регіон. Оскільки на момент початку повномасштабного вторгнення економічні дані були представлені лише за 2020 рік, до моделі включено коригування на ріст номінального значення ВВП у 2021 році [47]. Оцінка втрат бюджетного компонента фінансування у непрямих втратах сектору проводилася на підставі змін, зафіксованих у відповідному розпорядженні КМУ (№1263-р) про вимушене перерозподілення державних ресурсів [105]. Приватний освітній сектор, на відміну від медичної сфери, має не таку значну частку в загальному обсязі наданих послуг, що визначило менший масштаб непрямих втрат від призупинення освітнього процесу і падіння попиту.

Відновлення сектору передбачає модернізацію інфраструктурних об'єктів відповідно до сучасних вимог, які зазначені і у сфері медицини, з обов'язковою наявністю облаштованих укриттів. Водночас, важливою невизначеністю, що перешкоджає плануванню майбутніх інвестицій, є неможливість точного прогнозування потреб у освітніх потужностях у регіональному аспекті, оскільки тенденції внутрішньої і зовнішньої міграції залишаються динамічними і неоднорідними.

Воєнні дії суттєво послабили наукову інфраструктуру України. На період публікації звіту KSE у червні 2022 року обсяг наявних даних щодо пошкодження або руйнування об'єктів залишається фрагментарним, порте за попередніми даними можна констатувати руйнування, пошкодження або вилучення 117 одиниць рухомих та нерухомих активів у 34 установах Національної академії наук України. Оцінка прямих втрат за підрахунками становить 214 млн грн [47].

Однак найбільш масштабний вплив війни на наукову сферу пов'язаний із непрямим втратами. Передусім ішлося про суттєве скорочення бюджетного фінансування із 2022 року на діяльність Національного фонду досліджень та грантову підтримку наукових і науково-технічних проєктів. Додатковий тиск створили призупинені міжнародні програми наукової співпраці. Значним фактором втрат стали наслідки державної підтримки щодо пільг для орендарів державного і комунального майна (постанова КМУ № 634), що передбачали зниження орендної

плати до 50%, а в окремих регіонах – повне звільнення від неї. Для організації НАН України очікуваний обсяг таких втрат становить 130-140 млн грн [103].

У результаті відновлення наукової інфраструктури розглядається не просто як усунення наслідків руйнувань, а інвестиція, що створить мультиплікативний ефект для економіки завдяки формуванню конкурентоспроможної та інтегрованої у європейський простір системи, здатної забезпечити інтелектуальні передумови розвитку України.

Серед об'єктів соціальної інфраструктури України значні втрати фіксувалися щодо пошкоджень і руйнувань закладів соціального захисту, геріатричних установ, інтернатів і дитячих закладів (рис. 2.18).

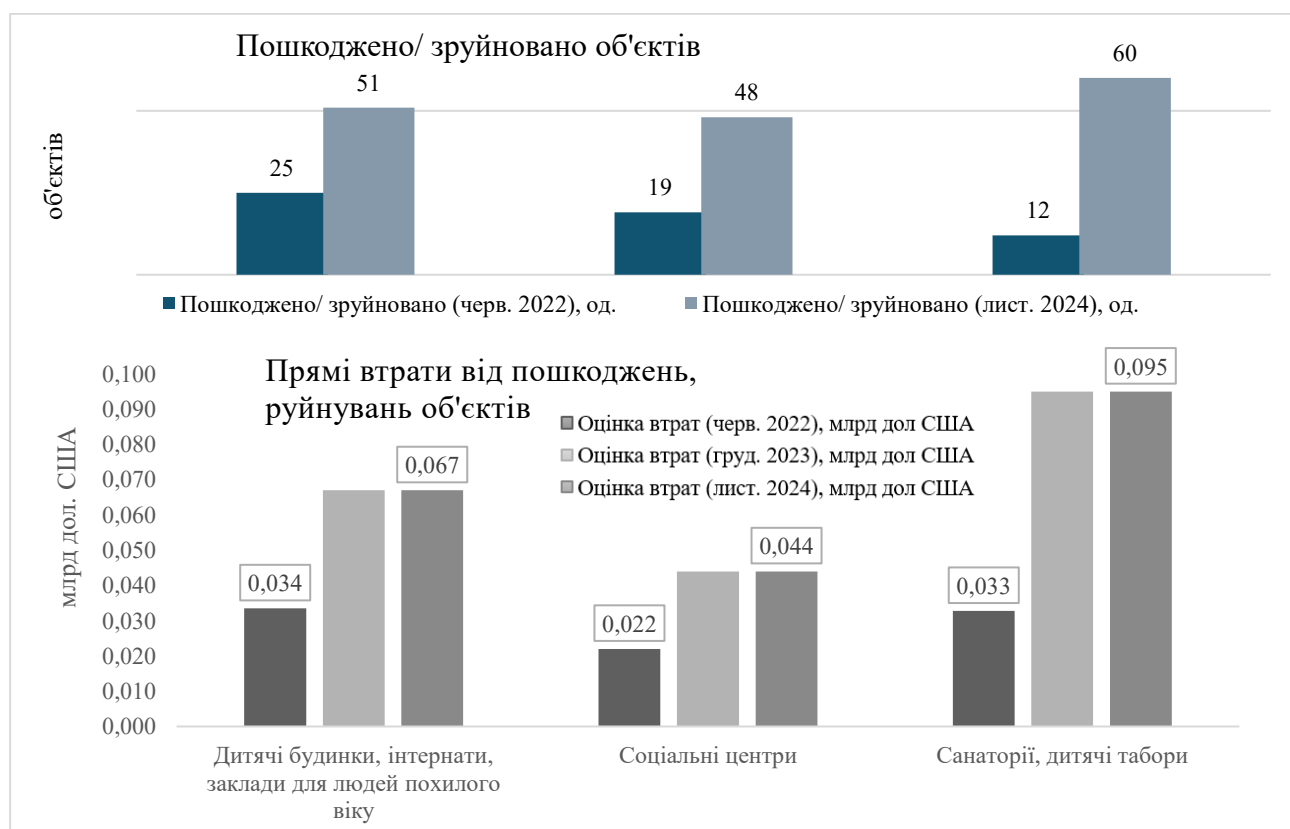

Рисунок 2.18 – Втрати об'єктів і оцінка прямих збитків унаслідок війни у сфері соціальної підтримки в Україні (за період із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Джерело: побудовано автором на основі [45-47]

Хоча масштаби фізичних руйнувань та їх вартісна оцінка є меншими порівняно із іншими секторами (відповідно до задокументованих даних

Міністерства розвитку громад і територій), прямі збитки оцінено на загальну суму 0,2 млрд дол. США (5,1 млрд грн у цінах заміщення за курсом на кінець 2021 року) станом на листопад 2024 року. За останніми даними загалом 160 об'єктів соціального захисту було зруйновано або пошкоджено, серед них 60 санаторіїв і дитячих таборів (рис 2.18, рис. 2.19) [46].

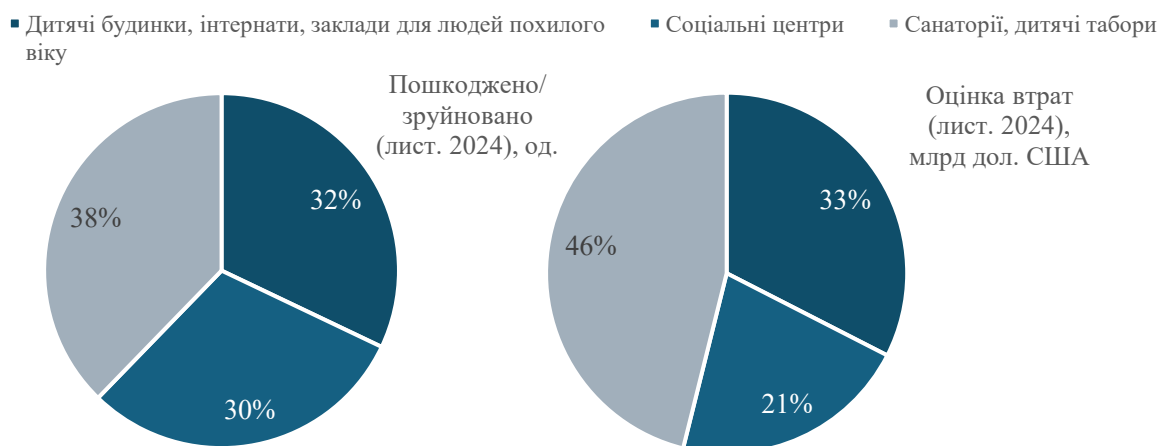

Рисунок 2.19 – Структура втрат об'єктів і оцінки прямих збитків унаслідок війни у сфері соціальної підтримки в Україні (із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Джерело: побудовано автором на основі [46]

Значно вагомішими є непрямі втрати – 186,4 млн грн (6,4 млрд дол. США), що відображають різке зростання потреб у соціальній підтримці через збільшення кількості ВПО, поранених, дітей, які втратили годувальників, осіб з інвалідністю, та інших вразливих груп населення [105]. Додаткові непрямі втрати формуються через необхідність перенаправлення бюджетних ресурсів на розширення спроможності існуючих установ і забезпечення базових соціальних послуг, які могли б бути використані у інвестиційних цілях.

Розробка інвестиційних проєктів у відбудову об'єктів соціального захисту має враховувати не тільки їх фізичне відновлення, а й адаптацію системи до різкого збільшення навантаження (число осіб, як матимуть потребу у послугах надалі лише зростатиме), що зворотному випадку загрожуватиме значним дефіцитом послуг.

Серед культурно-релігійних, спортивних, туристичних інфраструктурних об'єктів від впливу війни постраждали: 3921 об'єкт сфери культури (з них зруйновано 541 об'єкт), 400 релігійних споруд, 343 спортивні та 164 туристичні об'єкти (рис. 2.20, рис. 2.21) у 14 областях України.

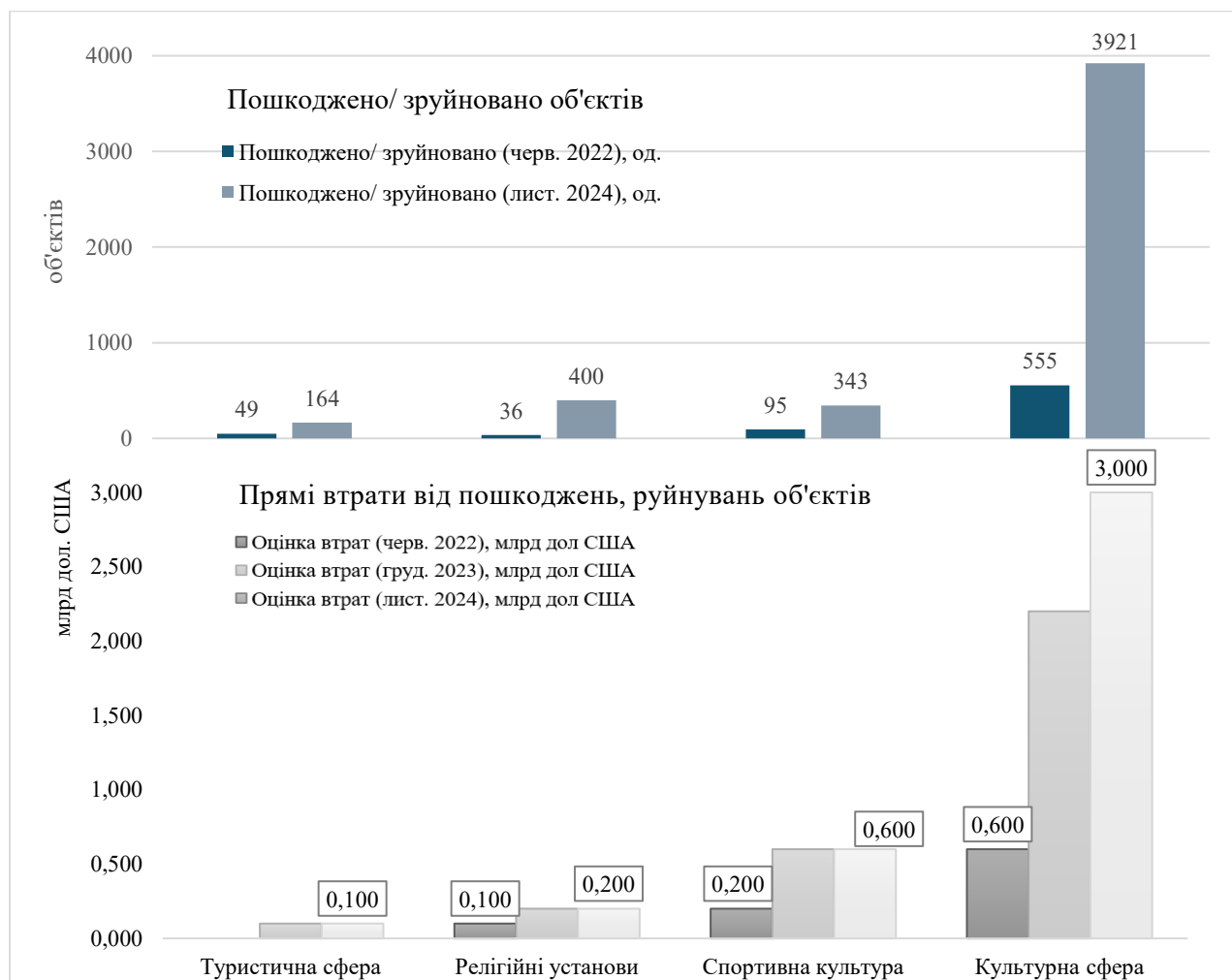

Рисунок 2.20 – Втрати об'єктів і оцінка прямих збитків унаслідок війни у сфері культури, спорту і туризму в Україні (за період із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Джерело: побудовано автором на основі [45-47]

Із лютого 2022 року інфраструктура культурної сфери отримала найбільші збитки за увесь період незалежності України, та не лише через фізичні пошкодження, а й втрати культурної спадщини об'єктів загальнонаціонального і світового значення, включно з культовими, музейними і театральними установами,

храмами і унікальними історико-культурними колекціями [186]. Проте зазначений перелік з високою ймовірністю є неповним, оскільки оцінка втрат виконувалася на основі пооб'єктної фіксації зруйнованих активів за даними, наданими очевидцями і органами місцевого самоврядування. Зокрема, неможливість зазначення втрат деяких об'єктів пов'язана із їхнім розташуванням у зонах бойових дій.

Прямі збитки інфраструктури сфери культури, зазначені у листопаді 2024 року звітними даними досліджень KSE Institute, становлять 3,9 млрд дол. США (у т. ч. 3,0 млрд дол. США – втрати об'єктів культури). У обрахунках збитків не враховувалася культурна цінність активів у зв'язку із труднощами дистанційного експертного визначення таких витрат і відсутністю єдиного реєстру культурних об'єктів [46].

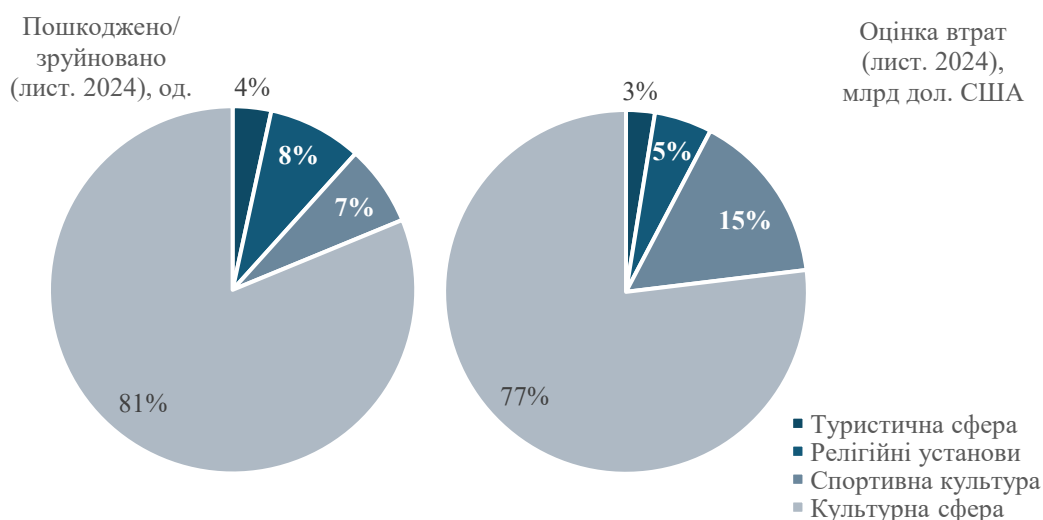

Рисунок 2.21 – Структура втрат об'єктів і оцінки прямих збитків унаслідок війни у сфері культури, спорту і туризму в Україні (за період із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Джерело: побудовано автором на основі [46]

Сукупні непрямі втрати інфраструктури культури, спорту і туризму в червні 2022 року оцінені на суму 126,3 млрд грн, у якій левову частку складають втрати сфери туризму – 110,8 млрд грн. Через безпекові загрози туристична привабливість України критично знизилася, що підсилюється значними втратами від скасування

авіасполучень. Збитків зазнав і внутрішній туризм: замінування прибережних зон кількох областей, або їх окупація, утруднене переміщення населення із небезпечних регіонів у більш безпечні викликає непрямі втрати через тісний зв'язок туризму із сферою культури і втратою фінансово-економічної підтримки окремих регіонів у цих напрямках [186].

Відновлення соціально-інфраструктурного сектору культури, спорту і туризму на основі принципу Build Back Better (як і для інших пошкоджених об'єктів інфраструктури) базуватиметься на вимогах до інклюзивності, безпеки, енергоефективності, що впливатиме на суми майбутніх інвестицій [156; 186].

Витрати на відновлення враховуватимуть також фінансування релокації об'єктів культури (рухомих), переоснащення і укріплення існуючих споруд. У сфері туризму важливим елементом відновлення стане розмінування туристичних зон і прибережних територій, площа яких складає близько 2 млн га [83]. Проте все ж це потребуватиме суттєвих ресурсів часу та інвестицій на період війни і після її завершення для відновлення роботи приватних підприємств і державних структур культури, спорту і туризму до рівня, який відповідає довоєнному.

2.3. Аналіз потреб у відновленні соціальної інфраструктури України із врахуванням принципу Build Back Better

Досліджені методико-аналітичні основи виявлення і оцінювання ступеню понесених втрат соціальної інфраструктури України під час повномасштабного вторгнення дозволило систематизувати існуючі підходи до визначення фізичних руйнувань розглянутих об'єктів і потенційних функціональних порушень у наданні соціальних послуг населенню. Водночас, попередньо окреслена методика Світового банку Post-Disaster Needs Assessment (PDNA) і Національної ради з відновлення України не повною мірою відповідає обсягам фінансових ресурсів, необхідних для відбудови і подальшого розвитку соціальної інфраструктури у довгостроковому періоді [83; 118], що спричинило потребу у обґрунтуванні методико-аналітичних основ визначення її фінансових потреб (рис. 2.22).

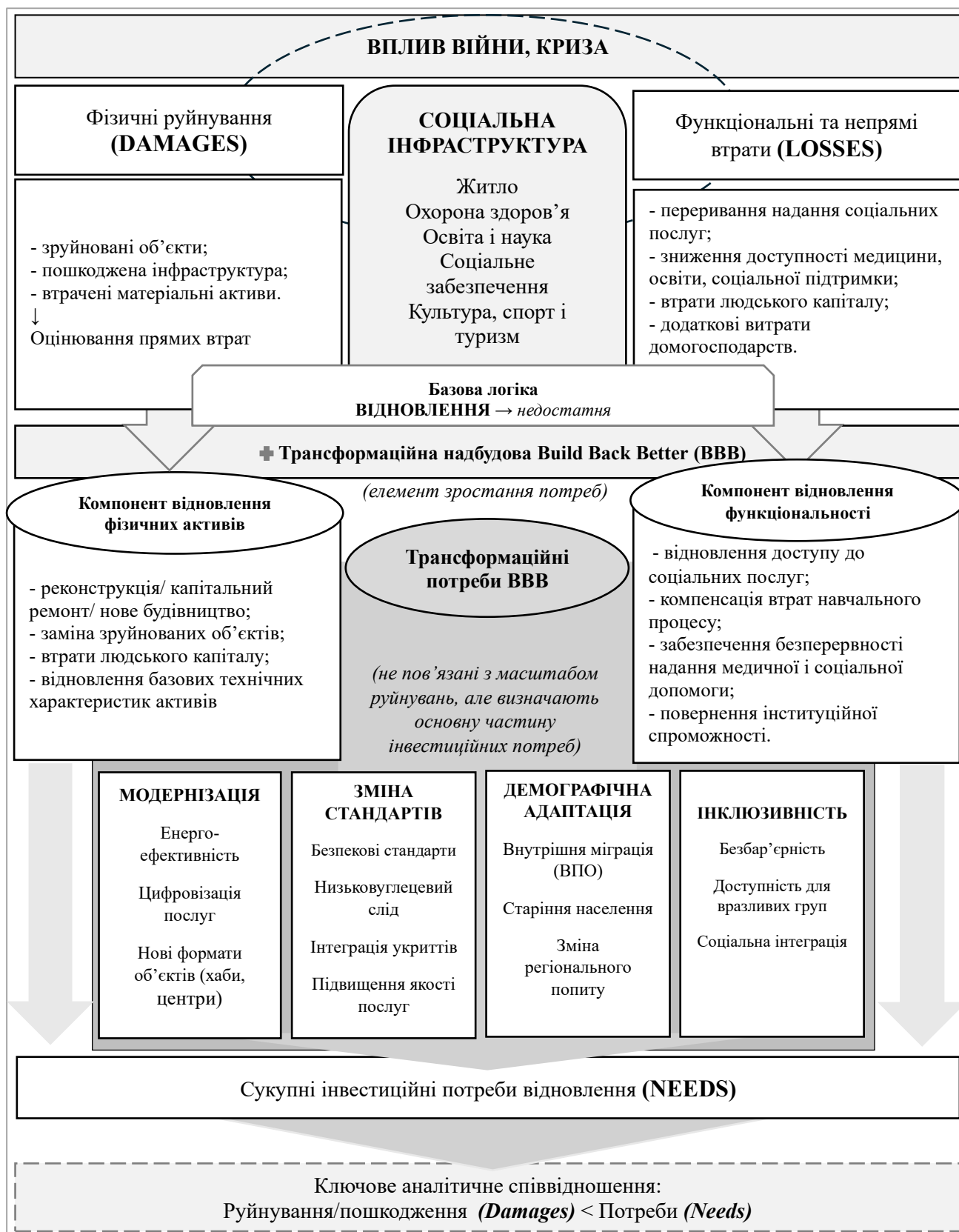

Рисунок 2.22 – Методико-аналітичні основи визначення фінансових потреб соціальної інфраструктури «damages-losses-needs» на основі Build Back Better та методології PDNA Світового банку

Джерело: побудовано автором

Відповідно до PDNA, національні рамки визначення потреб фінансування соціально-інфраструктурного відновлення (needs) повинні враховувати окрім компенсації втрат від фізичних пошкоджень (damages) також категорію функціональних збитків (losses) соціальної сфери [190]. Збитки (losses) включають забезпечення відновлення ефективності соціальних систем і їх подальшу посткризову трансформацію [83]. Для соціальної інфраструктури такий ланцюжок «damages-losses-needs» має фундаментальний характер, адже функціональне призначення цього сектору не обмежується відтворенням матеріально-речових активів, а охоплює системоутворюючу роль процесів нарощування людського потенціалу, формування соціальної стійкості і посилення безпекового захисту інфраструктурних об'єктів в умовах структурних викликів. Саме ці передумови визначають важливість інтеграції принципу Build Back Better (BBB) (рис. 2.22).

З цією метою проаналізуємо резюме потреб відновлення України, висвітлене у документі RDNA4 (Rapid Damage and Needs Assessment – Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення України) [195], опублікованому в лютому 2025 року урядом України у співпраці із аналітиками KSE, Групи Світового банку та за підтримки агенцій ООН і Європейської комісії (Генеральним директором з питань сусідства і переговорів про розширення). За даними звіту RDNA4 на 31 грудня 2024 року потреба на відновлення економіки та інфраструктури України, із екстраполяцією на наступне десятиріччя, становитиме близько 524 млрд дол. США (із врахуванням фінансових потреб державного і приватного секторів) (табл. 2.8) [210].

Загальна сума потреб враховує принцип BBB (зменшення енергомісткості, кліматичну стійкість, інклюзивність) з огляду на галузевий контекст і припущення, інфляційні чинники, кон'юнктуру ринку, зростання вартості матеріалів у будівництві та збільшення страхових премій [156]. Також за даними профільних міністерств і відомств на даний час запити у відновленні секторів економіки України були виконані на суму 13 млрд дол. США (у т ч. внески державного бюджету і приватних суб'єктів) [210]. Чотири хвилі комплексного оцінювання збитків і потреб в Україні (RDNA1-RDNA4) поступово акумулювали поточні

наслідки воєнної агресії для чотирьох блоків: секторів соціальної сфери, виробничих і наскрізних секторів, та секторів інфраструктури протягом 2022-2024 рр. (табл. 2.8, рис. 2.26).

Таблиця 2.8 – Динаміка оцінювання потреб у відновленні і відбудові України за результатами RDNA1-RDNA4 (2022-2024 рр.)

Раунд RDNA	Період оцінювання	Горизонт планування	Загальний обсяг потреб, в т. ч. соціальної інфраструктури, млрд дол. США	Особливості оцінки
RDNA1	02.2022-08.2022 рр.	2022-2032 рр.	Загальна потреба: 348,5 млрд дол. США	Початкова швидка оцінка після початку повномасштабного вторгнення; високий рівень припущень, обмежені мікродані, фокус на фізичних руйнуваннях
			Потреба соціальної інфраструктури: 119,1 млрд дол. США	
RDNA2	02.2022-02.2023 рр.	2023-2033 рр.	Загальна потреба: 410,6 млрд дол. США	Уточнення збитків, розширення секторального охоплення; часткове врахування секторальних і непрямих втрат,
			Потреба соціальної інфраструктури: 144,4 млрд дол. США	
RDNA3	02.2022-12.2023 рр.	2023-2033 рр.	Загальна потреба: 486,2 млрд дол. США	Інтеграція принципу BBB, суттєве зростання потреб у соціальній і енергетичній сферах
			Потреба соціальної інфраструктури: 161,8 млрд дол. США	
RDNA4	02.2022-12.2024 рр.	2025-2035 рр.	Загальна потреба: 523,6 млрд дол. США	Комплексна оцінка із врахуванням інфляції, демографічних змін, стандартів енергоефективності, кліматичної стійкості та інклюзивності
			Потреба соціальної інфраструктури: 185,4 млрд дол. США	

Джерело: сформовано автором на основі [45-47; 210]

Рисунок 2.23 демонструє істотну диференціацію рівня потреб у виробничих, інфраструктурних і соціальних секторах, відображаючи їх різномасштабне значення у формуванні довгострокової посткризової стійкості України. Найбільші обсяги фінансування (як і фізичні втрати) – 83,7 млрд дол. США зосереджені у житловому секторі, який одночасно відноситься до соціальної сфери і при цьому виконує роль урбаністичної інфраструктури. Загальні потреби відновлення соціального сектору оцінюються у 185,4 млрд дол. США, що плануються на фінансування пріоритетних проєктів відбудови на період 2025-2035 рр. (табл. 2.8) [210].

Соціальний сектор:

- 1 – Житло
- 2 – Освіта і наука
- 3 – Охорона здоров'я
- 4 – Соціальний захист та засоби до існування
- 5 – Культура і туризм

Інфраструктурний сектор:

- 6 – Енергетика та видобувні галузі
- 7 – Транспорт
- 8 – Телекомунікації, цифрові технології та медіа
- 9 – Водопостачання та водовідведення
- 10 – Муніципальні послуги

Виробничий сектор:

- 11 – Сільське господарство
- 12 – Торгівля та промисловість
- 13 – Зрошення та водні ресурси
- 14 – Фінанси та банківська діяльність

Наскрізні сектори:

- 15 – Довкілля, управління природними ресурсами та лісове господарство
- 16 – Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист
- 17 – Правосуддя та державне управління
- 18 – Управління вибухонебезпечними предметами

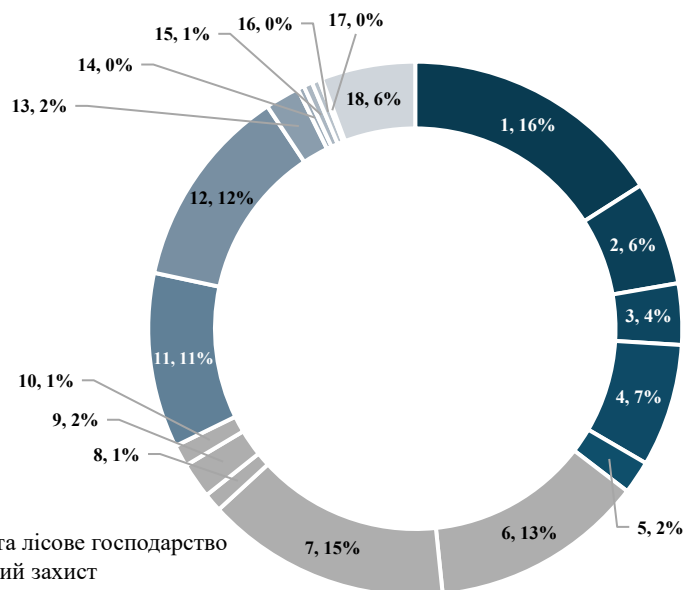

Рисунок 2.23 – Структура потреб у відновленні економіки та інфраструктури України (за RDNA4) станом на 31 грудня 2024 року

Джерело: побудовано автором на основі [210]

У порівнянні із соціальною сферою енергетика, сільське господарство, промисловість, телекомунікації, транспортна сфера, муніципальний сектор характеризуються значно вищою часткою прямих фізичних руйнувань у структурі потреб відбудови, демонструючи переважно компенсаційну логіку відновлення, тоді як соціальна інфраструктура представляє трансформаційний профіль інвестиційних потреб (додаток Е) [195; 210]. Це обґрунтовує застосування до неї принципу ВВВ не лише як методичного, а й базового інструменту планування відбудови її складових елементів.

У соціальній інфраструктурі для співвідношення між фізичними руйнуваннями (damages), функціональними та непрямим втратами (losses) і потребами у інвестиціях (needs) характерна певна нелінійність. На відміну від транспортної інфраструктури, для якої потреба у фінансуванні відновлення прямопропорційна масштабам фізичних пошкоджень чи руйнувань (додаток Ж), у соціальному секторі потреби системно перевищують прямі втрати (табл. 2.7,

рис. 2.26). Таке суттєве переважання формується під впливом детермінант, які створюють багаторівневу структуру потреб (рис. 2.24).

Рисунок 2.24 – Детермінанти формування інвестиційної потреби у відновленні соціальної інфраструктури України

Джерело: побудовано автором на основі [156; 210]

Центральні крос-секторальні чинники є спільними для усього соціального сектору. Серед таких соціально-демографічних детермінант, які безпосередньо впливають на зрушення інвестиційних потреб відновлення секторів соціальної інфраструктури, чільне місце займає динаміка внутрішньо переміщених осіб (рис. 2.25). За офіційною статистикою Міністерства соціальної політики та Звіту про внутрішнє переміщення осіб в Україні (на основі 18 раундів загального опитування населення, проведених до жовтня 2024 року) чисельність ВПО має

стійкі та високі значення, що перетворило дане явище у структурний чинник територіального розвитку [44].

У початковий період повномасштабного вторгнення чисельність ВПО, які були зареєстровані у первинній хвилі переміщення, зросла майже вдвічі з 1,5 млн осіб (станом на березень 2022 року) до 2,8 млн осіб (станом на червень 2022 року) (рис.2.25). Унаслідок тривалих воєнних ризиків протягом 2022-2023 рр. чисельність ВПО акумулювалася і станом на грудень 2023 року їхня кількість перевищила 4,64 млн осіб, значна частка яких закріпилася у приймаючих громадах [13].

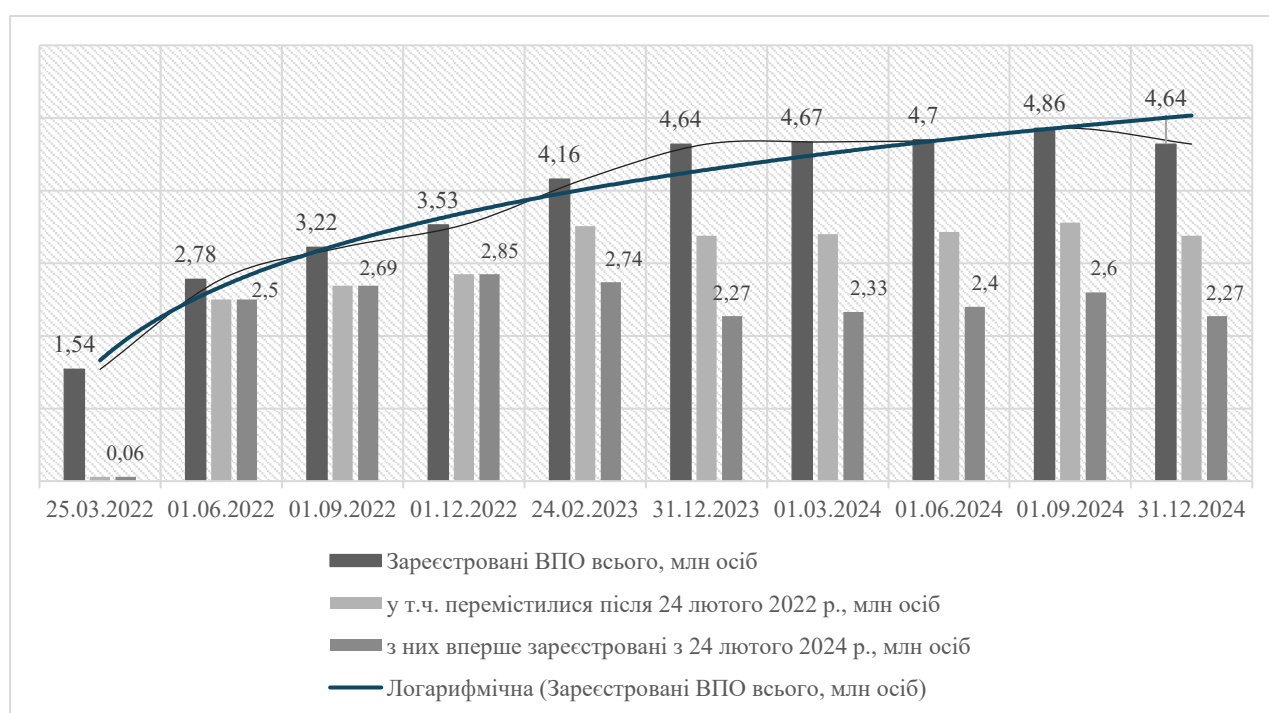

Рисунок 2.25 – Динаміка ВПО, у тому числі переміщених і зареєстрованих після 24 лютого 2022 року (2022-2024 рр.), млн осіб

Джерело: побудовано автором на основі [44]

Понад 70% ВПО були змушені залишити місце проживання після 24 лютого 2022 року, а частка осіб, які вперше зареєстровані як ВПО досягла найвищого значення 2,85 млн осіб станом на грудень 2022 року, після чого протягом 2023-2024 рр. знизилася на 21% [44]. Така динаміка є ознакою переходу від хвилі первинного переміщення до хвиль повторних міграцій і часткового повернення. Відповідно це

ускладнює структуру внутрішнього попиту на соціальні послуги за регіонами України.

З позицій Post-Disaster Needs Assessment динаміка ВПО спричиняє вплив на оцінювання збитків (losses) та непрямих втрат соціального сектору. Навіть попри відсутність, або незначні прямі (фізичні) втрати об'єктів інфраструктури зростання ВПО значно підсилює навантаження на заклади освіти і медицини, інфраструктуру забезпечення соціального захисту, а також житлову і комунальну системи приймаючих громад, підвищуючи попит на житло та послуги [187]. Цей контекст визначає функцію залежності втрат від переривання або обмеження доступу населення до соціальних послуг не настільки від об'ємів руйнувань скільки від демографічного тиску і структурного перерозподілу населення. Відтак системне перевищення потреб (needs) над розміром завданої шкоди внаслідок війни (damages) спричинене значною мірою впливом ВПО, зокрема у регіонах України, де відсутні активні воєнні дії [10]. Інвестиційні потреби під впливом довготривалого розміщення ВПО повинні враховувати розширення спроможностей існуючих інфраструктурних об'єктів і створення нових потужностей соціальної сфери, які будуть адаптовані до змін структури попиту і впроваджені на основі принципу BBB [156].

Водночас, фактор впливу ВПО на інвестиційні потреби і функціональні збитки соціальної інфраструктури не характеризується стабільністю у міру адаптації громад, реалізації тимчасових рішень і поступового відновлення функціональності об'єктів. У наслідок цього відбувається коригування обсягів втрат від переривання соціальних послуг (losses), а також загальних інвестиційних потреб, що відображає динамічність соціальних процесів і змінює співвідношення «damages-losses-needs».

Зважаючи на те, що населення, економіка та інфраструктура України продовжують отримувати втрати від воєнної агресії, динамізм оцінювання потреб відновлення соціальної інфраструктури у рамках методології PNDA підтверджує їх кумулятивне зростання, що відображено на рисунку 2.26 за чотирьома раундами RDNA [210].

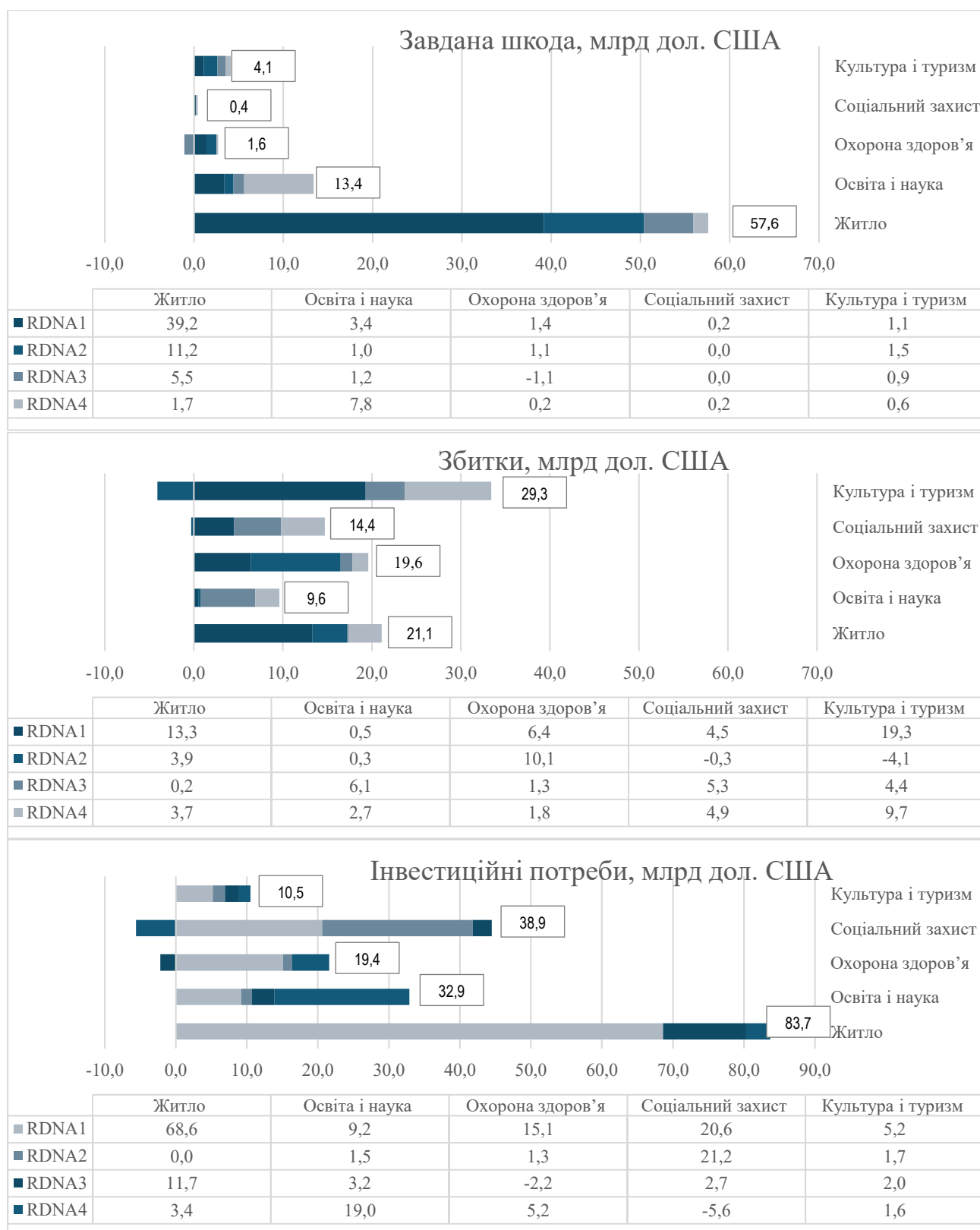

Рисунок 2.26 – Акумулявання втрат від руйнування (пошкодження), збитків та фінансової потреби у відновленні об'єктів соціальної інфраструктури України за даними RDNA1-RDNA4 (2022-2024 рр.), млрд дол. США

Джерело: сформовано автором на основі [210]

Унаочнення еволюції оцінок «damages-losses-needs», які виконано за період 2022-2024 рр. дозволяє кількісно простежити трансформацію пріоритетів відновлення від компенсаційних до інвестиційно-орієнтованих. Числові дані за результатами RDNA4 свідчать, що за усіма складовими соціальної інфраструктури (житло, охорона здоров'я, освіта і наука, соціальне забезпечення, культура і туризм) темпи зростання інвестиційних потреб значно перевищують зростання завданих фізичних руйнувань об'єктів. Загалом житловий сектор, руйнування якого на кінець 2024 року оцінені на суму 57,6 млн дол. США, збитки – на 21,1 млн дол. США, а загальні потреби у відбудові – 83,7 млн дол. США [125], формує найбільший фінансовий тягар, зумовлений у першу чергу масштабами руйнувань.

Питома вага фінансових витрат на компенсацію пошкоджень житла у загальних інвестиційних витратах сектору становлять 68,8% (рис. 2.26). Освітньо-наукова інфраструктура демонструє інше співвідношення – відносно помірні фізичні втрати серед інших секторів (13,4 млрд дол. США) формують у 2,4 рази більші загальні інвестиційні потреби на суму майже 33 млрд дол. США. Інфраструктура охорони здоров'я України втратила за оцінками близько 1,6 млрд дол. США через руйнування об'єктів, однак загальні фінансові збитки досягають 19,6 млрд дол. США через переривання надання медичних послуг [151].

За даними рисунка 2.26, спостерігаємо, що інфраструктура соціального захисту має значні диспропорції фінансових оцінок при незначних непрямих втратах на суму близько 0,4 млрд дол. США, та сукупними інвестиційними потребами – 38,9 млрд дол. США (на кінець 2024 року). Тобто близько 98% фінансової потреби у відновленні даного сектору не включають втрати від руйнувань матеріальних активів [125].

У свою чергу культура і туризм внаслідок війни втратили 4,1 млрд дол. США через зруйновані об'єкти, проте проекти їхнього відновлення, заплановані для реалізації на період 2025-2035 рр. потребують фінансування на суму 10 млрд дол. США, незважаючи на значні оцінені збитки культурно-туристичного сектору на суму 29 млрд дол. США. Значне перевищення збитків над інвестиційними потребами є наслідком економічних втрат, які у перспективі до 2035 року

неможливо компенсувати інвестиційними проєктами через втрату туристичних потоків і локальної культурно-туристичної активності у окремих регіонах [186], зокрема не територіях, які перебувають в окупації, або потребують розмінування.

Окрім безпосередніх збитків та втрат рисунок 2.26 демонструє, що незначна частина фінансових ресурсів уже була освоєна за проєктами відновлення соціальної інфраструктури. Наявність від'ємних акумульованих значень у окремих періодах проведення RDNA є результатом поетапного уточнення первинних оцінок [187].

За методологією RDNA кожен наступний етап оцінювання у рамках RDNA1-RDNA4 не лише додає нові втрати, а й коригує показники на основі верифікованих джерел. Тобто були враховані реалізовані заходи із відбудови пошкоджених об'єктів охорони здоров'я на суму 1,1 млрд дол. США (за RDNA3 у 2022-2023 рр.), а також зменшення збитків і фінансових потреб у секторах соціального захисту (-5,6 млрд дол. США), культури і туризму (-4,1 млрд дол. США), що характерно для безпечних регіонів України [210].

Отже, динамічний характер співвідношення прямих втрат (damages), збитків (losses) і фінансових потреб стратегічної відбудови соціальної інфраструктури є результатом складної взаємодії функціонування секторів в умовах війни, впливу ВПО та інституційних рішень щодо трансформації у рамках національних пріоритетів. Абсолютні результати обсягів руйнувань обмежують аналітичні можливості. Це, відповідно, спричиняє потребу в структурно-порівняльному аналізі параметрів «damages-losses-needs» відновлення соціальної інфраструктури на основі їх системного співставлення.

З методичної точки зору реалізуємо такий аналіз за допомогою коефіцієнтного методу структурних співвідношень з метою кількісної ідентифікації інвестиційних пріоритетів розвитку і трансформації соціальної інфраструктури [41]. Для аналізу використаємо два відносних показники $k_{L/D,i}$ та $k_{N/D,i}$, які є відображенням ступеню домінування функціональних, компенсаційних або трансформаційних пріоритетів (на основі принципу ВВВ) у відбудові соціальних секторів, що дає змогу обґрунтувати потребу кожного із них у певній моделі

фінансування. Наведені нижче коефіцієнти перетворюють абсолютні оцінки втрат і потреб інфраструктури у аналітичні індикатори:

- 1) коефіцієнт співвідношення збитків певного сектору (L_i) і його прямих втрат (D_i) (демонструє ступінь перевищення втрат від переривання надання соціальних послуг (losses) над фізичними руйнуваннями об'єктів (damages)):

$$k_{L/D_i} = \frac{L_i}{D_i}; \quad (2.2)$$

- 2) коефіцієнт співвідношення інвестиційних потреб (N_i) і прямих втрат інфраструктури (D_i) за секторами (характеризує ступінь перевищення потреб фінансування відбудови соціальної інфраструктури над прямими втратами з урахуванням розширеного відтворення):

$$k_{N/D_i} = \frac{N_i}{D_i} \quad (2.3)$$

Зазначені показники визначають чутливість секторів до функціональних збоїв (k_{L/D_i}) і показують масштаб «трансформаційної надбудови» відновлення (k_{N/D_i}). У таблиці 2.9 наведені варіанти інтерпретації одержаних значень коефіцієнтів, що дозволяє відокремити капіталомісткі сектори від напрямків із трансформаційними орієнтирами. За допомогою запропонованих співвідношень відбудова кожного сектору розглядається у двовимірному просторі (рис. 2.27), де вісь L_i/D_i є відображенням переважання фізичних руйнувань над функціональними (через показник k_{L/D_i}), а вісь N_i/D_i – показує тяжіння потенційних проєктів відновлення до компенсаційного або трансформаційного характеру (k_{N/D_i}).

Низьке значення k_{L/D_i} ідентифікує сектори як damage-driven із ключовою роллю відтворення фізичних активів. У зворотному випадку високе значення коефіцієнта відносить сектор до loss-driven як ознака втрати частиною населення доступу до послуг даного сектору попри відсутність прямих руйнувань інфраструктури.

Таблиця 2.9 – Узгодження розрахункових коефіцієнтів $k_{L/D,i}$ та $k_{N/D,i}$ із стратегічною логікою відновлення соціальної інфраструктури PDNA

Значення коефіцієнтів	Інтерпретація
$k_{L/D,i} < 1$	Переважає damage-driven логіка (фізична шкода переважає функціональні втрати)
$k_{L/D,i} > 1$	Характеристика сектору як loss-driven (переривання і збитки функціональної діяльності суттєвіші за фізичні руйнування)
$k_{N/D,i} \approx 1$	Домінує компенсаційне відновлення за принципом «відбудувати як було»
$2 < k_{N/D,i} < 10$	Трансформаційне відновлення сектору на основі BBB (модернізація-впровадження стандартів-інклюзивність-демографія)
$k_{N/D,i} \geq 10$	Інституційно-розширювальний характер сектору (визначення потреб не на основі фізичних руйнувань, а нових функцій і навантажень)

Джерело: побудовано автором

Тобто проекти відновлення таких напрямків як охорона здоров'я і соціальне забезпечення не буде обмежуватися відбудовою об'єктів, а потребуватиме розширення інституційних можливостей (табл. 2.10, рис. 2.27). Сектори із значеннями $k_{N/D,i}$, які суттєво перевищують 1, формують основний запит на довгострокову перспективу відновлення.

Таблиця 2.10 – Розрахункова таблиця на основі RDNA4, 2024 р.

Сектори (соціальна інфраструктура)	Завдана шкода (D), млрд дол. США	Збитки (L), млрд дол. США	Потреби (N), млрд дол. США	$k_{L/D,i}$	$k_{N/D,i}$
Житло	57,6	21,1	83,7	0,37	1,45
Освіта і наука	13,4	9,6	32,9	0,72	2,46
Охорона здоров'я	1,6	19,6	19,4	12,25	12,12
Соціальний захист та засоби до інвестування	0,4	14,4	38,9	36,0	97,25
Культура і туризм	4,1	29,3	10,5	7,15	2,56

Джерело: побудовано на основі розрахунків автора за даними [210]

На основі диспропорцій, виявлених за допомогою представлених співвідношень таблиці (додаток Ж), сформуємо аналітичне підґрунтя за результатами оцінок RDNA4 (табл. 2.10) [210]. Для цього узгодимо кожен сектор із типологією відновлення і концептуально класифікуємо його фінансові потреби

відповідно до домінуючих чинників. Розрахунки таблиці 2.10, відображені у точковій матриці рисунка 2.27, показують належність секторів соціальної інфраструктури до певних квадрантів як підтвердження значної потреби у адаптації до макроекономічних зрушень у країні, спричинених війною.

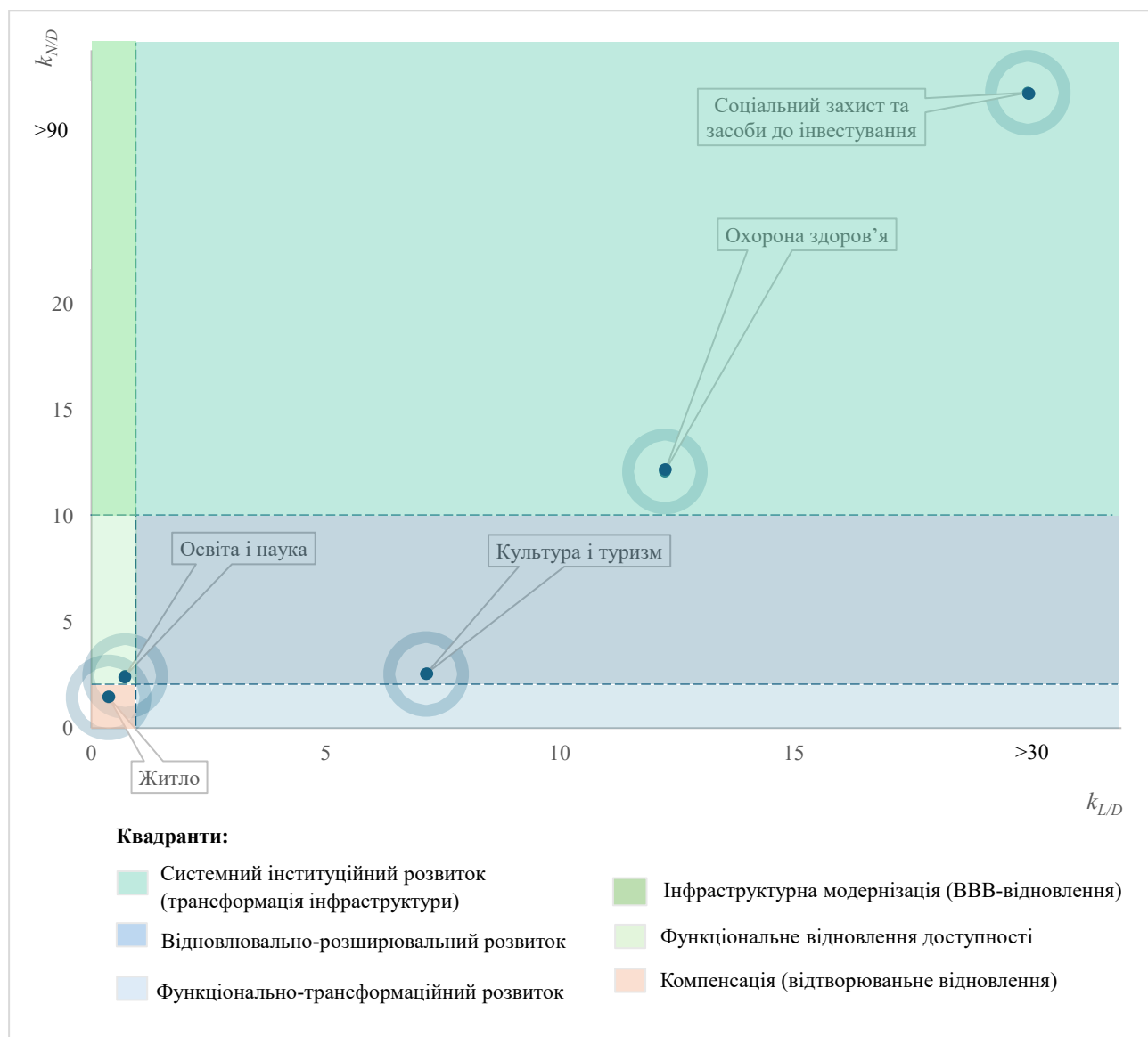

Рисунок 2.27 – Точкова матриця співвідношень «damages-losses-needs» складових соціальної інфраструктури та логіки інфраструктурного відновлення
Джерело: побудовано на основі розрахунків автора

Залежно від характеру співвідношення показників N , L , D логіку інфраструктурного відновлення можна представити за такими напрямками:

- компенсація втрат (відтворювальне відновлення);
- функціональне відновлення доступності;
- інфраструктурна модернізація (ВВВ-відновлення);
- функціонально-трансформаційний розвиток;
- відтворювально-розширювальний розвиток;
- системний інституційний розвиток (трансформація інфраструктури).

На основі представлених інструментів коефіцієнтного аналізу та їх інтерпретації для кожного сектору соціальної інфраструктури логічно зосередити подальший етап дослідження на вивченні просторового виміру потреб фінансування відбудови. Відтак розраховані співвідношення «damage-losses-needs» за секторами дозволяє виявити ступінь тяжіння певних територій до критичних функціональних збитків або трансформаційних потреб. Це забезпечить цілісність аналітичної картини дослідження і сформує передумови подальшого обґрунтування інвестиційних механізмів і джерел фінансування соціальної інфраструктури з врахуванням просторової асиметрії наслідків воєнної агресії.

Як уже зазначено у дослідженні в житловому секторі відсоток прямих збитків у загальній потребі фінансування відбудови житла є найвищим – 45% [210]. Такий розрив спричинений впливом ВПО на потребу в новому будівництві, необхідністю підсилення безпекових стандартів житла і впровадження енергоефективних рішень, що формує найбільший «інвестиційний вузол» соціальної сфери. В той же час відшкодування функціональних збитків значно нижче ($k_{L/D_i} = 0,37$), оскільки їх частина компенсується тимчасовими форматами розміщення (модульні містечка, колективні центри, оренда житла).

У свою чергу надвисокі коефіцієнти $k_{N/D_i} > 2$ для тилкових регіонів у західних областях (Івано-Франківській, Закарпатській, Чернівецькій, Волинській) виступає індикатором активного розвитку житлової інфраструктури (рис. 2.28), орієнтованого на довгострокове розміщення ВПО і навантаження на наявний житловий фонд, що вимагає нового будівництва [44; 210]. Це потребує диференціювання інвестиційної політики у рамках регіональних диспропорцій та із врахуванням демографічного тиску і масштабів прямих збитків.

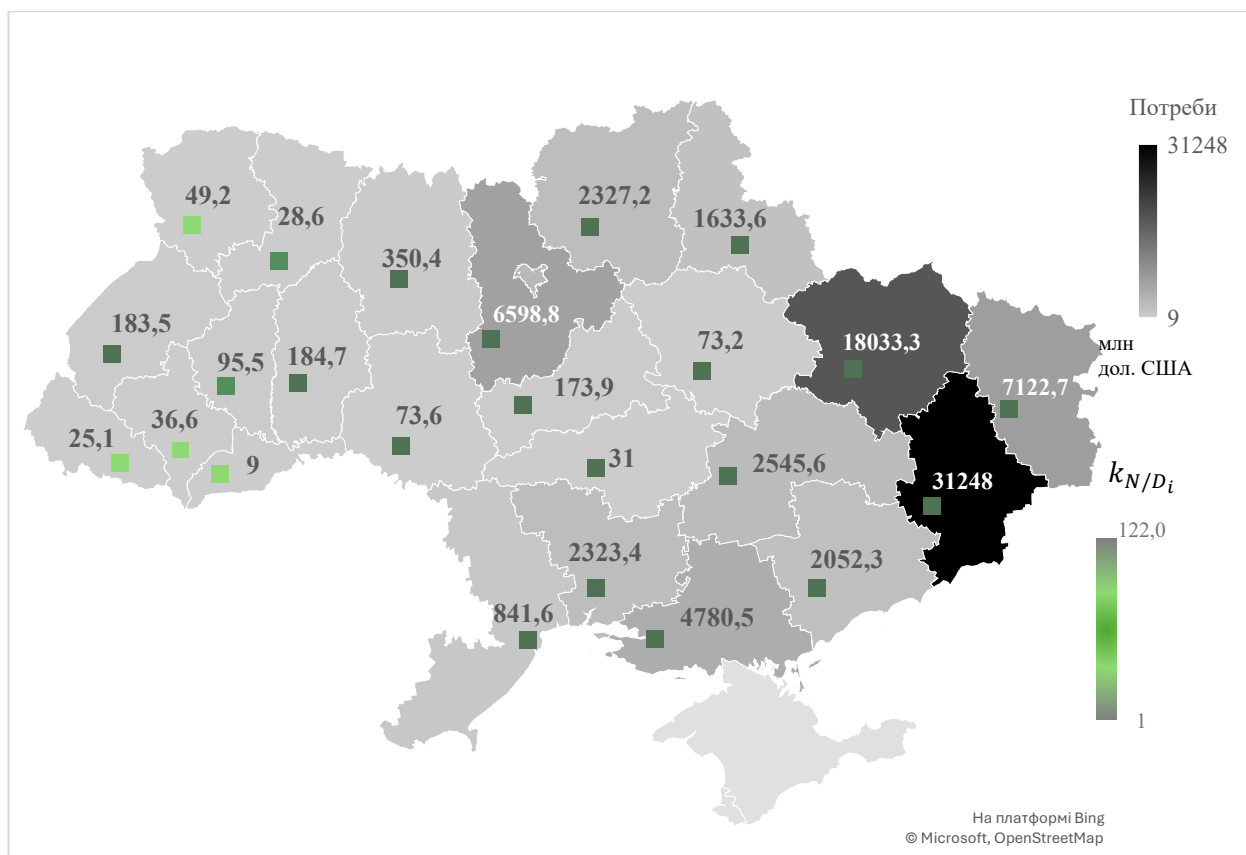

Рисунок 2.28 – Територіальний розріз співвідношення прямих втрат та інвестиційних потреб у відбудові житлового фонду України (станом на кінець 2024 р.), млн дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [46; 210]

Абсолютно зворотна конфігурація «damages-losses-needs» спостерігається у сфері охорони здоров'я, у якій фінансовий вимір функціональних і системних втрат у багатократно перевищує прямі пошкодження об'єктів ($k_{L/D_i} = 12,3$), а територіальний розподіл абсолютних інвестиційних потреб не концентрується лише у східних областях (рис. 2.29) як у житловому секторі [210].

Таке співвідношення повною мірою пояснюється критичною роллю потреб у безперервних медичних послугах, особливо в умовах війни і зростанням чисельності осіб із травмами, ПТСР (зокрема чисельність осіб з інвалідністю зросла на 21% із 2022 р. до початку 2025 р.) [11; 146]. Регіональні коефіцієнти k_{N/D_i} у сфері охорони здоров'я є одними із найвищих, що показує накопичення інфраструктурних дефіцитів. Полтавська, Рівненська, Львівська області з

незначними фізичними руйнуваннями медичної інфраструктури зосередили високий попит на послуги і потребують розширення й оновлення потужностей з довгостроковим інвестиційним потенціалом (цифровізація, розвиток реабілітаційної медицини) [62].

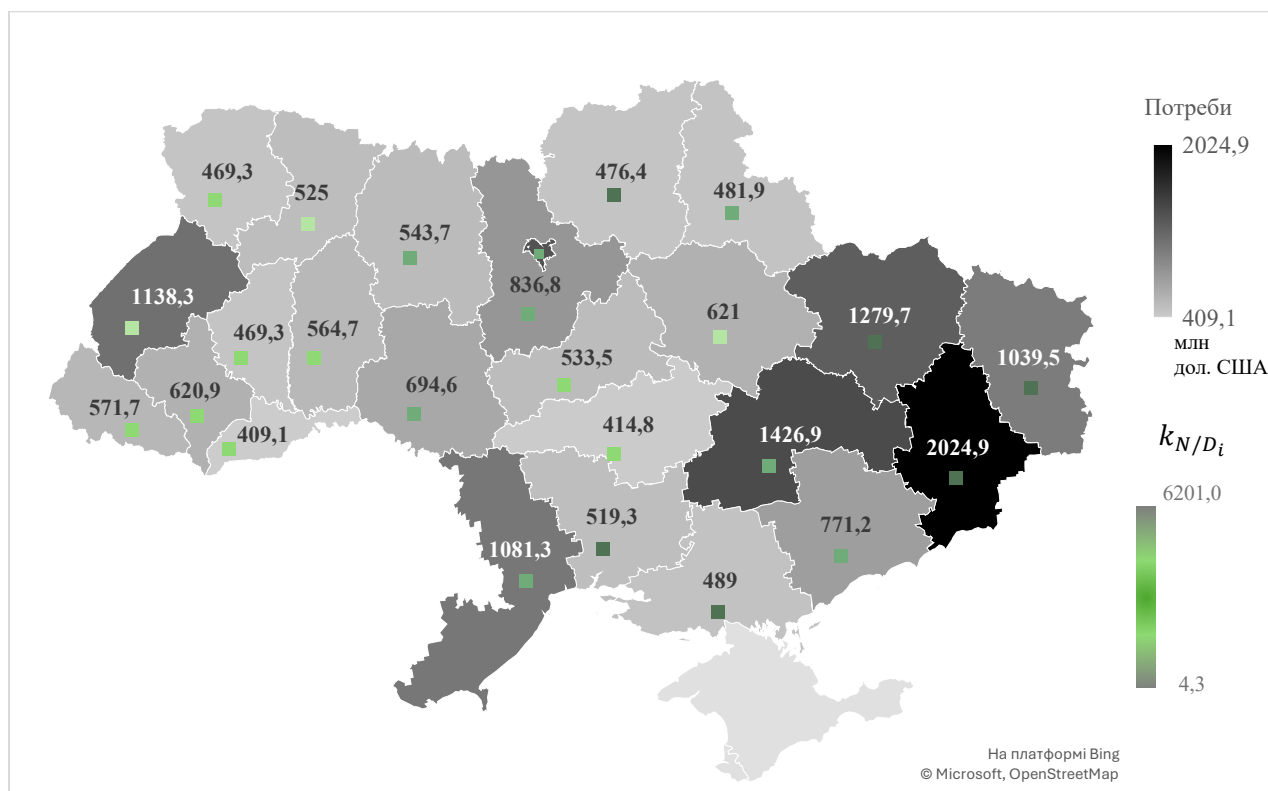

Рисунок 2.29 – Територіальний розріз співвідношення прямих втрат та інвестиційних потреб у відбудові інфраструктури охорони здоров'я України (станом на кінець 2024 р.), млрд дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [46; 210]

Натомість Донецька, Луганська, Харківська, Одеська, Дніпропетровська області мають високі інвестиційні потреби на проєкти швидкої відбудови медичної сфери, що тісно пов'язані із фізичними руйнуваннями і нагальним відновленням [210]. Медична інфраструктура у м. Київ також була суттєво пошкоджена, проте співвідношення $k_{N/D_i} \approx 33$ демонструє його кращу інституційну спроможність у системі охорони здоров'я [61]. Отже система характеризується як loss-driven (табл.

2.9, рис. 2.27), за якої розмір потенційних інвестиційних потреб насамперед визначається функціональними втратами доступу до медичних послуг.

Освітньо-наукова інфраструктура також демонструє домінування некапітальних факторів формування інвестиційних потреб. Тобто близько 30% фінансової потреби сектору становлять саме збитки від переривання освітнього процесу, втрати людського капіталу, необхідності модернізації, безпеки та інклюзивності освітнього середовища (9,6 млрд. дол. США) [125]. Відтак сектор трансформує руйнування (13,4 млрд дол. США) у більш ніж подвійну інвестиційну потребу (дія принципу BBB). У більшості регіонів фінансова потреба у відновленні освітньо-наукової сфери значно перевищує зафіксовані фізичні руйнування, зокрема у Рівненській, Волинській, Черкаській, Полтавській областях (рис. 2.30), а Івано-Франківська, Закарпатська та Чернівецька області загалом не фіксували пошкоджень таких об'єктів [210].

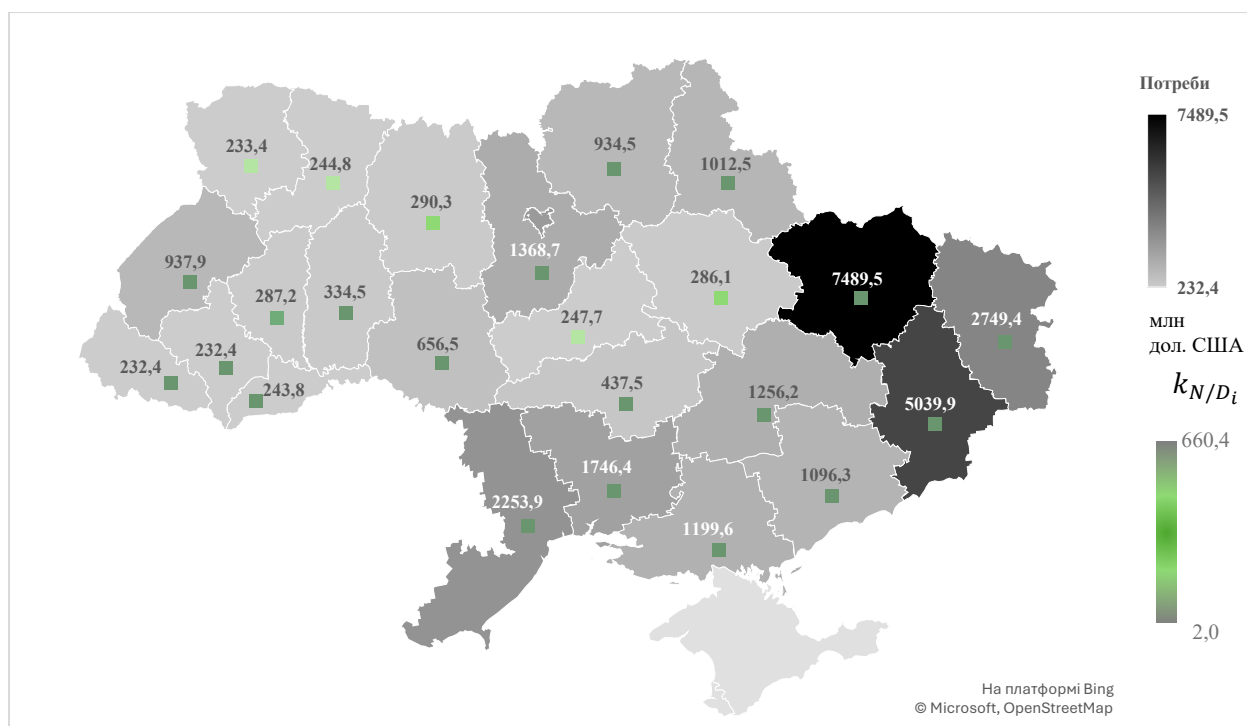

Рисунок 2.30 – Територіальний розріз співвідношення прямих втрат та інвестиційних потреб у відновленні об'єктів освіти і науки в Україні, млрд дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [46; 210]

Результати RDNA4 (станом на кінець 2024 року) показують, що значні фізичні втрати сектору концентрувалися у регіонах активних бойових дій і прикордонних зонах (Харківській, Донецькій, Запорізькій, Луганській областях) [210], для яких розраховані коефіцієнти $k_{N/D_i} > 2$ як свідчення потреб у трансформації із одночасною відбудовою інфраструктури (додаток 3). На інвестиційні потреби сектору також значно впливають демографічні та міграційні фактори, а зростання ВПО спричиняє тиск на освітню спроможність, що структурно зміщує пріоритети інвестицій на користь якісної трансформації освітнього процесу [44].

Дані RDNA4 оцінюють прямі втрати інфраструктури соціального захисту і забезпечення засобів до існування на порівняно невисокому рівні (0,4 млрд дол. США). Проте значущість даного сектору зростає через війну і потреби соціальних виплат (безповоротна втрата робочих місць, ВПО, ветеранська підтримка, вразливі категорії населення, психосоціальна допомога) [210].

У зв'язку із цим інвестиційна потреба у відновленні концентрується не на фінансуванні лише об'єктів даного сектору, а на розширенні мережі сервісів, спроможності громад, цифровізації соціальних послуг і впровадженні довгострокових програм підтримки населення, що у структурі загальних інвестиційних потреб соціальної інфраструктури складає близько 21%. Тому характер loss-driven визначає пріоритет фінансування відновлення даного сектору в напрямку інституційного зростання через підвищення соціальних ризиків у країні та зростання рівня бідності (із 21% до 36% у 2021-2023 рр.) [75].

Територіально потреба у відновленні сектору соціального захисту концентрується у прифронтових областях та регіонах із високою часткою ВПО (наприклад, Харківській, Львівській, Одеській, Сумській, Дніпропетровській, Луганській, Донецькій областях) [44], для яких $k_{N/D_i} > 1,5$ (рис. 2.31). Регіони із порівняно спокійною динамікою населення (Житомирська, Полтавська області, м. Київ) мають переважно підтримуючий характер інвестицій у інфраструктуру соціальної підтримки.

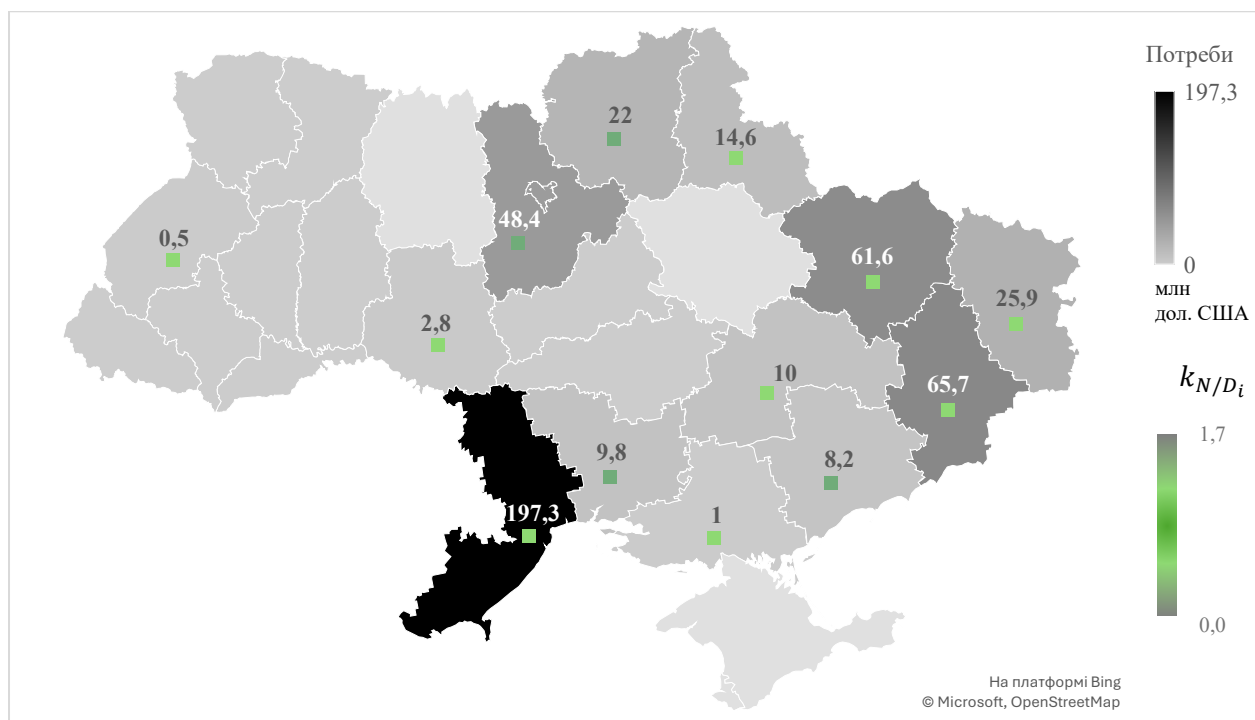

Рисунок 2.31 – Територіальний розріз співвідношення прямих втрат та інвестиційних потреб у відновленні інфраструктури соціального захисту і забезпечення в Україні, млрд дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [46; 210]

У інфраструктурному секторі культури і туризму формування «damages-losses-needs» має дещо інший характер співвідношення. Значні збитки культурно-туристичної сфери – 29,3 млрд дол. США, які утрічі перевищують обсяг інвестиційних рішень для відновлення на десятирічний період до 2035 року, відображають мультиплікативні функції даного сектору через втрату туристичних потоків, доходів громад від культурних і туристичних індустрій. Найбільшу питому вагу таких збитків складають втрати культури і туризму у м. Київ (60,0%), Одеській (7,3%) та Запорізькій (9,1%) областях [61; 210].

За звітом RDNA4 прямі втрати від руйнування активів (4 млрд дол. США) розподіляються здебільшого з-поміж Харківської (981 млн дол. США), Донецької (558 млн дол. США), Херсонської (376 млн дол. США), Одеської (320 млн дол. США), Запорізької (309 млн дол. США), Луганської (284 млн дол. США) областей (рис. 2.32) [210].

інвестиційних потреб соціальної сфери на засадах динамічності являє собою не одноразову оцінку, а системне оновлення з урахуванням співвідношень «damages-losses-needs» певного регіону з врахуванням тенденцій ризиків, потреб населення і стандартів відбудови.

Висновки до розділу 2

У розрізі дослідження обґрунтовано цілісне методико-аналітичне підґрунтя оцінювання стану, втрат і потреб відбудови соціальної інфраструктури України, що забезпечує формування базових основ для подальших рішень інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури та дозволяє зробити наступні висновки:

1. Узагальнення отриманих результатів аналізу засвідчує, що соціальна інфраструктура функціонує в умовах глибоких структурних деформацій, спричинених як довготривалим недофінансуванням, так і масштабними воєнними руйнуваннями, що формує комплексний інфраструктурний борг та зумовлює необхідність застосування нових підходів до оцінювання її інвестиційного забезпечення.

2. У межах наукових результатів розроблено методичний підхід до оцінювання потенціалу інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури, який інтегрує три взаємопов'язані аналітичні блоки оцінювання фактичного стану інфраструктури, визначення її інвестомісткості та використання глобального інтегрального Індексу соціального прогресу України. Запропонований підхід об'єднує ресурсний та результативний виміри розвитку соціальної інфраструктури, що забезпечує більш повне відображення її ролі у формуванні людського капіталу та економічного зростання. Емпіричні результати підтверджують, що за період 2019-2024 рр. сукупний номінальний ВВП секторів соціальної інфраструктури зріс на 81,9% (з 292,1 млрд грн до 531,3 млрд грн відповідно), однак їх частка у ВВП залишалася стабільно низькою на рівні 6,6-7,2%, що свідчить про відсутність структурного посилення їх ролі в економіці країни.

4. Аналіз інвестомісткості суб'єктів господарювання, що функціонують у сфері соціальної інфраструктури показав, що у докризовий період спостерігалася відносна ефективність трансформації інвестицій у приріст ВВП (зокрема в освіті коефіцієнт інвестомісткості знизився з 0,28 до 0,08), однак у 2022-2023 рр. він набув від'ємних значень, що відображає компенсаційний характер інвестицій в умовах скорочення економічної активності та падіння частки ВВП, сформованої даним сектором. Це підтверджує, що у період воєнних шоків інвестиції у соціальну інфраструктуру виконують не стільки функцію економічного зростання, скільки стабілізаційну та соціальну функцію.

5. Сформоване у рамках дослідження методико-аналітичного підґрунтя оцінювання втрат і збитків соціальної інфраструктури базується на кількісному, структурному та якісному аналізі її функціонування. Проведене дослідження показало, що ще до початку повномасштабної війни соціальна інфраструктура характеризувалася значною диференціацією та високим рівнем зносу основного капіталу: у сфері мистецтва, спорту та відпочинку він перевищував 71%, у сфері охорони здоров'я – понад 55%, що свідчить про накопичення критичного рівня інфраструктурного боргу. Водночас нерівномірність оновлення основних засобів (наприклад, коефіцієнт оновлення у сфері соціальної допомоги у 2024 р. досяг 99,3%) підтверджує селективний характер інвестицій у період війни та концентрацію ресурсів у соціально критичних сегментах.

6. Додатково встановлено, що функціонування соціальної інфраструктури не підпорядковується класичним ринковим закономірностям ефективності: рівень рентабельності у більшості секторів є низьким або від'ємним, наприклад, у 2022 р. у сфері освіти (-3,88%), у культурно-спортивній сфері (-18,72%), що підтверджує необхідність застосування нефінансових критеріїв оцінювання її ефективності (зокрема ESG-критеріїв). Таким чином, традиційні підходи до оцінювання інвестиційної привабливості і пріоритетності проєктів інвестування не є релевантними для соціальної інфраструктури.

7. Проведене дослідження розвиває мультикомпонентний підхід до формування інвестиційних потреб соціальної інфраструктури на основі концепції

«damages-losses-needs» у поєднанні з принципами Build Back Better та методологією Світового банку PDNA. Обґрунтовано, що інвестиційні потреби соціальної інфраструктури мають визначатися не лише на основі фізичних втрат (damages), а й з урахуванням економічних втрат (losses) та майбутніх потреб розвитку (needs) та імплементувати моделі трансформаційного розвитку. У цьому контексті доведено, що навіть за умов зростання значення інтегрального Індексу соціального прогресу України, позиція країни у рейтингу погіршилася (з 59 до 63 місця), що свідчить про структурну недостатність інвестицій у соціальну сферу, у порівнянні із країнами із високим рівнем інвестицій у розвиток людського капіталу, та необхідність їх більш ефективного спрямування.

8. Отримані результати дозволили виявити ключові закономірності: по-перше, соціальна інфраструктура демонструє контрциклічний характер розвитку (зокрема сектор охорони здоров'я та соціальної допомоги наростив обсяг ВВП у 2,1 рази за 2019-2024 рр. навіть в умовах загальноекономічного спаду); по-друге, інвестиції у соціальну сферу мають переважно компенсаторний характер, що було доведено запропонованою методикою коефіцієнтного аналізу співвідношень «damages-losses-needs»; по-третє, існує суттєва диспропорція між соціальною значущістю соціальних секторів та обсягами їх фінансування.

Таким чином, у дослідженні сформовано цілісну систему оцінювання соціальної інфраструктури, яка поєднує аналіз її стану, інвестомісткості та соціальних результатів, а також розвиток мультикомпонентного підходу до визначення інвестиційних потреб, що враховує як масштаби руйнувань, так і довгострокові цілі відбудови з врахуванням принципів модернізації і трансформації.

Основні положення даного розділу опубліковані автором у роботах [28; 30; 55; 61; 62; 125; 183; 186].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДБУДОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

3.1. Масштаби та структурні характеристики бюджетного розриву фінансування проєктів відбудови соціальної інфраструктури в Україні

Окреслені методичні підходи та результати реалізації методико-аналітичного підходу до оцінювання втрат, економічних збитків і потреб економічного відновлення потребують подальшого дослідження системи інвестиційного забезпечення та методики визначення масштабів інвестиційного розриву (гар-аналіз) проєктів відновлення соціальної інфраструктури. Оскільки методика аналізу «damages-losses-needs» фіксує не лише розмір фізичних руйнувань, а й відкладені соціально-економічні втрати, то у національній стратегії відновлення бюджет відбудови соціального сектору враховує його повернення не лише первинного стану (принцип «відбудувати, як було»), а до стану із трансформаційною надбудовою (принцип «відбудувати, краще ніж було») [78]. Це вимагає значних додаткових позабюджетних ресурсів інвестиційного забезпечення. Тому завдання дослідження полягає у визначенні відповідності обсягів задекларованих інвестиційних потреб соціальної інфраструктури фактичним та потенційним джерелам їх фінансування із структурною ідентифікацією інвестиційних розривів.

Таблиця 1.5 теоретичного розділу визначає коло потенційних інвесторів і донорів, які беруть участь у реалізації проєктів соціальної інфраструктури. Зокрема, головним інвестором виступає держава, що зумовлено її конституційним обов'язком (шляхом фінансування через державний бюджет, міжбюджетні трансферти і спеціальні державні програми розвитку). У статті 87 Бюджетного Кодексу України зазначено, що до державних видатків належить: освіта (п. 7); охорона здоров'я (п. 8); соціальний захист та соціальне забезпечення (п. 9); культура і мистецтво (п. 10); фізична культура і спорт (п. 12) [6].

У таблиці 3.1, яка окреслює систему інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури України, виокремлено ключові групи інвесторів із застосуванням темпорального підходу до характеристики особливостей фінансування із відповідних джерел (до війни, під час повномасштабного вторгнення та у післявоєнний період). Згідно із положеннями плану Ukraine Facility, період післявоєнного відновлення може супроводжуватися перебігом кількох сценаріїв фінансування відбудови соціальної інфраструктури (базових, помірних та позитивних) різними інвесторами у довгостроковій перспективі до 2034 року [66].

Виокремлення диференційованих сценаріїв фінансування у таблиці 3.1 зумовлено врахуванням значного рівня невизначеності, що супроводжує процес соціально-економічного відновлення під час війни і у період післявоєнної відбудови. Зокрема умови невизначеності залежать від внутрішніх та зовнішніх факторів: темпів реалізації окреслених у плані Ukraine Facility реформ, рівня міжнародної підтримки і тривалості бойових дій [85].

Таблиця 3.1 – Система інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури України

Ключові інвестори (механізми)	Джерела фінансування	Особливості фінансування		
		до воєнного стану	під час воєнного стану	у період післявоєнного відновлення
Держава	- державний бюджет України; - цільові бюджетні програми; - державні фонди відновлення.	Високий рівень фінансування – видатки за соціальними напрямками на рівні 53% загального бюджету. Значний рівень фінансування освіти (20%).	Різке скорочення частки фінансування за соціальними напрямками (до 25,1% у 2022 році); перерозподіл видатків на оборону; зниження видатків на фінансування освіти (1,5%).	Часткове відновлення довоєнного рівня фінансування. Фокусування на спільному фінансуванні. Підтримка через Ukraine Facility. Сценарії фінансування із державного бюджету (до 2034 року): - помірний: 17% покриття потреб відновлення; - позитивний: 43% покриття потреб відновлення.
Територіальні громади (ОМС)	- місцеві бюджети; - кошти територіальних громад; - місцеві цільові фонди.	Середній рівень залучення фінансування. Фінансування локальної інфраструктури через реформи децентралізації	Різке зниження фінансової спроможності та залежність від трансфертів і донорів. Найбільше фінансування сфери надання соціальних послуг із забезпеченням проживання.	Посилення ролі. Зокрема $\geq 20\%$ коштів за Ukraine Facility спрямовується на територіальні громади і розвиток регіональної політики. Сценарії самовідновлення місцевих бюджетів (до 2034 року): - помірний: 52% покриття потреб відновлення; - позитивний: 17% покриття потреб відновлення.

Продовження табл. 3.1

Ключові інвестори (механізми)	Джерела фінансування	Особливості фінансування		
		до воєнного стану	під час воєнного стану	у період післявоєнного відновлення
Міжнародні фінансові організації та банки	- кредити; - позики; - інвестиційні програми; - фінансові механізми змішаного фінансування.	Обмежена участь і точкові інфраструктурні проекти.	Ключове джерело макрофінансової стабілізації та відбудови.	Домінуюча роль у великих інфраструктурних проєктах. Інтеграція у реформи. Мультиплікація інвестицій через інструменти ЄС. Сценарії фінансування МФО та іноземних партнерів (до 2034 року): - помірний: 41 млрд євро; - позитивний: 65 млрд євро.
Донорські та гуманітарні організації	- гранти; - технічна допомога; - гуманітарна допомога; - донорські програми.	Низький рівень фінансування переважно через соціальні програми	Різке зростання покриття через підвищення критичних потреб українського населення (потреба у допомозі для 14,6 млн осіб)	Переорієнтація від гуманітарної до інвестиційної підтримки. Фокусування на людському капіталі. Сценарії донорського фінансування (до 2034 року): - базовий: 73 млрд євро; - помірний: 92 млрд євро; - позитивний: 26 млрд євро.
Приватні інвестиції та ДПП	- концесії; - спільне фінансування; - прямі інвестиції; - проєктне фінансування; - інвестиційні договори; - прямі корпоративні інвестиції; - соціально відповідальні інвестиції.	Помірний рівень фінансування через механізм ДПП (здебільшого у сфері освіти). Участь у комерційних сегментах інвестування.	Скорочення інвестицій через високі ризики і фактичне призупинення.	Активізація за сценаріями відновлення. Очікуване зростання ВВП до 40% до 2033 року, розвиток ESG-інвестування. ДПП – один із ключових механізмів масштабування інфраструктурних проєктів. Подальше приведення національного законодавства про концесії та ДПП із вимогами ЄС.

Джерело: побудовано автором на основі [22; 66; 78; 85; 124]

Рівень залученості різноманітних джерел і механізмів фінансування у проєкти відбудови соціальної інфраструктури в сучасних умовах зумовлений макроекономічними чинниками і обмеженнями воєнного стану (табл. 3.2). Відтак у плані Ukraine Facility практично відсутній опис участі приватного сектору та механізмів ДПП у таких проєктах на поточних етапах, що у даному документі пояснюється високими військовими, інвестиційними ризиками та тривалими строками окупності соціальних інфраструктурних проєктів [115]. У зв'язку із цим участь приватного капіталу у соціальних секторах охорони здоров'я та соціального забезпечення є мінімальною або епізодичною. Тоді як у сферах із потенційною

комерціалізацією (туризм, окремі освітні послуги) їх залученість поступово зростає (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Комплексні моделі фінансування проєктів відновлення соціальної інфраструктури України

Сектор соціальної інфраструктури	Державний бюджет України	Міжнародні фінансові організації (СБ, ЄІБ, ЄБРР)	Донорські та гуманітарні програми	Місцеві бюджети	Приватні інвестиції / ДПП	Аналітична характеристика моделі
Житло (у т.ч. соціальне, ВПО)	++	+++	+++	++	+	Багатоканальна модель: бюджет – «якір», основний обсяг – МФО та донори; обмежене ДПП
Охорона здоров'я	+++	+++	++	+	○	Домінує держбюджет + МФО; донори фінансують обладнання, реабілітаційні програми
Освіта і наука	+++	++	++	++	+	Сильна роль донорів (ЄС, UNICEF), бюджет забезпечує базову інфраструктуру
Соціальне забезпечення	+++	+	+++	+	○	Переважають бюджет і донори; мінімальна роль приватного капіталу
Культура і туризм	++	+	+++	++	++	Змішана модель: донори + місцеві бюджети; ДПП можливе у туризмі
Соціальна інфраструктура (загалом)	+++	+++	+++	++	+	Комплексна модель співфінансування з домінуванням зовнішніх ресурсів

Джерело: сформовано автором на основі [85] та експертних оцінок

Примітки:

+ – обмежена участь у фінансуванні;

++ – помірна участь у фінансуванні;

+++ – пріоритетна участь та визначальна роль у фінансуванні;

○ – участь відсутня або носить епізодичний характер.

Зважаючи на високий поточний рівень участі держави у соціальних проєктах, необхідно окреслити її можливості як основного інвестора соціально інфраструктурного відновлення. Для визначення фінансового розриву та потенційних джерел його покриття доцільно дослідити структуру і динаміку видатків державного бюджету України на соціальну інфраструктуру у період до початку повномасштабної війни, оскільки базовий рівень фінансування (baseline) у

рамках Плану відновлення України формує відправну точку для оцінювання витрат, визначення потреби і обґрунтування інвестицій у післявоєнну реконструкцію [83].

Видатки державного бюджету України на соціальну сферу до війни та в умовах повномасштабної агресії свідчать про різку трансформацію обсягів фінансування і структури пріоритетів уряду. На основі даних про фактичне виконання державного бюджету за щорічний період протягом 2020-2024 рр. (табл. 3.3) простежується динаміка від відносно соціально-орієнтованої бюджетної моделі до моделі бюджету в умовах воєнного стану, яка зберігає значущість соціальної інфраструктури, але не її перевагу.

До 2022 року соціально-спрямовані видатки державного бюджету зростали у номінальному вимірі і становили у 2021 році 984,1 млрд грн. При цьому сукупні видатки на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист і сферу духовного і фізичного розвитку, ЖКГ у 2020-2021 рр. становили понад половину всіх видатків бюджету (близько 52,6% і 53,4% відповідно). В таких умовах освіта і соціальний захист посідали провідні позиції: у 2021 році на освіту асигнування були здійснені у розмірі 17,0%, а на соціальний захист – майже 20% [25].

Кардинальний зсув бюджетних пріоритетів відбувся із початком війни, коли попри зростання загальних бюджетних видатків у 1,5 рази – соціальна сфера не зростала пропорційно. У 2023-2024 рр. іще інтенсивніше зростання видаткової частини бюджету (до понад 4 трлн грн) не змінило ситуацію: частка соціально-інфраструктурних видатків різко скоротилася до близько 25,1% у 2022 р. і до 16,8% у 2024 р. [128].

Хоча в абсолютному розмірі держава продовжує фінансувати у соціальну сферу, а видатки на соціальний захист протягом 2020-2024 не зменшувалися суттєво, усе ж темпи зростання оборонних, безпекових та інших військових видаткових статей випереджають соціальні напрями багатократно, і за фактичними даними 2024 року перевищують сукупні соціальні видатки більш як у 5 разів [22; 25].

Найбільш показові зміни за досліджуваний період відбулися в освіті. Туди держава зменшила фінансування із 312,9 млрд грн (у 2021 році) до 64,7 млрд грн (у

2024 році), тобто скорочення видатків цієї сфери відбулося на 80%, а її питома вага у загальному бюджеті 2024 року зменшилася до рівня 1,4% (до порівняння у 2021 році їх частка становила 17%) [128].

Таблиця 3.3 – Забезпечення секторів соціальної інфраструктури України через механізм бюджетного фінансування

№ з/п	Статті видатків	Роки						Темп росту		
		2020	2021	2022	2023	2024	2025 (план)	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023
1.	Житлово-комунальне господарство, млрд грн	32,2	56,9	0,5	8,4	7,5	н. д.	0,0	16,8	0,9
	Питома вага, %	2,0	3,1	0,0	0,2	0,2	-	0,0	11,3	0,8
2.	Охорона здоров'я, млрд грн	175,8	203,6	184,3	179,3	201,4	179,0	0,9	1,0	1,1
	Питома вага, %	11,0	11,0	6,8	4,5	4,5	5,0	0,6	0,7	1,0
3.	Духовний та фізичний розвиток, млрд грн	31,7	43,4	11,1	11,8	16,2	16,0	0,3	1,1	1,4
	Питома вага, %	2,0	2,4	0,4	0,3	0,4	0,4	0,2	0,7	1,2
4.	Освіта, млрд грн	252,3	312,9	58,5	60,4	64,7	60,0	0,2	1,0	1,1
	Питома вага, %	15,8	17,0	2,2	1,5	1,4	1,7	0,1	0,7	1,0
5.	Соціальний захист та соціальне забезпечення, млрд грн	346,7	367,3	426,0	469,3	464,7	469,0	1,2	1,1	1,0
	Питома вага, %	21,7	19,9	15,7	11,7	10,4	13,0	0,8	0,7	0,9
Загальна сума соціальних видатків, млрд грн		838,7	984,1	680,4	729,2	754,5	724,0*	0,7	1,1	1,0
Питома вага соціальних видатків у загальних видатках бюджету, %		52,6	53,4	25,1	18,2	16,8	20,1	0,5	0,7	0,9
Усього видатки, млрд грн		1595,4	1844,4	2705,7	4015,0	4488,3	3607,8	1,5	1,5	1,1

Джерело: побудовано автором на основі [22; 23]

** без урахування ЖКГ*

Зазначені вище тенденції свідчать про масштабне перекласифікування і урізання освітніх видатків на центральному рівні: частину витрат «передали» на

рівень місцевих бюджетів, частину – тимчасово заморозили, а інші кошти переорієнтували у сектор безпеки, оборони і обслуговування боргу [9]. Аналогічну ситуацію спостерігаємо у видатках сфери духовного і фізичного розвитку (культура та спорт). Зростання номінальних видатків відбувається лише епізодично, а в 2022 р. скорочення відбулося до 11,1 млрд грн, що у 3 рази менше ніж приріст загального бюджету. Фактично ця стаття у 2022 році становила лише 0,3-0,4% державних видатків [25]. В умовах воєнної економіки держава відсуває на другий план фінансування «м'яких секторів», забезпечуючи їх переважно базовою підтримкою для функціонування.

Охорона здоров'я та соціальний захист демонструють іншу, складнішу динаміку. Номінальний вираз видатків на сферу охорони здоров'я залишається відносно стабільним (175,8-201,4 млрд грн у 2020-2024 рр.). Проте у реальному вимірі (з урахуванням інфляції та різкого розширення загальних видатків) утримання цієї статті на порівняно сталому рівні означає фактичне стискання ресурсів на одну людину, попри зростаючі потреби населення у охороні здоров'я в умовах війни (лікування поранених, психологічна допомога, зростання навантаження на медичну інфраструктуру). Частка витрат на охорону здоров'я зменшилася із 11% у 2020-2021 рр. до 4,5% у 2023-2024 рр. [146]. Отож система охорони здоров'я, яка у зв'язку із пандемією Covid-19 у 2020-2021 рр. набула значення одного із ключових напрямків соціальних видатків, у період військового стану стала затиснутою між потребами фронту і обмеженням бюджету.

Видатки на соціальний захист населення і соціальне забезпечення зростають у логічній відповідності до потреби фінансування пенсій, допомог ВПО, субсидій на житлово-комунальні послуги, програм підтримки малозабезпечених домогосподарств у період воєнної кризи. За період із 2021 по 2024 роки сума витрат за даною статтею зросла на 26,5% (табл. 3.1, рис. 3.1) [10; 11]. Повномасштабне вторгнення трансформувало також структуру видатків на соціальну допомогу, що пов'язано із масовим внутрішнім переміщенням населення, зростанням бідності та розширенням кола осіб, які потребують соціального захисту.

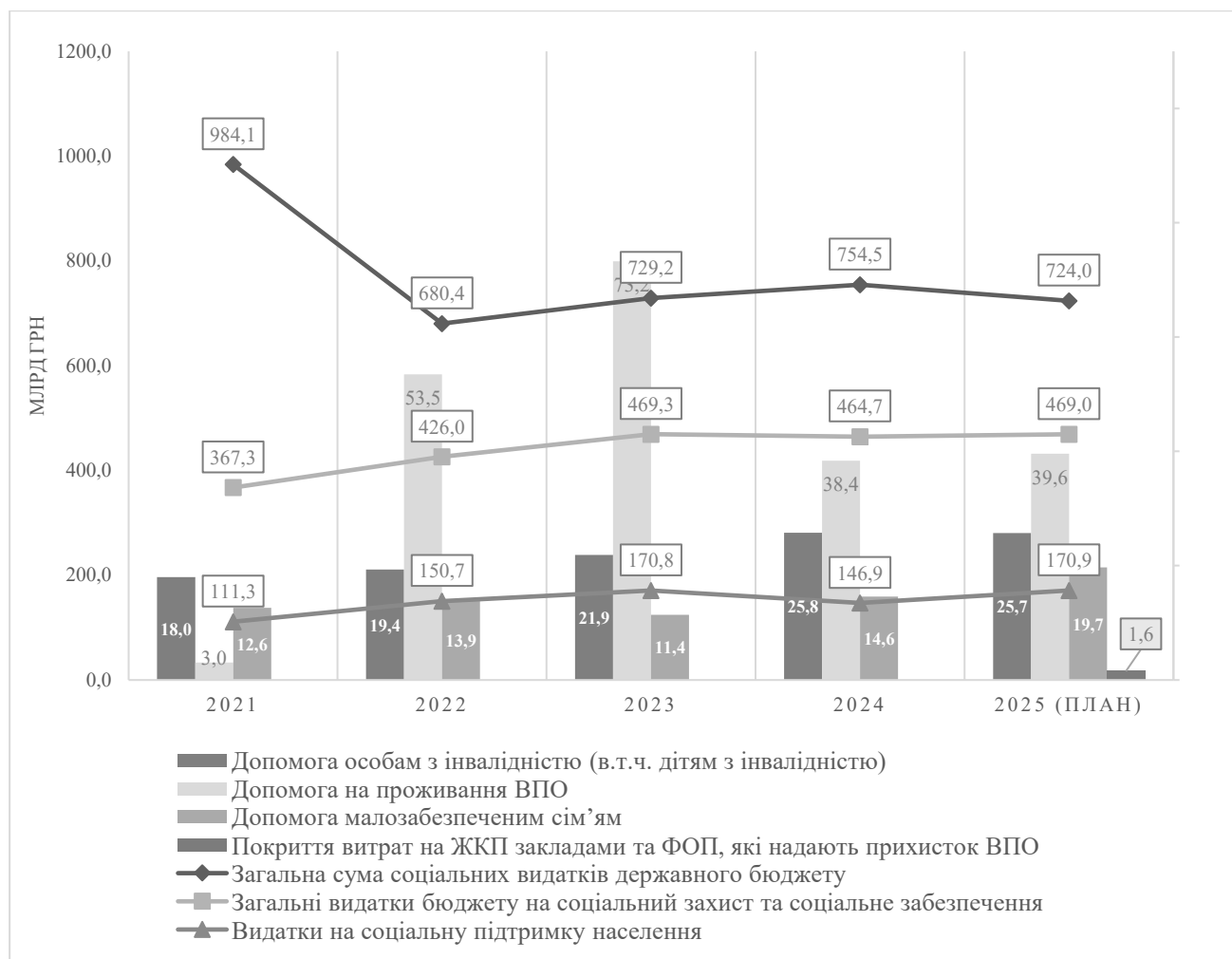

Рисунок 3.1 – Динаміка видатків державного бюджету України у сфері соціального захисту і соціального забезпечення (2021-2025 рр.), млрд грн

Джерело: побудовано автором на основі [11; 22; 23]

Найбільш помітним було багатократне зростання фінансування допомоги ВПО: з 3,0 млрд грн у 2021 році до 73,2 млрд грн у 2023 році, що стало відображенням безпрецедентного масштабу соціального шоку (рис. 3.1) [11]. У той же час традиційні напрями (допомога самотнім матерям, допомога при народженні дитини, субсидії на оплату ЖКП залишилися на відносно стійкому рівні (Додаток В). Зросли витрати на підтримку осіб з інвалідністю та малозабезпечених сімей через зростання вразливості населення у воєнних умовах. Окрім цього, з'явилися нові напрями допомоги, зокрема компенсації на тимчасове розміщення ВПО та покриття витрат на ЖКП закладами і ФОП, які надавали прихисток як адаптація фінансової політики до кризового контексту [10; 11].

Водночас, попри те, що частка витрат на соціальний захист залишається найбільшим елементом соціального блоку, його питома вага у динаміці скоротилася удвічі із 2021 року. Частина цих витрат фінансується із зовнішніх джерел та позабюджетних механізмів, що певною мірою пояснює зниження їх питомої ваги у структурі бюджетних видатків, проте усе ж пріоритети безпеки і оборони акумулюють фінансування навіть за рахунок програм соціальної підтримки. Отже, система соціальної допомоги в Україні за 2022-2024 рр. перейшла у стан антикризового реагування, де ключовою функцією бюджету стало забезпечення життєздатності домогосподарств, які постраждали від війни, одночасно зберігаючи базові інструменти соціальної підтримки [11; 93].

Загалом, у 2024 році за даними RDNA3 (станом на 31 грудня 2023 р.) реалізація швидких проєктів відновлення потребувала близько 15 млрд дол. США на невідкладні потреби у реконструкції на національному та місцевому рівнях із найбільшим фокусуванням на житло, енергетику і транспорт [210]. Державні ресурси України із поєднанням зусиль міжнародних партнерів забезпечили фінансування у розмірі 5,5 млрд дол. США на початку 2024 року, проте іще близько 9,5 млрд дол. США залишилися незабезпеченими [22; 145]. Окрім державного бюджету, який залишається основним джерелом фінансування даного сектору, частина капітальних видатків на соціальну інфраструктуру виділялася через субвенції та програми відновлення, проте їх масштаб сумарно був значно меншим за потреби, оцінені RDNA3 (табл. 2.8).

Також у 2025 році проєкт державного бюджету України (разом із залученням зовнішньої підтримки) передбачав виділення 224,2 млрд грн на інфраструктурно-інвестиційні проєкти, враховуючи 36,4 млрд грн загального фонду на відновлення лікарень, шкіл, систем водопостачання у постраждалих від війни регіонах [22].

Окрему суттєву роль у структурі інвестиційного забезпечення соціальної інфраструктури мають фінансові системи громад і місцеві бюджети, які усе частіше активізуються у фінансуванні соціальної інфраструктури, особливо освіти, культури та соціальних послугах (табл. 3.2) [18]. Хоча у 2024 році капітальні інвестиції у сфері освіти загалом здійснювалися за рахунок коштів державного бюджету (62%),

у свою чергу місцеві бюджети, власні кошти підприємств і організацій даної сфери формували відповідно 21% та 15% капітальних інвестицій (рис. 3.7). У сфері охорони здоров'я, де значне фінансування припадає на приватні інвестиції (46%), забезпечення із державного і місцевих бюджетів було розподілене за частками 22% і 31% [22; 121].

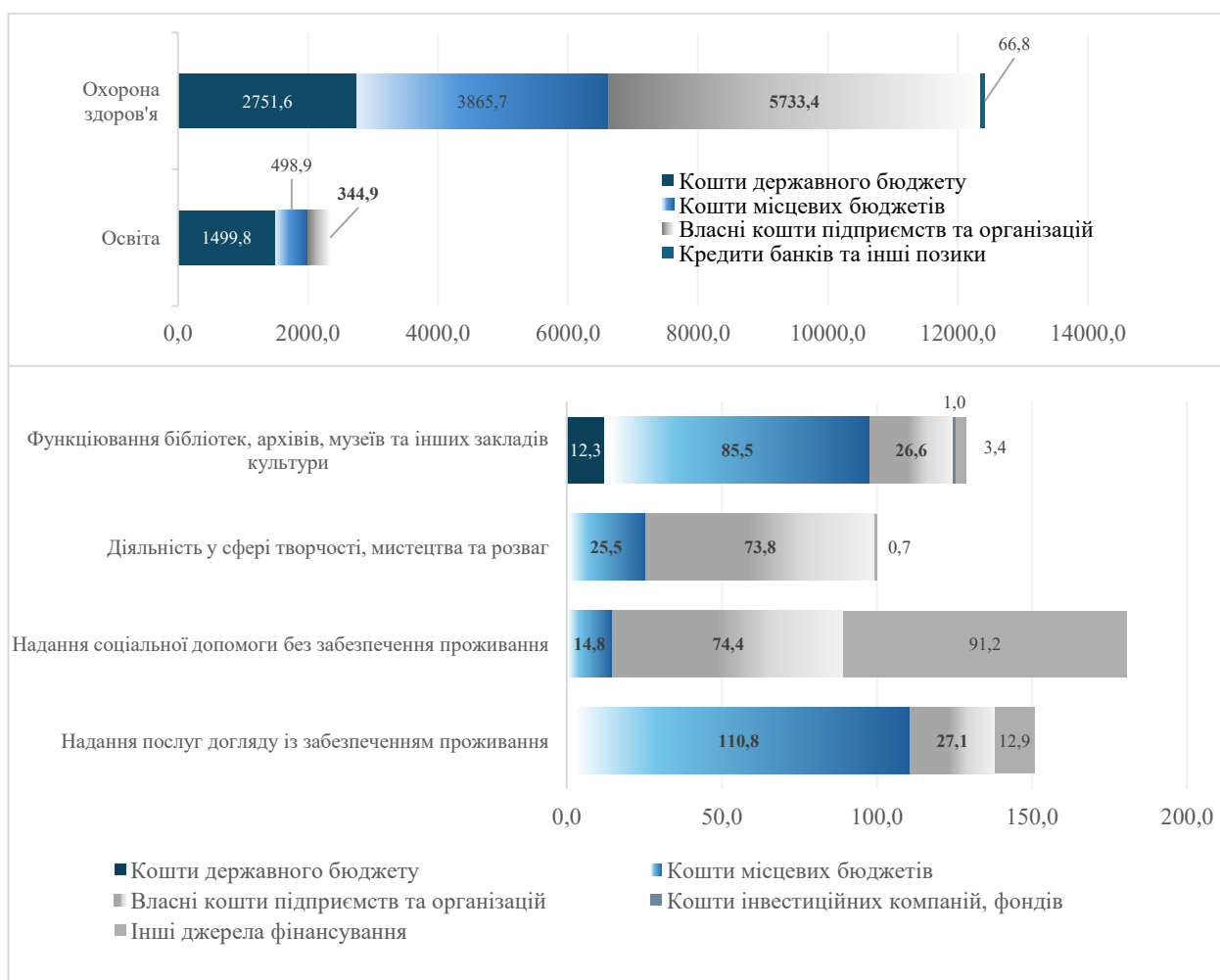

Рисунок 3.2 – Капітальні інвестиції у соціальну сферу за джерелами фінансування (2024 р.), млн грн

Джерело: побудовано автором на основі [22; 87]

Система соціального забезпечення та капітальні інвестиції на її розвиток за децентралізаційною системою забезпечуються вкладеннями із місцевих бюджетів у проєктах регіонального розвитку в сфері надання послуг догляду із забезпеченням фінансування – на 73% та у сфері соціальної допомоги без

забезпечення проживання – на 9,8% [18]. Децентралізація систем фінансування формує більш точні запити локальних потреб, проте водночас ресурсна обмеженість місцевих бюджетів зумовлює інтеграцію місцевих програм у розширені проекти співфінансування [82].

Додатковим, але стратегічно важливим механізмом інвестиційного забезпечення післявоєнного відновлення є залучення приватного капіталу та використання форматів державно-приватного партнерства. У соціальній інфраструктурі такі механізми застосовуються вибірково та переважно у сферах, де можливе поєднання соціального ефекту з довгостроковою фінансовою сталістю (соціальне житло, реабілітаційні центри, заклади догляду, культурно-туристичні об'єкти) (табл. 3.2) [66]. У цьому контексті держава виконує роль регулятора та гаранта, знижуючи інвестиційні ризики шляхом бюджетних гарантій, співфінансування ДПП або забезпечення попиту на соціальні послуги.

Приватні інвестиції у соціальну інфраструктуру, що є перспективним полем для ДПП, протягом 2023-2024 рр. залишалися обмеженими через високі ризики і перебували на етапах пілотних проектів, а не масових інвестицій [214].

У першому кварталі 2024 року Європейським Союзом було затверджено програму Ukraine Facility, у рамках якої передбачено загальне фінансування проектів відновлення України протягом 2024-2027 рр. на суму 50 млрд євро в обмін на реалізацію конкретних національних реформ у зазначені часові терміни [85]. У даній програмі зазначено три стовпи (блоки) фінансування:

- 1) пряма підтримка державного бюджету України за грантовими і кредитними програмами (у т. ч. за реформами та інвестиціями у проекти відбудови і модернізації секторів економіки та інфраструктури) – 38,27 млрд євро;
- 2) Інвестиційна рамка для України (Ukraine Investment Framework) із загальним бюджетом 6,97 млрд євро, що передбачає мобілізацію публічних і приватних інвестицій, комбіноване фінансування (blending) проектів відбудови, зокрема соціальної інфраструктури;

3) технічна допомога та процентні субсидії – 4,76 млрд євро, що фінансуватимуться на розбудову спроможності органів влади різного рівня і структурні реформи [66].

Із затвердженням Плану Ukraine Facility стає можливим акцентування на мобілізації приватного капіталу для інфраструктурних проєктів, що є критичним для покриття фінансового розриву. Проте все ж роль ДПП виконуватиме переважно доповнюючу роль фінансування з-поміж державних і донорських коштів (табл. 3.2).

Отже, інвестиційне забезпечення відновлення соціальної інфраструктури України існує у формі багаторівневої системи, базовим інвестиційним якорем якої виступає державний бюджет, а міжнародна допомога, фінансові організації та приватні інвестиції масштабують його відповідно до реальних потреб. Окрім цього уряд України виступає розробником планів та проєктів відбудови, бере участь у залученні донорів для їх фінансування та координує роботи щодо реалізації. Так, на початку повномасштабного вторгнення у 2022 році в першу чергу було сформовано уже згадану Національну раду з відновлення України, яка мала на меті оперативно розробити теоретичний План відновлення України, що акумулював 1,5 тисяч проєктів та потребу у 750 млрд дол. США на період до 2032 року і став основою для формування фінансової політики відбудови [83].

Оскільки уточнюючі та проміжні результати RDNA1-RDNA4, отримані за період 2022-2024 рр., поступово формували картину інвестиційних потреб і відкоригували проєкт Плану відновлення України до суми необхідних інвестицій на період до 2035 року [210] (табл. 2.8), у відповідь у листопаді 2024 року Стратегічна інвестиційна рада українського уряду схвалила дев'ять напрямків відновлення і відбудови економіки та інфраструктури України, які стали інвестиційними орієнтирами, зокрема на 2025 рік (рис. 3.3). Серед зазначених напрямків – соціальний сектор, енергетика, транспорт, розмінування та цивільний захист, які представлені на Українській платформі донорів для збільшення частки фінансування із приватного сектору [139].

Зведені рішення щодо пріоритетних проєктів відновлення соціальної інфраструктури віднайшли втілення у структурі Управління публічними

інвестиціями (УПІ), запровадженій Міністерством фінансів України для підвищення якості підготовки інвестиційних проєктів, які потребують змішаного фінансування [147]. Це у 2024 році дозволило сформувати Єдиний проєктний портфель публічних інвестицій із переліком 787 схвалених проєктів для фінансування (813 проєктів станом на листопад 2025 року), який системно оновлюється та доповнюється [39].

Відновлення соціального сектору	Відновлення інфраструктури	Розмінування і соціальний захист
Відбудова житла і промислових будівель	Захист і відновлення енергетичної і гірничовидобуваної інфраструктури	Знешкодження і управління залишками вибухонебезпечних засобів та відновлення безпеки доступу
Відбудова будівель і приміщень освітніх закладів	Відновлення транспортної інфраструктури	
Відбудова будівель, систем та інфраструктури, пов'язаних із ветеранами, ВПО, установами соцзахисту і державними справами	Відновлення і відбудова інфраструктури водопостачання, водовідведення, зрошення і поводження з відходами	Проектування і реконструкція великомасштабних укриттів і зміцнення механізму цивільного захисту населення

Рисунок 3.3 – Пріоритетні проєкти відбудови економіки та соціальної інфраструктури України у 2025 році

Джерело: побудовано автором на основі [139 ; 147]

Регулярне оновлення Єдиного проєктного портфеля публічних інвестицій України представлене у відкритій системі управління публічними інвестиціями DREAM для якомога ширшого залучення фінансування, навіть на рівні громад [130]. Проєкти на платформі систематизовані за секторами, напрямками, територіальними громадами, виконавцями, поточними етапами реалізації проєкту, балом пріоритизації, фінансовими потребами і фактичним інвестуванням.

У свою чергу Стратегічною інвестиційною радою (CIP) розроблено низку критеріїв відбору пріоритетних проєктів відновлення і відбудови для систематизованого оцінювання їх техніко-економічних показників. Серед таких критеріїв – ступінь стратегічної узгодженості, економічного і соціального впливу, та рівень обґрунтування інвестиційних пріоритетів, що детальніше охарактеризовано у таблиці 3.4 [139]. Затверджений CIP Єдиний проєктний портфель публічних інвестицій на національному рівні являє собою перелік проєктів, які можуть претендувати на фінансування у межах щорічного бюджетування, донорських інвестицій, позик МФО, фінансування через ДПП, проте, якщо проєкт за критеріями пріоритетності потрапив у ЄПП – це не гарантує його автоматичне інвестиційне забезпечення і повну профінансованість [147].

Таблиця 3.4 – Критерії пріоритетності проєктів публічних інвестицій у формуванні Єдиного проєктного портфеля публічних інвестицій відновлення і відбудови України

Група критеріїв	Критерій пріоритетності	Зміст критерію та аналітичне наповнення
I. Стратегічна доцільність	Відповідність національним та галузевим стратегіям	Необхідність відповідності проєкту національним стратегічним документам (План відновлення України, Національна економічна стратегія 2030), секторальним стратегіям розвитку
	Рівень актуальності потреби	Орієнтація на першочерговості завдання (швидке відновлення критичних об'єктів інфраструктури, оптимізація енергетичних потреб, підтримка соціально-економічного відновлення)
II. Соціальний і економічний вплив	Локалізація і безпека	Реалізація проєктів на контрольованих урядом України територіях, або звільнених з дотриманням безпекових умов після лютого 2022 року
	Демографічне охоплення	Пріоритет надається проєктам, що забезпечують доступ до послуг значних верств населення та відповідають підтвердженому попиту
	Економічний вплив	Проєкти мають сприяти підвищенню продуктивності праці та якості послуг, створенню або збереженню робочих місць, збільшенню бюджетних надходжень, розвитку експорту та підтримці критичної інфраструктури
	Цивільний захист	Перевага надається проєктам, що посилюють громадську безпеку (укриття, безпекові компоненти соціальних об'єктів)

Продовження табл. 3.4

Група критеріїв	Критерій пріоритетності	Зміст критерію та аналітичне наповнення
III. Фінансова ефективність	Доступність та підтвердженість фінансування	Наявність підтверджених джерел фінансування (державний бюджет, гранти, змішане фінансування, ДПП)
	Багаторівневе інвестиційне планування	Обов'язкова наявність планів для проєктів із бюджетом понад 5 млн дол. США
	Фіскальна стійкість	Оцінка спроможності проєкту до реалізації в умовах обмежених фіскальних можливостей держави
IV. Технічні та інституційні можливості реалізації проєкту	Готовність до експлуатації	Проект перебуває на «просунутому» рівні підготовки (ПТЕО, ТЕО, проєктна документація)
	Можливості імплементації	Наявність у заявника кваліфікованої команди, управлінської готовності та досвіду реалізації аналогічних проєктів
	Енергоефективність	Охоплення заходів скорочення енергоспоживання не менш як на 20%, або використання відновлюваних джерел енергії
	Стійкість та інклюзія	Забезпечення доступності для вразливих категорій населення та гендерної інклюзивності, мінімізації екологічного впливу та впровадження інноваційних рішень

Джерело: сформовано автором на основі [147; 210]

Тобто у переліку ЄПП, який періодично оновлюється, проєкт допускається до конкуренції за фінансові ресурси, а його бюджет може забезпечуватися коштами поетапно і частково з різних джерел, зважаючи на щорічні бюджетні можливості, рівня готовності проєкту і донорських пріоритетів [139]. Тому ЄПП представляє собою не інструмент фінансового забезпечення, а інструмент пріоритизації проєктів відбудови, що виявляє інвестиційний попит і демонструє розрив між потребами і фіскальними можливостями на певний момент часу.

Аналіз розподілу проєктів Єдиного проєктного портфеля публічних інвестицій за оцінками пріоритетності у 2025 році серед напрямків соціальної інфраструктури (рис. 3.4) свідчить про суттєву концентрацію проєктів у середньому та нижчому діапазонах пріоритетних балів [39].

Частка проєктів із найвищими оцінками пріоритетності залишається відносно обмеженою, що відображає селективний характер застосування критеріїв УПП та високі порогові вимоги до віднесення проєктів до категорії першочергових.

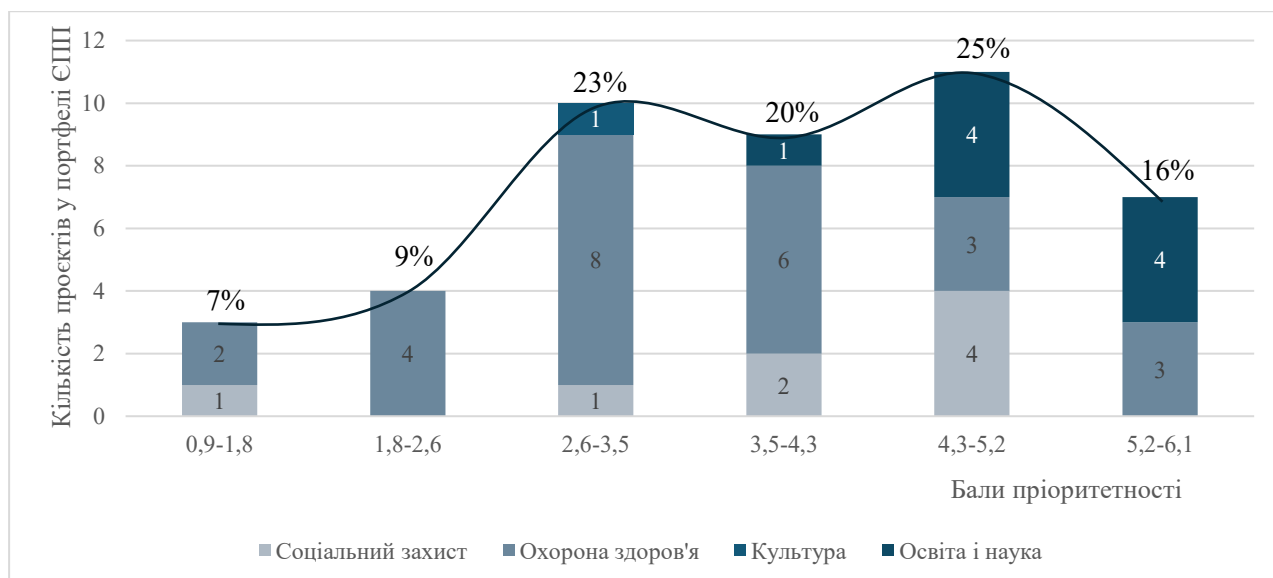

Рисунок 3.4 – Розподіл портфеля проєктів ЄПП у 2025 році за оцінками пріоритетності

Джерело: побудовано автором на основі [39]

Водночас значна частка проєктів із середніми значеннями балів вказує на наявність широкого «інвестиційного резерву» проєктів, який формально допущений до портфеля, але фактично перебуває у зоні конкуренції за обмежені фінансові ресурси.

Співставлення загального бюджету та кількості публічних інвестиційних проєктів у сфері соціальної інфраструктури у 2025 році (рис. 3.5) дозволяє виявити виразну асиметрію між чисельністю проєктів і обсягами фінансових ресурсів, що на них припадають [39]. Наприклад, напрямок медичної інфраструктури характеризується значною кількістю проєктів із відносно невеликими бюджетами, що свідчить про домінування дрібних або середньомасштабних ініціатив, орієнтованих на локальні потреби громад.

Структура фінансування пріоритетних проєктів відбудови соціальної інфраструктури у 2025 році, відображена на рисунку 3.6, демонструє вагомому роль міжнародної фінансової допомоги, донорських коштів і механізмів змішаного фінансування як підтвердження трансформації моделі інвестиційного забезпечення соціальної інфраструктури у напрямі зовнішньої підтримки [210]. Така структура підсилює залежність реалізації проєктів від узгодженості національних пріоритетів

із донорськими програмами та підкреслює критичну важливість прозорих і формалізованих інструментів пріоритизації, здатних обґрунтувати спрямування обмежених ресурсів у напрями з максимальним соціально-економічним ефектом.

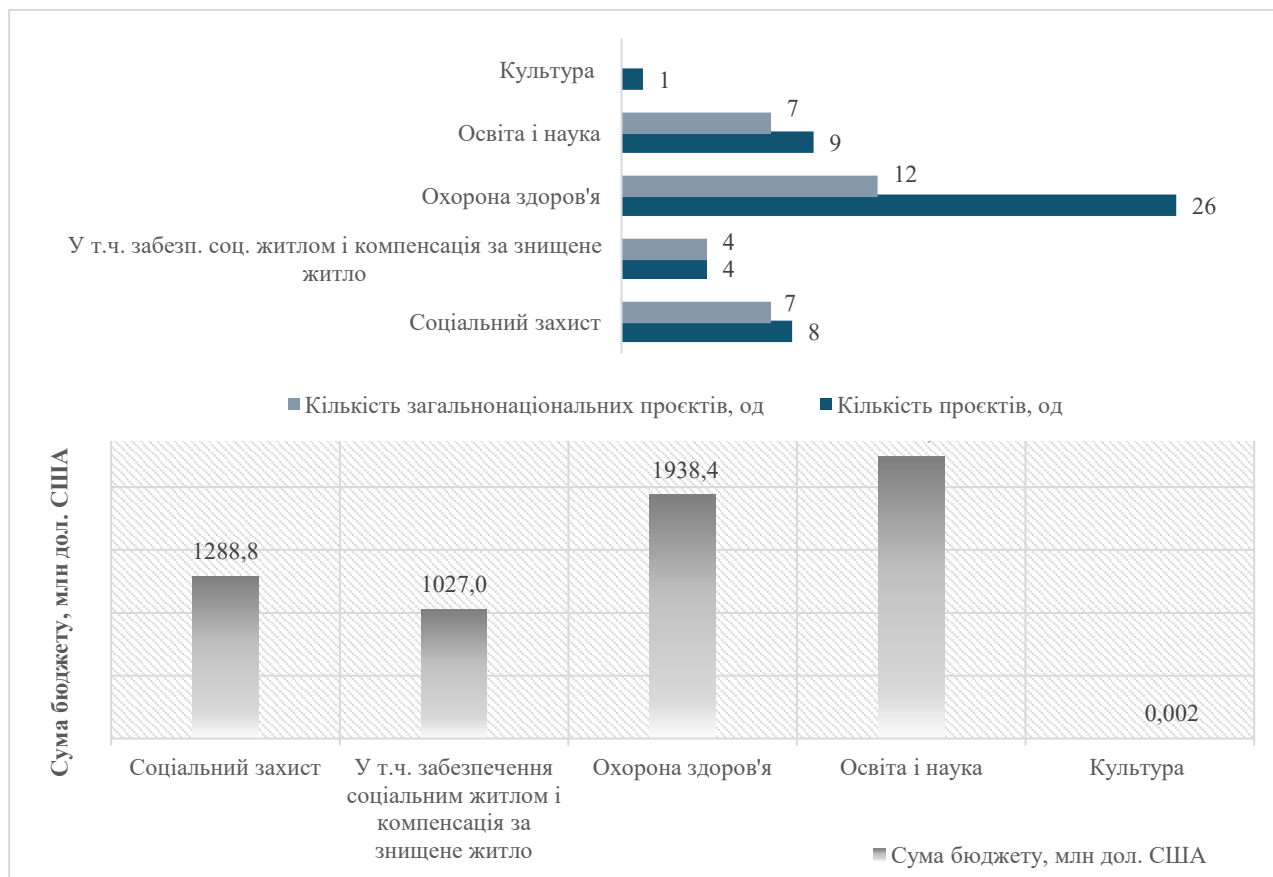

Рисунок 3.5 – Загальний бюджет і кількість публічних інвестиційних проєктів у сфері соціальної інфраструктури у 2025 році

Джерело: побудовано автором на основі [39]

Отже, на основі дослідження фінансових можливостей державного бюджету в умовах війни (табл. 3.1) і співставивши їх із оціненими інвестиційними потребами відбудови соціальної інфраструктури (needs = 185,4 млрд дол. США) доцільно констатувати наявність стійкого структурного розриву між масштабами потреб і фіскальними можливостями держави [22; 39; 210]. Саме тому застосування управління публічними інвестиціями (УПІ) зазначеної системи критеріїв пріоритетності проєктів у Єдиному проєктному портфелі публічних інвестицій

набуває координаційного і селективного значення для найповнішого залучення додаткового фінансування.

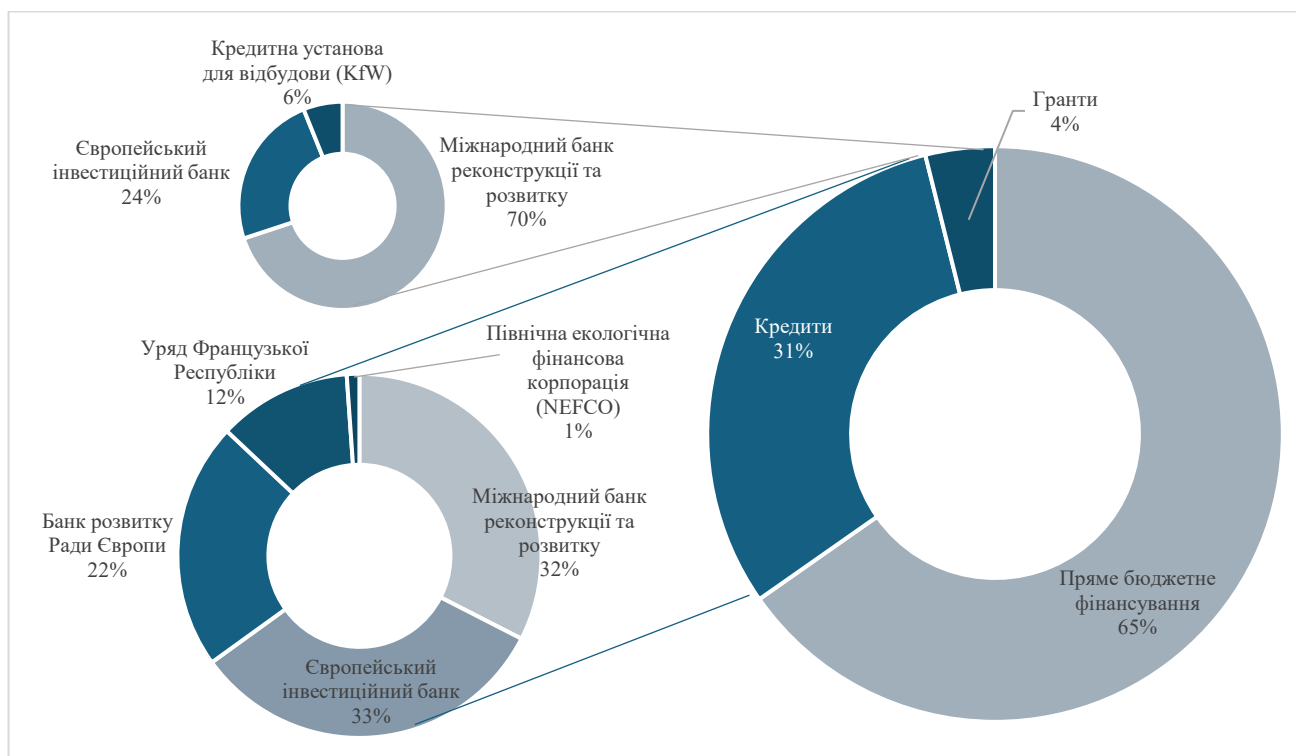

Рисунок 3.6 – Структура джерел фінансування пріоритетних проєктів відбудови соціальної інфраструктури у 2025 році

Джерело: побудовано автором на основі [39; 210]

Виходячи із структури фінансування ЄПП (рис. 3.6), бачимо, що інвестиційні рішення у сфері соціальної інфраструктури дедалі частіше орієнтуються на змішані моделі фінансування, що частково, але не повною мірою, компенсує дефіцит бюджетних ресурсів. Дані Центру економічної стратегії зазначають, що від початку повномасштабного вторгнення уся власна дохідна частина бюджету надходить на фінансування оборонної сфери. Натомість усі цивільні витрати бюджету формуються за рахунок іноземної фінансової допомоги донорів, урядів країн-партнерів та МФО [39].

У 2025 році таке зовнішнє фінансування сукупно становило 39,3 млрд дол. США. У 2026 році потреби в іноземних фінансових надходженнях будуть зростати і становитимуть близько 50 млрд дол. США (зокрема у рамках плану Ukraine

Facility) [66]. Рисунок 3.6 демонструє, що найбільше фінансування в Україну протягом 2022-2025 рр. здійснювалося із ЄС через механізми грантових та пільгових кредитних програм (54,3 млрд дол. США). Також за підсумками 2024 року іноземна допомога покрила 73% потреб державного бюджету України. Значна частина іноземних фінансових ресурсів у 2025 році надходила в Україну за програмою ERA (доходи від заморожених російських активів). У свою чергу фінансування за допомогою облігацій внутрішньої державної позики складало 51,4 млрд дол. США, а національне монетарне фінансування забезпечило додаткове надходження у розмірі 12,5 млрд дол. США, що відігравало допоміжну роль, короткостроково надолужуючи касові розриви бюджету [145].

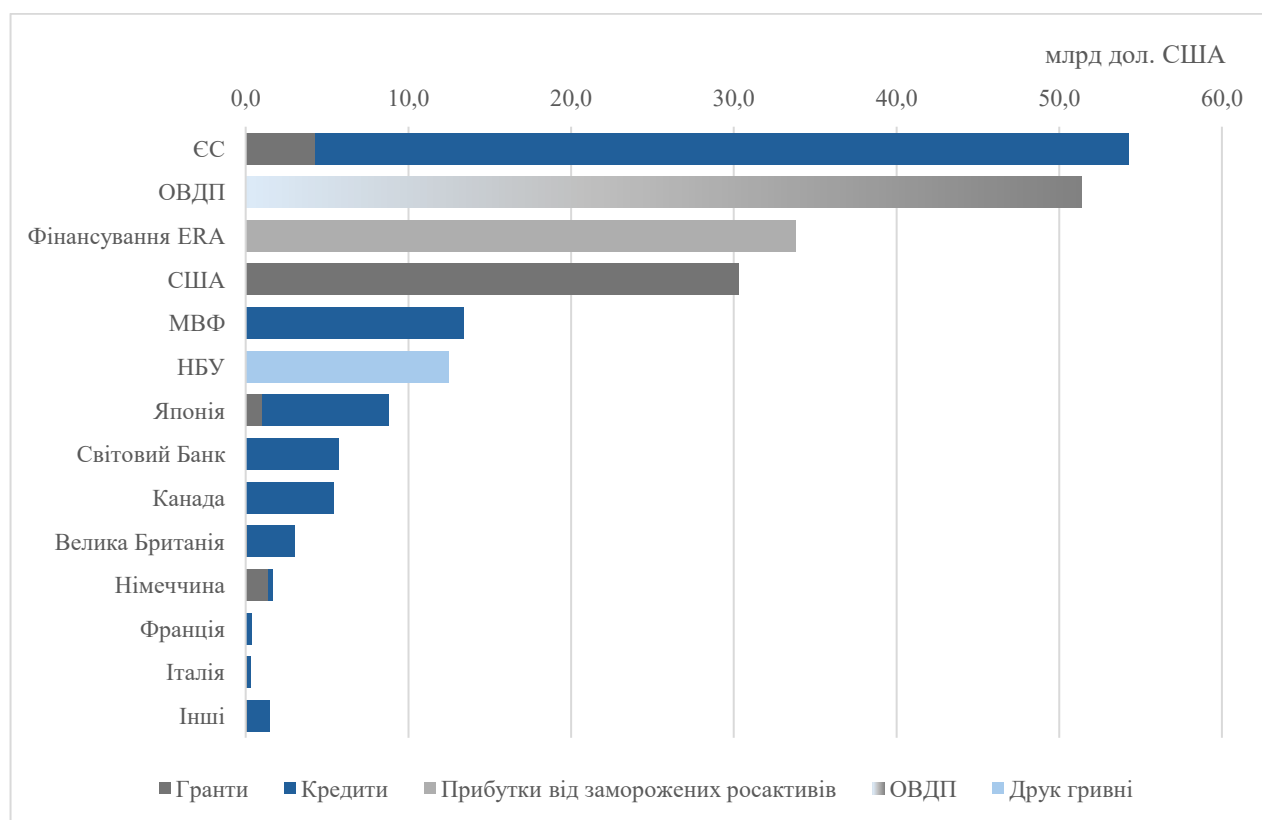

Рисунок 3.7 – Додаткове фінансування державного бюджету України за джерелами надходження у 2022-2025 рр., млрд дол США

Джерело: побудовано автором на основі [145]

Ключовими джерелами інвестиційного забезпечення, у тому числі й соціальної інфраструктури залишаються МФО (міжнародні фінансові організації,

які надають фінансову допомогу на поворотних або пільгових умовах) і донорські інституції (Світовий банк, EIB, EBRD, Європейська комісія, агенції ООН). Також додаткові надходження до бюджету у 2022-2025 рр. відбувалися за сприяння урядів держав-партнерів (зокрема, США – грантові програми на суму 30,3 млрд дол. США, Японії – грантові програми і пільгові кредити на суму 8,8 млрд дол. США, Канади – гранти у розмірі 5,4 млрд дол. США) [145].

Участь зазначених інституцій та донорів здійснюється через поєднання механізмів, зазначених на схемі 1.15. При цьому державні проекти реалізуються на основі співфінансування (табл. 3.5), що створює базу для відповідності проектів національним пріоритетам і підвищує їх привабливість для зовнішнього фінансування [66].

Таблиця 3.5 – Проекти соціальної інфраструктури, передбачені у Державному бюджеті України на 2025 рік, та їх джерела співфінансування

Сектор соціальної інфраструктури	Назва (тип) проекту	Головний розпорядник	Інші джерела фінансування	Логіка інфраструктурного відновлення
Охорона здоров'я	Відновлення багатопрофільних лікарень у постраждалих регіонах	МОЗ України	Світовий банк, EU4Health	Компенсація (відтворювальне відновлення)
	Створення реабілітаційних центрів для військових і цивільних	МОЗ України	USAID, донорські фонди	Функціонально-трансформаційний розвиток
Освіта і наука	Капітальна реконструкція закладів середньої освіти	МОН України	Місцеві бюджети, UNICEF	Функціональне відновлення доступності
	Створення безпечних освітніх просторів (укриття)	МОН України	ЄС, місцеві бюджети	BBB (безпека, інклюзія)
	Модернізація університетської та наукової інфраструктури	МОН України	Horizon Europe	Відновлювально-розширювальний розвиток
Соціальний захист	Відновлення закладів соціобслуговування і догляду	Мінсоцполітики	UNDP, місцеві бюджети	Інфраструктурна модернізація (BBB-відновлення)
	Центри підтримки ВПО та ветеранів	Мінсоцполітики	USAID, донори	Відновлювально-розширювальний розвиток
Соціальне житло	Будівництво соціального житла для ВПО	Мінсоцполітики	ЄІБ, ЄБРР	BBB (енергоефективність)
	Тимчасове модульне житло	Мінсоцполітики	UNHCR, донори	Функціональне відновлення доступності
Культура і спорт	Відновлення об'єктів культурної спадщини	Мінкульт	UNESCO, донори	Компенсація (відтворювальне відновлення)
	Реконструкція спортивних об'єктів громад	Міністерство молоді та спорту	Місцеві бюджети	Інфраструктурна модернізація (BBB-відновлення)

Джерело: сформовано автором на основі [39]

Отже, інвестиційне забезпечення відновлення соціальної інфраструктури України у 2025 році і середньостроковій перспективі базується на комбінованій моделі, що поєднує бюджетне фінансування, міжнародну допомогу, ресурси місцевих бюджетів та обмежене залучення приватного капіталу. Аналіз структури проєктів і джерел їх фінансування свідчить про покрокову переорієнтацію від компенсаційної логіки відбудови до інвестиційно-орієнтованого підходу, у межах якого соціальна інфраструктура розглядається як стратегічний актив відновлення людського капіталу, соціальної стійкості та довгострокового економічного розвитку держави.

Оцінка потреб у відновленні соціальної інфраструктури України, здійснена в межах чотирьох хвиль Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA), свідчить про системний дисбаланс між масштабами інвестиційних потреб та фактичними обсягами їх фінансового забезпечення у середньостроковій перспективі. Згідно з результатами RDNA4, загальні потреби у відновленні та відбудові України на десятирічний період оцінюються у близько 524 млрд дол. США [210], з яких суттєва частка припадає саме на соціальні сектори – житло, освіту і науку, охорону здоров'я, соціальний захист, культуру і туризм.

У запропонованій на рисунку 3.8 методичній послідовності визначення фінансового розриву інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури відображено співставлення оцінених потреб на основі підходу RDNA із системою інвестиційного забезпечення проєктів відбудови, що представлена потенційними джерелами та механізмами фінансування [66; 39]. Важливою складовою, інтегрованою у дану методику, є формування єдиного портфеля публічних інвестицій, що містить дані про потенційне фінансування і узгоджує пріоритети відбудови із наявними ресурсами і критеріями відбору проєктів. Перевищення потреб над потенційним фінансуванням соціальноінфраструктурних проєктів із ЄПП утворює фінансовий розрив інвестиційного забезпечення, оптимізація якого у свою чергу вимагає стратегічного підходу до управління інвестиціями у даній сфері.

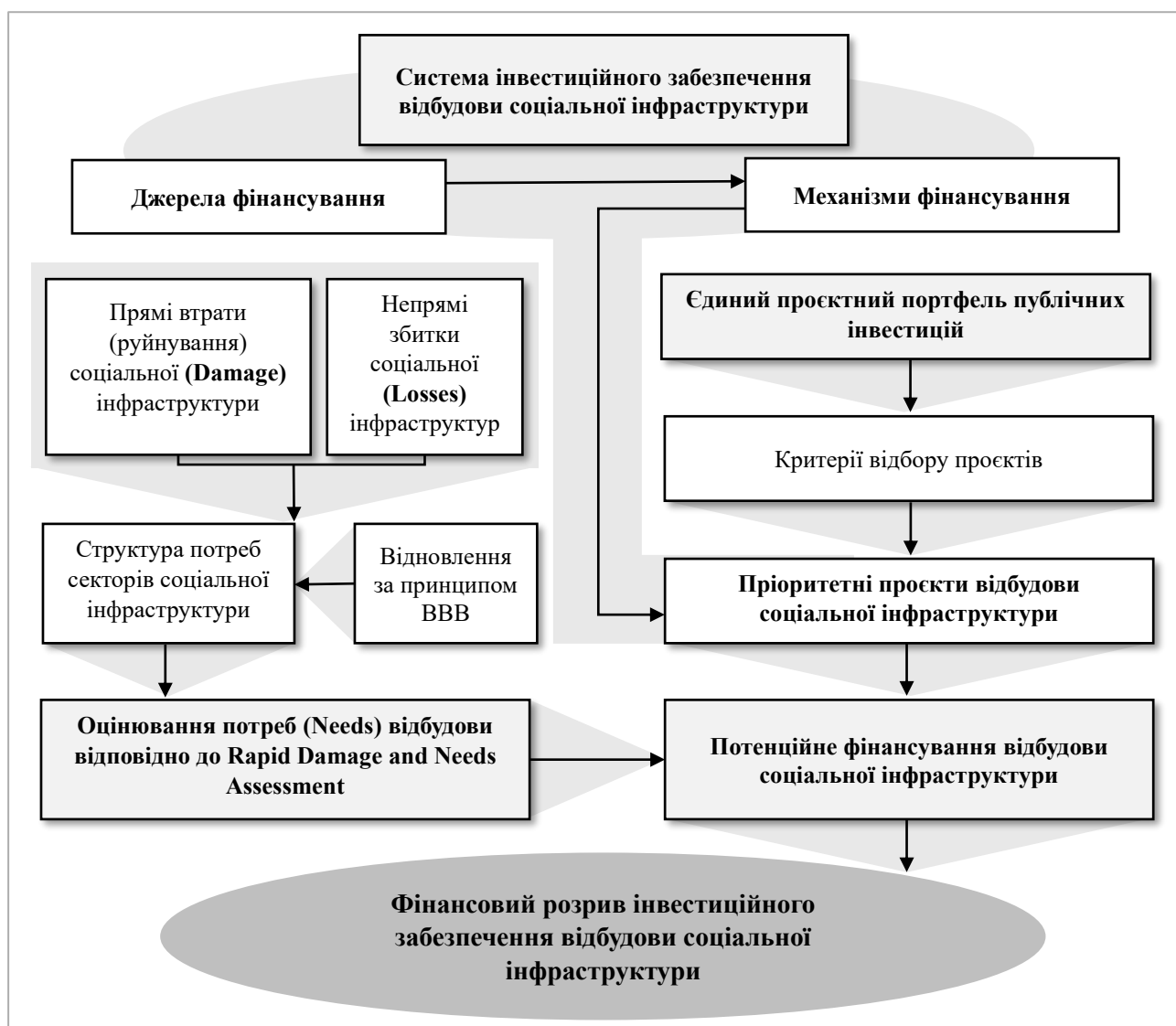

Рисунок 3.8 – Методичні засади визначення фінансового розриву інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури

Джерело: побудовано автором

Попередньо визначені інвестиційні потреби відбудови соціальної інфраструктури на період 2025-2035 рр. становить загалом 185 млрд дол США, тоді як потенційне фінансування проєктів (виключних до ЄПП на даний період) – суттєво обмежене (табл. 3.6). Рівень покриття за усіма секторами соціальної інфраструктури не перевищує 7,7% як свідчення критично низького рівня забезпеченості інвестиційними ресурсами. Найбільш гостро відчувається фінансовий розрив у секторі житлової інфраструктури, де спостерігаються значні прямі пошкодження об'єктів і зростає потреба у соціальному житлі. Проєкти даного

напрямку потенційно профінансовані лише на 2,6% [39; 210]. Вкрай недостатнє фінансування спостерігається у секторі соціального захисту та культури (інвестиційне покриття становить відповідно 6,5% та 2,2%). Водночас відносно вищий рівень покриття спостерігається у сферах охорони здоров'я та освіти, які отримують більший обсяг міжнародної фінансової допомоги [210].

Навіть попри наявність сформованого портфеля ЄПП у 2025 році розмір фактично забезпеченого ним фінансування на період 2025-2035 рр. є недостатнім для покриття накопиченого інфраструктурного дефіциту [39]. Це утворює загальний фінансовий розрив із довгостроковим характером на рівні 171,1 млрд дол США, що не може бути мінімізований за рахунок виключно бюджетних ресурсів.

Таблиця 3.6 – Розрив потреб у фінансуванні відбудови соціальної інфраструктури та потенційного фіскального забезпечення проєктів ЄПП

Сектор соціальної інфраструктури	Оцінка потреб у фінансуванні відновлення соціальної інфраструктури (за RDNA4) охоплення 2025-2035 рр., млн дол США	Потенційне фінансування проєктів відбудови соціальної інфраструктури (на основі загального бюджету 813 проєктів на різних етапах реалізації, включених до ЄПП), млн дол США	У тому числі фінансується із державного бюджету (пряме фінансування, МФО, донори) у 2025 р., млн дол США	Потенційне фінансове покриття потреби у відновлення соціальної інфраструктури, %	Дефіцит (розрив фінансування), млн дол США
Житло (у т.ч. соціальне)	83 729,4	2 190,5	148,7	2,6	81 538,9
Освіта і наука	32 806,8	4 916,9	436,9	15,0	27 889,9
Охорона здоров'я	19 370,5	4 300,7	268,2	22,2	15 069,8
Соціальний захист і засоби до існування	38 850,8	2 540,8	58,4	6,5	36 310,0
Культура і туризм	10 488,5	229,7	1,7	2,2	10 258,8
Соціальна інфраструктура загалом	185 246,0	1 4178,8	913,8	7,7	171 067,2

Джерело: розрахунки автора на основі [39; 210]

Причини формування зазначеного розриву мають комплексний характер. По-перше, обмеженість державних фінансів унаслідок домінування видатків на

оборону та безпеку суттєво звужує можливості фінансування соціальних секторів. По-друге, значна частина інвестиційних потреб пов'язана не лише з відновленням зруйнованих об'єктів, а й із їх якісною трансформацією відповідно до принципів Build Back Better, що передбачає підвищення енергоефективності, інклюзивності та технологічності інфраструктури [152]. Це, у свою чергу, збільшує вартість проєктів та ускладнює їх фінансове забезпечення. По-третє, залежність від зовнішніх джерел фінансування обумовлює часові лаги у реалізації проєктів через необхідність погодження умов фінансування та координації між стейкхолдерами.

Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що фінансовий розрив інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури є не лише кількісною характеристикою нестачі ресурсів, але й відображає системні дисбаланси у механізмах фінансування, пріоритетах державної політики та інституційній спроможності реалізації проєктів. У контексті дослідження це обґрунтовує необхідність розроблення комплексної моделі управління інвестиційним забезпеченням, яка б інтегрувала оцінку потреб, формування пріоритетів, оптимізацію проєктного портфеля та впровадження ефективних фінансових інструментів з метою мінімізації виявленого фінансового розриву.

3.2. Побудова скоринг-моделі пріоритизації інвестиційних проєктів відновлення соціальної інфраструктури

Досліджені на основі RDNA4 результати оцінювання масштабів руйнувань, економічних витрат та фінансових потреб відновлення соціальної інфраструктури України унаслідок повномасштабного вторгнення визначають актуальність системної, обґрунтованої та прозорої пріоритизації публічних інвестицій [210].

Зважаючи на наявні значні фінансові розриви у інвестуванні проєктів відбудови економіки та інфраструктури України (табл. 3.6), аналітичні звіти і експертні огляди нерідко вказують, що існуючі інструменти та показники

пріоритизації проєктів, включно із Єдиним проєктним портфелем публічних інвестицій (ЄПП), сприймаються як недостатньо прозорі з декількох причин.

По-перше, практичні спостереження експертів і громадських організацій свідчать, що процеси відбору і визначення пріоритетних проєктів не завжди публічно і чітко пояснені. Наприклад, у рамках відновлення інфраструктури після пошкоджень відбулося ухвалення кількох рішень про включення проєктів до пріоритетних списків, проте деякі проєкти з вищими показниками пріоритетності не отримали підтримки, а рішення були ухвалені міжвідомчими групами з обмеженою публічною аргументацією. Такі випадки вказують на обмеженість прозорості критеріїв і механізмів врахування оцінок у фактичних рішеннях, що піддавалося критиці громадських угруповувань, зокрема українського представництва глобального руху Transparency International [191].

По-друге, експерти Ради бізнес-омбудсмена звертали увагу на недостатню публічну комунікацію щодо пріоритизації проєктів реконструкції та відновлення, що ускладнює громадський моніторинг і розуміння, як саме відбувалося обрання чи відхилення певних проєктів. Безпосередньо у звітах щодо відновлення інфраструктури зазначалось, що у поточній практиці бракує чіткості та відкритості механізму комунікації, у результаті чого зовнішні зацікавлені сторони мають недостатню інформацію про те, на яких підставах проєкти отримують вищі пріоритети [157]. Такий стан справ є частиною ширших проблем прозорості управління публічними ресурсами в Україні, що зазначено у публічних і аналітичних матеріалах, підкреслюючи потребу покращення прозорості, підзвітності і чітких процедур оцінювання і відбору інвестиційних проєктів із забезпеченням ефективного управління публічними інвестиціями [150].

У зв'язку із цим постає необхідність переорієнтації від дискретного підходу до відновлення соціальної інфраструктури до формалізованого інструментарію ухвалення інвестиційних рішень, який би системно пов'язував оцінку масштабів втрат, економічних збитків і соціального навантаження з реальними та інституційно визначеними пріоритетами національної інвестиційної політики. Це дозволить забезпечити об'єктивність, прозорість, порівнюваність і відтворюваність процесу

інвестиційних проєктів в умовах обмеженості фінансових ресурсів і високої просторової асиметрії наслідків війни для соціальної сфери.

З цією метою сформовано скоринг-модель пріоритизації інвестиційних проєктів відновлення соціальної інфраструктури, яка базується на інтеграції регіональних показників завданої шкоди, економічних збитків, інвестиційних потреб з параметрами Єдиного проєктного портфеля публічних інвестицій (ЄПП) [39]. Такий інструментарій спрямований на розрахунок показника пріоритетності, який забезпечує можливість порівняльної оцінки проєктів різної галузевої спрямованості і просторової локалізації [129].

Запропонована у дисертації скоринг-модель із нелінійними елементами є безпосереднім продовженням та узагальненням формалізованих аналітичних результатів, отриманих у попередніх підрозділах щодо оцінювання прямої шкоди соціальній інфраструктурі, обсягів збитків, потреб інвестицій у відновлення, а також співвідношення між потребами та руйнуваннями, відображеного показником *N/D* (табл. 2.10). Фактично модель виступає інструментом трансформації проаналізованих статистичних і розрахункових показників у інтегральний критерій прийняття інвестиційних рішень.

Показники завданої прямої шкоди соціальній інфраструктурі, що характеризують фізичні руйнування та пошкодження об'єктів, у моделі відіграють роль базового індикатора глибини інфраструктурної деградації регіонів. Вони відображають реальний масштаб втрати соціальних активів і після нормалізації включаються до комбінованого показника разом із потребами у фінансуванні відновлення. Таким чином, у моделі враховується не лише сам факт руйнування, а й його структурна значущість у загальній системі соціальної інфраструктури [30].

Показники потреб інвестицій у відновлення соціальної інфраструктури відображають вартісний вимір наслідків руйнувань і формують економічну основу пріоритизації. Їх включення до моделі забезпечує не лише опис фізичних втрат а й оцінку масштабів необхідних фінансових ресурсів. Поєднання показників прямої шкоди та потреб у відновленні дозволяє уникнути викривлень, за яких регіони з

відносно меншою кількістю зруйнованих об'єктів, але високою вартістю їх відновлення, могли б бути недооцінені при формуванні інвестиційних пріоритетів.

Непрямі економічні збитки, пов'язані з погіршенням доступу до соціальних послуг, втратою людського капіталу, зниженням продуктивності та соціально-економічною дестабілізацією, у моделі виконують функцію розширення оцінки наслідків війни за межі безпосередніх інфраструктурних втрат. Їх урахування дозволяє інтегрувати макро- та мезоекономічний контекст у процес пріоритизації проєктів і відобразити довгострокові ефекти деградації соціальної інфраструктури для розвитку регіонів [30].

Розрахований у попередніх розділах коефіцієнт N/D , що характеризує співвідношення між потребами у фінансуванні та обсягами завданої прямої шкоди, концептуально (табл. 2.10) інтегрований у модель через поєднання відповідних показників і застосування нелінійного порогового перетворення. Фактично модель враховує ті ж самі диспропорції, які фіксує коефіцієнт N/D : регіони з високими значеннями потреб за відносно обмежених фізичних руйнувань або, навпаки, з масштабними руйнуваннями та недостатнім фінансовим покриттям, автоматично потрапляють у зону підвищеної пріоритетності. Нелінійний характер функцій у моделі дозволяє посилити вплив таких дисбалансів у критичних випадках, що повністю відповідає економічному змісту показника N/D [129].

Завдяки зазначеним компонентам скоринг-модель виступає аналітичним інструментом рівноваги між макрорівневою оцінкою втрат і потреб відновлення соціальної інфраструктури та мікрорівнем ухвалення рішень щодо проіоритетного портфеля. Вона дозволяє інтегрувати регіональні диспропорції та соціально-економічні ризики з врахуванням інституційних сигналів у єдиній формалізованій системі оцінювання, яка підвищує обґрунтованість державної політики посткризового відновлення [30].

Для обґрунтування пріоритетності інвестиційних проєктів відбудови та відновлення соціальної інфраструктури, визначених УПІ у Єдиному проєктному портфелі публічних інвестицій (ЄПП) на 2025 рік [39], побудуємо відповідну скоринг-модель, що передбачає розрахунок інтегрального балу пріоритетності для

кожного проєкту у портфелі з врахуванням наступних економічних і регіональних факторів (рис. 3.9):

- 1) масштабів руйнувань і обсягу потреб у фінансуванні відновлення соціальної інфраструктури (передбачено комбінований показник);
- 2) непрямих економічних втрат (функціональних збитків) соціальної інфраструктури, отриманих під впливом війни, що проявляються у деградації або недоступності соціальних послуг;
- 3) соціального тиску на інфраструктуру під впливом концентрації ВПО;
- 4) інституційного критерію – точкового балу пріоритетності, визначеного УПП для проєктів ЄПП [30; 39].

Логікою моделі враховано нелінійну залежність: для проєктів, реалізація яких відбувається у критичних регіонах (областях) пріоритетність зростає непропорційно (вищими темпами), що відповідає реаліям повоєнного відновлення. Тобто за верхніми перцентилями значень кількості внутрішньо-переміщених осіб, втрат і руйнувань визначаються порогові ефекти перевантаження системи соціальних послуг.

Окреслимо загальні вихідні дані та позначення скоринг-моделі: r – індекс відповідної області (регіону); i – індекс проєкту; $s(i)$ – напрям проєкту (освіта, охорона здоров'я, житло (соціальне), соціальний захист, культура і туризм).

Вихідні показники, які корелюють із регіональними даними:

- $ВПО_r$ – кількість ВПО у регіоні r ;
- D_r – прямі втрати (завдана шкода) соціальної інфраструктури у регіоні r ;
- N_r – потреба у фінансуванні відновлення (відбудови) соціальної інфраструктури у регіоні r ;
- L_r – збитки (непрямі економічні втрати) у регіоні r (через погіршення доступу до соціальних послуг, переривання діяльності, втрати людського капіталу).

У якості проєктних даних моделі приймаємо наступні показники:

- B_i – індивідуальний бал пріоритетності проєкту (із Єдиного проєктного портфеля здійснення публічних інвестицій);

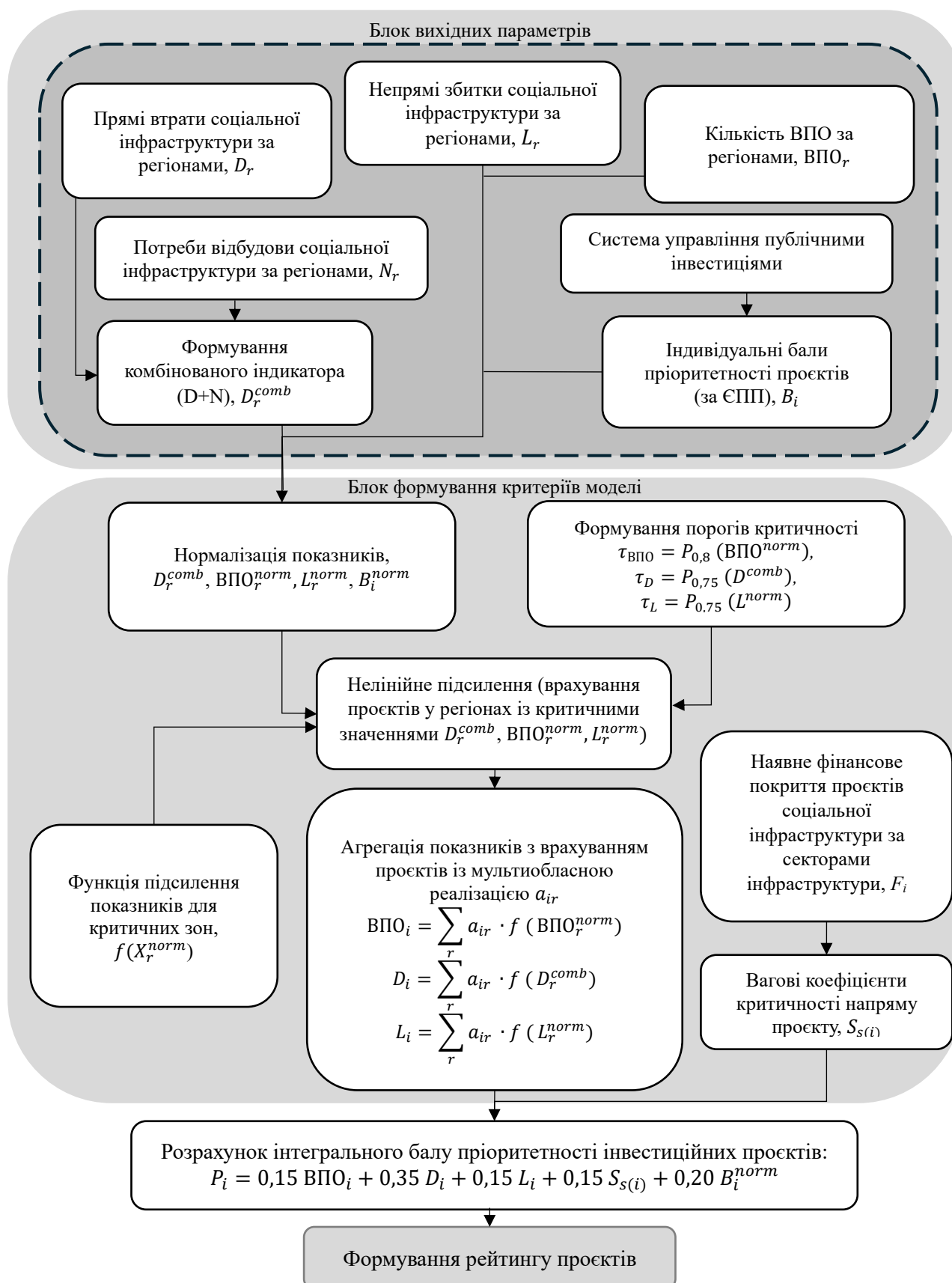

Рисунок 3.9 – Науково-прикладний інструментарій побудови скоринг-моделі пріоритизації інвестиційних проєктів відбудови соціальної інфраструктури
Джерело: побудовано автором

- $S_{s(i)}$ – ваговий коефіцієнт критичності напрямку проекту ($S_{s(i)} \in [0; 1]$) (табл. 3.7), формується експертно на основі зваження рівня фінансового покриття відповідного напрямку проекту за даними платформи DREAM і питомої ваги кожного напрямку в структурі загальної фінансової потреби інвестування соціальної інфраструктури [30; 130] (рис. 2.17).

Таблиця 3.7 – Вихідні інституційні параметри проектів ЄПП

Сектор	Середній бал ЄПП	Ваговий коефіцієнт сектору
Освіта і наука	4,95	0,75
Охорона здоров'я	3,88	1
Соціальний захист	4,13	0,85
Житло (соціальне)	5	0,95
Культура та спорт	3,48	0,6

Джерело: побудовано автором на основі експертних оцінок та [39; 130]

Додатково введемо параметр моделі для проектів із мультиобласною реалізацією (наприклад, для проекту, що реалізується одночасно у Львівській (0,4) і Харківській (0,6) областях):

$$\sum_r a_{ir} = 1; a_{ir} \geq 0 \quad (3.1)$$

де a_{ir} – частка реалізації проекту у регіоні.

Для порівнюваності різнорідних абсолютних показників у моделі використовуються нормалізовані значення, що приведені у єдину шкалу за методикою мінімаксної нормалізації, після чого дані приймають значення за шкалою від 0 до 1 і стають придатними для інтеграції у скоринг-модель:

- $ВПО_r^{norm}$ – нормалізоване значення кількості ВПО у регіоні r ;
- L_r^{norm} – нормалізоване значення збитків (непрямих економічних втрат) у регіоні r .

Окрему роль у моделі відіграє комбінований індикатор, що відображає співвідношення прямих втрат соціальної інфраструктури регіону і фінансових потреб на її відновлення (D_r^{comb}) (табл. 3.8). Жоден з базових показників – прямі

втрати D_r чи потреби N_r – не дає повної економічно-обґрунтованої картини інвестиційних пріоритетів через неможливість врахування технічної складності відбудови об'єктів або ж мають непропорційний характер до ступеню руйнувань (поодинокі об'єкти можуть вимагати значно більших інвестицій, аніж велика кількість однотипних) [30].

Математично показник D_r^{comb} сформований як зважена сума нормалізованих значень і виконує збалансовуючу функцію фізичного і вартісного виміру втрат :

$$D_r^{comb} = 0,5 D_r^{norm} + 0,5 N_r^{norm} \quad (3.2)$$

де D_r^{comb} – комбіноване значення прямих втрат D_r і потреб на фінансування N_r соціальної інфраструктури у регіоні r .

Представлене комбінування із рівними ваговими коефіцієнтами (0,5) зменшує вплив домінування одного із компонентів і його тяжіння до максимальних значень вихідних даних. Фактично отримуємо регуляторний індикатор, що згладжує регіональну варіацію для наступного нелінійного порогового перетворення моделі [188]. Більше того, комбінований показник D_r^{comb} концептуально узгоджується із раніше проаналізованим коефіцієнтом $k_{N/Di}$, хоча формально не дублює його, а інкорпорує його економічний зміст у скоринг-модель, адже враховує диспропорції N/D . Саме дисбаланс прямих втрат і фінансових потреб, які фіксуються $k_{N/Di}$, проявляються у скоринг-моделі шляхом зростання D_r^{comb} відповідно із одночасним підвищенням пріоритетності інвестиційних проєктів у регіонах їх реалізації. Отже, запропонований показник відіграє роль інфраструктурного компонента скорингу, тим самим підвищуючи математичну стійкість моделі, та формує коректну основу для підсилення впливу факторів у критичних регіонах. Зважаючи на значення даного параметру в структурі моделі, йому присвоюється найбільша вага у інтегральному балі пріоритетності ($w_D = 0,40$).

Формування порогів критичності τ на основі вихідних даних є статистичною необхідністю для реалізації принципів скоринг-моделі. Відтак, порогові значення показників $ВПО^{norm}$, D^{comb} та L^{norm} не формуються експертним методом, а

розраховуються через перцентилі розподілу нормалізованих значень за регіонами [30].

$$\tau_{\text{ВПО}} = P_{0,8} (\text{ВПО}^{\text{norm}}), \tau_D = P_{0,75} (D^{\text{comb}}), \tau_L = P_{0,75} (L^{\text{norm}}) \quad (3.3)$$

Таким чином, пороговими у моделі буде ідентифіковано регіони (області) із високими значеннями у верхніх 20% (щодо внутрішньо-переміщених осіб ВПО^{norm}) і верхніх 25% (щодо показників D^{comb} та L^{norm}).

Для кожного нормалізованого показника (фактора) $X \in [0; 1]$ у модель вводиться нелінійна (квадратична) функція підсилення для забезпечення ефекту «критичної зони»:

$$C_r^X = \begin{cases} 0, & X_r^{\text{norm}} \leq \tau_X \\ 1, & X_r^{\text{norm}} > \tau_X \end{cases} \quad (3.4)$$

$$f(X_r^{\text{norm}}) = \begin{cases} X_r^{\text{norm}}, & X_r^{\text{norm}} \leq \tau_X \\ \tau_X + \frac{(X_r^{\text{norm}} - \tau_X)^2}{1 - \tau_X}; & X_r^{\text{norm}} > \tau_X \end{cases} \quad (3.5)$$

де X – відповідний регіональний фактор скоринг-моделі;

C_r^X – індикатор належності регіону до критичної зони за відповідним фактором X ;

X_r^{norm} – нормалізоване значення фактора X у регіоні r , приведене до інтервалу $[0; 1]$;

τ_X – порогове критичне значення фактора X .

Такий крок створює виконання умови, коли при перевищенні порогового значення τ (критичного навантаження) темп приросту пріоритетності зростає прискорено, проте залишається керованим (через введення дільника $1 - \tau$).

Для агрегації регіональних факторів у випадку мультиобласної реалізації інвестиційного проєкту при розрахунку регіональних показників враховується зважена сума часток a_{ir} :

$$\text{ВПО}_i = \sum_r a_{ir} \cdot f(\text{ВПО}_r^{\text{norm}}) \quad (3.6)$$

$$D_i = \sum_r a_{ir} \cdot f(D_r^{comb}) \quad (3.7)$$

$$L_i = \sum_r a_{ir} \cdot f(L_r^{norm}) \quad (3.8)$$

Наступним кроком необхідно врахувати значення балу пріоритетності, присвоєного кожному проєкту в Єдиному проєктному портфелі публічних інвестицій на основі критеріїв, що встановлені УПІ [39]. З цією метою нормалізуємо кожне точкове значення B_i по усіх проєктах за допомогою мінімаксного масштабування (пряма нормалізація).

Для формування остаточної функції скоринг-моделі пріоритизації інвестиційних проєктів зафіксуємо вагові коефіцієнти показників, отримані на основі експертних оцінок ($\sum w_i = 1$): $w_{ВПО} = 0,15$; $w_D = 0,35$; $w_L = 0,15$; $w_S = 0,15$; $w_B = 0,20$.

Тоді загальний інтегральний бал кожного проєкту буде розраховано за наступною рівністю:

$$P_i = 0,15 ВПО_i + 0,35 D_i + 0,15 L_i + 0,15 S_{s(i)} + 0,20 B_i^{norm} \quad (3.9)$$

Вищий показник P_i засвідчує вищий пріоритет проєкту в портфелі інвестицій.

Апробацію моделі проведемо за допомогою інструментів Microsoft Excel на основі портфеля інвестиційних проєктів відновлення соціальної інфраструктури (Додаток Л) за наступним алгоритмом. Сформуємо матрицю вихідних даних $ВПО_r, D_r, L_r, N_r$ за регіонами України із автоматичним розрахунком їх нормалізованих значень та комбінованого показника D_r^{comb} (табл. 3.8).

Із використанням вбудованої функції Excel *PERCENTILE.INC* розрахуємо порогові значення показників τ .

$$\tau_{ВПО} = PERCENTILE.INC(ВПО^{norm}; 0,8) \rightarrow \tau_{ВПО} = 0,400$$

$$\tau_D = PERCENTILE.INC(D^{comb}; 0,75) \rightarrow \tau_D = 0,135$$

$$\tau_L = PERCENTILE.INC(L^{norm}; 0,75) \rightarrow \tau_L = 0,126$$

Таблиця 3.8 – Матриця вихідних даних та нормалізованих показників скоринг-моделі пріоритизації інвестиційних проєктів

Область (регіон)	Фактори моделі (абсолютні значення)				Нормалізовані значення				
	ВПО _r , тис. осіб	D _r , млн грн	N _r , млн грн	L _r , млн грн	ВПО _r ^{norm}	D _r ^{norm}	N _r ^{norm}	L _r ^{norm}	D _r ^{comb}
Вінницька	122,0	6679,2	29106,0	40862,5	0,219	0,010	0,022	0,021	0,016
Волинська	40,0	145,4	38599,5	20857,8	0,072	0,000	0,040	0,002	0,020
Дніпропетровська	557,0	67957,8	132456,7	153665,6	1,000	0,100	0,215	0,126	0,157
Донецька	0,0	679844,3	171363,4	1091442,4	0,000	1,000	0,287	1,000	0,644
Житомирська	74,0	8741,9	24283,8	34476,8	0,133	0,013	0,013	0,015	0,013
Закарпатська	62,0	137,2	57328,7	22898,6	0,111	0,000	0,075	0,004	0,037
Запорізька	230,0	60332,3	108304,6	127055,8	0,413	0,089	0,170	0,101	0,129
Івано-Франківська	93,0	98,7	76595,5	24588,3	0,167	0,000	0,111	0,006	0,055
Київська	324,0	145464,0	114800,0	254920,7	0,582	0,214	0,182	0,220	0,198
Кіровоградська	84,0	3692,1	27106,3	24796,7	0,151	0,005	0,018	0,006	0,012
Луганська	0,0	188556,6	71765,1	319010,9	0,000	0,277	0,102	0,280	0,189
Львівська	152,0	15580,2	74442,3	67839,9	0,273	0,023	0,107	0,046	0,065
Миколаївська	139,0	72634,6	49491,9	145428,4	0,250	0,107	0,060	0,118	0,083
м. Київ	348,0	94265,9	553992,7	553992,7	0,625	0,139	1,000	0,499	0,569
Одеська	221,0	54945,0	118407,1	141645,8	0,397	0,081	0,188	0,115	0,135
Полтавська	168,0	1909,1	66781,1	28118,5	0,302	0,003	0,092	0,009	0,047
Рівненська	50,0	419,7	23142,7	22042,7	0,090	0,001	0,011	0,003	0,006
Сумська	98,0	44579,2	40020,4	95363,1	0,176	0,065	0,042	0,072	0,054
Тернопільська	67,0	1785,7	21573,7	23578,8	0,120	0,003	0,008	0,005	0,005
Харківська	415,0	483168,5	210083,6	810759,5	0,745	0,711	0,359	0,738	0,535
Херсонська	0,0	115850,6	62757,1	201824,5	0,000	0,170	0,085	0,171	0,128
Хмельницька	80,0	5804,2	25120,4	32304,3	0,144	0,008	0,015	0,013	0,012
Черкаська	128,0	3524,8	25301,4	26576,9	0,230	0,005	0,015	0,008	0,010
Чернівецька	50,0	76,8	17272,7	18301,3	0,090	0,000	0,000	0,000	0,000
Чернігівська	65,0	57260,1	43139,2	113491,6	0,117	0,084	0,048	0,089	0,066

Джерело: побудовано автором за [44; 210] та власними розрахунками

Потреба визначення порогових значень τ виникає з метою ідентифікації обґрунтованих меж критичності регіональних показників та формування об'єктивної основи для застосування нелінійних функцій підсилення скоринг-моделі. Використання таких перцентильних порогів дозволяє виокремити регіони з надмірним соціальним навантаженням, масштабними втратами або високими непрямими збитками без залучення експертних оцінок, що забезпечує відтворюваність і нечутливість результатів до суб'єктивного впливу при визначення пріоритетів [30].

Поданий нижче графік на рисунку 3.9 ілюструє механізм нелінійного підсилення впливу регіональних факторів у скоринг-моделі. По осі X відкладені

нормалізовані значення відповідних факторів, по осі Y – їх трансформовані значення після застосування функції підсилення за формулою 3.5 за шкалою від 0 до 1.

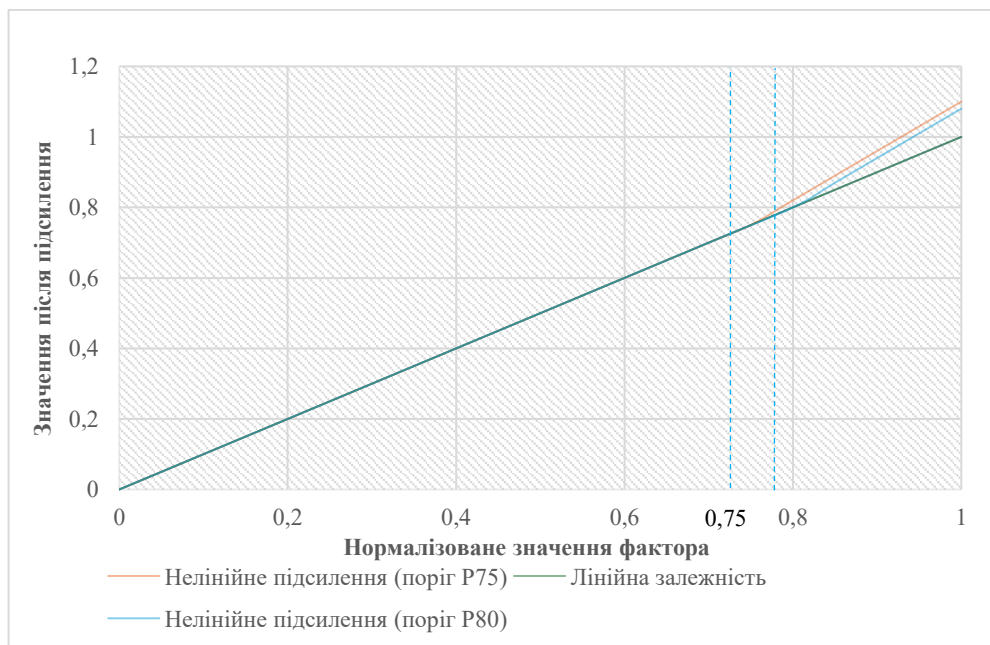

Рисунок 3.10 – Нелінійна функція підсилення регіональних факторів у критичних зонах

Джерело: побудовано автором

Залежність до досягнення порогового значення ($P80$ для фактору ВПО та $P75$ для факторів збитків і втрат соціальної інфраструктури) має лінійний характер, що забезпечує коректну обробку регіонів із помірним рівнем навантаження без завищення їхнього внеску у бал пріоритетності.

Після перевищення порогового значення функція переходить у режим прискореного зростання, коли навіть незначне подальше збільшення показника призводить до непропорційного більшого зростання його внеску в інтегральний бал, що формує ефект критичної зони функціонування соціальної інфраструктури. Водночас застосоване підсилення має керований характер: темп зростання обмежується параметром функції (дільником у формулі 3.5), що запобігає неконтрольований вплив окремих факторів на загальний результат. Відтак рисунок

3.9 демонструє баланс між чутливістю моделі до регіонів із критичними факторами і математичною стійкістю скоринг-оцінки [30].

Відповідно до результатів розрахунків, наведених у таблиці 3.8 до групи регіонів із надмірним соціальним навантаженням (верхні 20% розподілу за кількістю ВПО) належать насамперед Дніпропетровська, Харківська, Київська області та м. Київ, які характеризуються підвищеним тиском на наявну соціальну інфраструктуру (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 – Матриця регіонів із перевищенням порогових значень скоринг-моделі

Регіон (область)	Надмірне соціальне навантаження ($VPO_r^{norm} > P80$)	Масштабні прямі втрати ($D_r^{comb} > P75$)	Високі непрямі збитки ($L_r^{norm} > P75$)	Кількість перевищень
Дніпропетровська	✓	✓	х	2
Донецька	х	✓	✓	2
Запорізька	✓	х	х	1
Київська	✓	✓	✓	3
Луганська	х	✓	✓	2
м. Київ	✓	✓	✓	3
Харківська	✓	✓	✓	3
Херсонська	х	х	✓	1

Джерело: побудовано автором

Регіони з масштабними прямим втратами соціальної інфраструктури, ідентифіковані за перевищенням значенням порогових значень комбінованого показника втрат і потреб D_r^{comb} (верхні 25%), включають Дніпропетровську, Донецьку, Харківську, Луганську, Київську області та м. Київ. Для цих областей характерний критичний рівень фізичних руйнувань об'єктів соціальної сфери, що формує структурну неможливість відновлення доступу до базових соціальну послуг без інвестиційного втручання (табл. 3.9).

До територій із високими непрямыми економічними збитками, зумовленими деградацією соціальних послуг, втратою людського капіталу і порушенням функціонування соціальних систем, віднесено Донецьку, Харківську, Київську, Луганську, Херсонську області та м. Київ, для яких значення відповідного

нормалізованого показника L_r^{norm} перевищують зазначені пороги критичності. Саме зазначені регіони формують зону підвищеної інвестиційної пріоритетності у скоринг-моделі, оскільки поєднують у собі декілька критичних факторів одночасно, що обґрунтовує застосування нелінійного підсилення їх впливу при застосуванні інтегрального балу пріоритетності проєктів.

Виявлення зон підвищеної інвестиційної пріоритетності і формування методичних передумов для подальшої формалізації впливу регіональних факторів у рамках скоринг-моделі інтерпретує пороговий характер впливу факторів і його непропорційне зростання по усьому діапазону значень, що потребує застосування механізму коригування. З цією метою у моделі враховано нелінійне перетворення нормалізованих показників за формулою 3.5 відповідно до кожних факторів за регіонами за функціями 3.10-3.12, як засіб відокремлення регіонів з помірним значенням факторів від територій критичної інфраструктурної деградації, що дозволяє забезпечити непропорційне підсилення їхнього внеску в інтегральний бал пріоритетності. Економічна логіка підходу в умовах післявоєнного відновлення передбачає відображення навіть незначного додаткового навантаження у критичних регіонах, що призводить до суттєвого зростання соціально-економічних ризиків і повинно відображатися у процесі пріоритизації інвестицій [30].

Розрахунок нелінійних значень нормалізованих показників проводиться у розрізі кожного регіону із врахуванням функції 3.4:

$$\text{ВПО}_r^{nl} = f(\text{ВПО}_r^{norm}) \quad (3.10)$$

$$D_r^{nl} = f(D_r^{comb}) \quad (3.11)$$

$$L_r^{nl} = f(L_r^{norm}) \quad (3.12)$$

У межах кожного проєкту i зазначається перелік регіонів r_i , у яких планується його реалізація, із зазначенням частки a_{ir} . Автоматично вказуються значення ВПО_r^{nl} , D_r^{nl} , L_r^{nl} за ID кожного проєкту та розраховується їх добуток на частку a_{ir} .

Відповідно у таблиці 3.10 зазначається нормалізоване значення балу пріоритизації за ЄПП (B_i^{norm}) та формуються сукупні ВПО_i , D_i , L_i як суми внесків кожного регіону в певний проєкт.

Таблиця 3.10 – Результати реалізації скоринг-моделі пріоритизації інвестиційних проєктів на прикладі Єдиного проєктного портфеля публічних інвестицій на 2025 рік

ID проєкту	Бал пріоритизації за ЄПП (B_i)	Приведений бал пріоритизації за ЄПП, (B_i^{norm})	Приведене значення ВПО проєкту, $ВПО_i$	Приведені прямі втрати у проєкті, D_i	Приведені непрямі збитки у проєкті, L_i	Перевірка $\sum_r a_{ir}$	Фінальна оцінка проєкту, P_i	Ранг
Освіта і наука								
2	6,06	1,0000	0,4627	0,1267	0,0989	1	0,4411	1
3	5,91	0,9708	0,2405	0,0755	0,0834	1	0,3817	3
4	5,67	0,9241	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3851	2
5	5,53	0,8969	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3796	4
6	4,98	0,7899	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3582	5
7	4,7	0,7354	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3473	6
8	4,53	0,7023	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3407	7
9	4,47	0,6907	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3384	8
10	3,59	0,5195	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3041	9
Охорона здоров'я								
11	5,99	0,9864	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,4350	8
12	5,29	0,8502	0,4842	0,3529	0,2854	1	0,5590	1
13	5,28	0,8482	0,0898	0,0057	0,0035	1	0,3356	15
14	4,88	0,7704	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3918	9
15	4,53	0,7023	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3782	10
16	4,48	0,6926	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3763	11
17	3,98	0,5953	0,4842	0,3529	0,2854	1	0,5080	2
18	3,7	0,5409	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3459	13
19	3,69	0,5389	0,0898	0,0000	0,0000	1	0,2712	24
20	3,68	0,5370	0,1670	0,0553	0,0059	1	0,3027	20
21	3,64	0,5292	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3436	14
22	3,52	0,5058	0,4842	0,3529	0,2854	1	0,4901	4
23	3,48	0,4981	0,4842	0,3529	0,2854	1	0,4886	5
24	3,47	0,4961	0,4842	0,3529	0,2854	1	0,4882	6
25	3,46	0,4942	0,4003	0,1291	0,1013	1	0,3693	12
26	3,29	0,4611	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3300	16
27	3,21	0,4455	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3268	17
28	3,05	0,4144	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3206	18
29	3,02	0,4086	0,4842	0,3529	0,2854	1	0,4707	7
30	2,66	0,3385	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3054	19
31	2,5	0,3074	0,1167	0,0662	0,0887	1	0,2654	23
32	2,48	0,3035	0,0000	0,1275	0,1284	1	0,2746	22
33	2,42	0,2918	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,2961	21
34	2,38	0,2840	0,5984	0,3198	0,5552	1	0,4918	3
35	1,28	0,0700	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,2517	25
36	0,92	0,0000	0,1759	0,0539	0,0718	1	0,2060	26
Соціальний захист								
37	5	0,7938	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3890	1
38	4,6	0,7160	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3584	3
39	4,7	0,7354	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3623	2
40	4,31	0,6595	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3471	4
41	4,15	0,6284	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3409	5
42	3,76	0,5525	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3257	6
43	3,47	0,4961	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,3145	7
44	1,25	0,0642	0,2391	0,0965	0,1208	1	0,2281	8
Культура, спорт, туризм								
1	3,48	0,4981	0,4003	0,1291	0,1013	1	0,3100	1

Джерело: розрахунки автора на основі [39]

Бал пріоритетності зазначених проєктів за УПП коригується з врахуванням сукупного впливу введених у модель факторів (нормалізованих і нелінійно трансформованих показників соціального навантаження), зважених відповідно до територіальної реалізації. Відтак, інституційний бал проєкту, визначений у межах ЄПП [39], не заміщується, а адаптується до реального рівня регіональної потреби у відновленні. У результаті розраховується P_i та визначається рейтинг (Rank) інвестиційних проєктів у межах кожного напрямку (сектору) соціальної інфраструктури.

Інтерпретація результатів скоринг-моделі дозволяє здійснити узгодження інституційного балу портфеля (визначеного у рамках УПП) [147] із об'єктивними регіональними потребами відновлення соціальної інфраструктури. Модель формально демонструє, що проєкти, які потрапляють у верхівку рейтингу за P_i , є пріоритетними не лише за результатами адміністративного оцінювання, а й за реальним навантаженням і втратами соціальної інфраструктури. Водночас модель враховує практичні випадки реалізації проєктів на міжрегіональному рівні (будівництво освітніх хабів, центрів надання соціальних послуг, кластерних медичних закладів) [30].

Результати розрахунків за моделлю, наведені у таблиці 3.10, демонструють, що інтегральний бал пріоритетності інвестиційних проєктів істотно залежить від просторових параметрів їх реалізації. Зіставлення початкового нормалізованого балу за ЄПП B_i^{norm} із підсумковим значенням P_i показує, що проєкти, реалізація яких зосереджена у регіонах із перевищенням порогових значень отримали додаткове підсилення інтегральної оцінки і зміщення у рейтингу. Так, наприклад проєкт за ID 34 «Влаштування інноваційного комплексу підземних відділень Харківської обласної клінічної лікарні» [39] попри незначний бал інституційної оцінки (2,38), що нижче середнього у межах сектору «Охорона здоров'я» (табл. 3.7), займає вищі позиції у підсумковому рейтингу за рахунок значної реалізації у Харківській області, як регіону із одночасним значним перевищенням порогових значень за показниками соціального навантаження, рівнем ризиків і максимальними масштабами прямих втрат соціальної інфраструктури.

Водночас проєкт із ID 2 «Створення Центрів професійної досконалості» із мультиобласною реалізацією, що впроваджується переважно у регіонах із помірними показниками втрат та соціального навантаження, зберігає позиції близькі до визначених за балом пріоритетності ЄПП, без підвищення інтегрального балу [39; 147]. Це підтверджує, що модель не створює початкові оцінки, а здійснює коригування виключно у випадках наявності об'єктивних ознак регіональної інфраструктурної критичності.

Таким чином, результати таблиці 3.10 засвідчують здатність скоринг моделі диференціювати інвестиційні пріоритети у підсумковому рейтингу за секторами з врахуванням регіональних потреб відбудови соціальної інфраструктури, формуючи більш обґрунтоване і соціально-орієнтоване ранжування проєктів. Результати підтверджують придатність використання запропонованої моделі як підтримуючого інструменту прийняття рішень у системі управління публічними інвестиціями, особливо в умовах необхідності спрямування фінансування на території із найвищим соціально-економічним ефектом від відновлення соціальної інфраструктури.

3.3. Трансформація системи управління публічними інвестиціями у сфері відновлення соціальної інфраструктури

Результати отриманої скоринг-моделі демонструють доцільність її застосування як інструменту обґрунтування пріоритизації інвестиційних проєктів відновленні соціальної інфраструктури в умовах обмеженості фінансування з урахуванням масштабів завданих втрат, соціальної вразливості територій і рівня фінансового покриття потреб. Водночас, ефективність використання такого інструментарію у значній мірі залежить не тільки від коректності методичних підходів до оцінювання проєктів, а й від якості інституційного середовища, в межах якого ухвалюються і реалізуються інвестиційні рішення. За умов відсутності узгодженої інвестиційної політики

навіть обґрунтовані пріоритети можуть не трансформуватися у послідовні та результативні управлінські дії.

У даному контексті формування ефективної інвестиційної політики у сфері відновлення соціальної інфраструктури України набуває системного характеру та виходить за межі окремо узятих інструментів відбору проєктів. Тобто мова йде про необхідність комплексного реформування системи управління публічними інвестиціями, спрямованого на ланцюгове узгодження стратегічних цілей відбудови, механізмів пріоритизації, бюджетного планування та інституційної відповідальності різних рівнів влади. Це стає особливо актуальним в умовах обмеженості фінансових ресурсів під час війни, багаторівневих ризиків та зростання запиту на прозорість і результативність публічного інвестування [21; 148]. З огляду на це важливо зробити акцент на деталізації Дорожньої карти реформування системи управління публічними інвестиціями у сфері відбудови соціальної інфраструктури України [32]. Така дорожня карта розглядається як інструмент поетапної трансформації інституційної архітектури управління інвестиціями, який забезпечує підготовку проєктів від аналітичної оцінки і пріоритизації до практичної реалізації та моніторингу соціально-економічних ефектів. Вона повинна поєднувати нормативно-інституційні зміни, процедурні вдосконалення і управлінські інструменти у єдину послідовну рамку.

Таким чином, усі попередні результати дослідження спрямовуються на формування цілісного бачення ефективної інвестиційної політики у відновленні соціальної інфраструктури, яка базується як на запропонованій скоринг-моделі, та водночас забезпечує інтеграцію її результатів у систему стратегічного планування та управління публічними інвестиціями у сучасних реаліях України. Реалізація відповідної дорожньої карти націлена на створення передумов для підвищення узгодженості інвестиційних рішень, зменшення інституційних дисбалансів і забезпечення стійкого соціального та економічного ефекту в процесі післявоєнного відновлення.

Досягнення зазначених цілей неможливе без глибокої модернізації як існуючої соціальної інфраструктури, так і тих її елементів, що зазнали руйнувань

унаслідок війни. У цьому контексті концепція стійкості та сталого відновлення зумовлює переосмислення ролі цифровізації, що постає не лише як технологічна інновація, а як ключовий інструмент трансформації управлінських процесів і мобілізації інвестиційних ресурсів. Інтеграція цифрових рішень у соціальну інфраструктуру створює можливості для підвищення прозорості управління, зниження трансакційних витрат, посилення підзвітності та залучення різноманітних інвестиційних потоків [42; 182; 183].

Соціальна інфраструктура, як було окреслено у дослідженні її трактувань (табл. 1.1), концептуалізується як багатогранна система, що пов'язує галузеві, регіональні та інституційно-інвестиційні виміри [162]. У свою чергу цифровізація соціальної інфраструктури в Україні на даний момент функціонує як «вузол» управління, який пов'язує ці виміри та забезпечує новий механізм реалізації інвестиційної політики відбудови.

З точки зору управління, цифрові платформи соціальної сфери створюють умови для реалізації наступних принципів:

- ефективності та інклюзивності шляхом забезпечення рівного надходження послуг у всіх регіонах, включаючи території, що постраждали від кризи;
- прозорості та підзвітності за допомогою онлайн-інструментів моніторингу, електронних аудитів та платформ зворотного зв'язку з громадянами [183];
- гнучкості в адаптації до надзвичайних ситуацій шляхом розгортання мобільних сервісних підрозділів, цифрової гуманітарної логістики та систем зв'язку в режимі реального часу [5].

З точки зору інвестицій, цифровізація проєктів соціальної інфраструктури підвищує:

- привабливість для приватного капіталу шляхом зниження адміністративних бар'єрів, сприяння державно-приватним партнерствам (ДПП) та запровадження соціальних облігацій;
- диверсифікацію ресурсів за рахунок донорського фінансування, міжнародних фінансових установ та механізмів змішаного фінансування.

- фінансування на основі результатів, де цифрові системи моніторингу пов'язують повернення інвестицій з вимірюваними результатами в охороні здоров'я, освіті чи соціальному захисті [162].

Цифровізація соціальної інфраструктури також відповідає потребам внутрішньо переміщених осіб та вразливих груп. Цифрові реєстри для ВПО, наприклад, такі як «єВідновлення» та «єОселя», впроваджуються шляхом поєднання позабюджетних асигнувань, донорських грантів та позик від міжнародних банків розвитку [37; 40]. Ці механізми все більше пов'язані з вимогами від міжнародних партнерів щодо надання допомоги та спираються на системи цифрової підзвітності.

Крім того, платформи громадської участі та додатки для розумних міст сприяють реформам місцевого самоврядування, підвищують прозорість бюджету та залучають іноземних інвесторів та ІТ-компанії, зацікавлених в розробці локальних рішень. Як результат, цифрові інструменти інтегрують інновації в управлінні з ширшими інвестиційними стратегіями, підвищуючи як ефективність, так і інклюзивність. Регіональні та міжгалузеві ефекти цифровізації є особливо значними. Зменшуючи нерівномірність доступу до послуг, цифрова інфраструктура дозволяє громадам відновити базові соціальні послуги та стимулювати місцеву економічну активність [5]. Інвестиції в інфраструктуру ІКТ створюють міжгалузеву синергію, одночасно приносячи вигоду охороні здоров'я, освіті, соціальному захисту та культурним послугам. Наприклад, мобільні цифрові рішення для охорони здоров'я доповнюють освітні платформи для медичної підготовки, тоді як портали електронного врядування інтегрують заходи соціального захисту зі службами зайнятості. Такий взаємозв'язок примножує вплив кожного інвестованого ресурсу та робить соціальну інфраструктуру з цифровою надбудовою більш привабливою сферою для інвесторів, які прагнуть досягти вимірюваних довгострокових соціальних результатів поряд з фінансовими [42; 184].

Незважаючи на свій потенціал, цифровізація соціальної інфраструктури в Україні й надалі супроводжується суттєвими викликами. До таких викликів

належать нерівномірний регіональний потенціал та постійний цифровий розрив між міськими та сільськими територіями, високі ризики кібербезпеки у воєнних умовах та потребу в стійких моделях фінансування, що виходять за рамки підтримки донорів. Крім того, обмежений інституційний потенціал місцевих органів влади ускладнює управління та реалізацію цифрових проєктів. Тим не менш, довгострокові перспективи залишаються позитивними. Відповідність України цифровим та інвестиційним стандартам ЄС, таким як Зелена угода ЄС та Програма «Цифрова Європа», створює сприятливі умови для гармонізації структур управління та залучення транскордонного фінансування [217]. У цих умовах очікується, що соціальні облігації, державно-приватні партнерства та змішане фінансування стануть ключовими інструментами фінансування цифрової соціальної інфраструктури в наступне десятиліття [183; 162].

Важливість залучення громадянського суспільства, бізнесу та місцевих громад для фінансування національної відбудови підвищується із впровадженням цифрових нововведень та спрощенням інвестиційних онлайн-процедур. У таких умовах актуальність механізмів краудфандингу як інструменту демократичного залучення ресурсів та підвищення довіри до процесів соціальної відбудови зростає [29]. Сутність такого механізму полягає у добровільному об'єднанні фінансових внесків великої кількості осіб через онлайн-майданчики для реалізації конкретних суспільно-важливих проєктів. Цей підхід дає можливість трансформувати поведінку громадян із ролі «пасивних спостерігачів» у активних учасників українського відновлення [29].

Краудфандинг як форма залучення фінансування у проєкти соціальних ініціатив поєднує характеристики благодійності, інвестування та громадської участі. У залежності від механізму мотивування учасників розрізняють наступні моделі: донорську (без очікуваної матеріальної винагороди, що найчастіше зустрічається у проєктах відновлення шкіл, лікарень, будівництва укриттів), виноградну (із символічними подяками або залученням до спільноти), кредитну (повернення коштів після завершення проєкту) та інвестиційну (отримання частки прибутку або власності) [142]. В умовах післявоєнного відновлення

краудфандинг може виконувати роль «мостового фінансування», за якого внески громадян забезпечують початковий етап реалізації проєкту до залучення коштів з державних фондів, донорських програм чи міжнародних фінансових організацій.

Ефективність краудфандингу підвищується за умов його інтеграції у системи багаторівневого управління – поєднання механізмів громадського фінансування із місцевим бюджетним фінансуванням, публічно-приватним партнерством, грантовими програмами міжнародних організацій (UNDP, GIZ, USAID, EIB, тощо). Важливим є також, щоб кампанії краудфандингу діяли у цифровій екосистемі з відкритими базами даних щодо відбудови (пошкоджені об'єкти, онлайн-карти реконструкції, тощо), що забезпечить прозорість і дозволить прослідковувати досягнуті результати і потреби у фінансуванні [29].

В Україні уже діє кілька краудфандингових платформ, які можуть адаптуватися під відбудовчі проєкти соціальної інфраструктури. Наприклад, майданчик Спільнокошт (Biggggidea), орієнтований на соціальний розвиток, інновації, освітні, культурні та урбаністичні проєкти [155]. Платформа Моє Місто співпрацює з соціальними ініціативами на рівні міст (зокрема у Харкові) і функціонує як простір для громадських програм [69]. Платформа КУБ (за ініціативою ПриватБанку) демонструє приклад краудінвестингу малого і середнього бізнесу і може бути адаптована до моделі соціальних проєктів [89]. Також слід відзначити платформу Dreamstarter [163], яка націлена на реалізацію проєктів у творчій, освітній та науковій сферах.

Практична реалізація краудфандингу може бути успішно поєднана із місцевими програмами розвитку громад. Зокрема, проєкт «Re:Ukraine Villages» протягом 2023-2024 рр. закумулював фінанси на будівництво модульних будинків для ВПО за підтримки громадян, бізнесу та партнерів через платформу Спільнокошт [155]. Дані приклади засвідчують присутність інфраструктури для залучення внесків громадян та створення проєктних портфелів.

У той самий час розвиток краудфандингових ініціатив супроводжується певними викликами. Серед основних ризиків – відсутність чітко визначеної

нормативної бази щодо використання громадських коштів для відбудови комунальних або державних об'єктів; можливі ризики шахрайства; недостатній рівень цифрової грамотності населення; нерівномірний доступ до онлайн-інструментів; конкуренція за увагу донорів у контексті потреби у реалізації численних гуманітарних проєктів. Мінімізація зазначених ризиків потребує доцільного впровадження соціального аудиту, створення фондів соціальних інвестицій, які адмініструють краудфандингові проєкти, а також забезпечення прозорості через використання блокчейн-технологій чи відкритих реєстрів транзакцій. Тому інтеграція краудфандингу у систему відбудови та її дорожньої карти сприяє створенню інноваційних механізмів управління, що повинні ґрунтуватися на засадах цифровізації, прозорості, підзвітності, участі та співпраці між владою, бізнесом та громадами [29].

Водночас реалізація дорожньої карти реформування системи управління публічними інвестиціями у сфері відновлення соціальної інфраструктури потребує не лише визначення пріоритетів та інституційного перезавантаження, а й впровадження дієвих механізмів контролю, моніторингу та підзвітності результатів інвестиційної діяльності. Саме на етапі практичної імплементації інвестиційної політики ключового значення набуває питання вимірюваності соціальних, екологічних та управлінських ефектів відбудови. У цьому напрямку логічним елементом дорожньої карти є інтеграція інструментів оцінювання результативності проєктів, що дозволяє трансформувати стратегічні цілі інвестування у набір конкретних кількісно вимірюваних індикаторів.

Одні із ключових аспектів ефективної реалізації проєктів відбудови соціальної інфраструктури України – це цифрові індикатори ESG-звітності, які впроваджуються через використання ESG-стандартів (Environmental, Social, Governance) у практиці інвестування та забезпечують поточний моніторинг запланованих соціальних, екологічних та управлінських результатів фінансових програм [1, с. 135]. Цифрові технології у цьому напрямку дають змогу досягати пришвидшення проєктної координації і збільшити якість звітування перед суспільством і стейкхолдерами, забезпечуючи зворотній зв'язок між процесами

пріоритизації, фінансування, реалізації та оцінювання соціально-економічних ефектів [73]. Саме тому дослідження цифрових індикаторів ESG-звітування як складової сучасної архітектури управління проєктами соціальної відбудови підсилює адаптацію до вимог міжнародного фінансування і європейських стандартів управління проєктами [31].

Відтак, суттєвим є визначення концептуальних засад формування системи ESG-індикаторів у звітності проєктів соціальної відбудови та окреслення напрямів їхньої інтеграції в механізми управління фінансовими ресурсами в Україні. З цією метою необхідно: встановити місце ESG-звітності у архітектурі інвестиційних проєктів відбудови соціальної інфраструктури; визначити роль цифрових технологій збору, верифікації і аналізу ESG-індикаторів; здійснити систематизацію цифрових індикаторів для соціальної сфери; сформувати рекомендаційні положення щодо створення систем моніторингу ESG-звітності, базуючись на міжнародних стандартах GRI (Global Reporting Initiative) [207], SASB (Suitability Accounting Standards Board) [204], EU Taxonomy (European Union taxonomy for sustainable activity) [167].

ESG-звітність у соціальних проєктах покликана не тільки віддзеркалювати ефективність фінансових ресурсів, а й показувати мультиплікативний вплив такого інвестування на людський капітал, інклюзивне середовище, енергоефективність і управлінські важелі. У контексті України така звітність набуває особливого значення, оскільки міжнародне донорство усе більше потребує подання звітності за критеріями ESG у своїх програмах фінансування [1, с. 137]. Автоматизація у процесах формування ESG-звітності забезпечує акумулювання даних державних реєстрів, локальних баз громад і сенсорних систем об'єктів, верифікацію отриманої інформації через блокчейн-технології, візуалізацію індикаторів за допомогою інтерактивних бордів, формування прогнозів ефективності з використанням ШІ та створення відкритого доступу до результатів, що підвищує довіру стейкхолдерів [73].

Три блоки системи ESG-індикаторів такої звітності включають:

1. Екологічні параметри, які охоплюють частку відновлених будівель, які відповідають класу енергоефективності А і вище; скорочення викидів вуглекислого газу на одиницю витрат проєкту; частку використаних екологічних матеріалів у проєктах реконструкції; рівень цифрового обліку енерговитрат на об'єктах соціальної інфраструктури.
2. Соціальні параметри, які враховують кількість нових або оновлених соціальних об'єктів, що створюють умови доступності для людей з інвалідністю; рівень залучення місцевого населення у процесі реалізації соціальних проєктів; чисельність користувачів, які отримали соціальний ефект від проєктів; цифровий індекс якості життя населення (розрахований на основі відкритих ресурсів Дія.City, Державної служби статистики України, Міністерства розвитку громад та територій України) [31].
3. Управлінські параметри, які включають наявні цифрові системи моніторингу проєктів (Dashboard); відкриту інформацію у системах ProZorro або DonorTracker та прозоре управління проєктами (електронне врядування, публічні дані); оприлюднені та регулярні ESG-звіти на загальнодоступних платформах [165]. (рис. 3.11)

У європейській практиці активно демонструється перехід до обов'язкового представлення ESG-звітності, що затверджено Директивою ЄС 2022/2464 (Corporate Sustainability Reporting Directive). Дана директива вимагає проведення незалежного аудиту, наявності у звітах цілей, політики, бізнес-моделі, результатів, кількісних індикаторів, публікації інформації у цифровому форматі (HTML, iXBRL) [170]. В основі нормативного документу лежить принцип подвійної матеріальності, за яким суб'єктам потрібно відображати вплив проєктних соціальних і екологічних факторів не лише на власну стабільність, а й на суспільство та навколишнє середовище [1, с. 144]. Звітність повинна бути не просто додатковим документом до проєкту, а має синхронізуватися з фінансовою звітністю організації, тобто цифрові індикатори повинні бути структуровані та об'єднані системою звітності проєкту.

Рисунок 3.11 – Концептуальна модель формування системи ESG-індикаторів та їх інтеграції у механізми управління інвестиційних проєктів відбудови соціальної інфраструктури України

Джерело: побудовано автором на основі [31; 165]

Також одна із вимог CSRD – це розширення обсягу суб'єктів звітування. Тобто звітність складають великі компанії, які відповідають пороговим значенням (за кількістю працівників, обсягом обороту, активами), а також організації, що беруть участь у проєктах із залученням міжнародних донорів та фінансових інструментів [170]. В українських умовах можна адаптувати даний механізм шляхом створення Національної платформи цифрової ESG-звітності у сфері відбудови об'єктів соціальної інфраструктури, яка може акумулювати державні, донорські та приватні інформаційні джерела (рис. 3.10) [31].

У запропонованій на рисунку 3.11 концептуальній моделі ESG-звітність інтегрується в архітектуру інвестиційних проєктів соціальної інфраструктури як постійний цифровий модуль, який супроводжує всі стадії інвестиційного циклу – від планування і відбору проєктів до моніторингу реалізації та оцінювання їхніх результатів. Такий підхід дозволяє використовувати ESG-індикатори не тільки для постфактум-звітування, а як засіб прийняття управлінських рішень щодо розподілу інвестицій, коригування пріоритетів для підвищення ефективності портфеля відбудови [31; 165]. Ядром системи є трирівнева структура блоків ESG-індикаторів, взаємозв'язок між якими відображає мультиплікативний соціально-економічний ефект публічного інвестування.

Отже, цифрові індикатори у ESG-звітності стають важливим елементом інвестиційного механізму відбудови національної соціальної інфраструктури. Вони інтегрують принципи фінансової прозорості, екологічної і соціальної відповідальності, ефективності, створюють клімат довіри міжнародних стейкхолдерів і підсилюють вплив процесів відновлення. Синергетична дія діджиталізації управління, ESG-підходів і новітніх аналітичних інструментів створює сучасну модель соціальної сфери, засновану на сталості, відкритості та інноваціях [31].

Підсумовуючи, варто підкреслити, що цифровізація соціальної інфраструктури та її інструменти діють як трансформаційна сила у відновленні України. Вона модернізує механізми управління, сприяючи прозорості, ефективності та інклюзивності, водночас розширюючи інвестиційні можливості

завдяки диверсифікованим моделям фінансування, що базуються на результатах діяльності, та посиленню міжнародної співпраці. Зрештою, цифрову трансформацію слід розуміти не просто як технологічне оновлення чи секторальну реформу, а як стратегічну основу для сталого регіонального розвитку, інтеграції в європейські соціально-економічні системи та довгострокової стійкості українського суспільства [162; 182; 183].

Водночас практична реалізація цифрових рішень і відбудови соціальної інфраструктури на основі принципу Build Back Better з елементами модернізації потребує послідовної та узгодженої системи управлінських рішень, що охоплюють усі етапи інвестиційного циклу. Тому наступний етап дослідження розкриватиме формування і деталізацію Дорожньої карти реформування системи управління публічними інвестиціями у сфері відбудови соціальної інфраструктури України, покликаної забезпечити поетапну трансформацію наявної інституційної моделі, узгодження ролей ключових учасників та інтеграцію аналітичних, цифрових та управлінських інструментів у єдину систему інвестиційної політики.

Рисунок 3.12 відображає розподіл інвестиційних проєктів у секторах соціальної інфраструктури, що включені до Єдиного проєктного портфеля публічних інвестицій, у розрізі головних розпорядників бюджетних коштів. Інформація для рисунка отримана у підсистемі Аналітика платформи DREAM і дає змогу проаналізувати інституційну модель формування портфелі публічних інвестицій та роль різних рівнів бенефіціарів у ініціюванні проєктів соціальної інфраструктури в Україні [121]. Представлені дані свідчать про домінування органів виконавчої влади та обласних державних адміністрацій у процесі подання і просування інвестиційних проєктів відбудови соціальної інфраструктури. У свою чергу участь органів місцевого самоврядування (ОМС) до жовтня 2025 року (перехідний період реалізації системи управління публічними інвестиціями) мала опосередкований характер. Такий розподіл пояснюється особливостями перехідного етапу, коли ОМС не мали можливості самостійно подавати проєктні концепції до ЄПП на платформі DREAM [121].

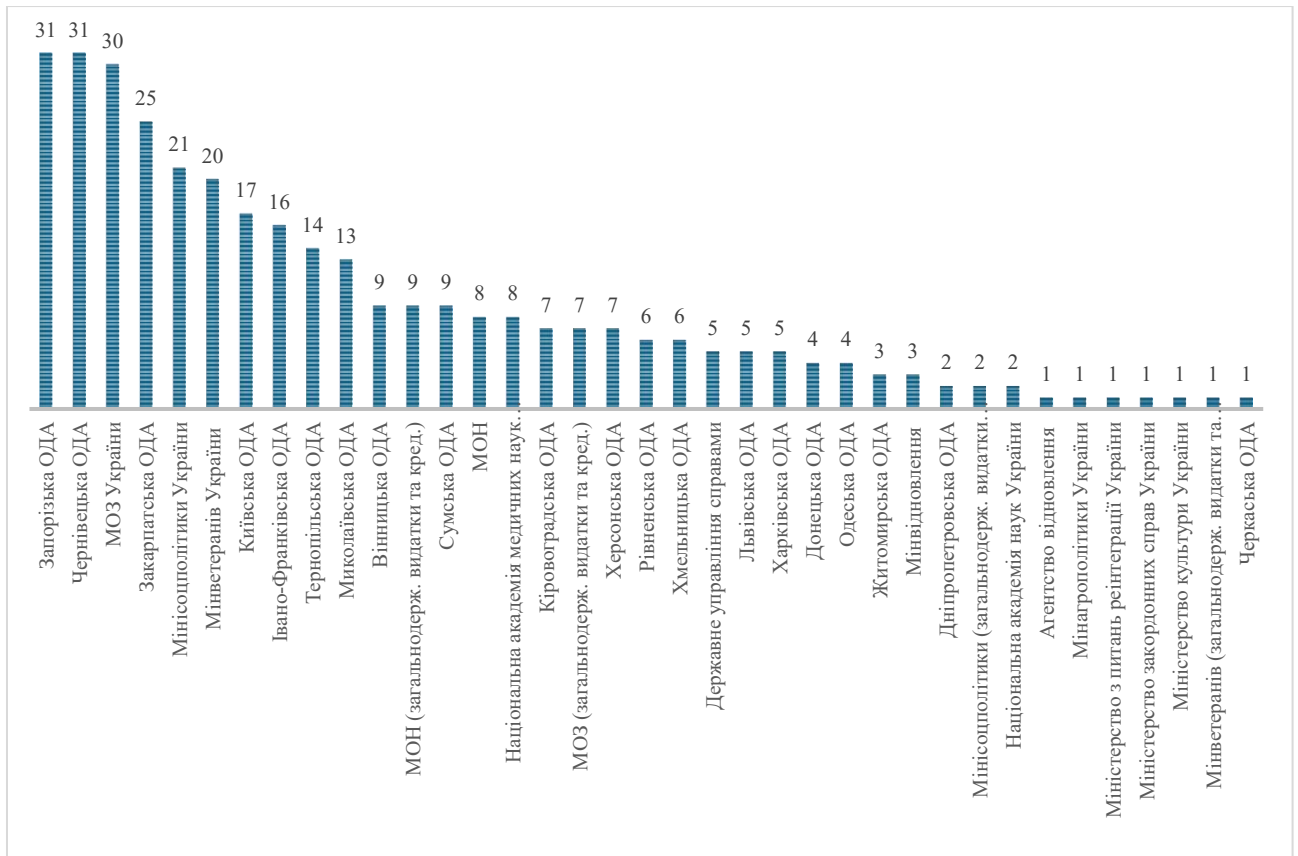

Рисунок 3.12 – Кількість інвестиційних проєктів у напрямках соціальної інфраструктури у Єдиному проєктному портфелі публічних інвестицій за головними розпорядниками коштів (станом на грудень 2025 року)

Джерело: побудовано автором на основі [130]

Відповідно до Порядку підготовки, подання, оцінки та критеріїв пріоритизації концепцій публічних інвестиційних проєктів на 2025 рік, функції ініціювання були закріплені за органами виконавчої влади та обласними державними адміністраціями як головними розпорядниками бюджетних коштів [24]. У результаті інвестиційні проєкти, реалізація яких передбачена на рівні безпосередньо територіальних громад, були включені до портфеля завдяки координації між профільними департаментами ОДА, органами виконавчої влади та ОМС. Формування ЄПП у сфері соціальної інфраструктури на початковому етапі характеризувалося централізаційною логікою управління та інституційною нерівномірністю доступу до інвестиційних рішень [134].

Дана модель ініціювання проєктів, з одного боку, створює умови керованості процесу і відповідності проєктів загальнонаціональним

пріоритетами відновлення, а з іншого – обмеженість можливостей прямого врахування локальних потреб громад і територій та специфіки доступу населення до соціальних послуг. У цьому контексті, ситуація, яку бачимо на рисунку 3.12, відображає необхідність розробки процесно-функціонального підходу до реалізації Дорожньої карти реформування системи управління публічними інвестиціями у сфері відбудови соціальної інфраструктури України, оскільки існує потреба поступової переорієнтації від переважно вертикальної централізованої моделі до більш децентралізованої системи із фокусуванням на потреби відновлення. Зокрема, такий процесно-функціональний підхід має передбачати інституційне розширення ролі ОМС як безпосередніх ініціаторів інвестиційних проєктів, запровадження механізмів прямої інтеграції громад у систему DREAM, а також чітке розмежування повноважень між національним, регіональним та місцевим рівнями. Це сприятиме зниженню ризиків утворення інституційних «вузьких місць», підвищення якості відбору проєктів та орієнтації публічних інвестицій на реальні потреби населення, що є критично важливим у процесі післявоєнного відновлення соціальної інфраструктури України.

На основі вивчення положень стратегічного документу Дорожньої карти реформування системи публічними інвестиціями та аналітичного дослідження потреб відновлення соціальної інфраструктури можна зробити висновок, що соціальна інфраструктура потребує окремих рішень щодо інвестування у дану сферу через відкладений, проте тривалий соціальний ефект інвестицій і залежність від доступності соціальних послуг [32].

Стратегічні пріоритети відбудови повинні формуватися не лише «згори», а із врахуванням глибини соціальної вразливості територій і територіальних диспропорцій. У цих умовах ефективна інвестиційна політика потребує не фрагментарних і ситуативних рішень, а цілісної системи управління публічними інвестиціями, здатної забезпечити узгодженість стратегічних цілей, інституційних ролей і операційних інструментів на всіх рівнях реалізації відбудови. Саме тому ключовим завданням реформування системи УПІ у сфері відбудови соціальної інфраструктури є формування дорожньої карти, яка

поєднувала б стратегічне бачення відновлення з механізмами пріоритизації, фінансування та контролю результатів (рис. 3.13).

На рисунку 3.13 представлено схематичне відображення процесно-функціонального підходу до реалізації Дорожньої карти реформування системи управління публічними інвестиціями у сфері відбудови соціальної інфраструктури України. Запропоноване відображення дорожньої карти демонструє формування трансформації системи УПІ на основі вхідних передумов (руйнування та деградація соціальної інфраструктури, територіальна і соціальна вразливість, дефіцит фінансових ресурсів, фрагментарність інвестиційних рішень) до одержання очікуваних результатів реалізації інвестиційної політики. Дорожня карта структурована за кількома взаємопов'язаними вимірами. По-перше, вона охоплює повний інвестиційний цикл, що розпочинається від стратегічного планування та відбору проєктів до фінансування, моніторингу та оцінки соціально-економічних результатів. По-друге, у схемі окреслено інституційну архітектуру управління публічними інвестиціями, що включає центральний стратегічно-нормативний рівень, секторальний рівень галузевої адаптації, регіональний і місцевий операційний контур, а також донорсько-партнерський рівень.

Окремим наскрізним елементом дорожньої карти виступає цифрово-аналітичний контур, який забезпечує інтеграцію скоринг-моделі пріоритизації, цифрових реєстрів і платформ (зокрема DREAM), а також ESG-орієнтованих індикаторів оцінки результатів [31; 130]. У сукупності це узгоджує інституційні рішення з кількісною оцінкою втрат, потреб і фінансового покриття, підвищуючи прозорість і підзвітність використання публічних коштів.

Окрім того, у схемі відображено часову адаптацію дорожньої карти, що передбачає поетапну реалізацію інвестиційної політики, яка відбувається від екстреного відновлення мінімального доступу до соціальних послуг до формування стійкої, інклюзивної соціальної інфраструктури у довгостроковій перспективі.

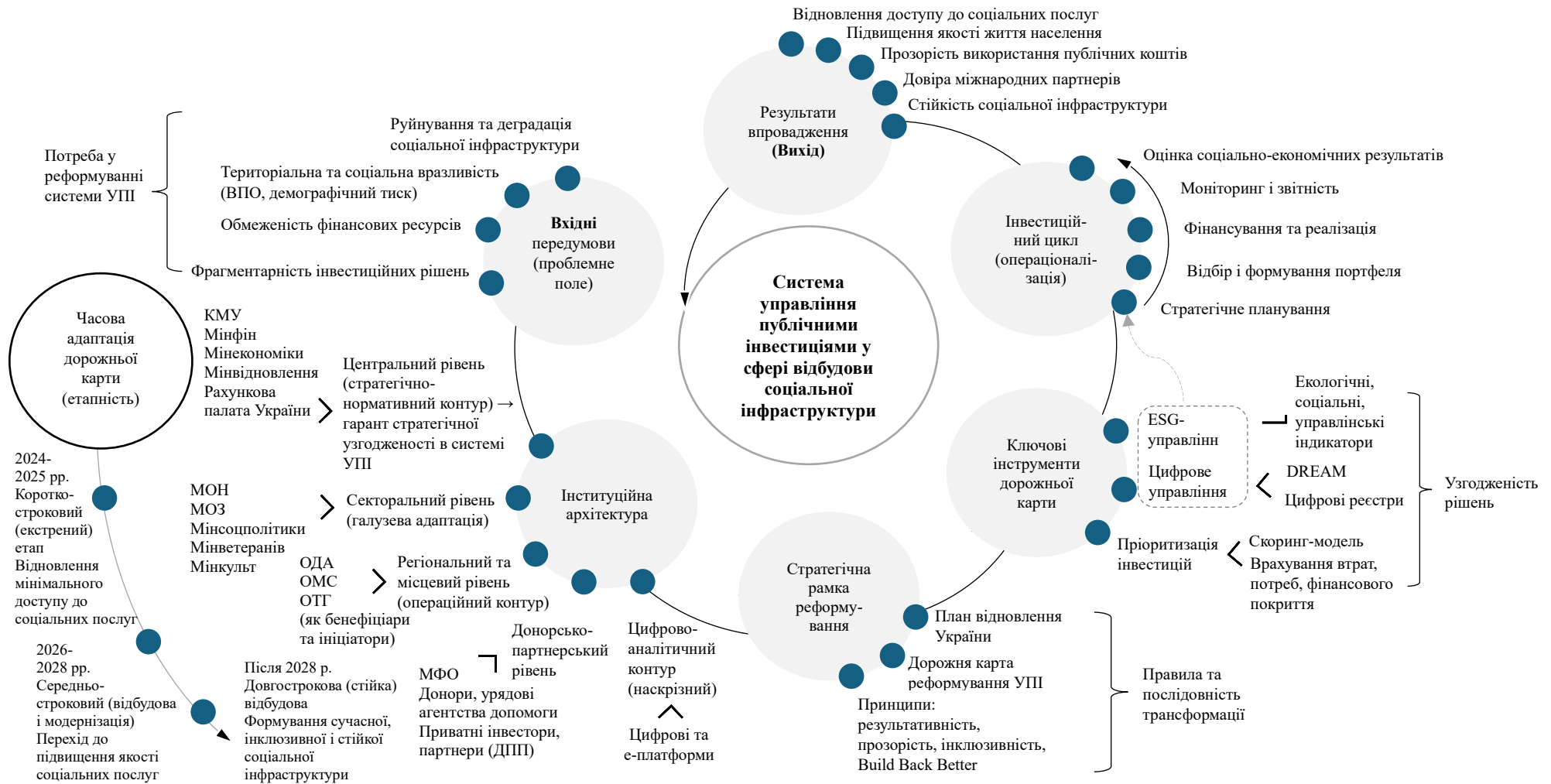

Рисунок 3.13 – Процесно-функціональний підхід до реалізації Дорожньої карти реформування системи управління публічними інвестиціями у сфері відбудови соціальної інфраструктури України

Джерело: побудовано автором на основі [32; 147]

Таким чином, запропоновані трансформаційні елементи системи управління публічними інвестиціями у сфері відбудови соціальної інфраструктури України формують цілісну модель поєднання стратегічного планування, інституційної координації та аналітичних інструментів ухвалення рішень. У свою чергу розроблений процесно-функціональний підхід забезпечує зміну акцентів із реактивного управління наслідками руйнувань інфраструктури до проактивної інвестиційної політики, орієнтованої на досягнення вимірюваних соціально-економічних результатів.

Реалізація трансформованої дорожньої карти створює передумови для підвищення ефективності використання публічних і донорських ресурсів, відновлення доступу населення до якісних соціальних послуг, зміцнення довіри міжнародних партнерів та підвищення стійкості соціальної інфраструктури у післявоєнний період. У цьому контексті дорожня карта виступає не лише інструментом реформування системи УПП, а й практичним механізмом реалізації принципів результативності, прозорості, інклюзивності та принципу Build Back Better у процесі відбудови України.

Висновки до розділу 3

Дослідження напрямів та інструментів покращення інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури в Україні дозволяє сформулювати наступні висновки:

1. У дослідженні сформовано цілісну систему методичних і прикладних інструментів підвищення ефективності інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури України, які ґрунтуються на підходах до визначення бюджетного розриву, формалізації процедур пріоритизації проєктів та трансформації системи управління публічними інвестиціями. Отримані результати свідчать про наявність глибокого структурного дисбалансу між масштабами інвестиційних потреб і фінансовими можливостями держави, що

обумовлює пошук системно організованої моделі управління інвестиційними потоками.

2. Обґрунтовано методичні засади визначення бюджетного розриву інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури, які базуються на співставленні оцінених потреб (needs), сформованих за методологією RDNA, із потенційними джерелами фінансування в межах багаторівневої системи інвестиційного забезпечення. Встановлено, що загальні потреби у відновленні соціальної інфраструктури становлять щонайменше 185,4 млрд дол. США, тоді як навіть у короткостроковому періоді швидкого відновлення (2024 р.) дефіцит фінансування становив близько 9,5 млрд дол. США (за потреби 15 млрд дол. США та фактичному забезпеченні 5,5 млрд дол. США), що підтверджує хронічний характер накопиченого фінансового розриву. Додатково встановлено, що у 2024 році соціальні видатки державного бюджету становили лише 16,8% загальних видатків порівняно з понад 53% у 2021 році, що відображає суттєве звуження фіскального простору для фінансування соціальної інфраструктури в умовах воєнної економіки. Запропонований підхід у свою чергу дозволяє кількісно оцінити бюджетний розрив та структурно ідентифікувати його джерела, що є важливим елементом формування інвестиційної політики.

3. Розроблено скоринг-модель пріоритизації інвестиційних проєктів відновлення соціальної інфраструктури, яка базується на системі критеріїв стратегічної доцільності, соціально-економічного впливу, фінансової ефективності та інституційної спроможності реалізації проєктів. Встановлено, що сформований Єдиний проєктний портфель публічних інвестицій, який у 2024 році включав 787 проєктів (та понад 800 у 2025 році), відображає значний розрив між інвестиційним попитом і реальними можливостями фінансування. Дослідження структури портфеля показав, що лише незначна частка проєктів отримує найвищі пріоритетні бали (близько 9%), тоді як переважна частина зосереджена у середньому діапазоні оцінок, що формує так званий «інвестиційний резерв» проєктів, які тривалий час очікують фінансування. Це свідчить про високу конкуренцію за обмежені фінансові ресурси та підтверджує

необхідність впровадження формалізованих інструментів відбору проєктів. Запропонована скоринг-модель, на відміну від існуючих підходів, інтегрує як кількісні та якісні критерії оцінювання (критичність відновлення та пріоритетність у фазі відбудови; відповідність стратегічним документам – Ukraine Facility, План відновлення України, секторальні стратегії), що дозволяє забезпечити прозорість, обґрунтованість і узгодженість інвестиційних рішень із стратегічними цілями відновлення.

4. Обґрунтовано трансформацію системи управління публічними інвестиціями у сфері відновлення соціальної інфраструктури та її процесне представлення. Доведено, що сучасна модель інвестиційного забезпечення трансформується у багаторівневу систему, де державний бюджет виступає базовим «якорем», а міжнародна фінансова допомога, донорські ресурси та механізми змішаного фінансування виконують функцію масштабування інвестицій. Зокрема, у 2025 році обсяг зовнішнього фінансування досяг 39,3 млрд дол. США, а іноземна допомога покривала до 73% потреб державного бюджету, що підкреслює критичну залежність системи від зовнішніх джерел. Водночас участь приватного сектору залишається обмеженою, що зумовлено високими ризиками та тривалими строками окупності соціально орієнтованих проєктів.

5. У межах трансформації системи управління публічними інвестиціями сформовано процесну модель, яка передбачає інтеграцію таких етапів: ідентифікація потреб (на основі методики RDNA), формування портфеля проєктів, їх оцінювання за скоринговою моделлю, відбір пріоритетних ініціатив, забезпечення фінансування через багатоканальні джерела та моніторинг реалізації через цифрові платформи (зокрема систему DREAM). Така модель забезпечує узгодження інвестиційних рішень на національному та регіональному рівнях, підвищує прозорість використання ресурсів і створює передумови для залучення додаткового фінансування.

6. Узагальнення отриманих результатів виявило, що ключовими характеристиками сучасної системи інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури є наявність стійкого бюджетного розриву, який не

може бути подоланий виключно за рахунок державних ресурсів; домінування зовнішніх джерел фінансування та формування моделі змішаного фінансування; висока конкуренція між проєктами за обмежені ресурси, що потребує формалізованих інструментів їх відбору; інституційна трансформація системи управління публічними інвестиціями у напрямі цифровізації, прозорості та результативності.

7. У дослідженні запропоновано процесно-функціональний підхід, який відіграє системоутворюючу роль у реалізації Дорожньої карти реформування системи управління публічними інвестиціями у сфері відбудови соціальної інфраструктури України, оскільки націлений на підвищення результативності інвестиційних рішень. Процесно-функціональний підхід до реалізації Дорожньої карти реформування системи управління публічними інвестиціями у сфері відбудови соціальної інфраструктури України, по-перше, дозволяє чітко структурувати весь інвестиційний цикл (від ідентифікації потреб і формування портфеля проєктів до їх реалізації, моніторингу та оцінювання результатів). По-друге, такий підхід забезпечує розмежування функцій і відповідальності між учасниками процесу (державні органи, органи місцевого самоврядування, донори, інвестори), що є критично важливим в умовах багатоканального фінансування та залучення міжнародної допомоги. По-третє, він сприяє узгодженню інституційних і ресурсних компонентів інвестування, що дозволяє інтегрувати державні, місцеві, донорські та приватні ресурси в єдину систему управління інвестиціями. По-четверте, процесно-функціональний підхід створює основу для впровадження прозорих процедур відбору та пріоритизації проєктів, що підвищує обґрунтованість інвестиційних рішень і мінімізує неефективне використання коштів на основі цифрових рішень та ESG-стандартів.

Таким чином, дослідження розвиває комплексний підхід до управління інвестиційним забезпеченням відбудови соціальної інфраструктури, на основі методики визначення бюджетного розриву, скоринг-модель пріоритизації проєктів та процесної моделі управління публічними інвестиціями.

Запропоновані підходи формують методичну основу для підвищення ефективності розподілу інвестиційних ресурсів, мінімізації фінансових дисбалансів та забезпечення сталого відновлення соціальної інфраструктури України під час війни та у післявоєнний період.

Основні положення даного розділу опубліковані автором у роботах [29; 30; 31; 124; 125; 162; 183].

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе наукове завдання, що полягає у розробці теоретико-методичних положень та обґрунтуванні прикладних інструментів інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури України в умовах воєнних, післявоєнних і трансформаційних викликів, із урахуванням сучасного стану інфраструктури, прямих втрат, непрямих збитків та оцінених фінансових потреб для пріоритизації соціально значущих проєктів та удосконалення системи управління публічними інвестиціями. Одержані результати дозволяють сформулювати наступні висновки, що випливають із теоретичних та методико-аналітичних напрацювань та підтверджують досягнення поставленої мети дослідження:

1. На основі аналізу еволюції наукових підходів до визначення соціальної інфраструктури та її структурних складових встановлено, що в сучасних умовах вона виходить за межі традиційної системи галузевих об'єктів і трансформується у багаторівневу систему соціальних послуг, орієнтовану на забезпечення соціальної стійкості, відновлення людського капіталу та адаптацію до кризових викликів. Проаналізовано, що повномасштабна війна зумовила появу нових і суттєво трансформованих елементів соціальної інфраструктури. Зокрема, таких як цифрові і мобільні, фінансово-інвестиційні, адміністративно-самоврядні соціальні сервіси, інфраструктура соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, система ветеранської та медико-психологічної реабілітації, а також посилення ролі громад (як безпосередніх провайдерів соціальних послуг), що у сукупності виступають системопідтримуючими ланками безперервності, доступності та інклюзивності соціальних послуг та структурно доповнюють соціальну інфраструктуру під час війни.

2. Виявлено, що сучасна трансформація соціальних послуг в умовах воєнних і післявоєнних викликів супроводжується зміною їхніх форм надання, просторової організації та інституційних механізмів забезпечення, зокрема через зростання ролі цифрових сервісів, мобільних форматів, міжсекторальної взаємодії та орієнтації на

потреби вразливих груп населення. У зв'язку із цим у роботі обґрунтовано актуальні напрямки інвестування у соціальну інфраструктуру, зважаючи на реалії воєнного стану, обґрунтовано застосування матриці участі стейкхолдерів у процесі інвестування, а також побудовано карту передумов та інституційних параметрів визначення таких напрямків. Інвестування у соціальну інфраструктуру в умовах післявоєнної відбудови має здійснюватися на засадах секторальної диференціації, оскільки окремі напрями (охорона здоров'я, освіта, соціальне житло, інженерна, цифрова та культурно-громадська інфраструктура) суттєво відрізняються за характером соціального попиту, джерелами фінансування, рівнем інвестиційних ризиків та механізмами реалізації проєктів. Це зумовлює необхідність адаптації напрямів інвестування у соціальну інфраструктуру до нової моделі надання соціальних послуг, що підсилює значення інституційних параметрів і секторального підходу у формуванні публічних інвестиційних рішень.

3. Результати кількісного аналізу макроекономічних показників свідчать, що внесок соціальної інфраструктури в економічний розвиток України формується не через прискорення темпів зростання ВВП, а через пом'якшення глибини економічного спаду, збереження зайнятості, підтримання внутрішнього попиту та забезпечення базових соціальних функцій. Встановлено, що в умовах повномасштабної війни ключовими детермінантами інвестиційного потенціалу соціальної інфраструктури виступають не лише її кількісні параметри, але й якісні характеристики функціонування, зокрема рівень фізичного зносу основного капіталу, ефективність його використання, а також здатність інфраструктури адаптуватися до зростаючих соціальних потреб. Проведений аналіз підтвердив наявність значного «інфраструктурного боргу», що проявляється у високому рівні зносу об'єктів інфраструктури (понад 70% у окремих секторах), низькій інвестиційній активності та нерівномірності оновлення основних засобів, що у сукупності формує суттєві обмеження для відновлення соціальної сфери. Обґрунтовано, що оцінювання інвестомісткості дозволяє ідентифікувати ефективність трансформації інвестиційних ресурсів у соціально-економічні результати та виявити дисбаланси у фінансуванні різних складових соціальної

інфраструктури. Водночас включення до методичного підходу індикаторів доступності та забезпечення базових потреб домогосподарств, а також інтеграція глобального Індексу соціального прогресу як узагальнюючого критерію, дає змогу оцінити не лише економічний, але й соціальний ефект і потенціал інвестування, що є критично важливим в умовах посткризового відновлення. Таким чином, запропонований методичний підхід створює підґрунтя для формування пріоритетів інвестиційної політики у сфері соціальної інфраструктури, забезпечує можливість ранжування напрямів відбудови за рівнем критичності та соціального ефекту, а також сприяє підвищенню обґрунтованості розподілу фінансових ресурсів між секторами.

4. Наявність структурних диспропорцій між масштабами фізичних пошкоджень соціальної інфраструктури і обсягами необхідних інвестицій у її відновлення, які були ідентифіковані за допомогою методики RDNA, доводять, що у воєнних реаліях для соціальної інфраструктури класична компенсаційна логіка «відбудувати як було» є методологічно недостатньою. Потреби у відновленні системно перевищують прямі руйнування внаслідок війни, оскільки вони формуються не лише фізичними втратами, а й функціональними збитками і трансформаційними вимогами. Відповідно, запропоновані у роботі методико-аналітичні основи визначення інвестиційних потреб соціальної інфраструктури, базуючись на співставленні параметрів «damages-losses-needs», відображають потребу соціальної інфраструктури у трансформаційній надбудові, що обґрунтовує застосування принципу Build Back Better як базового інструменту стратегічного планування її інвестиційного забезпечення.

5. На основі дослідження звітної інформації, представленої у документах RDNA1-RDNA4, які оцінюють втрати соціальної інфраструктури за період повномасштабного вторгнення в Україні, встановлено суттєву нелінійність співвідношень прямих втрат, збитків та інвестиційних потреб відновлення соціальної інфраструктури України, що свідчить про диференційований характер формування фінансових запитів на відбудову залежно від територіальних і галузевих особливостей. Відповідно, у межах дослідження запропоновано систему

показників співвідношень між компонентами «damages-losses-needs», здійснено їх розрахунок у секторальному і регіональному розрізі та розроблено підхід до ідентифікації отриманих значень, який дозволяє виокремити регіони з домінуванням компенсаційної, функціональної або трансформаційно-інвестиційної логіки відновлення соціальної інфраструктури. Отримані результати підтверджують необхідність просторово-диференційованої інвестиційної політики, за якої пріоритети та обсяги фінансування визначаються не лише масштабами фізичних руйнувань, а й глибиною соціально-економічних втрат та стратегічними потребами інфраструктурного розвитку регіонів.

6. На основі зіставлення оцінок потреб відбудови соціальної інфраструктури з фактичними параметрами бюджетного, донорського та інвестиційного фінансування встановлено наявність стійкого фінансового розриву між задекларованими потребами та реальними інвестиційними можливостями у коротко- та середньостроковій перспективі. Визначено, що у 2025 році дефіцит фінансування соціальної інфраструктури мав системний характер і становив 171 млрд дол. США, що створює ризики відтермінування трансформаційних проєктів та обмежує реалізацію принципу Build Back Better. Обґрунтовано, що мінімізація зазначеного інвестиційного розриву можлива за умови комбінування інструментів та механізмів фінансування у межах прозорого формування Єдиного портфелю публічних інвестицій.

7. У результаті дослідження аспектів пріоритизації публічних інвестиційних проєктів, які узгоджуються системою управління публічними інвестиціями (УПІ), визначено необхідність її доопрацювання у напрямку врахування критеріїв віднесення проєктів до пріоритетних для фінансування. З цією метою розроблено економіко-математичну скоринг-модель, яка дозволяє трансформувати різноманітні статистичні, регіональні та проєктні показники у єдиний інтегральний бал пріоритетності інвестиційних проєктів відбудови соціальної інфраструктури. На відміну від підходу до ранжування проєктів Єдиного проєктного портфелю публічних інвестицій за УПІ, запропонована модель забезпечує одночасний вимір глибини інфраструктурних руйнувань, масштабів фінансових потреб, непрямих

соціально-економічних втрат та інституційної оцінки проєктів, що підвищує економічну обґрунтованість інвестиційних рішень. Апробація моделі здійснена на основі Єдиного проєктного портфеля публічних інвестицій, затвердженого на 2025 рік, що налічує 44 проєкти у напрямках відновлення і формування соціальної інфраструктури, підтвердила її здатність узгоджувати визначені інституційні пріоритети на рівні системи УПІ з реальними регіональними потребами відновлення завдяки коригуванню балу пріоритетності проєктів із вищою соціально-економічною значущістю. Це створює методичну основу для підвищення прозорості, відтворюваності та результативності публічних інвестицій у соціальну інфраструктуру України в умовах післявоєнного відновлення.

8. На основі вивчення змісту і структури Дорожньої карти реформування системи управління публічними інвестиціями виявлено її прогалини у розрізі реалізації секторального інвестиційного забезпечення соціальної інфраструктури України. Відтак розвинений автором процесно-функціональний підхід до реалізації Дорожньої карти управління публічними інвестиціями у соціальну інфраструктуру дозволяє трансформувати загальні принципи управління публічними інвестиціями в цілеспрямовані механізми ресурсного забезпечення соціальних секторів, що підсилює ефективність планування й реалізації інвестиційних рішень у сфері соціальних послуг. Такий підхід розвиває загальнодержавну Дорожню карту через конкретизацію фінансування соціально орієнтованих проєктів відбудови, введення механізмів фінансування на основі ESG-індикаторів та параметрів скоринг-моделі, тоді як оригінальний документ містить універсальні принципи, а не галузеві підходи. Адаптація загальної дорожньої карти до конкретних секторів соціальної інфраструктури сприятиме цільовому розподілу обмежених бюджетних ресурсів, дозволяє врахувати особливості механізмів фінансування (дотації, субвенції, гранти, ДПП тощо), створює передумови для системної пріоритизації та інтегрованого бюджетного планування, що є критично важливим у поствоєнний період відбудови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабаєв В. Ю., Клименко Н. Г., Берлізова В. А., Тимоха Д. А. Реалізація ESG принципів у публічному та корпоративному управлінні. *Теорія та практика державного управління*. 2025. № 1 (80). С. 132–152. DOI: <https://doi.org/10.26565/1727-6667-2025-1-08>.
2. Баланюк І. Ф., Іваночко Б. Р. Механізм інвестиційного забезпечення розвитку соціальної інфраструктури сільських територій в територіальних громадах. *Інноваційна економіка*. 2024. № 3. С. 77–84. DOI: 10.37332/2309-1533.2024.3.10
3. Беновська Л. Соціальна інфраструктура територіальних громад: інтереси стейкхолдерів. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 2. Том 69. С. 14–23. DOI: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/index.php?art=950>
4. Бойченко В. С. Соціальна інфраструктура в системі забезпечення людського розвитку. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2018. № 1. С. 421–425. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvttp>
5. Бражко О., Січкач Н. Модернізація організаційного механізму державного управління системою соціальних послуг у контексті цифровізації. *Літопис Волині*. № 31. С. 183–187. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2024.31.28>.
6. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. Дата оновлення: 01.01.2026. ВРУ. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 04.05.2025).
7. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні. *Міністерство фінансів України* : вебсайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 19.07.2025).
8. Васильців Т. І., Біль М.М., Бачинська М.В. Регіональна політика розвитку соціальної інфраструктури в контексті поліпшення якості життя населення карпатського регіону України. *Вісник Університету банківської справи*. 2021. № 2. С. 73–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2021_2_11

9. Верховна Рада України прийняла держбюджет на 2025 рік: оборону країни буде забезпечено. *Міністерство фінансів України* : вебсайт. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/verkhovna_rada_ukraini_priiniala_derzhbiudzhet_na_2025_rik_oboronu_kraini_bude_zabezpecheno-4897 (дата звернення: 27.10.2025)

10. Верховод І. С. Ісаєва А. Д. Напрями вдосконалення соціальної політики у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Інклюзивна економіка*. 2025. № 4(10). С. 7–17. DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.10-1

11. Видатки на соціальну допомогу. Бюджетна політика. Міністерство фінансів України. GOV.UA – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: https://mof.gov.ua/uk/expenditures_on_social_assistance (дата звернення: 04.05.2025).

12. Відновлення України: швидкі та довгострокові рішення відбудови. *Інститут аналітики та адвокації* : вебсайт. URL: <https://iaa.org.ua/articles/rebuilding-ukraine-quick-and-long-term-solutions-for-reconstruction/> (дата звернення: 25.06.2025).

13. Внутрішні вимушені переміщення: обсяги, проблеми та способи їх вирішення. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vnutrishni-vymusheni-peremishchennya-obsyahy-problemy-ta-sposoby-yikh> (дата звернення: 05.05.2025).

14. Герчанівська С. В., Островська Н. Д., Гурська І. С. Соціальна інфраструктура як складова соціально-економічного розвитку сільських територій. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного*. 2022. № 46. С. 37–43. DOI: <https://doi.org/10.31388/2519-884X-2022-46-37-43>.

15. Голубєв О. В. Забезпечення людського розвитку в умовах воєнного часу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 22. С. 91–96.

16. Гончаренко О. Г. Сіренко К. Ю. Моделі «держави загального добробуту» та їхні характеристики. *Науковий вісник Сіверщини. Серія : Освіта. Соціальні та поведінкові науки*. 2024. № 1. С. 70–82. URL: https://nbuv.gov.ua/UJRN/shsesbs_2024_1_8

17. Горват Т. Ю., Балабан Ю. О., Пайда О. М. Державне регулювання залучення інвестицій у повоєнну відбудову України. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2024. № 4 (53). С. 27–33.

18. Гриценко Г. М. Вплив децентралізації на відбудову критично важливої та соціальної інфраструктури. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2024. № 2 (48). С.33–44. DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2024-48-2-33-44>.

19. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування і забудова територій. Чинні від 01.10.2019. Київ : Мінрегіон України, 2019. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3260441209981634046 (дата звернення: 24.07.2025).

20. Дворніченко А. С. Цифровізація публічної політики в системі державного управління. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024. № 7. С. 22–27. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.6.3>

21. Державне врядування в Україні: наслідки російської війни. OECD Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine. *Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)* : вебсайт. URL: https://www.oecd.org/uk/publications/2022/07/public-governance-in-ukraine_7a1de7cf.html (дата звернення: 19.12.2025)

22. Державний бюджет. Бюджетна політика. Міністерство фінансів України. GOV.UA – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/state-budget> (дата звернення: 04.05.2025).

23. Державний бюджет України на 2025 рік. Міністерство фінансів України. GOV.UA – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. https://mof.gov.ua/uk/budget_of_2025-770 (дата звернення: 21.12.2025)

24. Деякі питання підготовки, подання, оцінки та критеріїв пріоритезації концепцій публічних інвестиційних проектів на 2025 рік : постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2024 № 903. ВРУ. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.11.2025)

25. Дика О. С., Ковпака А. А. Ідентифікація джерел формування Державного бюджету України та напрямів використання фінансових ресурсів в умовах російсько-української війни. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 2(108). С. 3–9. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-2\(108\)-3-9](https://doi.org/10.26642/ema-2024-2(108)-3-9)

26. Дія: Державні послуги онлайн : вебсайт. URL: <https://diia.gov.ua/>. (дата звернення: 28.07.2025).

27. Длугопольська Т., Сентик М. Успішні кейси міжнародних компаній у сфері корпоративної соціальної відповідальності. *Socio-economic relations in the digital society*. 2022. № 4 (46). С. 49–57. DOI: <https://doi.org/10.55643/ser.4.46.2022.476>

28. Добровольський А. Р. Ключові аспекти інформаційного забезпечення фінансування проєктів відбудови соціальної інфраструктури в Україні. Перспективи стабільного економічного розвитку та економічної безпеки: світовий досвід та вітчизняні реалії : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, Класичний приватний університет, 5-6 грудня 2025 р.). С. 18–23.

29. Добровольський А. Р. Підходи до фінансування проєктів відбудови соціальної сфери на основі механізмів краудфандингу. Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, НУВГП, 14 листопада 2025 р.), Рівне, 2025. С. 311–313. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/36927/>

30. Добровольський А. Р. Пріоритизація інвестиційних проєктів відбудови соціальної інфраструктури України в умовах фінансових обмежень. *Економіка та суспільство*. 2026. № 84. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-7>

31. Добровольський А. Р. Цифрові індикатори ESG-звітності у проєктах соціальної відбудови. Актуальні проблеми соціально-економічної системи в умовах світових трансформацій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 14-15 листопада 2025 р.). С. 24–27.

32. Дорожня карта реформування системи управління публічними інвестиціями. Міністерство економіки докiлля та сiльського господарства України. *GOV.UA – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://me.gov.ua/view/3b552eea-b4c0-47cd-9ac9-d4896f13b1f6> (дата звернення: 10.11.2025)

33. Дослідження ініціатив відновлення в Україні та роль громадянського суспільства в процесах відновлення: основні результати комплексного

соціологічного дослідження проведеного у квітні-травні 2023. *Київський міжнародний інститут соціології (KIIS)* : вебсайт. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1268&page=3> (дата звернення: 07.10.2025)

34. Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення. *Агентство США з міжнародного розвитку (USAID)*. 2023. 229 р. URL: https://ucipr.org.ua/images/files/1832/1832_file.pdf (дата звернення: 28.07.2025).

35. ДУ Інститут економіки і прогнозування НАН України. Дослідження. URL: <https://ief.org.ua/activity/doslidzhennja> (дата звернення: 28.06.2025).

36. Енциклопедія сучасної України. *Інститут енциклопедичних досліджень НАН України* : вебсайт. URL: <https://esu.com.ua/article-12489> (дата звернення: 11.06.2025).

37. «Відновлення. Програма допомоги від держави для власників житла – пошкодженого або зруйнованого через бойові дії» : вебсайт. URL: <https://erecovery.diiia.gov.ua/> (дата звернення: 28.07.2025).

38. Євсєєва О. О. Формування і розвиток соціальної інфраструктури муніципальних утворень. *International electronic scientific journal*. 2016. № 6(11). С. 118–135.

39. Єдиний проектний портфель публічних інвестицій. Управління публічними інвестиціями. Міністерство фінансів України. GOV.UA – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: https://mof.gov.ua/uk/unified_portfolio_of_public_investment_projects_list_of_priority_public_investment_projects-749 (дата звернення: 06.05.2025).

40. «Оселя. Програма доступного кредитування житла» : вебсайт. URL: <https://eoselia.diiia.gov.ua/> (дата звернення: 28.07.2025).

41. Єрмоленко О. А., Лисьонкова Н. М. Соціально-економічна статистика: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2023. 92 с.

42. Жаворонок А. В., Лопашук І. А. Цифровізація соціальної сфери в контексті забезпечення економічної безпеки держави. *Економічний простір*. 2024. № 189. С. 253–258.

43. Залізнюк В. П., Вовк О. М., Райчева Л. І Досвід інвестиційного забезпечення модернізації економіки країн Східної Європи. *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 32–37.

44. Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні опитування загального населення раунд 21 жовтень 2025 року. Міжнародна організація з міграції. URL: <https://surl.li/eifwpl> (дата звернення: 11.10.2025)

45. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. Київ : KSE Institute, 2024. 39 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (дата звернення: 25.10.2025)

46. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на листопад 2024 року. Київ : KSE Institute, 2024. 38 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf (дата звернення: 25.10.2025)

47. Звіт про прямі збитки інфраструктури, непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України, та попередня оцінка потреб України у фінансуванні відновлення. Київ : KSE Institute, 2022. 74 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/07/NRC_CLEAN_Final_Jul1_Losses-and-Needs-Report.pdf (дата звернення: 25.10.2025)

48. Інститут KSE – аналітичний центр Київської школи економіки : вебсайт. <https://kse.ua/kse-department/kse-institute/> (дата звернення: 18.11.2025).

49. Київське інвестиційне агентство (Kyiv Invest Agency) : вебсайт. URL: <https://investinkyiv.gov.ua/ua/donorska-dopomoga> (дата звернення: 27.07.2025).

50. Кирилюк В. В., Рябоконь І. О., Кіндій А. С. Цифрові соціальні сервіси у менеджменті соціального забезпечення. *Actual problems of economics*. 2023. № 7 (265). С. 6–15. DOI: 10.32752/1993-6788-2023-1-265-6-15.

51. Кібербезпека в інформаційному суспільстві: Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань; упоряд. О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих. К : Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН

України». Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2024. №5. 316 с.
URL: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/2024-5.pdf>

52. Кінаш І. П. Суть та зміст поняття «соціальна інфраструктура». Вісник Хмельницького національного університету. 2012. № 2. URL: 202–204.
https://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_2_1/202-204.pdf

53. Клименюк М. М., Корнєєв В. В. Методичні основи вдосконалення механізму регулювання галузями соціальної інфраструктури регіону. *Ефективна економіка*. 2017. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6717>

54. Кобилін П. О. Підходи до визначення поняття «соціальна інфраструктура». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Геологія. Географія. Екологія*. 2013. № 1084 (39). С. 137–142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhG_2013_1084_39_23

55. Ковшун Н. Е., Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Торгівля як драйвер відновлення соціальної інфраструктури постконфліктних територій. Сучасний стан та основні пріоритети розвитку економіки : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, Східноєвропейський центр наукових досліджень, 8 липня 2025 р.), Одеса, 2025. С. 46–48. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2025/07/re-08.07.2025.pdf>

56. Контроль витрат на відновлення України. ЦЕС. *Big Recovery Portal : вебсайт*. URL: <http://www.ier.com.ua/files/Projects/2024/Watchdog/RSW%2010.pdf> (дата звернення: 17.10.2025)

57. Костащук І. І., Колосівський Н. І. Соціальна інфраструктура як суспільно-географічна категорія. *Часопис соціально-економічної географії*. 2024. № 37. С. 22–30. DOI: <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2024-37-02>

58. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Особливості функціонування економічного механізму соціальної інфраструктури в умовах військового стану. Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти (м. Рівне, НУВГП, 8-9 травня 2025 р.), Рівне, 2025. С. 132–134. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/34664/>

59. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Складові соціальної інфраструктури як об'єкту інвестицій. Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту та публічного врядування в контексті євроінтеграції : матеріали XIV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, НУВГП, 22 травня 2025 р.), Рівне, 2025. С. 523–525. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/31657/>

60. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Сутність і значення соціальної інфраструктури для розвитку країни. Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції : збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, НУВГП, 25 травня 2023 р.), Рівне, 2023. С. 116–119. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/27414/>

61. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р., Сучасний стан соціальної інфраструктури Київської області. Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, НУВГП, 10 листопада 2023 р.), Рівне, 2023. С. 85–87. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/28534/>

62. Кушнір Н. Б., Царук Д. С., Добровольський А. Р. Стан продовольчої безпеки Рівненської області як тилового регіону в умовах військового стану. Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, НУВГП, 15 листопада 2024 р.), Рівне, 2024. С. 293–295. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/31959/>

63. Лисенко І. Соціальна інфраструктура як основа формування людського потенціалу в системі європейських координат. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2018. № 2 (14). С. 13–23.

64. Литвиненко Т. П., Купрієнко Б. О. Особливості організації соціальної інфраструктури в сільських і селищних територіальних громадах Полтавської області. Просторове планування для майбутнього України : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., (25–26 трав. 2023 р. м. Полтава, Національний університет імені Юрія Кондратюка), 2023. С.57–59.

65. Метеленко Н., Сумма В. Шарапов В., Сілін А. Стратегічні вектори управління державними фінансами під час війни в контексті відбудови України.

Humanities Studies. 2023. №17 (94). С. 190–199. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2023-17-94-20>

66. Механізми фінансування інвестицій в Україні в рамках Ukraine Investment Framework (Ukraine Facility 2 pillar). *Міністерство економіки України*. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/ukraine-investment-framework.pdf> (дата звернення: 17.10.2025)

67. *Міністерство фінансів України* : вебсайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/borgova-politika> (дата звернення: 01.04.2025).

68. Мішина С. В., Мішин О. Ю. Технологія аналізу соціальних проєктів. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*. 2021. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/jspui/>

69. Моє Місто. Майданчик краудфандингу в Україні на онлайн-платформі «Моє Місто». URL: <https://mycity.one/> (дата звернення: 02.10.2025).

70. Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України. *Звіт Світового банку* (2023). URL: <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/2023/sector-assessments-pso-green-resilient-reconstruction-ukraine-uk.pdf> (дата звернення: 28.07.2025).

71. Національна економічна стратегія 2030. *Платформа центру економічного відновлення* : вебсайт. URL: <https://nes2030.org.ua/> (дата звернення: 24.07.2025).

72. Національні рахунки (ВВП). Економічні та фінансові показники. *Державна служба статистики України* : вебсайт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_pot_u.htm (дата звернення: 19.07.2025).

73. Олійник О. В., Поліщук І. Р. Облікове забезпечення формування показників ESG-звітності відповідно до інформаційних запитів користувачів: законодавче регулювання. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-13>.

74. Оновлена державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: ключові аспекти. *GOV.UA – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika/strategichne-planuvannya->

regionalnogo-rozvitku/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-roki-ta-plan-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi (дата звернення: 23.06.2025).

75. Опитування «Дослухаючись до громадян України». *World Bank Group* : вебсайт. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/brief/listening-to-citizens-of-ukraine-survey> (дата звернення: 04.05.2025).

76. *Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD)* : вебсайт. URL: <https://www.oecd.org/> (дата звернення: 01.04.2025).

77. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 4497-IX. Дата оновлення: 09.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 25.07.2025).

78. Охріменко О. О., Попов Р. О. Повоєнна відбудова України: потенціал та стратегія перетворень. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>.

79. Панченко Н. Г. Інвестиції у соціальну сферу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 63. С. 241–247. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/1662/1/Panchenko.pdf>

80. Пасєка І., Кінаш І. Втрати соціальної інфраструктури України під впливом війни. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. № 330(3). DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-49>

81. Пігуль Н. Г. Соціальна інфраструктура: функціональне призначення та особливості розвитку. *Економічний аналіз*. 2014. № 1. С. 117–122.

82. Підтримання темпу процесу децентралізації в Україні. Париж: Видавництво ОЕСР, 2018. 351 с. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264301481-ukht> (дата звернення: 15.08.2025).

83. План відновлення України (2022). *Національна рада з відновлення* : інфографіка. URL: https://cdn.prod.website-files.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c19ac16c921fc712205f03_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf (дата звернення: 27.07.2025).

84. *План відновлення України* : вебсайт. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 27.07.2025).

85. План для Ukraine Facility (2024-2027). URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf> (дата звернення: 29.10.2025)

86. Показники діяльності підприємств. Активи, власний капітал, зобов'язання та фінансові результати підприємств. *Державна служба статистики України* : вебсайт. URL: <https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=415731c25ee0d5e5b5516c7313fbffd2> (дата звернення: 22.07.2025).

87. Показники діяльності підприємств. Капітальні інвестиції. *Державна служба статистики України* : вебсайт. URL: <https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=415731c25ee0d5e5b5516c7313fbffd2> (дата звернення: 22.07.2025).

88. Показники діяльності підприємств. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності. *Державна служба статистики України* : вебсайт. URL: <https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=415731c25ee0d5e5b5516c7313fbffd2> (дата звернення: 22.07.2025).

89. ПриватБанк: Платформа КУБ. *Програми кредитування малого та середнього бізнесу*. URL: <https://kub.pb.ua/kreditny-programi> (дата звернення: 03.10.2025).

90. Прихована ціна ігнорування технічного боргу у 2026 році. *Klik Ukraine* : вебсайт. URL: <https://www.klikolutions.com.ua/great-info/hidden-cost-of-tech-debt-2026/> (дата звернення: 17.08.2025).

91. Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналіт. доп. О. В. Собкевич, А. В. Шевченко, В. М. Русан та ін.; за загальн. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2024. 104 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISSanalytrep.2024.03>

92. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 4186-IX. Дата оновлення: 01.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 15.06.2025).

93. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України від 18.05.2004 р. № 1727-IV. Дата оновлення: 01.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1727-15#Text> (дата звернення: 25.07.2025).

94. Про житловий фонд соціального призначення : Закон України від 12.01.2006 № 3334-IV. Дата оновлення: 21.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15#Text> (дата звернення: 20.07.2025).

95. Про житлово-комунальні послуги : Закон України від 09.11.2017 р. № 2189-VIII. Дата оновлення: 09.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text> (дата звернення: 25.07.2025).

96. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. Дата оновлення: 04.04.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення: 25.07.2025).

97. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326. ВРУ. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.07.2025).

98. Про затвердження Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд : постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 № 473. ВРУ. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.07.2025).

99. Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України : постанова Кабінету Міністрів України від 26.03.2022 № 380. ВРУ. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.07.2025).

100. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. Дата оновлення: 06.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 25.07.2025).

101. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 4794-IX. Дата оновлення: 22.03.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 20.07.2025).

102. Про освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 01.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text18> (дата звернення: 15.06.2025).

103. Про особливості оренди державного та комунального майна у період воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2022 № 634. ВРУ. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.07.2025).

104. Про оцінку майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні : Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. Дата оновлення: 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (дата звернення: 20.07.2025).

105. Про перерозподіл видатків державного бюджету, передбачених Міністерству розвитку громад, територій та інфраструктури на 2024 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2024 № 1263-р. ВРУ. База даних «Законодавство України». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-pererorozpodil-vydatkiv-derzhavnoho-biudzhetu-peredbachenykh-ministers-a1263r> (дата звернення: 22.07.2025).

106. Про публічні електронні реєстри : Закон України від 18.11.2021 № 1907-IX. Дата оновлення: 18.11.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 25.07.2025).

107. Про публічно-приватне партнерство : Закон України від 31.10.2025 р. № 4510-IX. Дата оновлення: 31.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20#Text> (дата звернення: 05.11.2025).

108. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. Дата оновлення: 31.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 22.07.2025).

109. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. Дата оновлення: 19.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 24.07.2025).

110. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. Дата оновлення: 16.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 25.07.2025).

111. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993. № 3551-XII. Дата оновлення: 01.01.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 20.07.2025).

112. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України; Стратегія від 12.01.2015 № 5/2015. Дата оновлення: 12.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 25.07.2025).

113. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р. *Міністерство внутрішніх справ України України* : вебсайт. URL: <https://mvs.gov.ua/rehabilitation-rest/konceptsiya-rozvitku-sistemi-gromadskogo-zdorovya> (дата звернення: 20.07.2025).

114. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII. Дата оновлення: 08.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 25.07.2025).

115. Проблеми захисту та відновлення критичної інфраструктури із залученням приватного сектору. *Рада бізнес-омбудсмена*. URL: <https://boi.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/problems-zahystu-ta-vidnovlennya-krytychnoyi-infrastruktury.pdf> (дата звернення: 07.10.2025)

116. Проблеми та стан сфери соціальних послуг в Україні: ЛЗІ провела презентацію дослідження. *Міжнародний фонд «Відродження»* : вебсайт. URL:

<https://www.irf.ua/problemy-ta-stan-sfery-soczialnyh-poslug-v-ukrayini-lzi-provela-prezentaciyu-doslidzhennya/> (дата звернення: 20.07.2025).

117. *Програма розвитку ООН (RCP) в Україні (ПРООН)* : вебсайт. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications> (дата звернення: 27.06.2025).

118. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Аудиту збитків, понесених внаслідок війни». *Національна рада з відновлення України від наслідків війни*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/audit-of-war-damage.pdf> (дата звернення: 18.10.2025)

119. Проект USAID «Економічна підтримка України». URL: <https://era-ukraine.org.ua/> (дата звернення: 28.07.2025).

120. Пшик Б. І. Забезпечення фінансової стійкості територіальних громад України в контексті викликів воєнного стану та векторів повоєнного відновлення. *Ефективна економіка*. 2025. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.5>

121. Реформа управління публічними інвестиціями: роль місцевого самоврядування. *Портал «Децентралізація»* : вебсайт. URL: <https://decentralization.ua/news/19609?page=3> (дата звернення: 11.11.2025)

122. Розвиток соціальних послуг під час війни. Матеріали дослідження БФ «Право на захист» за підтримки USAID. URL: https://r2p.org.ua/storage/documents/73c6d24b0db41d1b87296303a1250a19bf4cf7d5_original.pdf (дата звернення: 28.06.2025).

123. Рудницький С. Політичне і соціальне у потребах проблеми взаємозалежності і співвідношення. *Політичний менеджмент*. 2012. № 4-5. С. 154–164. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/rudnytskyi_politychne.pdf (Маслоу)

124. Савіна Н. Б., Добровольський А. Р. Механізми інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури України. *Грааль науки*. 2026. № 67. URL: DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.01.05.2026.055>

125. Савіна Н. Б., Добровольський А. Р. Теоретико-аналітичні аспекти визначення втрат соціальної інфраструктури України та інвестиційних потреб її

відбудови. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2025. Вип. 4, № 112. С. 467–480. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve4202535>. URL:

<https://visnyk.nuwm.edu.ua/index.php/econ/article/view/1845>

126. Самооцінка домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг у 2021 році. Населення та соціальна статистика. *Державна служба статистики України* : вебсайт. <https://stat.gov.ua/uk/publications/samootsinka-domohospodarstvamy-dostupnosti-okremykh-tovariv-ta-posluh-u-2021-rotsi> (дата звернення: 22.07.2025).

127. *Світовий банк в Україні* : вебсайт. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (дата звернення: 01.04.2025).

128. Сивульська Н. М., Славкова А. А. Соціальний бюджет України: основні тенденції останніх років та реалії під час війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-154>

129. Сидоренко-Мельник Г., Корнієнко М. Алгоритм розробки та переваги застосування скорингової моделі у фінансовій аналітиці бізнесу. *Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Scientific Exploration: Bridging Theory and Practice»* (December 9-11, 2024. Berlin, Germany). European Open Science Space, 2024. Р. 59–61.

130. *Система управління публічними інвестиціями DREAM* : вебсайт. URL: <https://dream.gov.ua/ua> (дата звернення: 17.11.2025).

131. Ситник Г. П. Інформаційно-комунікаційні технології у сфері національної безпеки: навчальний посібник. ТОВ «Академпрес». Київ, 2024. 176 с.

132. Скоробогатова Н. Є., Дорошенко О. С. Impact-інвестування: світовий досвід та перспективи застосування в Україні. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2022. № 23. С. 68–76. DOI: [10.20535/2307-5651.23.2022.264633](https://doi.org/10.20535/2307-5651.23.2022.264633)

133. Сментина Н. В., Клевцевич Н. А. Управління інфраструктурними проектами: навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2016. 193 с.

134. Соціальна інфраструктура на шляхах реформування місцевого самоврядування: кол. моногр. / В. М. Новіков, Н. М. Дєєва, А. Г. Гвелесіані [та ін.];

за наук. ред. д.е.н., проф. В.М. Новікова; д.е.н., проф. Здіслава Сіройча. Київ-Варшава, 2018. 431 с.

135. Соціально відповідальне інвестування для досягнення цілей сталого розвитку : монографія / за заг. ред. О. Л. Пластуна. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2023. 160 с.

136. Соціально-економічний стан домогосподарств України (за результатами загальнодержавного вибіркового обстеження соціально- економічного стану домогосподарств (ОСЕСД), проведеного у грудні 2023 року - лютому 2024 року). *UNICEF Україна* : вебсайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/social-economical-state-2023-24> (дата звернення: 27.10.2025)

137. Стале фінансування та ESG. *Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку* : вебсайт. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/stale-finansuvannia-ta-esg/#> (дата звернення: 29.07.2025).

138. Статівка Н. В., Бабаєва І. О. Основні складові державного регулювання розвитку сільської соціальної інфраструктури. Актуальні проблеми у сфері публічного управління. 2023. № 37. С. 131–136.

139. Стратегічна інвестиційна рада схвалила Єдиний проєктний портфель публічних інвестицій. Міністерство фінансів України. GOV.UA – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/strategichna_investitsiina_rada_skhvalila_iedinii_proiektinii_portfel_publichnikh_investitsii_na_2026_rik-5305 (дата звернення: 04.05.2025).

140. Судаков М., Лісогор Л. Ринок праці України 2022-2023: стан, тенденції та перспективи. Київ : Державна служба зайнятості України, 2023. 170 с. URL: https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/ebd_ukraine-lm-1.pdf

141. Супутникові знімки показують руйнування, спричинені за час повномасштабного вторгнення РФ. *Букви – це українське онлайн-медіа* : вебсайт. URL: <https://bukvy.org/suputnykovi-znimky-pokazuyut-rujnuvannya-sprychyneni-zachas-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rf/> (дата звернення: 22.07.2025).

142. Теслюк, С. А., Матвійчук, Н. М., Демчук, Н. В. Краудфандинг як сучасний спосіб фінансування: проблеми та перспективи його розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. № 37. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-16>

143. Телетов О.С. Соціальна інфраструктура сучасних підприємств і територій : монографія / О. С. Телетов, Н. Є. Летуновська, М. В. Провозін ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.С. Телетова. Суми : Триторія, 2019. 240 с.

144. Токарева В., Танчик О., Лафазан І. Проектно-інвестиційний підхід до розвитку соціальної інфраструктури територій. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-64>

145. Трекер економіки України під час війни: Іноземна фінансова допомога. *Центр економічної стратегії* : вебсайт. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 25.07.2025).

146. У 2025 році зросла кількість людей з інвалідністю, які скористалися послугами Служби зайнятості. *GOV.UA – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-2025-rotsi-zrosla-kilkist-liudei-z-invalidnistiu-iaki-skorystalysia-posluhamy-sluzhby-zainiatosti> (дата звернення: 04.05.2025).

147. Управління публічними інвестиціями. *Міністерство розвитку громад та територій України* : вебсайт. URL: <https://mindev.gov.ua/upravlinnia-publichnyumu-investytsiiamy> (дата звернення: 06.05.2025).

148. Хома І., Воробій Х. Інвестування в Україні під час війни та перспективи інвестиційних процесів у післявоєнний час. *Галицький економічний вісник*. 2024. №1 (85). С. 84–89. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.084

149. Цифровізація соціальної сфери. Чому це важливо навіть під час війни? *Новини України* LB.UA. URL: https://lb.ua/blog/kostjantyn_koshelenko/530007_tsifrovizatsiya_sotsialnoi_sferi_chomu.html (дата звернення: 03.04.2025).

150. Що не так з витратами на публічні інвестиційні проекти? *Українська правда* : вебсайт. URL: <https://epravda.com.ua/power/shcho-ne-tak-z-vitratami-na-publichni-investiciyni-proyekti-805148/> (дата звернення: 26.07.2025).

151. Яременко О. І., Климчук О. В., Самборська О. Ю. Оцінка руйнувань та пошкоджень соціальної інфраструктури у воєнний період 2022–2024 років: наслідки для населення. *Бізнес Інформ*. 2024. № 8. С. 105–112. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-8-105-112>.

152. «Build Back Better». За цим принципом пропонують відбудовувати Україну, але в чому саме він полягає? *Тиждень.ua* : вебсайт. URL: <https://tyzhden.ua/build-back-better-za-tsym-pryntsypom-proponuiut-vidbudovuvaty-ukrainu-ale-v-chomu-same-vin-poliahaie/> (дата звернення: 09.07.2025).

153. Banking on Impact: What You Need to Know about Results-Based Financing. World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2019/06/28/banking-on-impact-what-you-need-to-know-about-results-based-financing> (дата звернення: 28.07.2025).

154. Big City Lab – українське урбан-бюро повного циклу : вебсайт. URL: <https://bcl.com.ua/projects> (дата звернення: 11.07.2025).

155. Biggggidea. Спільнокошт – краудфандинг в Україні. *Велика Ідея* : вебсайт. URL: <https://biggggidea.com/projects/> (дата звернення: 02.10.2025).

156. Building Back Better: Achieving resilience through stronger, faster, and more inclusive post-disaster reconstruction. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank Report. 2018. 47 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/420321528985115831/pdf/127215-REVISED-BuildingBackBetter-Web-July18Update.pdf>

157. Challenges in Protecting and Restoring Critical Infrastructure Through Private Sector Engagement. *Business Ombudsman Council* : website. URL: <https://boi.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/challenges-in-protecting-and-restoring-critical-infrastructure-through-private-sector-engagement.pdf> (дата звернення: 26.07.2025).

158. Chenery H. B. Structural change and development policy. World Bank, 1979. 526 p. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Structural_Change_and_Development_Policy.html?id=pcyxAAAAIAAJ&redir_esc=y

159. Creating Conditions for Effective Public Investment. OECD Regional Development Working Papers. *Organisation for Economic Co-operation and Development* (OECD) : website. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2013/03/creating-conditions-for-effective-public-investment_g17a226d/5k49j2cgv5mq-en.pdf (дата звернення: 22.12.2025)

160. Crisis Prevention and Recovery Report 2008: Post-Conflict Economic Recovery - Enabling Local Ingenuity. *UNDP* : website. URL: <https://www.undp.org/publications/crisis-prevention-and-recovery-report-2008-post-conflict-economic-recovery-enabling-local-ingenuity> (дата звернення: 24.07.2025).

161. Digital Ukraine. *Громадська спілка для сприяння розвитку ІТ-екосистеми України* : вебсайт. URL: <https://digitalukraine.com.ua/ua/> (дата звернення: 28.07.2025).

162. Dobrovolskyi A. Digitalization of social infrastructure as a tool for modernising governance and investment mechanism. «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи»: Матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, ОНУ, 10-11 жовтня 2025 року). С. 631-632. <https://surl.li/wdwqzv>

163. Dreamstarter. *Український креативний простір, краудфандинг платформа Dreamstarter*. URL: <https://dreamstarter.com.ua/ua> (дата звернення: 03.10.2025).

164. Education for sustainable development. *UNESCO* : website. URL: <https://www.unesco.org/en/sustainable-development/education> (дата звернення: 20.07.2025).

165. ESG звітність: аналіз практик розкриття інформації. Київ: Офіс зеленого переходу, 2023. 53 с. URL: <https://gto.dixigroup.org/> (дата звернення: 05.11.2025).

166. EU support to refugees in Türkiye. *European Comission* : website. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/countries/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en (дата звернення: 15.08.2025).

167. EU taxonomy for sustainable activities. European Commission. URL: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en (дата звернення: 05.11.2025).

168. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Economic research. URL: <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/office-of-the-chief-economist.html> (дата звернення: 29.07.2025).

169. *European Investment Bank (EIB). Publications and research* : website. URL: <https://www.eib.org/en/publications/index?sortColumn=startDate&sortDir=desc&pageNumber=0&itemPerPage=10&pageable=true&la=EN&deLa=EN> (дата звернення: 28.07.2025).

170. European Parliament and the Council of the European Union. Directive (EU) 2022/2464 of 14 December 2022 on corporate sustainability reporting. *Official Journal of the European Union*. 2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464> (дата звернення: 07.11.2025).

171. FAO's methodology for damage and loss assessment. *Food and Agriculture Organization* : website. URL: <https://elearning.fao.org/course/view.php?id=608> (дата звернення: 05.05.2025).

172. Financing social protection in OECD countries. OECD Report. URL: https://www.oecd.org/en/publications/financing-social-protection-in-oecd-countries_0d53155c-en.html (дата звернення: 27.07.2025).

173. *G20 Sustainable Finance Working Group* : website. URL: <https://g20sfwg.org/> (дата звернення: 29.07.2025).

174. G20/OECD methodological framework on disaster risk assessment and risk financing. G20 Working Group on Disaster Risk Reduction. URL: <https://g20drrwg.preventionweb.net/> (дата звернення: 25.07.2025).

175. Global Social Progress Index 2025. *The Social Progress Imperative* : website. URL: <https://www.socialprogress.org/social-progress-index> (дата звернення: 11.07.2025).

176. Government at a Glance 2025. *OECD*: website. URL: https://www.oecd.org/en/publications/government-at-a-glance-2025_0efd0bcd-en.html (дата звернення: 20.07.2025).

177. Guidance for Resilience Systems Analysis. OECD DAC Report. URL: https://www.oecd.org/en/publications/guidelines-for-resilience-systems-analysis_b0017c2c-en.html (дата звернення: 09.07.2025).

178. Guidance on European Structural and Investment Funds 2014-2020. *European Comission*: website. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/legislation-and-guidance/guidance_en (дата звернення: 23.07.2025).

179. Implementation Handbook for Quality Infrastructure Investment Supporting a Sustainable Recovery from the COVID-19 Crisis. OECD. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/07/oecd-implementation-handbook-for-quality-infrastructure-investment_b9131199/479131b2-en.pdf (дата звернення: 22.10.2025)

180. Infrastructure Governance Indicators. Conceptual framework, design, methodology and preliminary result. Conceptual framework, design, methodology and preliminary results. *OECD*: website. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-infrastructure-governance-indicators_95c2cef2-en.html (дата звернення: 24.07.2025).

181. Infrastructure governance. *OECD*: website. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/infrastructure-governance.html> (дата звернення: 23.07.2025).

182. Kushnir N., Tsaruk D., Shpak V., Dobrovolskyi A., Didukh R. Analysis of digitalization modern global trends and factors in the context of Ukraine's agricultural sector. *IOP Series: Earth and Environmental Science*. vol. 1429. 2024. DOI: 10.1088/1755-1315/1429/1/012006.

183. Kushnir N., Tsaruk D., Tymeichuk I., Tymeichuk Y., Dobrovolskyi A. Reshaping Ukraine's retail chains through the green transition and digitalization. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 2025. vol. 1576. DOI: 10.1088/1755-1315/1576/1/012004.

184. Kutkov O., Zolotov A., Akimova L., Akimov O. Digital transformation of social governance: economic challenges and opportunities of smart cities. *Economics, Finance and Management Review*. 2025. vol. 21. Pp. 17–28. DOI: 10.36690/2674-5208-2025-1-17-28.

185. *Kyiv School of Economics Publications* : website. URL: <https://kse.ua/>. (дата звернення: 05.05.2025).

186. Martseniuk L., Kryvoberets M., Melnychuk S., Lihostaiev V., Dobrovolskyi A. The role of staycation tourism in mitigating the environmental impact of recreation in Ukraine. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 2024. vol. 1429. DOI: 10.1088/1755-1315/1429/1/012015.

187. National Post-Disaster Recovery Planning and Coordination. United Nations Development Programme. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP_Guidance_Note_Disaster%20Recovery_final.pdf (дата звернення: 22.10.2025)

188. Pilch B. Is value investing based on scoring models effective? The verification of F-Score-based strategy in the Polish stock market. *Economics and Business Review, Sciendo*. 2023. Vol. 9(4). Pp. 121–152. DOI: 10.18559/ebr.2023.4.1075

189. PIMA Handbook: Public Investment Management Assessment, 1st edition. Washington, DC: International Monetary Fund, 2022. 247 p. URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/books/2022/english/pimaea.pdf>

190. Post-Disaster Needs Assessments (Volume A). Guidelines. Global Facility for Disaster Reduction and Recovery (GFDRR) : website. URL: <https://www.gfdrr.org/en/publication/post-disaster-needs-assessments-guidelines-volume-2013> (дата звернення: 11.10.2025)

191. Prioritization of Reconstruction Projects: Why It Is Important to Allocate Resources for Recovery Correctly. *Transparency International Ukraine* : website. URL: https://ti-ukraine.org/en/blogs/prioritization-of-reconstruction-projects-why-it-is-important-to-allocate-resources-for-recovery-correctly/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 26.07.2025).

192. Prozorro. Публічні закупівлі України : вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/> (дата звернення: 21.07.2025).
193. Public-private partnerships under the «people-first» approach. Facilitation of Transport and Trade in Latin America and the Caribbean. 2020. № 7. 15 p. URL: <https://repositorio.cepal.org/server/api/core/bitstreams/502bf4b2-825a-4dd9-8a62-47dc5f7e1edd/content>
194. Ranis G., Fei J. Growth and Development From an Evolutionary Perspective. Oxford: Blackwell, 1997. 465 p. URL: <https://ideas.repec.org/a/wly/jintdv/v22y2010i6p821-822.html>
195. Rapid Damage and Needs Assessment. World Bank Report. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P1801741ca39ec0d81b5371ff73a675a0a8.pdf> (дата звернення: 27.07.2025).
196. Re:Ukraine System : вебсайт. URL: <https://www.reukraine.org/> (дата звернення: 27.07.2025).
197. Rebuilding Ukraine: Principles and policies. CEPR Report. URL: <https://cepr.org/publications/books-and-reports/rebuilding-ukraine-principles-and-policies> (дата звернення: 27.07.2025).
198. Rosenstein-Rodan P. N. Notes on the Theory of the «Big Push». Cambridge, Massachusetts : Center for International Studies Institute of Technology, 1960. 60 p. URL: <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/82984>
199. Sector Specific Toolkits. Public Private Partnership. *World Bank* : website. URL: <https://ppp.worldbank.org/sector-specific-toolkits> (дата звернення: 25.07.2025).
200. Security Operations Center (SOC). ISSP Training Center : вебсайт. URL: Security Operations Center (SOC) (дата звернення: 28.07.2025).
201. Sen A. Poverty and Famines: An Essay on Entitlement and Deprivation. Oxford: Clarendon Press, 1981. DOI: <https://doi.org/10.1093/0198284632.001.0001>.
202. SIEM – системи управління інформаційною безпекою та подіями інформаційної безпеки. Softlist : вебсайт. URL: <https://softlist.ua/services/siem> (дата звернення: 28.07.2025).

203. SmartFarming. Управління агробізнесом. URL: <https://www.smartfarming.ua/> (дата звернення: 21.07.2025).
204. Standards for applying IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information. SASB. URL: <https://sasb.ifrs.org/standards/> (дата звернення: 07.11.2025).
205. Strengthening the Role of Private Finance in Infrastructure Development in Eastern Partner Countries. OECD Publishing : Paris, 2020. 100 p. URL: https://www.oecd.org/en/publications/strengthening-the-role-of-private-finance-in-infrastructure-development-in-eastern-partner-countries_48d3a096-en.html (дата звернення: 21.07.2025).
206. The Conflict Analysis Framework (CAF) : identifying conflict-related obstacles to development. *World Bank Group* : website. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/532211468782135157> (дата звернення: 23.07.2025).
207. The global leader for sustainability reporting. GRI Reporting Support. URL: <https://www.globalreporting.org/> (дата звернення: 07.11.2025).
208. *The IMF's Resilience and Sustainability Trust (RST)* : website. URL: <https://www.imf.org/en/Topics/Resilience-and-Sustainability-Trust> (дата звернення: 28.07.2025).
209. The OECD Infrastructure Toolkit. *OECD* : website. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/infrastructure-governance.html> (дата звернення: 25.07.2025).
201. Ukraine – Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4). *World Bank Group* : website. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099052925103531065/pdf/P180174-93c8e8c1-83a2-487d-aaec-a8435f9db418.pdf> (дата звернення: 22.12.2025)
211. Ukraine: EIB provides €55 million to reconstruct social infrastructure. *The European Investment Bank* : website. URL: <https://www.eib.org/en/press/all/2024-530-ukraine-eib-provides-eur55-million-to-reconstruct-social-infrastructure> (дата звернення: 28.07.2025).

212. *UN-Habitat* : website. URL: <https://unhabitat.org/> (дата звернення: 15.08.2025).

213. *United Nations Office for Project Services (UNOPS)* : website. URL: <https://www.unops.org/impact> (дата звернення: 09.07.2025).

214. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. *World Bank Group* : website. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 04.05.2025).

215. *URC – Ukraine Recovery Conference* : website. URL: <https://ua.urc-international.com/> (дата звернення: 28.07.2025).

216. *Vkursi Zemli – Аналітика для управління земельним банком* : вебсайт. URL: <https://vkursi.pro/zemli> (дата звернення: 21.07.2025).

217. Yevtushenko O. Digitalization: a tool for modernization of public administration in Ukraine. *Public Administration and Regional Development*, 2024. vol. 26. Pp. 1158–1176. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2024.26.03>.

218. Zhuravska N. Synergy of the influence of environmental components and industries of the architectural and construction complex - strategy for the development of Ukraine. *European Science*. 2024. № 3. С. 121–147. DOI: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2024-28-00-029>

ДОДАТКИ

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

*Публікації в іноземних наукових виданнях, що індексуються**у наукометричній базі Scopus*

1. Martseniuk L., Kryvoberets M., Melnychuk S., Lihostaiev V., Dobrovolskyi A. The role of staycation tourism in mitigating the environmental impact of recreation in Ukraine. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 2024. vol. 1429. DOI: 10.1088/1755-1315/1429/1/012015. (1,0 д. а.; особистий внесок: досліджено стан туристично-рекреаційного сектору України, обґрунтовано напрями активізації інвестицій у сталий розвиток туристичної інфраструктури, як складової соціальної інфраструктури на засадах екологічної збалансованості, економічної ефективності та соціальної орієнтованості, 0,21 д. а.).

2. Kushnir N., Tsaruk D., Shpak V., Dobrovolskyi A., Didukh R. Analysis of digitalization modern global trends and factors in the context of Ukraine's agricultural sector. *IOP Series: Earth and Environmental Science*. vol. 1429. 2024. DOI: 10.1088/1755-1315/1429/1/012006. (1,1 д. а.; особистий внесок: досліджено вплив цифровізації на розвиток секторів економіки та визначено рівень цифрової та інституційної готовності до реалізації інвестиційних проєктів, 0,25 д. а.).

3. Kushnir N., Tsaruk D., Tymeichuk I., Tymeichuk Y., Dobrovolskyi A. Reshaping Ukraine's retail chains through the green transition and digitalization. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 2025. vol. 1576. DOI: 10.1088/1755-1315/1576/1/012004. (1,3 д. а.; особистий внесок: обґрунтовано вплив зеленої та цифрової трансформації на інвестиційний розвиток торговельних мереж, які визначають рівень продовольчої безпеки населення та доступ до соціальної інфраструктури за регіонами України, 0,3 д. а.).

Публікації у наукових фахових виданнях України

4. Савіна Н. Б., Добровольський А. Р. Теоретико-аналітичні аспекти визначення втрат соціальної інфраструктури України та інвестиційних потреб її

відбудови. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2025. Вип. 4, № 112. С. 467–480. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve4202535>. (0,76 д. а.; особистий внесок: обґрунтовано необхідність застосування принципу *Build Back Better*, інтеграції результатів оцінювання втрат з інвестиційними механізмами та використання цифрових інструментів управління проєктами у програмах відбудови соціальної інфраструктури України, 0,48 д. а.).

5. Добровольський А. Р. Пріоритизація інвестиційних проєктів відбудови соціальної інфраструктури України в умовах фінансових обмежень. *Економіка та суспільство*. 2026. № 84. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-7> (0,69 д. а.).

6. Савіна Н. Б., Добровольський А. Р. Механізми інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури України. *Міжнародний науковий журнал Грааль науки*. 2026. № 67. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.01.05.2026> (0,55 д. а.; особистий внесок: визначено ключові джерела фінансування, інституційні механізми та моделі залучення інвестицій у соціально інфраструктурні публічні інвестиційні проєкти, 0,35 д. а.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Сутність і значення соціальної інфраструктури для розвитку країни. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції* : збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, НУВГП, 25 травня 2023 р.), Рівне, 2023. С. 116–119. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/27414/> (0,24 д. а.; особистий внесок: розвинуто теоретичні підходи до визначення соціальної інфраструктури як стратегічного об'єкта інвестування, систематизовано ключові функції та завдання соціальної інфраструктури в умовах воєнного стану, 0,16 д. а.).

8. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р., Сучасний стан соціальної інфраструктури Київської області. *Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, НУВГП, 10 листопада 2023 р.), Рівне, 2023. С. 85–87.

URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/28534/> (0,18 д. а.; особистий внесок: визначено сучасний стан та втрати соціальної інфраструктури Київської області у розрізі її складових елементів, 0,12 д. а.).

9. Кушнір Н. Б., Царук Д. С., Добровольський А. Р. Стан продовольчої безпеки Рівненської області як тилового регіону в умовах військового стану. *Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, НУВГП, 15 листопада 2024 р.), Рівне, 2024. С. 293–295. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/31959/> (0,22 д. а.; особистий внесок: проаналізовано фактори формування продовольчої безпеки регіону в умовах воєнного стану та обґрунтовано напрями підвищення її стійкості на основі інфраструктурного розвитку, 0,11 д. а.).

10. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Особливості функціонування економічного механізму соціальної інфраструктури в умовах військового стану. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти (м. Рівне, НУВГП, 8-9 травня 2025 р.), Рівне, 2025. С. 132–134. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/34664/> (0,14 д. а.; особистий внесок: обґрунтовано виокремлення організаційно-управлінської системи економічного механізму соціальної інфраструктури як взаємодію державних, місцевих органів влади та громадських організацій із залученням цифрових платформ для моніторингу, закупівель і контролю витрат, 0,1 д. а.).

11. Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Складові соціальної інфраструктури як об'єкту інвестицій. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту та публічного врядування в контексті євроінтеграції* : матеріали XIV міжнар. наук.-практ. конф (м. Рівне, НУВГП, 22 травня 2025 р.), Рівне, 2025. С. 523–525. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/31657/> (0,18 д. а.; особистий внесок: розвинуто підхід до структурного наповнення соціальної інфраструктури як системи соціальних послуг, цифрових, фінансово-інвестиційних, адміністративно-самоврядних сервісів, 0,12 д. а.).

12. Ковшун Н. Е., Кушнір Н. Б., Добровольський А. Р. Торгівля як драйвер відновлення соціальної інфраструктури постконфліктних територій. *Сучасний стан та основні пріоритети розвитку економіки* : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф (м. Одеса, Східноєвропейський центр наукових досліджень, 8 липня 2025 р.), Одеса, 2025. С. 46–48. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2025/07/re-08.07.2025.pdf> (0,19 д. а.; особистий внесок: обґрунтовано врахування торговельного компонента в політиці відновлення соціальної інфраструктури, що дає змогу стабілізувати регіональний розвиток постконфліктних територій, 0,1 д. а.).

13. Dobrovolskyi A. Digitalization of social infrastructure as a tool for modernising governance and investment mechanism. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи*: Матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, ОНЕУ, 10-11 жовтня 2025 року). С. 631-632. (0,2 д. а.).

14. Добровольський А. Р. Підходи до фінансування проєктів відбудови соціальної сфери на основі механізмів краудфандингу. *Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання* : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, НУВГП, 14 листопада 2025 р.), Рівне, 2025. С. 311–313. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/36927/> (0,16 д. а.).

15. Добровольський А. Р. Ключові аспекти інформаційного забезпечення фінансування проєктів відбудови соціальної інфраструктури в Україні. *Перспективи стабільного економічного розвитку та економічної безпеки: світовий досвід та вітчизняні реалії* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, Класичний приватний університет, 5-6 грудня 2025 р.). С. 18–23. (0,26 д. а.).

16. Добровольський А. Р. Цифрові індикатори ESG-звітності у проєктах соціальної відбудови. *Актуальні проблеми соціально-економічної системи в умовах світових трансформацій* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 14-15 листопада 2025 р.). С. 24–27. (0,2 д. а.).

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Оцінка прямих збитків житлового фонду в Україні (за період із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Види об'єктів	Первісна к-сть (груд. 2021), од.	Прямі (фізичні) збитки станом на червень 2022 року			Прямі (фізичні) збитки станом на грудень 2023 року			Прямі (фізичні) збитки станом на листопад 2024 року			Темп росту оцінених втрат (коєф)		Питома вага пошкоджених/зруйнованих об'єктів (2024), %
		Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Січ. 2023/Черв.2022	Лист. 2024/Січ. 2023	
Багатоквартирні будинки	180003	4063	9067	3,9	6862	19276	49,23	7000	19800	49,9	12,6	1,0	14,9
Приватні будинки	9163900	37205	70557	32,8	68693	108480	8,08	70700	125800	9,4	0,2	1,2	2,1
Гуртожитки	7114	34	70	0,2	135	390	0,6	200	400	0,7	3,0	1,2	8,5
Загальні прямі збитки	-	-	-	36,9			57,91			60	1,6	1,0	-

Джерело: побудовано автором на основі [45-47; 210]

Таблиця Б.2 – Оцінка прямих збитків унаслідок війни у сфері охорони здоров'я в Україні (за період із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Види об'єктів	Первісна к-сть (груд. 2021), од.	Прямі (фізичні) збитки станом на червень 2022 року			Прямі (фізичні) збитки станом на грудень 2023 року			Прямі (фізичні) збитки станом на листопад 2024 року			Темп росту оцінених втрат (коєф)		Питома вага пошкоджених/зруйнованих об'єктів (2024), %
		Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Січ. 2023/Черв.2022	Лист. 2024/Січ. 2023	
Лікарні	1 135	41	186	0,586	89	337	2,370	126	389	3,000	4,0	1,3	45,4
Поліклініки, стоматології, діагностичні центри	1 138	11	47	0,046	31	117	0,310	48	109	0,400	6,7	1,3	13,8
Інші медичні об'єкти (медкабінети, лабораторії, медсклади, діагностичні центри, гуртожитки, бюро судмедекспертиз)	н. д.	31	153	0,032	84	249	0,170	140	267	0,700	5,3	4,1	-
Амбулаторії	н. д.	69	236	0,040	82	276	0,140	111	354	0,200	3,5	1,4	-
Центри крові	28	2	3	0,004	3	6	0,020	4	6	0,020	5,0	1,0	35,7
Загальні прямі збитки	-	-	-	0,708	-	-	3,010	-	-	4,300	4,3	1,4	-

Джерело: побудовано автором на основі [45-47; 210]

Таблиця Б.3 – Оцінка прямих збитків унаслідок війни у сфері освіти в Україні (за період із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Види об'єктів	Первісна к-сть (груд. 2021), од.	Прямі (фізичні) збитки станом на червень 2022 року			Прямі (фізичні) збитки станом на грудень 2023 року			Прямі (фізичні) збитки станом на листопад 2024 року			Темп росту оцінених втрат (коеф)		Питома вага пошкоджених/зруйнованих об'єктів (2024), %
		Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Січ. 2023/Черв.2022	Лист. 2024/Січ. 2023	
Заклади середньої освіти	13 991	109	852	1,748	212	1676	3,430	229	1810	3,700	2,0	2,1	14,6
Заклади дошкільної освіти	13 875	50	640	0,657	116	1169	1,250	110	1169	1,250	1,9	1,9	9,2
Заклади професійно-технічної освіти	694	9	99	0,513	15	166	0,870	17	187	1,000	1,7	1,9	29,4
Заклади вищої освіти	386	8	38	0,230	3	86	0,430	3	97	0,500	1,9	2,2	25,9
Заклади фахової передвищої освіти	248	7	61	0,144	11	133	0,300	12	150	0,300	2,1	2,1	65,3
Заклади позашкільної освіти	1351	8	43	0,141	19	140	0,400	21	158	0,400	2,8	2,8	13,2
Заклади спеціалізованої освіти	310	1	23	0,047	0	20	0,047	0	23	0,047	1,0	1,0	7,4
Заклади спеціальної освіти	273	4	15	0,039	3	36	0,070	3	41	1,000	1,8	25,6	16,1
Заклади освіти у дорослих, у т. ч. післядипломної освіти	н. д.	н. д.	н. д.	н. д.	1	3	0	1	3	0	-	-	-
Загальні прямі збитки	—	-	-	3,519	-	-	6,797	-	-	8,197	1,9	2,3	-

Джерело: побудовано автором на основі [45-47; 210]

Таблиця Б.4 – Оцінка прямих збитків унаслідок війни у сфері культури, спорту і туризму в Україні (за період із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Види об'єктів	Первісна к-сть (груд. 2021), од.	Прямі (фізичні) збитки станом на червень 2022 року			Прямі (фізичні) збитки станом на грудень 2023 року			Прямі (фізичні) збитки станом на листопад 2024 року			Темп росту оцінених втрат (коєф)		Питома вага пошкоджених/зруйнованих об'єктів (2024), %
		Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Зруйн., од.	Пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Січ. 2023/Черв.2022	Лист. 2024/Січ. 2023	
Туристична сфера	н.д.	28	21	0,000	50	114	0,100	50	114	0,100	1,0	1,0	-
Релігійні установи	17 407	17	19	0,100	34	336	0,200	64	336	0,200	2,0	1,0	2,3
Спортивна культура	16 199	24	71	0,200	59	284	0,600	59	284	0,600	3,0	1,0	2,1
Культурна сфера	34340	285	270	0,600	291	2860	2,200	541	3380	3,000	3,7	1,4	11,4
Загальні прямі збитки	-	-	-	0,900	-	-	3,100	-	-	3,900	3,4	1,3	-

Джерело: побудовано автором на основі [45-47; 210]

Таблиця Б.5 – Оцінка прямих збитків унаслідок війни у сфері соціальної підтримки в Україні (за період із червня 2022 р. по листопад 2024 р.)

Види об'єктів	Первісна к-сть (груд. 2021), од.	Прямі (фізичні) збитки станом на червень 2022 року		Прямі (фізичні) збитки станом на грудень 2023 року		Прямі (фізичні) збитки станом на листопад 2024 року		Темп росту оцінених втрат (коєф)		Питома вага пошкоджених/зруйнованих об'єктів (2024), %
		Зруйн./пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Зруйн./пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Зруйн./пошкодж., од.	Оцінені втрати, млрд дол. США	Січ. 2023/Черв.2022	Лист. 2024/Січ. 2023	
Дитячі будинки, інтернати, заклади для людей похилого віку	281	25	0,034	51	0,067	51	0,067	2,0	1,0	18,1
Соціальні центри	н. д.	19	0,022	48	0,044	48	0,044	2,0	1,0	-
Санаторії, дитячі табори	1655	12	0,033	60	0,095	60	0,095	2,9	1,0	3,6
Загальні прямі збитки	-	-	0,088	-	0,206	-	0,206	2,3	1,0	-

Джерело: побудовано автором на основі [45-47; 210]

Додаток В

Таблиця В.1 – Видатки державного бюджету України на соціальну підтримку населення у 2021-2025 рр.

Вид допомоги	Видатки (фактичні), млн. грн				Видатки (план), млн. грн	Отримувачі допомоги, тис. осіб				Отримувачі допомоги (план), тис. осіб
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2022	2023	2024	2025
Допомога на проживання ВПО	3039,5	53488,6	73240,8	38380,1	39621,0	171,1	1537,1	2602,5	1081,5	1392
Субсидії на оплату ЖК послуг	32999,5	20169,8	18223,2	17781,5	21327,6	1999,3	1639,6	1134,4	1297,1	1315,4
Допомога малозабезпеченим сім'ям	12628,4	13879,4	11420,7	14589,7	19690,0	221,5	216,2	172,8	194,3	225,4
Допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю	13953,0	14823,4	16460,6	19297,0	19461,8	455,6	409,6	454,7	474,2	470,9
Пільги на ЖК послуги	12572,5	12328,3	10625,5	15603,5	19098,3	1598,0	1473,7	988,9	1389,5	1399,4
Допомога при народженні та усиновленні дитини (щомісячна)	9508,6	7709,9	7426,6	6536,6	7200,2	921,3	746,4	719,6	633,4	697,7
Допомога особам, які не мають прав на пенсію та особам з інвалідністю	4026,0	4527,3	5420,2	6470,7	6241,8	182,7	160,9	211,0	230,6	220,3
Допомога на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях	5340,2	5669,5	5621,6	5526,6	5972,1	260,2	217,7	217,5	219,3	237,0
Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування	3207,0	3037,6	3206,5	3417,6	4164,6	45,3	36,9	38,1	37,5	40,9
Допомога на дітей-сиріт та дітей без батьківського піклування	1497,6	1350,1	1623,5	121,1	2297,5	15,2	12,2	12,7	13,8	20,1
Допомога особам, що проживають з особою із інвалідністю	1736,7	1755,0	1997,2	1975,6	2255,0	62,9	57,5	65,1	58,8	64,3
Допомога при народженні дитини (одноразова)	3147,0	2140,0	2058,9	1987,3	1939,1	304,9	207,4	199,5	191,7	187,9
Допомога на дітей одиницею матерям	2138,1	1989,7	1183,4	1117,6	1512,9	123,7	109,5	72,1	63,8	80,5
Одноразова допомога «пакунок малюка»	1464,3	1255,6	1340,2	1449,8	1451,6	270,7	207,7	198,8	194,1	186,9
Субсидії на придбання твердого палива та скрапленого газу	1265,7	743,8	1014,3	989,7	1160,8	359,9	229,6	160,1	130,1	243,6
Відшкодування послуги з догляду за дитиною до 3 р. «муніципальна няня»	250,9	165,3	88,7	91,1	570,0	10,7	5,9	1,4	1,6	6,0
Державна соціальна допомога на догляд	474,9	460,1	513,7	536,9	530,5	52,3	45,9	50,8	47,5	46,8
Пільги на придбання твердого палива та скрапленого газу	368,1	228,5	433,8	636,9	530,4	195,3	114,0	121,2	139,2	184,7
Допомога непрацюючій особі пенсійного віку, яка набула права на пенсію	656,7	519,2	310,3	156,8	390,9	34,9	23,9	13,9	6,0	13,8
Тимчасова допомога на дітей	125,8	231,8	397,4	422,0	371,9	9,2	11,4	15,8	14,8	14,5
Допомога у зв'язку із вагітністю і пологами	353,2	267,2	264,8	267,9	269,3	153,7	120,8	97,0	87,9	86,2
Допомога на дітей, хворих на тяжкі хвороби, яким не встановлена інвалідність	30,9	78,5	125,2	190,0	248,9	1,3	1,6	2,0	2,8	3,6
Виплата компенсації витрат, пов'язаних із безоплатним тимчасовим розміщенням ВПО	-	-	-	-	912,0	-	-	-	-	168,9
Виплата компенсації закладам фізичним особам-підприємцям за спожиті ЖКХ під час розміщення ВПО	-	-	-	-	650,0	-	-	-	-	35,1
Інші виплати	946,6	3851,1	7783,4	28615,9	13071,3	-	-	-	-	-
Усього	111256,3	150669,7	170780,5	146864,9	170939,5	-	-	-	-	-

Джерело: побудовано автором на основі [11]

Додаток Г

Таблиця Г.1 – Капітальні інвестиції у соціальну сферу за видами діяльності
та джерелами фінансування у 2020-2024 рр., тис. грн

Види діяльності ¹	Обсяг капітальних інвестицій	У тому числі за рахунок								
		коштів державного бюджету	коштів місцевих бюджетів	власних коштів підприємств та організацій	кредитів банків та інших позик	у т.ч. кредити банків-нерезидентів	коштів інвестиційних компаній, фондів	коштів інвесторів-нерезидентів	коштів населення на будівництво житла	інших джерел фінансування
Усього										
2020	419836662	36512490	43558332	279330400	27894481	12088128	4256154	1729174	20590878	419836662
2021	279597832	26374022	12766498	203427644	11822116	3158456	262312	92193	17913912	6939135
2022	395450014	38994634	28554230	285674884	11649129	3586332	1177342	290257	21788763	7320775
2023	395450014	38994634	28554230	285674884	11649129	3586332	1177342	290257	21788763	7320775
2024	534417067	58178260	30666217	379613390	20473871	5277966	6158173	240775	32666593	6419788
Освіта										
2020	3051275	1450454	638864	755706	к	-	к	к	-	3051275
2021	1453643	850919	265672	287834	к	-	3120	к	-	38711
2022	1484306	737986	366903	203347	к	-	к	-	-	108082
2023	1484306	737986	366903	203347	к	-	к	-	-	108082
2024	2425306	1499832	498916	344867	-	-	23542	к	-	к
Охорона здоров'я										
2020	5681759	1205365	2876270	1374547	68948	к	к	-	-	5681759
2021	9685369	2446413	3075626	3722715	к	-	к	-	-	439197
2022	12191352	2484228	4588791	4492043	к	-	29214	11027	-	414909
2023	12191352	2484228	4588791	4492043	171140	-	29214	11027	-	414909
2024	13102694	2751576	3865718	5733422	66832	-	к	к	к	607155
Надання послуг догляду із забезпеченням проживання										
2020	215134	к	174403	12688	-	-	-	-	-	215134
2021	100625	к	83847	5120	-	-	-	-	-	к
2022	163653	к	105344	13818	-	-	к	-	-	к
2023	163653	к	105344	13818	-	-	к	-	-	к
2024	190041	к	110765	27134	-	-	к	-	к	12922

¹ Дані сформовано за кодами видів економічної діяльності, що відповідають КВЕД-2010 85, 86, 87, 88, 90, 91

^к Дані не оприлюднювалися Державною службою статистики України з метою статистичної конфіденційності.

Продовження табл. Г.1

Надання соціальної допомоги без забезпечення проживання										
2020	77143	к/с	28852	27852	-	-	к	-	-	77143
2021	118577	к	13522	40291	-	-	к	-	-	58748
2022	306119	к	33651	157354	-	-	к	-	-	к
2023	306119	к	33651	157354	-	-	к	-	-	к
2024	189827	к	14827	74447	-	-	к	-	-	91246
Діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг										
2020	к	к	140998	к/с	-	-	к	к	-	к/с
2021	к	к	12112	34243	-	-	к	-	-	к
2022	105004	5965	47369	48294	-	-	-	-	-	3376
2023	112541	6323	51316	49012	-	-	-	-	-	4138
2024	131653	к	25502	73822	-	-	к	-	-	663
Функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури										
2020	321697	67534	201136	49595	-	-	к	-	-	321697
2021	к	к	10239	к	-	-	к	к	-	к
2022	258000	к	218161	23878	-	-	к	-	-	6014
2023	258000	к	218161	23878	-	-	к	-	-	6014
2024	128901	12269	85541	26637	-	-	1045	-	-	3409

Джерело: побудовано автором на основі [87]

Додаток Д

Таблиця Д.1 – Динаміка показника інвестомісткості за секторами соціальної інфраструктури, 2020-2024 рр.

Показники	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Освіта					
Номінальний ВВП, млрд грн	186,00	235,00	222,90	217,80	274,60
Приріст номінального ВВП (ΔВВП), млрд грн	13,40	49,00	-12,10	-5,10	56,80
Капітальні інвестиції (І), млрд грн	3,70	3,90	2,00	2,70	4,50
Коефіцієнт інвестомісткості, грн/грн	0,28	0,08	-0,17	-0,53	0,08
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги					
Номінальний ВВП, млрд грн	113,60	134,90	150,40	181,10	205,10
Приріст номінального ВВП (ΔВВП), млрд грн	18,20	21,30	15,50	30,70	24,00
Капітальні інвестиції (І), млрд грн	14,80	21,80	17,40	25,00	24,30
Коефіцієнт інвестомісткості, грн/грн	0,81	1,02	1,12	0,81	1,01
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок					
Номінальний ВВП, млрд грн	4,30	7,20	26,10	39,60	51,50
Приріст номінального ВВП (ΔВВП), млрд грн	-19,80	2,90	18,90	13,50	11,90
Капітальні інвестиції (І), млрд грн	2,80	4,40	2,20	3,80	4,50
Коефіцієнт інвестомісткості, грн/грн	-0,14	1,52	0,12	0,28	0,38

Джерело: розрахунки автора на основі [7; 87]

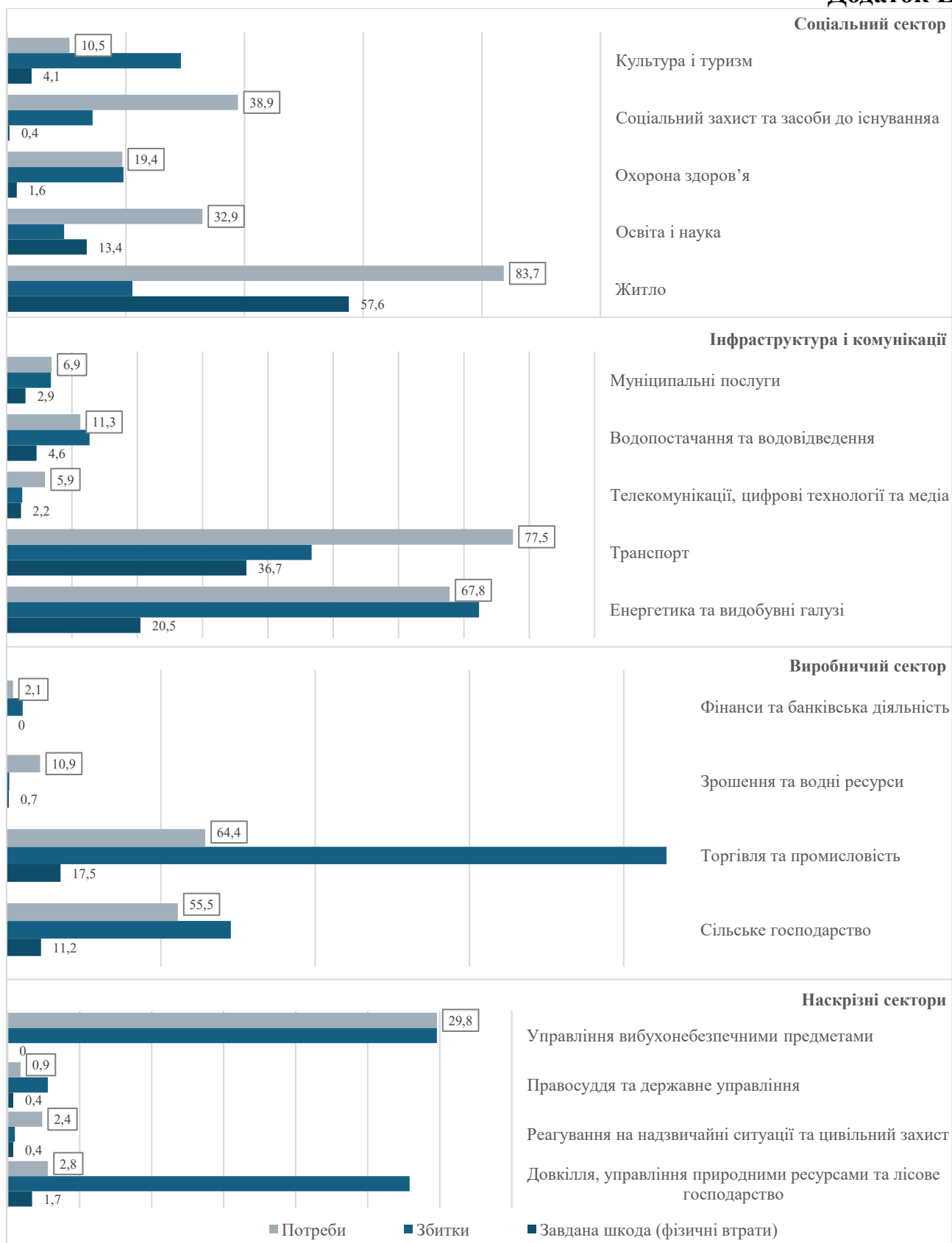
Додаток Е

Рисунок Е.1 – Завдана шкода та збитки внаслідок військової агресії за секторами

України та потреби у відновленні на 2025-2035 рр., млрд дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [210]

Додаток Ж

Таблиця Ж.1 – Теплова карта оціненої вартості завданої шкоди соціальній інфраструктурі унаслідок військових дій у розрізі регіонів України (станом на 31 грудня 2024 р.), млн дол. США

Область (регіон)	Оцінена вартість завданої шкоди за секторами, млн дол. США				
	Житло	Охорона здоров'я	Освіта і наука	Соціальний захист	Культура і туризм
Донецька область	21071,3	587,1	2525,2	43,2	557,9
Харківська область	12567,4	196,1	3830,3	40,3	980,5
Луганська область	5135,6	194,4	1242,8	17,3	284,0
Київська область	4459,1	34,6	608,9	38,5	162,0
Херсонська область	3297,7	113,2	436,5	0,6	375,5
місто Київ	2167,1	41,7	930,3	81,3	216,2
Дніпропетровська область	1825,7	57,9	438,9	6,7	148,3
Миколаївська область	1591,6	74,7	724,9	6,8	250,0
Чернігівська область	1575,8	67,1	289,2	15,3	140,1
Запорізька область	1450,8	64,2	369,8	5,7	309,0
Сумська область	1129,2	30,5	329,9	9,7	125,9
Одеська область	568,2	12,7	971,0	131,1	320,1
Житомирська область	239,6	44,0	5,4	н.д.	29,7
Хмельницька область	124,7	0,8	51,5	-	34,6
Львівська область	119,9	0,0	347,5	0,3	100,3
Черкаська область	117,9	1,3	2,2	-	7,1
Полтавська область	48,4	0,1	3,2	н.д.	17,9
Вінницька область	47,0	5,6	166,0	-	24,9
Тернопільська область	31,7	0,0	31,0	-	2,4
Кіровоградська область	20,1	0,0	106,8	-	7,7
Рівненська область	12,0	0,1	0,5	-	2,7
Закарпатська область	2,5	0,0	-	-	2,5
Волинська область	0,8	0,0	0,5	-	4,0
Івано-Франківська область	0,3	0,0	-	-	3,3
Чернівецька область	0,1	0,0	-	-	2,7
Усього оцінені пошкодження	57604,5	1526,1	13412,3	396,8	4109,3

Джерело: побудовано автором на основі [210]

Таблиця Ж.2 – Теплова карта оцінених непрямих збитків соціальної інфраструктури унаслідок військових дій у розрізі регіонів України (станом на 31 грудня 2024 р.), млн дол. США

Область (регіон)	Оцінені збитки за секторами, млн дол. США				
	Житло	Охорона здоров'я	Освіта і наука	Соціальний захист	Культура і туризм
Харківська область	4 421,0	1 224,9	634,2	5,0	1 373,8
Донецька область	3 348,8	2 102,0	591,3	5,0	200,2
Дніпропетровська область	2 820,6	1 292,6	674,0	0,7	41,0
Київська область	1 626,3	936,3	546,3	1,1	1 075,2
Івано-Франківська область	1 531,7	563,5	320,2	-	377,0
Херсонська область	1 500,8	429,4	235,2	0,1	122,4
Луганська область	1 226,8	1 088,7	217,8	-	83,0
Закарпатська область	1 184,7	518,9	333,5	-	52,9
Миколаївська область	968,9	462,4	292,9	0,2	79,9
Чернігівська область	593,3	524,6	215,4	0,5	238,9
Сумська область	559,7	567,3	227,0	0,9	104,1
Волинська область	559,0	425,9	288,2	-	134,1
Одеська область	300,0	1 139,5	750,9	13,2	2 113,1
місто Київ	148,3	1 937,2	957,0	2,6	17 151,5
Запорізька область	133,2	778,9	353,4	0,2	2 682,7
Черкаська область	29,6	552,2	240,1	-	100,5
Вінницька область	23,3	629,7	330,4	0,1	77,6
Житомирська область	23,2	492,3	277,4	н.д.	92,4
Львівська область	20,8	1 033,1	572,5	0,0	1 087,5
Полтавська область	20,3	637,4	274,6	н.д.	1 502,3
Хмельницька область	19,8	512,3	281,8	-	101,9
Кіровоградська область	16,5	421,8	202,5	-	347,4
Тернопільська область	13,5	426,0	225,1	-	121,9
Рівненська область	8,0	476,2	330,2	-	29,3
Чернівецька область	7,6	371,3	220,0	-	30,8
Усього оцінені збитки	21 105,7	19 544,4	9 591,9	14 400	29 321,4

Джерело: побудовано автором на основі [210]

Таблиця Ж.3 – Теплова карта інвестиційних потреб відновлення соціальної інфраструктури унаслідок військових дій у розрізі регіонів України (станом на 31 грудня 2024 р.), млн дол. США

Область (регіон)	Інвестиційні потреби за секторами, млн дол. США				
	Житло	Охорона здоров'я	Освіта і наука	Соціальний захист	Культура і туризм
Донецька область	31 248,0	2 024,9	5 039,9	65,7	1 411,6
Харківська область	18 033,3	1 279,7	7 489,5	61,6	2 693,3
Луганська область	7 122,7	1 039,5	2 749,4	25,9	692,5
Київська область	6 598,8	836,8	1 368,7	48,4	440,8
Херсонська область	4 780,5	489,0	1 199,6	1,0	887,7
місто Київ	2 908,1	1 367,7	1 995,4	46,5	531,6
Дніпропетровська область	2 545,6	1 426,9	1 256,2	10,0	363,4
Чернігівська область	2 327,2	476,4	934,5	22,0	377,4
Миколаївська область	2 323,4	519,3	1 746,4	9,8	702,9
Запорізька область	2 052,3	771,2	1 096,3	8,2	704,0
Сумська область	1 633,6	481,9	1 012,5	14,6	334,0
Одеська область	841,6	1 081,3	2 253,9	197,3	789,8
Житомирська область	350,4	543,7	290,3	н.д.	72,5
Хмельницька область	184,7	564,7	334,5	-	93,8
Львівська область	183,5	1 138,3	937,9	0,5	213,0
Черкаська область	173,9	533,5	247,7	-	13,8
Тернопільська область	95,5	469,3	287,2	2,8	4,8
Вінницька область	73,6	694,6	656,5		65,0
Полтавська область	73,2	621,0	286,1	н.д.	44,8
Волинська область	49,2	469,3	233,4	-	8,5
Івано-Франківська область	36,6	620,9	232,4	-	6,5
Кіровоградська область	31,0	414,8	437,5	-	20,7
Рівненська область	28,6	525,0	244,8	-	5,2
Закарпатська область	25,1	571,7	232,4	-	5,6
Чернівецька область	9,0	409,1	243,8	-	5,3
Усього потреби у інвестиціях	83 729,4	19 370,5	32 806,8	38 850,8*	10 488,5

Джерело: побудовано автором на основі [210]

Додаток 3

Таблиця 3.1 – Коефіцієнти структурних співвідношень k_{N/D_i} , k_{N/D_i} за секторами соціальної інфраструктури (територіальний розріз станом на 31 грудня 2024 р.)

Область (регіон)	Коефіцієнти структурних співвідношень за секторами									
	Житло		Охорона здоров'я		Освіта і наука		Соціальний захист		Культура і туризм	
	k_{L/D_i}	k_{N/D_i}	k_{L/D_i}	k_{N/D_i}	k_{L/D_i}	k_{N/D_i}	k_{L/D_i}	k_{N/D_i}	k_{L/D_i}	k_{N/D_i}
Вінницька область	0,5	1,6	112,4	124,0	2,0	4,0	0,1	1,5	3,1	2,6
Волинська область	698,8	61,5	425,9	469,3	576,4	466,8	-	-	33,5	2,1
Дніпропетровська область	1,5	1,4	22,3	24,6	1,5	2,9	0,1	1,5	0,3	2,5
Донецька область	0,2	1,5	3,6	3,4	0,2	2,0	0,1	1,5	0,4	2,5
Житомирська область	0,1	1,5	11,2	12,4	51,4	53,8	0,0	0,0	3,1	2,4
Закарпатська область	473,9	10,0	518,9	571,7	-	-	-	-	21,2	2,2
Запорізька область	0,1	1,4	12,1	12,0	1,0	3,0	0,0	1,4	8,7	2,3
Івано-Франківська область	5105,7	122,0	563,5	620,9	-	-	-	-	114,2	2,0
Київська область	0,4	1,5	27,1	24,2	0,9	2,2	0,0	1,3	6,6	2,7
Кіровоградська область	0,8	1,5	421,8	414,8	1,9	4,1	-	-	45,1	2,7
Луганська область	0,2	1,4	5,6	5,3	0,2	2,2	0,1	1,5	0,3	2,4
Львівська область	0,2	1,5	1033,1	1138,3	1,6	2,7	0,0	1,7	10,8	2,1
Миколаївська область	0,6	1,5	6,2	7,0	0,4	2,4	0,0	1,4	0,3	2,8
місто Київ	0,1	1,3	46,5	32,8	1,0	2,1	0,0	0,6	79,3	2,5
Одеська область	0,5	1,5	89,7	85,1	0,8	2,3	0,1	1,5	6,6	2,5
Полтавська область	0,4	1,5	6374,0	6210,0	85,8	89,4	0,0	0,0	83,9	2,5
Рівненська область	0,7	2,4	4762,0	5250,0	660,4	489,6	-	-	10,9	1,9
Сумська область	0,5	1,4	18,6	15,8	0,7	3,1	0,1	1,5	0,8	2,7
Тернопільська область	0,4	3,0	426,0	469,3	7,3	9,3	-	-	50,8	2,0
Харківська область	0,4	1,4	6,2	6,5	0,2	2,0	0,1	1,5	1,4	2,7
Херсонська область	0,5	1,4	3,8	4,3	0,5	2,7	0,2	1,7	0,3	2,4
Хмельницька область	0,2	1,5	640,4	705,9	5,5	6,5	-	-	2,9	2,7
Черкаська область	0,3	1,5	424,8	410,4	109,1	112,6	-	-	14,2	1,9
Чернівецька область	76,0	90,0	371,3	409,1	-	-	-	-	11,4	2,0
Чернігівська область	0,4	1,5	7,8	7,1	0,7	3,2	0,0	1,4	1,7	2,7

Джерело: розрахунки автора

Додаток К

Таблиця К.1 – Потреба у фінансуванні проєктів відбудови соціальної інфраструктури у 2025-2035 рр.

Сектор соціальної інфраструктури	Види заходів (інвестицій)	Оцінка потреби, млрд дол. США	Частка в секторі, %
Житло	Відбудова зруйнованого житлового фонду	38,0	45,0
	Капітальний ремонт пошкодженого житла	12,5	15,0
	Соціальне житло та житло для ВПО	14,2	17,0
	Енергоефективність і модернізація	10,0	12,0
	Укриття та підвищення безпеки	6,0	7,0
	Перепланування територій, доступність	3,0	4,0
	Усього	83,7	45,1
Освіта і наука	Відбудова та реконструкція закладів освіти	12,0	36,0
	Безпекова інфраструктура (укриття)	6,0	18,0
	Цифровізація та дистанційне навчання	5,5	17,0
	Модернізація матеріально-технічної бази	4,2	13,0
	Відновлення наукової інфраструктури	3,7	11,0
	Інклюзивність та доступність	1,5	5,0
	Усього	32,8	17,7
Охорона здоров'я	Відбудова і ремонт медичних закладів	5,0	26,0
	Медичне обладнання і технології	4,3	22,0
	Реабілітаційні та психосоціальні центри	4,0	21,0
	Посилення первинної та екстреної допомоги	3,2	16,0
	Цифрові медичні сервіси	1,9	10,0
	Енергоефективність і безпека	1,0	5,0
	Усього	19,4	10,5
Соціальний захист	Розширення мережі центрів соціальних послуг	9,5	24,0
	Програми підтримки ВПО і ветеранів	11,5	30,0
	Заклади догляду та підтримки вразливих груп	6,8	17,0
	Цифровізація соціальних виплат	4,2	11,0
	Інституційне посилення громад	4,9	13,0
	Соціальна інтеграція і зайнятість	2,0	5,0
	Усього	38,9	20,9
Культура і туризм	Відновлення об'єктів культурної спадщини	3,5	33,0
	Реконструкція закладів культури	2,4	23,0
	Спортивна і рекреаційна інфраструктура	2,0	19,0
	Безпека та модернізація просторів	1,3	12,0
	Розвиток внутрішнього туризму	0,8	8,0
	Цифрові культурні сервіси	0,5	5,0
	Усього	10,5	5,7
Усього соціальна	Сукупні інвестиційні потреби	185,4	100

Джерело: сформовано автором на основі [39]

Додаток Л

Таблиця Л.1 – Перелік проєктів ЄПП, сформованих за рангами пріоритетності відповідно до результатів скоринг-моделі

ID пректу	Проєкт	Фінанльна оцінка проєкту	Ранг
Освіта і наука			
2	Створення Центрів професійної досконалості	0,4411	1
3	Вища освіта України	0,3817	3
4	Модернізація майстерень і лабораторій закладів професійної та фахової передвищої освіти, забезпечення енергоефективності, безпеки та інклюзивності освітнього простору	0,3851	2
5	Облаштування безпечних умов у закладах, що надають загальну середню освіти (облаштування укриттів)	0,3796	4
6	Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів	0,3582	5
7	Придбання обладнання, створення та модернізація (проведення реконструкції та капітального ремонту) їдальні (харчоблоків) закладів освіти	0,3473	6
8	Забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа»	0,3407	7
9	Безперешкодний доступ до якісної освіти - шкільні автобуси	0,3384	8
10	Облаштування безпечних умов у закладах, що надають загальну середню освіти (протипожежний захист)	0,3041	9
Охорона здоров'я			
11	«Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» (HEAL Ukraine)	0,4350	8
12	"Будівництво лікувально-реабілітаційного корпусу ДУ "Національний інститут серцево-судинної хірургії ім. М.М. Амосова НАМН України"	0,5590	1
13	Нове будівництво лікувально-реабілітаційного корпусу для ветеранів війни та внутрішньо-переміщених осіб КП "Рівненського обласного госпіталю ветеранів війни" по вул. Дераженська 39 в смт. Клевани, Клеванської територіальної громади, Рівненського району, Рівненської області	0,3356	15
14	Проєкт «Екстрене реагування на COVID-19 та вакцинація в Україні». Додаткове фінансування проєкту «Екстрене реагування на COVID-19 та вакцинація в Україні»	0,3918	9
15	Підвищення якості медичної освіти шляхом розвитку Університетських лікарень в Україні	0,3782	10
16	Посилення спроможності закладів охорони здоров'я у наданні стаціонарної реабілітаційної допомоги	0,3763	11
17	Реконструкція комплексу будівель та споруд в частині комплексу господарських служб (поліклініка), Є під поліклініку з відділенням госпітальної терапії, приймальним покоем та реєстратурою за адресою: м. Київ, Солом'янський район, вул. Шалімова Академіка, 30	0,5080	2
18	Удосконалення діагностики онкологічних захворювань в Україні: модернізація та створення центрів ядерної медицини	0,3459	13
19	Ремонт (реставраційний) будівель інфекційного корпусу №12 та приймального інфекційного відділення корпусу №14 обласного комунального некомерційного підприємства "Чернівецька обласна клінічна лікарня по вул.Головній,137" в м. Чернівці (з влаштуванням приміщень цивільного захисту населення (укриттів)	0,2712	24
20	Реконструкція з будовою Реабілітаційно-діагностичного центру з приміщеннями поліклініки на базі об'єкту незавершеного будівництва по вул. Софіївка, 39А в м. Івано-Франківську	0,3027	20
21	Модернізація матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я, що надають спеціалізовану медичну допомогу	0,3436	14

Продовження табл. Л.1

ID проекту	Проект	Фінанльна оцінка проекту	Ранг
22	«Модернізація та оснащення відділу виробництва радіофармпрепаратів Всеукраїнського центру радіохірургії Клінічної лікарні «Феофанія» Державного управління справами для впровадження нових діагностичних методик в онкології»	0,4901	4
23	"Будівництво та оснащення корпусу сучасних трансплантаційних та хірургічних технологій ДУ "Національний науковий центр хірургії та трансплантлогії ім. О. О. Шалімова НАМН України"	0,4886	5
24	Відновлення, будівництво та оснащення НДСЛ «ОХМАТДИТ» Міністерства Охорони Здоров'я України	0,4882	6
25	Нове будівництво корпусу КНП «Запорізька обласна клінічна дитяча лікарня» ЗОР з протирадіаційним укриттям за адресою: м. Запоріжжя, проспект Соборний/вулиця Дніпровська/вулиця Олександрівська, 70/21/47	0,3693	12
26	Капітальний ремонт (аварійно-відновлювальні роботи) будівлі лікувального корпусу № 1 з прибудовою (літ. Е) Державної установи "Науково-практичний медичний центр дитячої кардіології та кардіохірургії Міністерства охорони здоров'я України"	0,3300	16
27	Реалізація планів з відновлення та модернізації закладів охорони здоров'я спроможної мережі	0,3268	17
28	Розвиток стаціонарної психіатричної допомоги в Україні	0,3206	18
29	Реконструкція будівлі Українського науково-практичного центру ендокринної хірургії, трансплантації ендокринних органів і тканин Міністерства охорони здоров'я України на Кловському узвозі, 13-А, у Печерському районі м. Києва	0,4707	7
30	Створення сучасної клінічної бази для лікування онкологічних захворювань у ДНП "Національний інститут раку"	0,3054	19
31	Влаштування модульних лікарень в рамках співпраці Україна-Франція	0,2654	23
32	Реконструкція майнового комплексу адміністративного будинку Високопільської селищної ради під амбулаторію загальної практики сімейної медицини за адресою: вул. Визволителів, 112 смт. Високопілья Бериславського району Херсонської області	0,2746	22
33	Проект з модернізації діагностики та лікування раку молочної залози	0,2961	21
34	Влаштування інноваційного комплексу підземних відділень Харківської обласної клінічної лікарні	0,4918	3
35	Підтримка материнства та дитинства в Україні	0,2517	25
36	Відновлення та розвиток закладів охорони здоров'я Сумської області	0,2060	26
Соціальний захист			
37	Житлові приміщення для внутрішньо переміщених осіб	0,3890	1
38	Модернізація системи соціальної підтримки населення України	0,3584	3
39	Забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей	0,3623	2
40	НОМЕ: Компенсація за знищене житло	0,3471	4
41	Забезпечення житлом багатодітних прийомних сімей (дитячих будинків сімейного типу)	0,3409	5
42	Завершення будівництва реабілітаційного комплексу по вул. Спортивній, 4 в смт Великий Любінь Городоцького р-ну Львівської обл. ("Галичина")	0,3257	6
43	Створення та функціонування Національного військового меморіального кладовища	0,3145	7
44	Створення ветеранських просторів	0,2281	8
Культура/ спорт/ туризм			
1	"Нове будівництво споруди подвійного призначення (з захисними властивостями протирадіаційного укриття) місткістю 200 осіб". Проект повторного використання	0,3100	1

Джерело: побудовано на основі розрахунків автора та [39]

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

вул. Соборна, 11, м. Рівне, 33028, тел. (0362) 63-30-98, факс (0362) 63-32-09,
 mail@nuwm.edu.ua

Від 18.02.2026 № 104-26
 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про використання досліджень, отриманих при виконанні дисертаційної роботи
Добровольського Андрія Ростиславовича
 на здобуття наукового ступеня доктора наук за спеціальністю
 051 – Економіка
 в науково-дослідних роботах, виконаних у науково-дослідній частині
 Національного університету водного господарства та природокористування

Видана *Добровольському Андрію Ростиславовичу* з підтвердженням того, що результати досліджень, викладених у дисертаційній роботі за напрямком досліджень щодо інвестиційного забезпечення відбудови соціальної інфраструктури, використовувались при виконанні наступних науково-дослідних тем в науково-дослідній частині Національного університету водного господарства та природокористування, а саме:

- «Розвиток потенціалу регіону: економічні чинники та ресурсні передумови» (номер державної реєстрації: 0121U111063), де автором розроблено та апробовано методичний підхід до оцінювання потенціалу інвестиційного забезпечення соціальної інфраструктури, який базується на комплексному аналізі її стану, інвестованості, рівня регіональної доступності послуг для домогосподарств та впливу на макроекономічні показники;

- «Розвиток систем антикризового управління національною економікою» (номер державної реєстрації: 0125U002807), де автором обґрунтовано роль соціальної інфраструктури як чинника економічного розвитку, відновлення людського капіталу та забезпечення макроекономічної стійкості держави, що базується на розширеному підході до її структурного наповнення як динамічної системи соціальних, цифрових, фінансово-інвестиційних та адміністративно-самоврядних сервісів.

Запропоновані автором підходи дозволяють інтегрувати соціальну інфраструктуру у систему стратегічного управління національною економікою у період післявоєнного відновлення.

Проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків НУВГП,
 доктор економічних наук, професор

Наталія САВІНА

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
(НУВГП)**

вул. Соборна, 11, м. Рівне, 33028, тел. (0362) 63 30 98, факс (0362) 63 32 09,
e-mail: mail@nuwm.edu.ua, web: https://nuwm.edu.ua
код ЄДРПОУ 02071116

Від 16.03.2026 № ОН-07 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про використання у навчальному процесі

Національного університету водного господарства та природокористування результатів
досліджень і розробок, одержаних при виконанні дисертаційної роботи
ДОБРОВОЛЬСЬКОГО АНДРІЯ РОСТИСЛАВОВИЧА
на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

Використані у навчальному процесі теоретико-методичні розробки та результати досліджень Добровольського Андрія Ростиславовича, здобувача вищої освіти третього освітньо-наукового рівня за спеціальністю 051 «Економіка», що викладені у його дисертації на тематику, пов'язану із інвестиційним забезпеченням відбудови соціальної інфраструктури, забезпечують набуття здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів відповідних компетенцій та сприяють отриманню практичних навичок аналізу, оцінювання та обґрунтування інвестиційних рішень у сфері соціальної інфраструктури, застосування економіко-статистичних методів дослідження соціально-економічних процесів, а також формування аналітичних висновків для прийняття оптимальних рішень щодо фінансування проєктів в умовах фіскальних обмежень. Зазначені теоретико-методичні положення та аналітичні підходи застосовуються у навчальному процесі Національного університету водного господарства та природокористування, зокрема при викладанні таких освітніх компонент та їх тематичних модулів:

- «Макроекономіка»: Тема 1. Домогосподарства в ринковій економічній системі. Тема 3. Держава у змішаній економічній системі. Тема 5. Взаємодія макроекономічних суб'єктів та її результати (для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, що навчаються за ОПП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»).

- «Статистика»: Тема 3. Статистичні показники та їх використання. Тема 5. Аналіз інтенсивності динаміки, тенденцій розвитку та використання їх результатів (для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, що навчаються за ОПП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»).

- «Проектний аналіз»: Тема 3. Показники ефективності інвестиційних проєктів. Тема 4. Фінансування інвестиційних проєктів (для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня, що навчаються за ОПП «Економіка підприємства»).

- «Моделі і методи прийняття рішень в економіці»: Тема 2. Огляд основних методів розв'язування оптимізаційних задач ринкової економіки. Тема 4. Формування оптимального портфеля та календарного плану реального інвестування. Тема 5. Оптимізація кредитного портфеля за умов ризику щодо платоспроможності позичальників (для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня, що навчаються за ОПП «Економіка підприємства»).

Проректор з наукової роботи
та міжнародних зв'язків НУВГП,
доктор економічних наук, професор

Олександр ГАРНАГА +380680605310

Наталія САВІНА

УКРАЇНА
РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА РАДА
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР З
НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ" РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
(КЗ "РОЦНСП" РОР)

вул. Жоліо Кюрі, 21 м. Рівне, 33013, тел. (0362) 46-03-10, тел. 46-03-11, 46-03-12
e-mail: kzoctoror@ukr.net Код ЄДРПОУ 33082216

16.02.2026 № 146/1

ДОВІДКА

про використання результатів дисертаційного дослідження

Добровольського Андрія Ростиславовича

на здобуття наукового ступеня доктор філософії

зі спеціальності 051 – «Економіка»

Результати дисертаційного дослідження Добровольського А. Р. на тему «Інвестиційне забезпечення відбудови соціальної інфраструктури» були використані у діяльності Комунального закладу «Рівненський обласний центр з надання соціальних послуг» Рівненської обласної ради. Впровадження результатів дослідження здійснювалося з урахуванням функціональних повноважень закладу зокрема у частині соціального обслуговування осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни та інших вразливих груп населення, а також у процесі підготовки пропозицій до програм соціально-економічного розвитку області та реалізації заходів соціального захисту.

Практичне значення результатів дослідження полягає у використанні запропонованих елементів скоринг-оцінювання та пріоритизації інвестиційних проєктів, що застосовувалися при визначенні доцільності розвитку окремих напрямів діяльності закладу щодо розширення послуг підтриманого проживання, забезпечення матеріально-технічної бази, організації соціального обслуговування та гуманітарної допомоги.

З урахуванням положень дисертації, у діяльності закладу було посилено аналітичну складову щодо оцінювання потреб різних категорій отримувачів соціальних послуг, що сприяло більш обґрунтованому розподілу ресурсів, підвищенню адресності соціальної підтримки та узгодженню обсягів фінансування з реальними потребами населення. Це відповідає функціям закладу щодо здійснення соціального моніторингу.

Окремі положення дослідження були використані при організації роботи з гуманітарною допомогою, взаємодії з міжнародними та громадськими організаціями, а також при удосконаленні підходів до планування та реалізації соціальних програм, що реалізуються закладом у межах бюджетного фінансування та залучених ресурсів.

Директор
Комунального закладу
«Рівненський обласний центр
з надання соціальних послуг»
Рівненської обласної ради

Дмитро КОЗАЧОК

LLC ENGINEERING AND BUILDING COMPANY

Ukraine, 01042, Kyiv, blvd. Marii Pryjmachenko, 6, of.89

Company registration number 40148280

Tel.: +38(044) 225-35-80; +38(067-445-56-07)

E-mail: savitaribk@gmail.com

22.12.2025 № 172/25

ДОВІДКА

*про використання результатів дисертаційного дослідження
Добровольського Андрія Ростиславовича
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 – Економіка*

У практичну діяльність ТОВ «Інженерно-будівельна компанія «Савітар» впроваджено окремі науково-практичні результати дисертаційного дослідження Добровольського Андрія Ростиславовича на тему «Інвестиційне забезпечення відбудови соціальної інфраструктури».

Зокрема, у діяльності компанії використано рекомендації щодо оцінювання інвестиційно-будівельних проєктів відновлення об'єктів соціальної інфраструктури, які передбачають комплексне врахування техніко-економічної доцільності реалізації, ефективності використання інвестиційних ресурсів, потенційних ризиків та організаційної готовності до виконання будівельних робіт на основі скоринг-моделі пріоритизації проєктів. Запропоновані підходи враховуються під час підготовки тендерних і комерційних пропозицій, розроблення кошторисної документації та планування ресурсного забезпечення проєктів.

Практичне використання результатів дослідження дає змогу удосконалити підходи до раціонального використання фінансових ресурсів замовників за рахунок оптимізації проєктних і кошторисних рішень, що сприяє скороченню ризиків під час виконання робіт, підвищенню ефективності використання матеріально-технічних і фінансових ресурсів та забезпеченню належної якості реалізації будівельних проєктів.

Використання зазначених рекомендацій дозволяє вдосконалити процеси планування ресурсного забезпечення будівництва об'єктів соціальної інфраструктури, підвищити обґрунтованість управлінських рішень щодо реалізації проєктів будівництва соціального житла та енергоефективної модернізації соціально-інфраструктурних об'єктів.

Генеральний директор
ТОВ «Інженерно-
будівельна компанія
«Савітар»

Вячеслав Лігостаєв